ANUL IX. — No. 413

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 4 Noembrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Toamnă pe șes

Prin păpușoi cu frunze frânte,
Incepe vântul serii să descânte.

Albastre tufe de scaeți, pe câmpul mut
Par rotogoale firave de fum
In urma unui tren ce-ar fi trecut
Cândva, demult, pe-alăturea de drum.

Se împânzește-abia o 'nfiorare
Prin liniștea molatecă și moartă,
Ș'un fir de cânepă, subțire,
Stă singurel pe miriștea deșartă
Și face semne nu știu cui, în zare.

Doi brazi, sădiți de cine știe cine
In mijlocul câmpiei de șiac, —
Doi brazi ce vor fi fost odinioară
Inaltă strajă la o poartă de conac, —
Bătrâni și resemnați, încep să moară
Cătând adânc în depărtări străine,
Să vadă cine vine...

Dar depărtările nesigure și sure
Se 'nchid în cercuri largi pe zare,
Și nici o linioară nu tresare:
Contur de deal, ori creștet de pădure.

In fund, pe-un drum subțire ca un fir,
Bătut în stâlpi de telegraf ca 'n ținte,
Se depărtează 'n liniștea cuminte
Un melc, — ori poate-un car cu coviltir.

Trezit din somn de foșnetul domol
Abia urzit prin buruieni târzii,
Un pui de iepure-a svâcnit de frică :
Urechile-i atente se ridică
Și, drepte peste câmpul gol,
Par două frunze gemene și vii.

Prin pânza rară-a norilor nomazi,
Apusul violet trimite
Lumină de tablouri învechite,
Iar vântul vânăt scutură din brazi
Intunecimi — și àce ruginite.

OTILIA CAZIMIR

„Intâiul capitol"

Schiță

Pan Ioniță Drăcea, eșind, își întâlni prietenul, care tocmai venea să-l vadă, pe scară.

— Ce-i cu tine Titus?

— Bine! Veneam să te văd.

— Eșim împreună. Tocmai treube să-mi caut casă, și vom căuta amândoi

— Te muți?

— Proprietarul meu e silit de niște afaceri să plece peste câteva zile și, firește, trebue să mă mut și eu. Intâmplarea îmi cade de minune. Simțeam mare nevoe să schimb locuința. Am în minte un roman care nu se împacă de fel cu locuința mea de până acum.

Titus Bogdan răspunse cu o privire întrebătoare și nedumirită. Entusiasmul prietenului său îi făcea plăcere. Era surprins însă că nu-i spusese încă nimic despre proectul lui. Pan Drăcea ghici tâlcul privirei lui Bogdan și, trecându-și brațul pe sub al prietenului său, pentru a coborî scara, în stradă, adăogă:

— Ei bine, da. Proprietarul pleacă de sfântul Gheorghe. Eu sunt bucuros să plec câteva zile mai nainte.

— Nu e vorba de asta, ci de roman. Nu mi-ai spus nimic despre el.

— Adevărul este că nici eu nu știu mai mult. Am văzut eri, în treacăt, o femee. Trecea, destul de încet, cu o mașină. Avea părul roșiu ca lemnul lustruit de accajou, și fața pală ca ceara în fagure. Nu-mi dau bine seama dacă era înaltă sau nu, dacă era slabă sau dacă era grasă. Mi se pare însă că ar putea să capete, ca un lichid prețios, forma vasului în a cărui fantezie de linie ar urma să se râspândească. Cine-va din spatele meu, adresându-se tovarășului lui, spuse: „Asta e Una Laris!" E tot ce știu despre ea. Vreau să-i scriu însă povestea.

— Am auzit și eu de numele ei...

— Ssst! răspunse Pan Drăcea cu degetul pe buze. Nu-mi spune încă nimic. S'ar putea să-mi tulburi vraja numelui ei, și pe aceia a părului ei, cu vre-un amănunt sortit să rupă euritmia desfășurărei ei în mintea mea, și atunci s'a dus pe copcă romanul.

— Apoi nici eu nu știu mai mult de cât că are un păr foarte ciudat, și că o chiamă cum o chiamă. E văduva bogată a unui...

— Nu vrei să taci odată? se răsti prietenește, Drăcea.

— Am tăcut! răspunse cu zâmbet de sceptică ironie Titus Bogdan. Cum o să scrii însă romanul unei femei fără să știi nimic despre ea?

— Aici, răspunse Drăcea arătându-și fruntea, e clopotul scufundat al vieței ei adevărate. Numele îmi deșteaptă, mai mult până la covârșire de cât îmi trebue, imagini, idei și sentimente. O Atlantidă surprinzătoare și fecundă se ridică, obscur, dar cu toată viața ei trecută, din adâncul de apă imaterială al minței mele. Povestea orașului Is. Marinarii bretoni îl zăresc și astăzi, în fundul oceanului, cu străluciri de sidef; palatul bătrânului rege Gradlon se luminează, noaptea, ca și pe vremuri, muzica orgiilor de odinioară se ridică până la suprafața apei, iar pe țărmuri, undeva, printre stânci, în lumina lunei, trece, pieptănându-și părul de aur, și astă-zi, scelerată, prințesa Dahut. Memoria, în unele împrejurări, găsește nebănuite și inexplicabile corespondențe de viață latentă cu un trecut, știu eu, sau, nu știu, poate, un prezent sau un viitor fecundant. Să nu o clatini însă prea mult atunci din încercările ei obscure și tentaculare de contact cu sine însuși, și cu neînțelesul ei aparent, căci strici totul.

— Ceia ce spui e foarte frumos. Să vedem însă dacă nu e prea hazardat, pentru a și izbuti la ceva.

— Cu neputință altfel. Nu vezi?

Și schiță cu mâna un gest avântat, de discobol, în sus.

— Ce să văd?

— Steaua Una Laris îmi lucește, deasupra, tutelară. O port poate și pe frunte.

— Ba pe dracu! Acum, chiar ești nebun! răspunse râzând Titus Bogdan.

Pan Ioniță Drăcea râse și el. Tăcu însă repede și rămase gânditor. Era oare într'adevăr atât de ciudat simțământul lui? Gândurile i se risipiră dintr'odată, ca niște funigei, toamna, în furtună. Se agăță la întâmplare cu privirile de firmele magazinelor, de stâlpii de telegraf, de trecători, de rochiile femeilor, fără să-și dea seamă de mișcarea care-l muta de la un obiect de privire la altul. Toate se perindau pe dinaintea lui ca niște fiinţe latente și imateriale, în haosul primordial; își căutau, după norme imperceptibile, copacul în care să devină fruct, pământul din care să se ridice planta, forma din care să se deștepte frumusețe, și liniștea prin care să se filtreze gând. Bogdan începu să șuere ușor o melodie. Era un fel de pean monoton și tărăgănat. Trecu prin urechile lui Drăcea ca un curent polarizator. Firele gândurilor lui se strânseră dintr'odată, se răsuciră parcă într'o fringhie la capătul căreia, albă și cu părul de accajou, roșiu, mergea, târându-l după ea, Una Laris. Fu surprins de acest salt în sine însuși, și spuse repede:

— Ai bună memorie, dragă.

Titus nu răspunse de cât cu o privire de întrebare.

— Șueratul trebue să fi fost chemarea originală a vieței. Atomii se încorporau la trecerea lui, se adunau și realizau, în forme ritmice și conștiente, izbânda individualităților asupra materiei. Iți închipui tu șuerul acela fără început și fără sfârșit cu care Dumnezeu va fi scos lumea din haos și clipa din timp? Melodia ta mi-a adunat dintr'odată gândurile și mi-a realizat la capătul lor imaginea risipită până atunci a Unei Laris. Aveam impresia că o pierdusem din vedere, și gândurile mele o căutau cu neliniște inconștientă pe unde puteau. Eu însumi contenisem parcă de a mai exista. Și de odată a venit de undeva o chemare. A fost șueratul tău. Una Laris a trecut pe dinaintea mea, și eu, ca să o pot întâmpina, m'am regăsit dintr'odată întreg.

— Atunci n'am să mai fluer! răspunse cam morocănos Titus Bogdan.

— Ai dreptate! Nu te voi mai plictisi cu Una mea Laris. Imi dau seama că am abuzat. Gândește-te însă că, poate, eu însumi nu fac decât să-mi pun mintea și sufletul, fără să-mi dau seama, la presiunea unei senzații de care am nevoe. Imi dau, eu, totuși, inconștient, seama că există, undeva, în mine, această senzație, și o caut și eu cum pot. E un fel de gamă sufletească pe care o fac pe pianul sensibilităței mele înainte de a începe cântecul.

Titus Bogdan observă atunci că se depărtaseră prea mult de centrul orașului, și că înfățișarea împrejurimilor tindea acum spre peisagiu agrest. Mahalaua apărea astfel, odihnitoare, din adâncul curților mari, se desemna în casele mici și vechi, sau albea în praful ulițelor strâmbe și doar pe jumătate pavate. Incepea, în acelaș timp, să și însereze, cu înserarea repede și simțitor de răcoroasă a întâilor zile de primăvară. Drăcea observă și el linia de periferie pe care se afla, și se opri brusc.

— O să ne trezim afară din oraș, dacă mai mergem.

— Firește că da. Tu m'ai adus însă până aici.

— De ce nu mi-ai atras însă luarea aminte? Eu eram preocupat de altceva.

— Tocmai pentru asta te-am și lăsat eu în pace! Aveam impresia că-ți așezi în tiparul cuvintelor întâiul capitol al romanului tău, și nu vroiam să te contrariez.

Drăcea se uită surprins la Bogdan, și, după câte-va clipe de pregetare, adăogă cu vocea șovăelnică.

— Știu eu? Poate că ai dreptate!

N. DAVIDESCU

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Adio, Berlin!

Ultima zi. Diseară plecarea.

Incă odată Unter den Linden!... Dela Brandenburger Tor până la monumentul lui Frederic cel Mare sunt exact o mie de metri. Lărgimea, pe tot parcursul, exact șaizeci și trei de metri. După Baedeker!... Foarte important, cum ar spune prietenul nostru, ciceronele.

Dintre toate orașele Germaniei cel mai lipsit de inimă e Berlinul. Superlativul acesta poate să fie râvnit înadins. Berlinului îi place să fie cel mai în toate. Iți face impresia unui parvenit care mereu caută să te epateze, fără discreție, fără măsură, fără eleganță.

Regii Prusiei și apoi împărații Germaniei l-au umplut cu castele și palate și monumente, care de care mai colosale, mai bogate, mai impozante. Cutare palat are cea mai vastă sală de recepție din lume, cutare castel e căptușit numai cu marmora cutare... Stilul cutare, renovat de atâtea ori... A vrut și vrea să fie mereu modern și se renovează mereu după ultima modă. Trebue să ție pas cu progresul, și ține. E deci metropola cea mai modernă. Statisticile germane și manualele de călătorie remarcă cu orgoliu că azi Berlinul, după Londra și New-York, are cel mai mare număr de locuitori dintre toate orașele lumii, azi când și-a anexat și foburgurile. In Berlin apoi e suprimată tracțiunea animală cu desăvârșire. Numai mașini și iar mașini: trenuri cu aburi și electrice, metropolitane, omnibuse, tramvaie... Zilnic atâtea milioane de oameni întrebuințează diversele mijloace de locomoțiune modernă. Ca în America!... Industrie, comerț, fabrici, spitale, laboratoare, arte... Și toate cresc vertiginos ! Ca mâine vor intra aeroplanele în serviciul circulației interurbane. Ca mâine vor apare sgârie-nourii, ediții modernizate, firește. Ca mâine metropola își va dubla iar întinderea și numărul locuitorilor, anexând alte foburguri și orașele care de pe-acuma sunt în raza ei...

Și, într'adevăr a reușit să fie cel mai modern oraș Berlinul. Dar modernismul acesta nu ispitește. Mecanizarea ucigătoare de nervi poate fi favorabilă industriei și comerțului, nu poate însă cuceri sufletul omului. Admiri toată ziua, până-ți isprăvești afacerile, și pe urmă pleci în vre-un loc mai puțin modern, unde să poți sta de vorbă cu tine însuți și cu alții.

Dealtminteri toată istoria Berlinului în acest semn s'a desvoltat. Spre deosebire de celelalte orașe germane, care și-au făcut un punct de onoare din cultivarea artelor și a sufletelor, din conservarea vestigiilor trecutului, Berlinul n'a cunoscut decât transformări și transformări. Pe mica insulă, unde se află acuma castelul regal și catedrala cea mare și Galeria Națională, a fost odinioară mica localitate vendă Alt-Koelln, în fața căreia s'au stabilit mai târziu prusacii cu Alt-Berlin. Cele două așezări s'au tot certat și împăcat până ce un markgraf oarecare a venit de le-a dărâmat aproape din temelii și a clădit pe ruinele lor un oraș nou. Pe urmă așa s'a întâmplat mereu : fiecare stăpân nou ce venea, dărâma ce-au făcut înaintașii și făcea ceva mai frumos, adică mai nou. De vre-o două sute de ani încoace firește nu se mai dărâmă tot, dar se renovează într'una, ceeace e cam acelaș lucru. Cu acest sistem Berlinul devine veșnic nou, veșnic modern...

Am sfârșit afacerile, am admirat. Plecăm.

Adio, Berlin !

Să trăești, șefule!

Iar trenuri, iar localități istorice, iar oameni tăcuți — patruzeci și opt de ore. In Berlin sgomotul infernal îl produceau mașinile ; oamenii înșiși erau calmi, serioși, parcă în fiecare se sbuciuma o problemă. Și veselia lor era fără exuberanță, aproape silită. Simțeai că veselia nu e elementul lor.

Apoi, într'o dimineață, trenul oprește mai îndelung. Deabia ne-am trezit din somn, din visurile zilelor berlineze. Unde suntem ?

Ies pe coridor. Geamurile sunt aburite. Afară se vede ca prin ceață. O ușă însă e deschisă larg spre răcoarea zorilor. Pe ușa aceasta, împreună cu aerul înviorător, pătrunde deodată un glas venit de pe peron :

— Să trăești, șefule !

Și îndată începe gălăgia, vioiciunea, veselia...

Am sosit.

Intr'o clipire simt cum mi se înviorează inima, cum mă înconjoară de pretutindeni atmosfera nouă. Poate că e oarecare țigănie în exuberanța noastră, poate că e multă inconștiență în nepăsarea noastră, dar e atâta viață adevărată, atâta încredere firească !

Șterg repede geamul. Cerul e albastru și dulce. Gara, abia deșteptată din noapte, albă, parcă zâmbește. Oamenii pe peron, chiar puțin somnoroși, sunt mai vioi decât cei dela miazănoapte. Până și soldații cu arma pe umăr, păzitorii trenului în așteptarea diverselor controale, oricât vor să păstreze gravitatea disciplinei militare, au o înfățișare prietenoasă, caldă. Și, prin ușa deschisă, în vreme ce vameșii și polițiștii se apropie de vagoane, se aude mereu, când ironic, când amical, când rugător :

— Da, șefule !... Te rog, șefule !... Să trăești, șefule !...

Cum să nu te simți mai bine aici decât în țările unde oamenii se luptă mereu cu probleme. Aici baremi nu există probleme. Aici încurcăturile se rezolvă simplu :

— Să trăești, șefule !

Tâlharul

Soarele își împinge sângele luminilor în tot cuprinsul, ca o inimă neobosită, ritmând pulsul sevelor.

O vale se întinde ca într'un vis. Valea se încheie cu un munte jupuit, mucegăit de păduri roșcate și întregit cu cojile unor lespezi mari de mineral auriu.

Jos casa albă, cu coperișul de tablă vopsit roșu închegat, are bolovani împotriva ridicătoarelor vifore. In casă, răcoarea pământului răspândește mireasmă adâncă. Un bărbat și o femee vorbesc în întunerecul casei. Toată lumina e afară.

Dar în pădurea roșcovană crengile au început să tremure fără pricină, și să suspine fără adiere.

— De unde veneai ? — zice femeia.

— Dacă nu știi ce-ți pasă ! (glasul lui).

Furtuna a izbucnit. Frunze se rostogolesc și aleargă în neștire. Vârteje se răsucesc și se ascund. Voci depărtate se deșteaptă, și se sting ca o părere.

Un bucium. Vântul turtește un nor de stânci, ceilalți se apropie de fum galben. Bărbatul se ceartă cu femeia, Urue muntele.

El pleacă o clipă ascuns de casă. Acum începe și ropotul calului. Crengile stejarilor taie sunător vântul. Valea s'a deschis ca un iad, și pe căldarea ei, aburii, în care călărețul alunecă.

Țipete de fiare sue și se înăbușesc. Roți de vânt poartă praful în nori. Norii au căzut, negri au închis cerul. Șueratul răcește întunericul. Iarba suspină. Trăznetul cutremură cerul spart în crăpături... se vede argint... S'a întunecat de tot. Reveneala pământului cuprinde văzduhul ca dintr'un mormânt desfundat. Speriată femeia privește. Muntele s'a împurpurat și a căzut în neguri. Lighioane mișună în cazanul de subt munte. Ploaia urzește, nici nu se aude. Nesfârșite umbre aleargă, smuncite din lanțurile firii. Apoi trunchiuri se frâng și se îndepărtează de-a berbeleacul în noapte. Ochii când nu mai au a privi, plâng — cerul ca prin sită lacrimă.

Dar un nechiezat și iar ropotul de copite. Diavolul vine câteodată călare — gândi ea, și se clatină. Ușa se deschide.

Ea sare înaintea bărbatului : — Mi-a fost frică fără tine ! El : — N'am să uit, calul gonea cu nările umflate de putoarea cremenei fulgerate. Sus grindina suna ca sticla.

Ea : — Cu tine mi-e frică ! El își ștergea în părul ei despletit securea : „Acum e noapte liniștită. Intunericul e stăpân". Două focuri priveau de subt fruntea muntelui, care în negru își scurgea pletele codrilor și valea era o gură căscată, și casa un singur dinte.

In zăvoiul piticului

Inoptase de mult. Mă plimbam cu tine, dragoste, prin zăvoiul piticului. In mesteacăni frunzele păreau stoluri de suflete odihnind. Prin ierburi valuri se aplecau subt pasul nevăzutelor. Puțin în urmă, ca un ciot de salcie noduroasă, s'a oprit păzitorul zăvoiului. Stârpit, bătrân, șchiopăta să culeagă licurici, într'o pungă. Un cocor tocase în neguri sau altă pasăre, în timp ce luna se înălțase plină. De odată deasupra nuielelor de alun, și într'o lumină de vrajă, mi-ai arătat pe blidul de aur al lunei, într'o aureolă, veverița neagră.

Parcă săpat în abanos viu, vietatea ciudată — clătinând vârful alunului, — ridica cele două mânuțe spre bot. Din când în când, umbră neașteptată, coada stufoasă izbea în frunză, căutând sprijin și ștergând luna. Dar veverița harnică nu făcea alt de cât să lustruiască polenul cu mătura ei sprintenă. De aceia luna devenia tot mai albă și pulberea metalului ceresc acoperea întreaga jivină, tăvălită în clarul fermecat. Stropi scânteietori curseseră pe frunze și picurau. Piticul cu o sburătură de praștie a ucis-o.

Am auzit-o amândoi căzând ușor între ramuri, și pe urmă de tot a atins pământul.

Maluri se rupeau departe cu năruiri de tunet înăbușit. Mai mergând, am început să-ți povestesc cum piticul a avut dreptate ucigând plăpânda jivină ; că veverița era o vrăjitoare dibace ; că ea răpise piticului alune minunate ; că în fie care alună era cel puțin un palat...

Când am trecut pe lângă bordeiul pădurarului, călcând vatra unor coceni stinși, ai întrebat : și licuricii ? Licuricii sunt și ei în poveste ?

Nu ai auzit niciodată că licuricii sunt ochii rătăcitori ai unor făpturi dispărute ? Nu ai înțeles că ei schinteiază din noapte cum în plină zi de pe aripile unor fluturi, se înseninează ochii mari ce odinioară au mai fost privirile unei iubiri ?

Din ceruri o stea, ca o vietate lucitoare căzuse.

Chipul pe care ori cine îl poate vedea în lună, dacă se uită cu luare aminte, râdea plângând.

ADRIAN MANIU

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

ORISON SWETT MAREN

Optimism

Munca pentru obţinerea unui lucru, dar aşteptând un altul

Prosperitatea începe în spirit şi nu-i posibilă când atitudinea mintală îi este ostilă. Este dezastruos să munceşti pentru a obţine un lucru aşteptându-te la alceva; totul se creiază mai întâi în minte şi apoi se realizează după modelul mintal.

Nimeni nu poate înainta cât timp se aşteaptă că va rămâne în urmă. Viaţa ne dă ceiace aşteptăm; neaşteptând nimic, riscăm să nu primim nimic.

Când fiecare pas ce-l faci este pe drumul mintal al nesuccesului, cum poţi spera să ajungi la succes!

Privirea aţintită la imagini de viitor întunecate şi deprimate, chiar când lucrăm în direcţia cea bună, ne distruge rezultatul sforţărilor.

Sunt mulţi acei cari nu privesc viaţa cum trebue să fie privită. Aceştia îşi neutralizează o mare parte din sforţări printr'o atitudine mintală ce nu corespunde activităţei lor, aşa încât, în realitate, deşi muncesc pentru a obţine un lucru, se pregătesc pentru un altul.

Având cu privire la lucrul pe care-l urmăresc, o rea atitudine mintală, îl gonesc. Acest fel de oameni nu se înhamă la nimic cu acea încredere în victorie, care smulge succesul, cu acea hotărîre ce nu cunoaşte înfrângerea.

A avea ambiţiunea să devii bogat, de pildă, şi să-ţi fie teamă că vei rămâne sărac, îndoindu-te mereu că vei fi capabil să-ţi realizezi visul, este a te aştepta să ajungi într'o localitate dela Răsărit, călătorind spre Apus. Şi aceasta se poate, dar numai izbutind să ocoleşti pământul!

Nici un fel de filosofie nu-i în stare să ajute pe un om să reuşească, dacă mereu se îndoeşte de îndemânarea lui.

Acel care vrea să reuşească, trebue să creadă în succes, cu cel mai stăruitor optimism.

Nu poţi înainta decât în direcţia în care priveşti. Dacă te uiţi spre sărăcie, în direcţia ei vei merge. Pe dealtă parte însă, dacă îi întorci spatele nevrând să ai nimic comun cu ea, vei începe să mergi spre belşug.

Este o zicătoare, că oaia perde o îmbucătură de iarbă la fiecare behăit. De câte ori te plângi de soartă spunându-ţi, că niciodată n'ai să poţi face ceiace fac alţii, că n'ai calităţile altora, că n'ai noroc, etc., îţi atragi toate inferiorităţile şi-ţi faci cu atât mai anevoioasă sarcina de-a înlătura piedicile ce stau în calea propăşirii şi a fericirei tale. De câte ori te gândeşti la acele idei deprimante, de atâtea ori ţi le gravezi tot mai adânc în spirit.

Gândurile au puterea magnetică de-a atrage ce este asemănător lor. Dacă te temi mereu că nu vei reuşi în afacerile tale, dacă te plângi de împrejurările în care munceşti, proorocind că toate îţi vor ieşi prost, într'adevăr aşa va fi. Poţi să faci cele mai mari sforţări, dacă mintea îţi este plină de frica nesuccesului, această frică îţi va neutraliza munca şi-ţi va face succesul imposibil.

Grija nereuşitei şi teama de-a cădea în mizerie, împedică pe mulţi oameni de-a obţine ceiace doresc, săpându-le vitalitatea şi făcându-i incapabili să-şi organizeze condiţiile izbândei.

Obiceiul de-a privi toate cu credinţă şi încredere în loc de-a le vedea cu îndoială şi nesiguranţă, obiceiul de a crede că ceiace ţi se va întâmpla va fi bun, că binele va triumfa, că armonia şi sănătatea sunt realităţi, iar boala numai o lipsă trecătoare, *iată atitudinea optimistului, care până la urma urmei, va preface lumea.*

Optimismul este constructor. El este pentru individ ceiace soarele este pentru vegetaţie. El este soarele spiritului, care dă viaţa, creşterea şi frumuseţea la tot ce luminează. Facultăţile noastre mintale prin el cresc şi prosperează, după cum plantele şi copacii cresc şi prosperează prin soare.

Pesimismul este negativ; este o închisoare întunecoasă care distruge vitalitatea şi opreşte dezvoltarea.

O inevitabilă pedeapsă atinge pe acei care nu privesc decât partea rea a lucrurilor, care prezic mereu numai răul şi nereuşita, care nu văd decât aspectul întunecat şi neplăcut al vieţei. Acest fel de oameni îşi atrag ceia ce mintea lor vede mereu, ceiace aşteaptă, ceiace cobesc.

Nimeni nu poate să-şi atragă ceiace nu este de aceiaşi natură cu el. Orice lucru radiază propria sa substanţă şi atrage ceia ce-i seamănă. Omul care vrea să fie fericit şi norocos trebue să se gândească la fericire şi la noroc.

Incetează de-a te mai gândi la sărăcie, dacă vrei să atragi averea. *Nu te preocupa de cele ce n'ai vrea să ţi se întâmple.* Gândind la ele cultivi pe cel mai sigur duşman al progresului tău. Respinge-le. Alungă-le din minte cu toată perseverenţa de care eşti capabil şi vei vedea cu surprindere cât de repede îţi vor veni cele ce doreşti.

CITIŢI AZI — No. 195
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Ana N. Codreanu
MUERUŞCA
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA — LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

Dr. CABANÈS

Moravuri intime din trecut

Viaţa studenţească a Renaşterii

Un ministru al Instrucţiei Publice din veacul trecut, scoţând ceasul din buzunar la ora 2 după amiazi, spunea soţiei sale:

— La ora aceasta, toţi elevii din toate liceele şi toate gimnaziile ţării, traduc din latineşte.

In veacul al 16-lea, la ora 5 dimineaţa, un ministru al Instrucţiei Publice ar fi putut spune:

— La ora aceasta, toţi studenţii se duc la cursurile Facultăţei.

Dar în vremea aceia, când nu se cunoştea încă orologiul, se întâmpla ca chiar profesorul să întârzie. De-aceia indulgenţa faţă de student era destul de mare. Clopotul bisericei din vecinătate, tras de un *pulsator* — un slujbaş al Universităţii, cu această însărcinare — nu izbutea să deştepte totdeauna pe studentul scufundat în somn adânc.

Organizaţia facultăţilor, inclusiv cea de medicină, avea o bază religioasă. Nici un student excomunicat de biserică n'avea dreptul să frecventeze facultatea, până ce nu era ertat. Facultatea se afla, de altfel, sub patronagiul Episcopului, deşi era condusă de decan, adică de profesorul cel mai vechi.

Imediat după decan venea *Cancelarul* care da hotărâri de judecată între profesori şi studenţi, sau între burghezi şi studenţi. Apoi veneau *doi procurori ai doctorilor* şi *procurorul studenţilor.*

Acest procuror, între alte atribuţii, avea dreptul să facă observaţii profesorului care nu-şi ţinea cursul regulat, îl chema, a doua oară în faţa rectorului, apoi în faţa Episcopului.

Pentru obţinerea licenţei în medicină, bunăoară, studentul trebuia să urmeze trei cursuri succesive, *ad sonitum campanae in cathedra, cum teza et byretto quadrato:* o parte din cele şaisprezece examene pentru obţinerea gradului de doctor. După aceia, profesori, studenţi şi nouii doctori se duceau împreună la plăcintărie şi la cârciumă, unde petreceau câteva zile în şir.

Nu toţi studenţii puteau suporta cheltuelile cele mari ale unui studiu regulat. In timpul Renaşterii, caşi în evul mediu, studenţii săraci îşi câştigau existenţa transcriind manuscrise, făcând diverse slujbe, măturând, fapt care se petrece azi în America, unde studentul nu se sfieşte să fie birjar, şofeur, watman, văscuitor de ghete, etc.

Nu toate facultăţile de medicină au oferit studenţilor posibilitatea unei disecţii. Facultatea din Montpellier obţinuse încă din 1376 autorizaţia de a face disecţia osândiţilor la moarte. Se acorda însă numai un cadavru pe an. Facultatea de medicină din Paris a dobândit acelaş drept mult mai târziu.

Disecţiile în Franţa se practicau deci din veacul al 14-lea; ele erau destul de rare, căci şi Coranul şi Biblia prevedeau cele mai aspre pedepse pentru cei care se'ncumetau să mutileze fie şi o parte a trupului omenesc. Totuşi la 1556 s'a putut inaugura, tot la Montpellier, întâiul „Teatru anatomic", pentru demonstraţii chirurgicale.

Aceste demonstraţii erau publice. In afară de studenţi mai erau de faţă şi prelaţi. Femeile îşi acopereau faţa cu o mască, mai cu seamă când se făcea anatomia unei semene.

Lumea se ducea la disecţii, cum se duce azi la conferinţele unui vorbitor la modă şi când în 1673 Molière în „Bolnavul închipuit" pune pe Thomas Diafoirus să-şi poftească logodnica „să vie să se amuze la disecţia unei femei", el confirmă doar un obicei foarte vechi şi care nu jicnea pe nimeni.

Profesorul însărcinat, după expresia consacrată „să interpreteze istoria corpului omenesc" în prezenţa unei adunări atât de alese, primea drept plată un scud. Restul încasărilor acoperea cheltuelile care, după o listă lăsată de Rabelais, erau foarte numeroase (se află şi 20 de „deniers", taxa slujbei religioase pentru disecat!).

Dar autorităţile nu furnizau totdeauna cadavrele cerute de Universitate. Studenţii, pentru a dobândi cadavre, recurgeau la alte mijloace, unele cu totul osândite de lege: furau cadavrele din spitale sau din cimitire, a doua noapte după înmormântare.

După cursuri, studenţii se întruneau, îşi comunicau observaţiile făcute şi discutau. Aceste exerciţii erau numite *privatae disputationes.* Studentul în medicină avea tot atât de mult de lucru ca şi studentul de azi, pe deasupra, studentul din veacul al 16-lea din Paris sau de la Roma era obligat să întovărăşească pe profesor la vizitele pe care acesta le făcea bolnavilor în oraş şi era o mare cinste pentru profesor să fie întovărăşit pe stradă de cât mai mulţi studenţi.

* * *

Regulamentele cele mai severe nu izbuteau să suprime scandalurile provocate, pretutindeni, de studenţi. Aveau obiceiuri foarte ciudate. In fiecare an alegeau un *Rege* pe care-l preumblau pe uliţe şi-l întovărăşeau înarmaţi. Când Universitatea s'a opus la alegerea *Regelui Studenţilor,* aceştia au ales un *Abate* care se bucura de aceleaşi prerogative regale.

„Abatele" trebuia să fie pentru studenţi un fel de tată, de protector, de mentor. In realitate era un chefliu fără pereche şi în loc să împiedice scandalurile studenţilor pe care era obligat să-i supravegheze, le favoriza şi uneori le provoca. S'a hotărât să se suprime şi demnitatea de „Abate". Pălăria lui s'a vândut în profitul Universităţii şi s'a doborât catedra pe care trona, interzicându-se toate practicele în legătură cu demnitatea „abaţială".

La Montpellier, banchetul „Regelui" era precedat de un alai carnavalesc prin oraş, organizat de studenţi şi de un spectacol numit *sotie,* a cărui pregătire ţinea câteva săptămâni.

De cele mai multe ori piesa era scrisă chiar de studenţi; tot ei învăţau rolurile, închiriau sau făceau costumele necesare, construiau teatrul sau orânduiau spectacolul sub cerul liber, la o răscruce foarte populată. La 1529 s'a reprezentat, sub titlul „Invierea Abatelui" o farsă satirică, un fel de protestare împotriva suprimării „Abatelui". Studenţii se încăpăţânaseră şi construiseră din nou o catedră pentru alesul lor. De-aci a izbucnit un nou conflict: catedra a fost dată jos, noaptea, de cineva rămas necunoscut. Prelaţii excomunică pe câţiva studenţi vinovaţi, şi această întâmplare n'a fost uitată cu totul în 1530 când s'a înscris la Universitatea din Montpellier, Rabelais.

Din pricina vieţii turbulente pe care o duceau, studenţilor li s'a interzis portul armelor „fie ziua, fie noaptea". Această măsură de prevedere era foarte necesară. Nu arareori *decretiştii* (studenţii în drept) se certau cu studenţii în medicină. Se invitau reciproc la petreceri, într'adevăr, dar din cel mai neînsemnat pretext se luau la bătae.

La 20 Februarie 1532 a avut loc la Montpellier o întrunire a studenţilor în medicină în care s'a hotărît că dacă legiştii continuă cu provocările, studenţii în medicină să se înarmeze. Procurorul studenţilor a fost însărcinat să împrumute şase arhebuze, suliţe, praf de puşcă, gloanţe — şi măşti!

Aceste pregătiri de război se terminau uneori prin vre-o mascaradă sau vre-o farsă de gust mai mult sau mai puţin prost. Dacă vre-un evreu avea nenorocul să iasă înaintea alaiului studenţesc, era luat pe sus, dus în piaţa Sf. Petru, ras şi bătut cu biciul în râsul publicului amuzat. Evreul avea putinţa să se răscumpere cu bani, plătind ceiace se numea *dreptul bărbii.*

Batacula era altceva. Vai de femeia de stradă *(putain, putante, insigne mapuerelle)* care încăpea, în aceleaşi împrejurări pe mâna studenţilor. Patru inşi o apucau de mâini şi de picioare şi ridicând'o în sus, o lăsau brusc pe jos, lovind'o de pietrele drumului. Femeile aveau şi ele dreptul de răscumpărare.

* * *

Femeile jucau un rol tot atât de mare în viaţa studenţească din timpul Renaşterii, ca şi scandalurile.

Când se duc în vre-un oraş străin, prima lor grijă e să viziteze uliţele deochiate.

Informaţii foarte bogate ne-au rămas asupra vieţii studenţeşti din Spania.

Spania a avut altădată numeroase Universităţi, cu multe catedre şi profesori iluştri. Universitatea din Salamanca era celebră: 11.000 de inşi se bucurau de imunitatea universitară. Una din aceste imunităţi, şi se pare cea mai preţuită, era interdicţia către poliţie de a percheziţiona locuinţele profesorilor sau studenţilor.

Acele locuinţe erau tot atât de libere ca nişte Republici în miniatură. Studenţii luau parte la numirea rectorului şi profesorilor şi la administraţia Universităţii.

Mulţi studenţi săraci duceau o viaţă precară, făcând slujbe umile şi primind uneori chiar farfuria de supă distribuită cerşetorilor de mânăstiri.

In vreme ce studenţii săraci se mulţumeau cu succese amoroase uşoare, făcând curte jupâneselor şi bucătăreselor care le dădeau de mâncare, studenţii cu bani făceau curte fetelor frumoase întâlnite la preumblare sau la biserică. Alţii făceau dragoste cu fetele închise la mânăstire.

In Spania de altădată, fetele închise la mânăstire, nu aveau purtări prea corecte. Uşile mânăstirilor erau arareori păzite cumsecade de atacurile galante ale tinerilor. Se tolerau întâlniri, care azi, ar provoca scandal.

Studenţii care aduceau în *capa* lor vastă bomboane, trufandale, prăjituri, *vin del Santo,* recoltat de călugării depe Escurial, erau siguri că vor fi bine primiţi.

In timpul gustării, steteau de vorbă cu toţii, ore întregi, călugăriţe şi musafiri. Subiectul discuţiilor era uneori foarte îndrăzneţ. Se discutau bunăoară unele puncte de morală galantă: dacă în dragoste, posesiunea e mai de preţ decât speranţa, şi tinerele călugăriţe aveau şi ele părerile lor.

Astfel de libertăţi par azi jignitoare; în epoca Renaşterii, nimeni nu se indigna. Cine va răsfoi *Amintirile domnişoarei de Montpensier,* va putea vedea adevărul timpului, fără prea mare greutate.

Dar în 1564 episcopul de Lerida a dat un ordin scris, după care în mânăstirile de maici nu mai au voe să intre studenţii cari au trecut de 14 ani, sub pedeapsa excomunicării.

Studenţii care vizitau mânăstirile de maici, se'nţelege de la sine, erau studenţi rafinaţi, şi chiar întrucâtva perverşi. Majoritatea studenţilor se mulţumeau cu o pradă mult mai lesnicioasă şi uneori la 'ndemâna oricui.

Indivizii cari n'aveau diploma şi erau surprinşi practicând medicina, erau supuşi unei pedepse foarte ciudate: doctorii şi studenţii aveau dreptul, fără altă judecată, de a urca pe vinovat călare pe un măgar, ţinând în mână coada în locul hăţurilor şi de a-l preumbla prin târg, înconjurat de studenţi, înarmaţi, şi batjocurit de popor.

Se cunoaşte capitolul din Rabelais în care autorul preumbla pe Pantagruel prin toate Universităţile franceze, criticându-le pe rând. Fiul lui Gargantua vizitează Poitiers „unde studenţii petrec fără întrerupere", Bordeaux „unde nu se învaţă mai nimic"...

De la Avignon, ţară papală, pedagogul trebue să-şi ia elevul din pricina moravurilor destrăbălate.

La Valencia studenţii se bat toată ziua cu locuitorii...

In alte oraşe însă, Pantagruel învaţă toate jocurile studenţilor: La Toulouse învaţă să danseze şi să joace cu sabia în mâni, la Orléans să joace cu mingea, etc.

Multe din aceste jocuri, au supravieţuit, cele mai multe s'au transformat. Sporturile nu sunt deci o invenţie modernă. Tineretul Renaşterei practica sportul cu aceaşi frenezie ca şi azi.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti str. Eugen Carada, 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

IN LIMBA FRANCEZA

Cărţi istorice, memorii, etc.

In jurul Rusiei: Kerenski: La Révolution russe; *Paléologue:* La Russie des Tsars pendant la grande guerre (3 vol.); *Général Spiridovitch;* Les dernières années de Tzarskoïé-Sélo; *Pierre Gilliard* (ancien précepteur du grand-duc héritier): Le tragique destin de Nicolas II et de sa famille; Journal de la générale Bogdanovitch; *Anna Viroubova:* Souvenirs de ma vie (avec 52 photgr. et 39 lettres du tsar, de la tsarine etc.); Journal secret de Anna Viroubova 1909—1917; *Bezsonow:* Mes 26 prisons et non évasion de Solovki: *Henry Klotz:* La Russie des Soviets; *Schoulguine:* La résurrection de la Russie; *Al. Souvorine* (directeur de la Novoïe Vremia): Journal intime; *René F. Mueler:* Raspoutine et les femmes (28 illustr.); *Melgounow:* La Terreur rouge en Russie; *Alexandra Féodorovna:* Lettres de l'impératrice Alexandra à l'empereur Nicolas; *Général Danilow;* La Russie dans la guerre mondiale; *H. Graf:* La marine russe pendant la guerre et dans la révolution 1914—1918; *Grands Ducs:* Lettres des Grands-Ducs à Nicolas II; *Al. Iswolsky:* Mémoires; *Raoul Labry:* Autour du moujik; *N. Monasterew:* Dans la Mer Noire 1912—1924; *Rodzianko:* Le règne de Raspoutine; *Sazonow:* Les années fatales; *Smirnoff:* Autour de l'assassinat des Grands-Ducs; *Sokoloff:* Enquête judiciaire sur l'assassinat de la famille impériale russe; *A. Albanoff:* Au pays de la Mort blanche.

LITERATURA RUSĂ NOUĂ

In limba franceză, recomandăm pe cei mai de seamă scriitori tineri ruşi: *I. Babel:* Cavalerie rouge; *F. Gladkow:* Le Ciment; *Şeffullina:* Wirinea; *Boris Pilniak:* L'année nue; *Kataïew:* Rastratschiki; *Ivanov:* Le train blindé, *Fédine:* Transvaal: *Sémenoff:* La faim; *Névierow:* Taschkent.

IN LIMBA GERMANĂ

Alexandra Kollontaï: Wege der Liebe, volum de peste 300 pagini, frumos legat în pânză lei 250; *I. Babel:* Odessa (povestiri) frumos legat lei 100; Budyonnis Reiterarmee, frumos legat în pânză lei 200; *Sejfullina:* Virinéa lei 90; frumos legat în pânză lei 170; Der Ausreisser lei 60, legat în pânză lei 95; *Fédine:* Städte und Jahre; *Gorki:* Erinnerungen an Zeitgenossen; *Gladkow:* Zement etc. etc.

Toată lumea

va putea recepţiona emisiunile radiofonice din Bucureşti ascultând concertele, premierele teatrelor bucureştene, conferinţele, noutăţile zilei, etc., cu un simplu aparat deloc complicat şi care nu va costa decât o mie lei. In asemenea condiţiuni, desigur că nu va exista casă în care să nu se afle cel puţin un asemenea aparat şi interesează într'o măsură deosebită pe oricine cuprinsul ziarului „Radio" în care se publică pe înţelesul tuturor ştiri, informaţiuni dela noi şi din toată lumea, articole şi îndrumări.

„Radio" apare în fiecare Sâmbătă dimineaţa, în 16 pagini mari şi costă numai 6 lei eexmplarul. Primele 7 numere apărute formează într'adevăr ABECEDARUL RADIOFONIEI şi le recomandăm tuturor.

Citiţi revista zilnică
„BILETE DE PAPAGAL"
subt direcţia d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

HIGIENA DENTARĂ
CLINICĂ ULTRA-MODERNĂ
BUL. ELISABETA 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

PLASTICA

— ELENA POPEA. — I. DAN. — GH. LAZĂR —

Inceputul nouei stagiuni plastice anunță aceleași ruginite criterii.

Nici critica nu va inventa argumente nouă pentru osândirea vechilor păcate, nici detractorii artei nu vor găsi mai puține motive pentru negarea ei.

Năvala pânzelor zugrăvite și a lutului modelat constitue însă o primejdie prea serioasă pentru plastica românească spre a nu cerceta cauzele adevărate ale acestui fenomen.

Intre activitățile umane ce au luat, după război, o desvoltare cu totul neașteptată în țara noastră eminamente agricolă, îndeletnicirea artistică ocupă unul din primele locuri.

Oameni ce nici nu se gândeau că vreodată în viața lor se vor putea găsi în fața unui șevalet sau a unui bulgăre amorf de piatră, căruia vor trebui să-i dea expresie, s'au trezit deodată cu penelul sau cu dalta în mână.

Existența sutelor de artiști ce expun câteva luni pe an numai în București, e întreținută însă de snobismul amatorilor români, care se pricep atât de puțin în artă.

Dar lucrul nu poate să mire când oficialitatea pervertește gustul public încredințând tuturor takorienilor analfabeți organizarea expozițiilor demonstrative, ignorând cu desăvârșire sugestiile criticii autorizate.

N'am vrea, totuși. să fim înțeleși greșit. Nu ne indignează faptul că „artiștii", care n'au altceva comun cu arta decât titlul ce și-l iau, se pot înfrupta din belșugul celor ce nu cunosc nici valoarea banului, nici înțelesul artei; ne întristează numai că puținii realizatori de talent nu-și pot valorifica, după merit, munca.

Dacă modesta noastră cronică nu se poate mândri ca severă creatoare de curente și direcții, cel puțin nu i se poate tăgădui că nu s'a străduit sincer să stimuleze opinii.

Impotriva falsității și a comercializării josnice a artei, împotriva literaturizării și a mecanizării ei, împotriva pretențioaselor și sterilelor căutări de personalitate și împotriva caricaturizărilor ce prostituează însăși noțiunea de frumos, ne promitem să opunem și deaci 'nainte energia curată a exemplului adevărat.

* * *

Intâia expoziție a noului an plastic aduce o întreită decepție.

In sala Mozart, luminoasă și primitoare, expun : doamna Elena Popea, domnii I. Dan și Gh. Lazăr.

Doamna Popea, de curând înapoiată din mijlocul minunatelor priveliști olandeze, n'a știut să prindă în învălmășala alminteri frumos colorată a motivelor, decât deformări, grupări naive ce disprețuesc în chip vădit desenul, proporția, perspectiva.

Lipsite de căldură, de emoție, de viață, pânzele doamnei Popea aduc totuși un colorit original ce atenuează, în parte, defectele de compoziție, dar supără prin monotonie.

Explicațiile ce vor să îndreptățească această realizare picturală voită, sunt tot atât de naive și de lipsite de temei cum sunt toate demonstrațiile ultra-moderniste.

Arta nu este și nu trebue să fie un produs de laborator. Frumosul nu se poate fabrica în eprubetele meschine ale alchimiștilor esteți.

O „artă" care stărue de-atâția ani în faza dibuirilor infructuoase nu are dreptul să se proclame arta viitorului.

Drumurile acestea duc sau spre definitiva decadență sau spre industrializarea de-atâtea ori preconizată.

Diformarea artistică poate avea un sens atunci când, fără să devină manieră, tinde să tălmăcească un sentiment sau să caracterizeze mai adecvat o impresie, în cadrul unor resurse decorative.

Când însă disproporția barbară ajunge procedeu, atunci zădarnic vom mai căuta într'un peisagiu o anumită stare sufletească.

S'a spus că aspectele multicolore ale realității trebuesc traduse în operele de artă astfel încât contemplatorul să aibă iluzia realității, dar, în acelaș timp, conștiința că ceiace vede e o iluzie. El trebue să fie impresionat nu de reproducerea aidoma a dramei exterioare, ci de felul expresiv în care artistul a izbutit să o interpreteze. Dar nu pe cale de investigații intelectuale trebuesc descoperite valorile caracteristice care refac bogăția nesfârșită a aparențelor. Opera de artă nu poate fi confundată cu o șaradă.

Când artistul alcătuește din elemente disparate o *armonie de culori*, el e dator să scrie sub cadru acest lucru pentruca să nu dea loc la confuzii; când însă are pretenția că a făcut un peisagiu din două case răsturnate, să ne dea voe să ne îndoim de sinceritatea artei lui.

Pictura și desenul înfățișează realitatea tridimensională prin descrierea în plan; sculptura folosește reprezentarea tridimensională în spațiu.

Desenul utilizează descrierea în plan prin linii și umbre; — pictura — prin umbre și lumini ce nasc din culoare.

In realitate, în desen, în pictură ca și în sculptură, nu avem decât reprezentări ale formelor: reprezentări plastice. Impărțirea rigidă, didactică: pictura e culoare, desenul — linie, sculptura — formă, cu tot adevărul ei elementar, a dat loc interpretărilor celor mai dăunătoare.

Pictura nouă a înlăturat înțelesul formei, fără de care nu se poate construi un obiect, nereținând decât valorile coloristice, spre a înfăptui simple efecte decorative.

Culoarea singură nu poate da decât impresii și armonii fără nici-o explicație pentru înțelegere. Pentru fixarea expresiilor și a caracterelor, artistul trebue să facă apel la formă. Numai în formă se poate turna acel fel unic al tehnicii și viziunii personale ce alcătuește și legitimează stilul unui artist.

* * *

Un cronicar plastic, care e în acelaș timp unul dintre fruntașii ultimei generații de artiști, se întreba mai zilele trecute :

„Cui să spui că pictura e meserie grea, că o viață întreagă nu-ți ajunge să rezolvi câteva probleme de culoare sau de volum?

„Cui să spui că în pictură nu e totul să ajungi a închipui oricum un motiv, cu atenție sufletească absentă, că trebue să te exprimi pe tine, ca să obții un portret sau un peisagiu numai al tău, dând, unor legi eterne de frumos, nouă strălucire, dându-le sufletul vieții lor?"

Rândurile acestea ne-au revenit în minte, contemplând lucrările domnului I. Dan, care și-a alcătuit un fel de expoziție colectivă cu copii — unele destul de amăgitoare — de pe tablourile pictorilor cu reputație.

E și acesta un procedeu comod de a vinde marfă ce are mai mulți sorți de a fi desfăcută.

Oare domnii Bunescu, Tonitza, Theodorescu-Sion, Ștefan Dimitrescu, Leon Viorescu nu au nimic de spus ?

Și doar domnul Dan nu pare străin cu desăvârșire de artă.

* * *

In sfârșit, pastelurile dulci ale domnului Gh. Lazăr!

Dar despre lucrările d-sale nu putem vorbi, fiindcă ne-au alungat dela ușă.

H. BLAZIAN

Adam Bălțatu — **In fața șevaletului**

Fables microscopiques

Toto et l'auto

— Au revoir! dit Toto,
Et partit en auto.
Il n'avait nul souci.
Au tournant dangereux
Il lui crêva un pneu...
Toto crêva aussi.

Moralité :
Mourir c'est partir un peu.

Le vaillant moucheron

Un moucheron d'un jour piqua le grand Enée...

Moralité :
La valeur n'attend pas le nombre des années!

Fable esquimaude

Un grand ours blanc mangea un petit daim.
Il assouvit ainsi sa faim
Au moins pour une fois...

Moralité :
On a toujours besoin d'un plus petit que soi.

L'âne philosophe

Un jeune âne amoureux d'une noble cavale
Lui demanda la main (le sabot de devant).
— Mais, vous êtes du peuple et moi, je suis pur sang,
Je vous ferai cocu! lui promit-elle.
— J'avale
Tout ce que vous voudrez, dit l'âne sans émoi.

Moralité :
Car promettre c'est noble, tenir serait bourgeois...

X.

Fantezie filologică

(Reminiscență)

Era o noapte limpede de Mai, când celebrul savant Iohannes Gurkenius, profesor ordinarius la Universitatea din Hetzenburg, se ridică și părăsi neliniștit cafeneaua la „Pana de Aur" unde venea de 45 de ani, fără să fi lipsit măcar odată. De altfel, gloriosul învățat cu care se mândrea universitatea lui și tot imperiul, nu putea avea nici un motiv real de neliniște. Iși jucase partida de skat cu aceiași parteneri de acum 45 de ani, fusese servit de însăși patroana cafenelei ca acum 45 de ani și berea era limpede și dulce tot ca acum 45 de ani. Mai mult decât atât, profesorul câștigase chiar 10 pfenigi, lucru ce i se întâmpla foarte rar la joc. Și totuș plecă nemulțumit. Iși luă bastonul noduros și pălăria care spânzura de un corn de cerb, își strigă cu glas enervat pe Pluto, un câine gutos și gras și eși afară.

Luna scălda în plin casele cu cinci caturi care mărgineau strada și umbre bizare jucau pe trotuarul asfaltat. Dinspre culmile munților, venea un vânt înviorător care scutura, peste pălăria largă a profesorului, flori de castan cu miros proaspăt.

Când ajunse la podul de peste râu, Gurkenius nu băgă de seamă nici jocurile de lumini ce scânteiau în apă, nici verdeața mată a parcului ce se 'ntindea pe maluri.

Drept și mânat parcă de un resort, el trecu podul și se pierdu pe o stradă strâmtă și puțin luminată. Era Fasanenstrasse, o uliță comună și banală care în curând avea să devie ilustră prin personagiul care locuise în ea timp de 45 de ani. „Hic habitavit illustris litterarum magister Iohannes Gurkenius"... Această tăbliță lipită pe zidul casei sale o visase ani de zile profesorul universitar, O visa mereu, dar realizarea ei o dorea cât de târzie.

E drept că viața lui nu era dintre cele mai frumoase. Ca student, Gurkenius nu gustase aproape niciuna din plăcerile obișnuite ale colegilor lui. Nu iubise nici o fată din orașul unde studia, nu făcuse nici o excursie prin împrejurimi, nu avusese nici un duel. Două lucruri îl atrăseseră totdeauna : limba latină și berea.

Când unul din profesorii lui spusese la o petrecere, vorbind despre el : Gurkenius e plin de bere și de clasicism, nu mințise. Gras, miop dela fragedă vârstă, cu un pântec respectabil care devenea din ce în ce mai proeminent, pe măsură ce-i creștea și celebritatea, așa era Gurkenius. Foștii lui studenți, cari erau acum aproape de pensie, așa îl pomeniseră întotdeauna : cu plete momseniane eșind de sub o pălărie largă și moale, cu o redingotă lungă de pastor, din care-și scotea în orele de curs, aceiaș basma lată și cu vergi roșii.

Decând fusese numit profesor la Hetzenburg se stabilise în această stradă, într'un apartament modest și simplu. Aceiaș menageră, urîtă, posacă și veșnic mormăitoare, îl servea aci de zeci de ani. Traiul i se scurgea în mod mașinal și searbăd. La 6 dimineața profesorul se scula și, în timp ce i se servea ceaiul și tartinele cu unt, răsfoia filele îngălbenite ale cursului ce avea să țină.

La 7 chema pe Pluto ca să-i dea hrana de dimineață, la 7 jum. venea Grete pentru a lua banii de târguială, iar la 8 profesorul pleca la Universitate sau la Biblioteca Ducală, de unde nu se întorcea decât la ora prânzului. La 3 pornea din nou la bibliotecă, de unde revenea la 8 pentru cină, iar la 9 fix era înființat la „Pana de aur", unde-și făcea partida de skat și unde își bea cele 15 beri. Când ceasornicul Catedralei bătea miezul nopței, era întuneric complect în casa profesorului : dormea el, dormea menajera, dormea câinele. Această viață se repeta de 45 de ani cu o regularitate înspăimântătoare. Bătrânii din Hetzenburg spuneau că două monumente din oraș rămăseseră neclintite în traiul lor mecanic : Ceasornicul Catedralei și profesorul Gurkenius.

Această viață, care uimise prin monotonia ei, chiar pe placizii lui concetățeni, îl încânta totuș pe eminentul profesor. De aceia, când în clipele acestei seri de Mai, profesorul se apropia de locuința lui, nu știu ce regret și întristare îl învăluiseră ca într'o ceață grea și înăbușitoare. Simțea parcă ceva rupt și dezarticulat în el.

Ajuns la prag, profesorul se poticni când scoase marea cheie care se învârti strident în broasca cea veche și ruginită.

— Hai, Pluto, hai, își îndemnă câinele, care nu vroia să intre de loc și se trăgea mereu înapoi. Enervat îl luă de zgardă și după ce-i dete câteva picioare, isbuti să-l urce în capătul scărei, unde printr'o ușe întredeschisă, se zărea o palidă lumină.

Profesorul împinse ușa și strigă :

— Culcă-l la d-ta astă seară, mă plictisește.

Grete rămase uimită. Așa nu-l văzuse niciodată. In mecanismul atât de rigid și regulat al traiului profesoral se stricase un ac.

— Nu-i bine, nu-i bine, mormăi Grete și închise ușa. Cu pași grei și șovăitori, Gurkenius trecu din camera de primire în birou și de acolo în dormitor. Patul alb și curat strălucea sub mângâerile lunei, care pătrundeau prin storuri, iar depe un piedestal, un bust al lui Apollo privea trist și lugubru. Gurkenius trecu pe lângă un jilț, pe care sta trântită ultima-i lucrare : „Studiu complect asupra elegiilor lui Catul". Cu un gest brusc, aprinse lumina electrică, se desbrăcă și fără a se mai uita la ultima-i operă, pe care o privea cu drag în fiecare noapte, stinse lampa și se culcă. Era neliniștit și nu știa de ce. Se învârti când pe o parte, când pe alta și mormăi cuvinte nedeslușite, până când un somn ca de plumb, îl doborî.

Cât a dormit așa nu-și putea da seama, căci îl trezi urletul lui Pluto. Câinele se jelea sacadat și lububru. Profesorul se frecă la ochi și privi ca năucit în juru-i. Odaia toată era plină de o lumină alburie și transparentă, un miros de nard plutea în aer și depe jilț se auzeau încet mișcându-se filele unei cărți. Gurkenius se ridică într'un cot și privi mai bine. Depe jilț se desena acuma perfect vizibilă, figura unui tânăr. Era slab, obrajii îi erau palizi, mai palizi chiar ca toga-i albă ce-i învelea corpul de sus până jos. Pe părul negru și creț, îi atârna o cunună de narciși veșteji, iar la picioare zăcea aruncată o liră veche. Gurkenius întinse mâna instinctiv spre ochelarii de pe măsuță și prin sticlele lor putu vedea și mai clar arătarea. Tânărul stetea pe jilț iar capul îi era aplecat pe o carte ale cărei file le întorcea din timp în timp.

Gurkenius se ridică de-abinelea în pat și acum recunoscu în tânărul cel slab pe însuș Catul. Era așa cum îl văzuse într'un medalion dela Vatican. Uimit și încântat în acelaș timp, Gurkenius exclamă : Catulle, salve! La acest glas ca de butoiu dogit, delicatul poet ridică doi ochi mirați și mari. Fața i se aprinse de o roșeață vie și cu un gest furios aruncă în patul profesorului cartea pe care o citise. Gurkenius privi plin de uimire titlul : era studiul său asupra elegiilor lui Catul.

— Dece ești supărat maestre ? șopti el cu glas răgușit.

— Mă mai întrebi, mizerabil barbar dela Rin, îi răspunse o voce ca o adiere de vânt. Mă mai întrebi, când acest așa zis studiu al tău, care-mi masacrează toată opera-mi poetică, m'a făcut să descind din empireu până aici ?

Acum un zâmbet amar lucea pe buzele poetului, iar ochii i se încruntaseră ca în clipele în care ocăra pe Lesbia.

— Cum, maestre, și eu care credeam că te-am redat lumii noastre așa cum erai în toată splendoarea și magnificența ta ?!

Nu știi oare că această operă mi-a fost premiată de patru academii și că pentru ea studenții mi-au făcut o retragere cu torțe iar guvernul mi-a mărit leafa cu 10 mii de mărci.

— Bestie hirsută și grosolană, răspunse Catul. Ce ți-eram eu vinovat ca să vii tu, care ești mai necioplit și mai sălbatic decât un scyt și să-mi strici versuri care erau isvorîte dintr'o artă sublimă pe care n'ai visat-o tu niciodată. Cunoscut-ai tu Italia cea plină de soare, cutreerat-ai tu locurile prin care mi-am plimbat eu sufletul întristat și plin de poesie ?

— Dar, divine vates,— bâlbâi Gurkenius,—pentru această operă în care te preamăream am făcut două călătorii în Italia, plătite din punga mea proprie, am văzut Roma, am văzut Neapolul. Am fost chiar la Verona.

— N'ai văzut nimic, răspunse vocea furioasă a poetului. Ai fost în adevăr în Italia, dar în loc să te îmbeți de mirosul de flori de portocal, de soare și de ochii cei plini de foc ai femeilor, tu te-ai îmbătat de bere și de mucigaiul bibliotecilor.

Cum putea să mă priceapă pe mine, care mă amețeam de divinele priviri ale Lesbiei și de vinul parfumat de Falern, un animal inpudens ca tine, plin de bere și de cârnați ? Și mai pretinzi că mi-ai redat versurile așa cum le-am făcut în adevăr ?! Dar, nenorocitule, toți cei care ți-au citit, în empireu, opera ta, și-au bătut joc de mine. Cezar, care nu mă poate suferi nici acuma, mi-a întors spatele, iar Lesbia mi-a mărturisit că de-și fi scris elegii, așa cum mi le-ai redat tu acum, ar fi pus să mă bată cu vergi și m'ar fi aruncat în Tibru. Cu ce ți-am greșit, cu ce ți-am greșit ?

Și un plâns aprig sgudui pieptul de ftizic al poetului. Printre degetele-i diafane, lacrimile îi picurau ca diamantele, iar narcizii cei veștezi se mișcau trist pe cap.

— De ce m'ai ales tocmai pe mine și nu te-ai agățat de alții, de un Cicero sau Cato, bunăoară ?

Și poetul plângea, plângea și șuvoiul lacrimilor umplea din ce în ce camera. Toate obiectele pluteau acum în valuri amare.

Gurkenius simțea cum îl copleșește și pe el căldura lor arzătoare. Dintr'odată se văzu așa cum era : un savant bleg și sec care îndrăznise să se atingă de cel mai subtil și mai delicat poet al iubirei. Ca într'o ultimă viziune, Gurkenius se privi ca dedublat dintr'odată și văzu un trup burtos, congestionat și prozaic încercând să se împletească de un trup mlădios și svelt de efeb. Ce scârbă și ce jale îl cuprinseră în acelaș timp !

. . . .

Dimineața, când soarele străbătea prin storurile trase ale casei profesorului, Grete bătu la ușe, ca de obiceiu dar nu căpătă nici un răspuns.

Sguduită de un presimțimânt grozav, pătrunse, însoțită de Pluto în dormitor. Ce vedenie grozavă ! Gurkenius zăcea mort lângă jilț, cu degetele înțepenite pe foile ultimei sale opere. Grete scoase un strigăt, care-și găsi ecoul în urletul lui Pluto. Pe urmă, ca femee practică, se repezi la hainele profesorului, scoase cheile dintr'un buzunar și deschise sertarul dela birou. Răsfoi mult prin hârtii și în fine găsi ceiace dorea. Era testamentul în care printre alte legate, citi și pe al său. Grete avea 50.000 mărci pe an, cu obligația de a nutri pe Pluto cât va trăi.

Atunci fu zguduită de o durere imensă și izbucni într'un plâns nebun.

— A murit domnul Iohan, a murit domnul Iohan !

La strigătul acesta dureros alergară întâiu vecinii, pe urmă prietenii și în sfârșit colegii. Medicii declarară în unanimitate că a murit de apoplexie, intimii regretară că au pierdut pe un tovarăș de skat și de bere, iar colegii se întristară că au pierdut un erudit distins. In sfârșit toți l'au regretat însă cel care l'a regretat și mai mult a fost sărmanul Pluto. Cine-i va mai da lui bucățile cele mai grase și mai gustoase? Alături de Pluto, ca tovarășe întru regret, era și patroana dela „Pana de Aur". Cui va mai servi ea 15 beri pe seară și cine va lua locul profesorului la masa de skat ?

La înmormântarea celebrului profesor Gurkenius au luat parte toți profesorii Universităților și toți membrii Academiilor din imperiu. Chiar marele Duce a ținut să însoțească până la groapă pe cel mai celebru savant al Universitățel lui. Un consilier intim i-a ținut ultimul și cel mai înflăcărat discurs. Când a rostit cu glas sacramental : Să nu uitați că 'n fața vă zace cel mai vrednic interpret al poetului Catul, de sub florile și coroanele care-l acopereau, chipul lui Gurkenius a luat deodată o înfățișare ironică...

Un observator mai fin ar fi putut vedea cum gura i se strâmbase într'un rictus amar. Râdea el de discursul consilierului sau de opera-i la care muncise zadarnic atâtea zeci de ani ?...

I. M. MARINESCU.

Despre literatura ucrainiană

Dacă literatura rusă ne este azi, mai mult sau mai puțin cunoscută, nu tot așa putem spune despre literatura ucrainiană, ale cărei începuturi, evoluări și producții nu le cunoaștem de loc. Un articol al lui Emmanuel Evain, în „*Pax*" (5 Oct. cor.) ne prilejuește însemnările de mai jos asupra literaturii ucrainiene.

Renașterea națională în Ucraina se manifestă tocmai către sfârșitul secolului al optsprezecelea. Inceputul acestei renașteri îl vom căuta într'un fapt de mică importanță, în aparență: un scriitor național, *Ivan Kotliarevski* publică în limba ucrainiană „*Eneida*" lui *Virgiliu*, mai corect zis: o parodie a epopeei scriitorului latin. Era cea dintâi operă literară imprimată în limba populară.

Literatura Ucrainei are totuși o istorie foarte veche și merge până în epoca lui Vladimir cel Sfânt. Dar operele literare, până la sfârșitul secolului al optsprezecelea, erau scrise într'o limbă slavă arhaică, care aducea, uneori, unele influențe din limba vie, dar își păstra totdeauna caracterul ei special; era un fel de idiom scolastic, care corespundea latinei medievale în Europa occidentală.

Astfel Kotliarevski, ca *Dante* în Italia, introduse în literatura națională ucrainiană, limba ucraineană vorbită. Se cunoșteau deasemenea și cântecele populare sau legendele pitorești ale Ucrainei, dar numai ca literatură orală; limba ucrainiană era considerată ca un idiom prea popular, impropriu să exprime ideile politice și opiniunile literare. Arătând contrariul, opera lui Kotliarevski făcu mare senzație în țara lui.

Dar, pe când mulți scriitori ucrainieni deveneau, ca *Gogol*, mari scriitori ruși, și chiar, uneori polonezi, numai puțini se angajau pe drumul deschis de Kotliarevski. Printre acei cari au avut îndrăzneala să se facă propagatori ai renașterii naționale, trebue să cităm mai întâi pe marele poet *Taras Șevcenko*.

Operele lui Șevcenko, scrise în limba ukrainiană, și consacrate tradițiunilor ucrainiene, au fost primite cu mult entuziasm de poporul ucrainean. Doi alți scriitori: Kulich și Kostomaroff se asociară curând acțiunei lui Șevcenco. Toți trei începură să propage idei liberale: vorbiau despre suprimarea sclaviei, despre creiarea unei federațiuni panslave, etc. Guvernul rus, oricare ar fi fost el, nu încuraja inovațiunile, nici pe aceia pe care-i declara drept „visători"; și pe atunci Ucraina se afla sub guvernarea lui Nicolae I, care obișnuia să spună: „Țarul n'are nevoe de oameni înțelepți, ci de oameni credincioși". Cei trei prieteni fură arestați și deportați, fiecare în altă parte. Taras Șevcenco, considerat ca mai mult vinovat, a fost cu voe sau fără voe, încorporat soldat într'o fortăreață din Orenburg.

După câțiva ani, în 1857, Șevcenco și prietenii lui fură liberați. Poetul, sfârșit de boală, muri patru ani mai târziu, plâns de întreaga Ucraină. Un adevărat cult al poetului, considerat ca un profet național, se introduse de atunci în provincia întreagă. Dacă Kotliarevski începuse mișcarea, Șevcenco o însuflețise redând-o ca pe o forță reală.

De atunci mișcarea ucrainiană continuă să se desfășoare în toată plenitudinea ei, deoarece corespundea aspirațiunilor poporului. A fost imposibil să fie înăbușită sau să fie făcută să devieze, cu toate sforțările autorităților rusești. Ar fi poate fastidios să enumărăm numele tuturor acelora cari s'au consacrat atunci să mențină sau să deștepte speranțele compatrioților lor. Totuși un nume trebue amintit: acela al profesorului Mihail Dragomanov (mort în 1894), profesor la Universitatea din Kiev, apoi exilat, mare istoric și mai ales scriitor politic, un venerabil apostol al renașterei politice în Ucraina actuală.

Dragomanov, ca mulți alți ucrainieni, neavând posibilitatea de a-și tipări operele în Rusia, le publică, de cele mai multe ori, în Elveția sau în Galiția. Conducătorii dela Viena, din înalte motive politice și de stat, sprijineau, în felul acesta, acțiunea pro-ucrainiană.

Astăzi, o literatură ucrainiană există; există numeroase publicațiuni ucrainiene prin care scriitorii și savanții ucrainieni își răspândesc ideile. Numai Societatea de savanți „Șevcenco" din Leopol a publicat, singură, sute de volume de mare valoare asupra istoriei, etnografiei, filologiei, literaturii, economiei și științelor ucrainiene. Programul politic al patrioților ucrainieni din secolul al nouăsprezecelea căuta să cucerească o oarecare autonomie a patriei lor, căci nu îndrăsneau încă să pronunțe cuvântul: independență. Totuși această ideie a fost lansată în mod public cu mult înaintea răsboiului și a inspirat oarecari grupe de conspiratori.

Evenimentele din 1904—1905 din Rusia au avut o puternică repercusiune în Ucraina. După faimosul 30 Octombrie 1905, când s'a avut posibilitatea de a se lucra deschis, apărură primele ziare în limba ucrainiană și se întemeiară mai multe organizații intelectuale sau naționale cu scopuri politice. Erau mai ales cercuri intitulate: „*Prosvita*" (Instrucția națională). Cele două partide politice: partidul radical-democrat, fondat de însuși Dragomanov, și partidul social-democrat, organizat în ajunul primei revoluții, își formulară în mod deschis revendicările de independență națională.

Dar după revoluția din 1905—1906, veni reacțiunea lui Stolipin și a succesorilor lui. Ziarele și revistele ucrainiene au fost confiscate, cele mai multe, printre care toate ziarele, suspendate. Patrioții ucrainieni le făceau să apară imediat sub titluri noui, pentru a fi iarăși suprimate.

In timpul răsboiului, „*Rada*", ziarul principal al Ucrainei, împreună cu alte treizeci de periodice din Kiev, au fost suprimate într'o singură zi. Numai o singură revistă putu să trăiască, imprimată dealtfel la Moscova, în limba rusă — *Ukrainskaia Jizui* de sub direcțiunea lui Simon Petliura, care publică un manifest de fidelitate Antantei și Rusiei.

In sfârșit, în 1917, după căderea țarismului, Ucrainienii și-au reînceput activitatea, continuată până azi cu multă pasiune, mai ales în domeniul istoriei, artei și literaturei.

G. B.

BIBLIOGRAFIE

Revista de filosofie, Vol. XIII, No. 4. — Mercure de France, Anul 39, No. 728.

Pologne litteraire, No. 23, 24. — Teatrul, Anul I, No. 1.

V. COROLENCO

Țiganul lui Luca

Pe drumul care ocolește dealul Denis-Tepe se târâie spre noi un car și se cufundă în umbră.

E o căruță de țigan nomad. Țiganul merge înainte, singur. Sub coviltirul căruței se află tot calabalâcul lui sărăcăcios și, probabil, tot neamul lui. Inainte de a ajunge până la noi, țiganul coti repede din drum și opri calul. Mă uit uimit cum țiganul îmbrâncește de sub coviltir un copil negru și zdrențuros, iar pe altul, și mai mărunt, îl ia de guler și-l trage până în drumul peste care trebue să trecem. Aruncă copiii pe șosea și se trântește și el la pământ. Câte și trei stau culcați aproape în mijlocul drumului...

Luca înfrână caii și ocoli puțin. Caii porniră cu băgare de seamă pe marginea șoselei, împingându-se unul în altul, iar roțile foșniră uscat pe prundiș. De jos priveau spre noi, cu o expresie ciudată, trei perechi de ochi țigănești, încadrați în zdrențe de păr negru și mat... Ajuns în dreptul lor, Luca pocnește încetișor din bici și-i atinge pe toți, în glumă cu o lovitură desmerdătoare. Țiganii, ca la o comandă, se pun în genunchi și încep să bată frenetic mătănii în urma căruței noastre, care se îndepărtează ușor. Enigmaticul Denis-Tepe, înconjurat de gorganele sale, se uită pieziș și misterios, grav și binevoitor la această scenă...

— Ce-i asta ? — întrebai uimit pe Catrian. — Cer de pomană ?

Catrian ridică din umeri : — Nu știu, — zise el. — Ce-i asta Luca ?

Luca, rușinat, îndemnă caii cu biciul și răspunse după o scurtă tăcere :

— Acesta-i Iancu... țiganul meu.

— Dar de ce se trântește în drum ?

Luca tăcu câva timp gânditor...

— Așa e obiceiul lui... — răspunse el serios. — Și-a făcut așa un fel de modă. Cum mă zărește se culcă la pământ și copiii lângă el... Asta va să zică : Treci Luca peste mine și peste copiii mei. Să ne zdrobească copitele, — nu face nimic.

— Dar de ce ?

— Așa...

Luca tăcu din nou, sfios... Dar, dându-și seamă că am rămas nedumeriți, vorbește în silă și fără poftă :

— Tu, Catrian, știi pe unde, — dincolo de deal, — Europa a îndreptat Dunărea și a făcut un drum.

—Știu.

— Pe acolo au săpat o groapă, un canal, și au astupat șanțul. Iar de sus dela Porțile de fer sau dela Semedria a venit Dunărea mare și a acoperit tot cuprinsul și groapa, și șanțul, și tot până, hăt, departe... Nu se mai vedea nimic... Ei, și țiganul ăsta n'o știa. El hoinărește departe : se duce dealungul stepei la Constanța, trece și'n Turcia și se pierde în depărtări... Trecu pe aici și îi trăsni să scalde caii. I-a deshămat și a intrat în apă. A crezut, prostul, că-i vad. Când a ajuns până la groapa ceea, — buf ! în apă până peste cap, gata să se înece... Dacă n'ar fi fost prost, n'ar fi dat drumul hățurilor. Caii l'ar fi scos. Dar el, prostul, s'a temut să nu se înece caii și le-a dat drumul...

Luca zâmbi și clătină din cap...

— Ei ? — îl îndemnă Catrian.

— S'ar fi înecat cânele. Dar în clipa ceea m'a adus dracu pe mine pe acolo : veneam dealungul Dunărei dela Sarichioi. Văd ceva negru că se zbate în apă. Se arată și se scufundă din nou. Iar pe mal aleargă puii ăștia de țigan, troncănesc și ridică mâinile în sus. Când mă uit : văd caii deasupra șanțului. Atunci am priceput. Am sărit îndată din căruță, am dat drumul curelelor din față, am scos oiștea și am sărit cu ea în apă.

— Și l'ai scos pe țigan ? — întrebă, râzând, Catrian.

— Cât pe ce să mă înec și eu, răspunse serios Luca. — Țiganul meu era amețit: eu îi dam cu oiștea în nas, dar el n'o vedea.

Ce să fac în încurcătura asta ? Nici eu nu știu să înot. Ei, dau fuga la mal, îl apuc pe bălan, îi leg hățul de gât și sar iarăși în apă. La adânc, am sărit de pe cal, l'am pocnit și, ținându-mă cu stânga de hățuri, l'am apucat cu cealaltă pe țigan de chică... El, prostu, mă trăgea la fund, bălanu se sbătea în loc de clocotea apa, iar pe mal alergau țigănușii și urlau.

Luca zâmbi din nou.

— Eram să mă prăpădesc cu afurisitul de țigan. Ași fi trebuit să-l las dar mă înfuriasem. Dacă mi-a fost scris să mor așa, mă prăpădesc cu el, sau scot prostul din apă...

Ei, totuși bălan ne-a scos până în șanț. Hățurile mi-au rupt toată mâna. L'am luat pe țigan în brațe, l'am dus până la mal, l'am pus cu fața în jos, și am scuturat apa din el. O vadră de apă ! Și i-a revenit sufletul. De atunci îmi tot face mătănii... Când mă vede în căruță, se întinde dealungul drumului, când mă întâlnește în oraș, îmi sărută mânile... țigan, țigan — dar sufletul e la fel : „Eu sunt omul tău". — Ce vrei să fac cu tine, prostule ?...

— Tu ești altruist, — zise Catrian serios. — Brav om. Trebue să te înscrii în clubul nostru.

— Nu pricep ce spui tu. — Luca ridică din umeri și schimbă vorba.

— Uite colo se vede o moviliță — un Ucrainean de pe la Cherson tot mereu caută o comoară... și acum e acolo.

Denis-Tepe rămase în urma noastră. Dealul întoarse acum spre noi latura lui luminată și, în lumina piezișă și egală, mi se pare îndepărtat. In umbra lui, ca o pată ce abia se zărește, clipea carul Țiganului... Pe măsură ce se mișca căruța noastră, se mișca straniu și lanțul movilelor. Ultimele au înaintat până'n drumul nostru, ca și cum ar păzi eșirea din cercul magic... O movilă a ajuns chiar în marginea drumului. Coasta ei o taie șanțul. Din groapă, ca un bulgăre între alți bulgări, răsare un cap pleșuv cu mustăți cărunte. Ochii ageri ne urmăresc cu atenție, cu neîncredere și cu dușmănie. Luca salută cu aerul lui obișnuit și serios, iar Catrian râse zgomotos.

— Nebunul,—exclamă el fără să se sinchisească—caută venit mare cu muncă mică. Dela muncă puțină nu se poate venit mult... Nu-i așa, domnule Volodea ?

Dealurile se apropie din ce în ce. Deasupra lor nouri tulburi plutesc încet rostogolindu-se, dar nu se pot hotărî să părăsească coama dealurilor și să pornească spre vale. Peste noi și îndărătul nostru e lumină încă și veselie. Ciocârlia sfredelește văzduhul, izbucnește undeva în triluri și ca un bulgăraș de pământ cade în iarba uscată. Rândunelele crestează în zigzaguri, înălțimile. Sus de tot, luminat de soare, plutește vulturul de stepă.

Luca și Catrian discutau de mult între ei în românește. Vorbeau despre afaceri. Vorba a deschis-o Luca. —„Ascultă Catriane" — zise el întorcându-se ușor, și apoi încet, parcă s'ar jena, începu să-i povestească ceva despre funcționarul, care a venit la el să-l roage ceva... Catrian râse la început, apoi vorbi așa de repede, încât nu mai puteam prinde înțelesul vorbelor.

Se apleca spre Luca, revenea din nou la locul lui, și bătea chiar cu pumnul în palmă.

In sfârșit, replicele rari ale lui Luca au încetat de tot. Stătea tăcut cu capul plecat într'o parte, numărând sau trapul cailor sau gândurile lui. Apoi începu în rusește, adresându-mi-se :

— Uite, domnule Vladimir... Amândoi, Catrian și cu mine, punem la cale o treabă...

— Ce fel?

— Vrem să facem așa ca să-l scoatem din pâine pe un om.

Zâmbesc fără să vreau. Catrian arată șiret cu ochiul la Luca. Iar Luca continuă cu vocea lui domoală și serioasă ;

— Să vezi... ce marafet s'a întâmplat: vin la mine în curte, într'o bună zi, ajutorul perceptorului și doi epistați, adică, după cum s'ar spune la noi, doi jandarmi. Amândoi beți. Le eși înainte soacra mea, o femee bătrână... — Ce poftiți ? — Dă biru...Ai auzit! Ea răspunde: Ce-mi ceri mie, femeie, bir? Ți-e mintea la loc sau te-ai prostit? El însă sări s'o bată. Eși atunci nevasta mea...

Luca se întoarse spre mine. In ochii lui scânteiau mila și ura.

Dumneata ai văzut-o pe bolnavă. Ei, gândește-te numai, domnule Vladimir, au luat-o la zor și pe dânsa și i-au dat un picior, iute aici, sub piept... Eu nu eram acasă. Eram cu tata și frate-meu la arie. Când m'am întors acasă, nevasta mea era în pat. De atunci o duc din nou la doctor...

— Hoț, tâlhar, birocrat ! — strigă Catrian și ochii-i scânteiau de mânie.

— Așa-i, îmi explică Luca. *Tâlhar, hoț*, înseamnă bandit. Și adevărat, mare hoție...

Trebue să-ți spun că plătisem de mult birul... Va să zică au căutat să smulgă bani dela femeie pentru beție... Ce zici, domnule Vladimir, și la dumneavoastră în Rusia tot așa se face?

— Se întâmplă și la noi...

— Și ce fac oamenii la voi?

— Ce să facă? Se plâng, firește.

— Așa... Și dumneata spui acelaș lucru. La noi însă, domnule Vladimir, era alt obiceiu, pe vremea turcilor... Sub Turc, mi-ași fi luat un iatagan bun... Adică un cuțit sau o pușcă și ași fi eșit la drum să-l aștept. Când ar fi trecut pe acolo, l'ar fi miluit Domnu sau pe el sau pe mine. Cum i-ar fi fost scris fiecăruia. De m'ar fi ajutat Dumnezeu, i-ași fi crăpat capul; iar dacă l'ar fi ajutat pe el, m'ar fi culcat el la pământ. Căci de moarte nu poți să fugi... Nimeni nu poate... Așa era altă dată subt Turci...

— Era poporul prost, — îi taie vorba Catrian. Pe timpul feudalității pușca domnea. Sub regimul burghez — legea.

— Ei, — dă din cap Luca. — Inainte așa a fost. Tatăl meu, firește, se ține de vechile obiceiuri. Așa, se vede, ți-a fost scris, zice; Nu se poate să lași lucrul baltă... Ei... m'am dus la doctor! Rămâi cu bine, zic, domnule Doctor .Ne-om mai vedea, poate, sau nu ne-om mai vedea, nu știu. Ei, el m'a descusut.

Vrei să mă asculți prostule ? — Eu totdeauna, zic, trebue să te ascult. Atunci leapădă-te de această prostie turcească. Nu-i nevoie. Mai bine îți trimit un om.... Care are să-ți deie un sfat... Și l'a trimis, iacă pe el, pe Catrian.

Luca arătă cu biciul spre Catrian și urmă :

— Dar Catrian, uite ce om e, dumneata poate că nu-l cunoști încă. Cismar. om de rând, la fel cu mine, sau cu altul ca mine. Dar nu se sfiește de nimeni... Și are putere...

Catrian zâmbi mulțumit. — Iți aduci aminte de Costea ? zise.

— Lasă asta, — spuse Luca — că l'ai trântit pe Costea. Pe mine nu mă trântești. Tu ai putere multă, dar scurtă... Iar eu, domnule Vladimir, iată ce vreau să spun: Vine, de pildă, la birt sau în grădina, unde șeade chiar prefectul; îi întinde mâna; își aprinde țigarea și-și ia un scaun...

— Tu te uiți la prefect parcă ar fi Dumnezeu, — zice Catrian. — Dar eu nu mă uit la el ca la Dumnezeu. Fiindcă el îi sluga pporului. Inscrie-te, țăran prost, la clubul nostru și ai să înțelegi totul.

Luca gânditor, dădu bici cailor și, lăsând fără răspuns întreruperea lui Catrian continuă :

— Veni Catrian la mine acasă să mă descoase. Așteaptă, zise. Tu deocamdată nu te amesteca în această afacere. Vom publica la ziar. Și dacă ziarul nu ajută, facem petiție... Ce-mi trebue, zic, gazeta ta și petiția ? Gazeta e hârtie, iar el mi-a bătut nevasta. Eu îi sfârtec tâlharului mațele, așa cum a lovit-o el în piept.

Catrian râse ironic.

— Dar dacă îți scoate el ție mațele? A? Sau te închide la penitenciar... nevestei tale o să-i fie mai bine?

— Iată! — afirmă Luca.—Și asta-i adevărat.—Hai, zice să le tăiem pânea dela gură. Asta are să-i usture mai rău decât iataganul și pușca. Acum primește în fiecare lună câte șasezeci de lei... Iar noi i le luăm...

Luca clătină din cap, ca și cum s'ar mira și continuă:

— A scris la gazetă. Din București a sosit gazeta până la noi. Oamenii au citit-o, gazeta e gazetă. Și mai departe ce? — Așteaptă, zice, nu-i treaba ta. Tu numai jură-mi în fața icoanei că n'ai să te împaci cu el fără de mine. Ei, m'am jurat. De ce am jurat? Pe atunci i-ași fi îngropat, bucuros, de vii...

Catrian, la amintirea jurământului în fața icoanelor, zâmbi șiret și-l arată cu ochiul pe Luca.

— Ei bine, — continuă Luca. — A venit gazeta. M'au chemat la prefectură. Și el, perceptorul, și epistații cu el erau de față. Stăteau ca mielușeii.

— E adevărat ce scrie gazeta? — Cum de nu! — Au bătut? — Au bătut. Și acum e nevasta bolnavă. — Cum așa? zice funcționarul. V'ați dus în casa proprietarului și i-ați bătut cucoana? Asta nu-i permis, nicidecum... O să răspundeți vârtos pentru asta.—Ei, și ce crezi: au trecut trei sau patru zile și veni la mine perceptorul. Se aruncă la picioarele mele... „Iartă-mă, pentru Dumnezeu!"

Vocea lui Luca deveni tânguitoare.

— Iartă-mă, zise. Nu-mi lua în nume de rău. Imi sărută picioarele. Pentrucă, vezi dumneata, domnule Vladimir, are și el nevastă și doi copii. Cu ce să-i hrănească? A?...

— Și ce-ai făcut ? l-ai iertat ?

Luca tăcu o clipă. Catrian se încruntă. Apoi Luca zise tărăgănat.

— Să-ți spun adevărul: Am vrut să-l iert. Mi-era milă. Și nevasta mă ruga. Dar nu se poate, am jurat. Iar Catrian nu-mi da voe în ruptu capului...

Catrian făcu o mișcare aspră și zise:

— Iacă, domnule Volodea, uită-te și dumneata la acești oameni: A vrut să-l împuște, să-l taie cu iataganul, să-i crape capul; acum vrea să-i dea drumul... și ridicându-se, cu ochii sclipitori de mânie, îl întrebă pe Luca :

— Numai pe nevastă-ta a bătut-o?

— Asta-i adevărat, domnule Vladimir, — răspunse smerit Luca, — și pe-a altora. Când țăranii pleacă de acasă, vin ei. Nevestele care se sperie, dau vre-o trei lei și chiar patru ; și atunci se duc mai departe.

—Din pricina asta nu trebue iertați, rostește respicat Catrian, și-și lipi țigara. Asta-i o afacere cetățenească. Când vezi un șarpe, omoară-l! Omoară-l ca să nu muște pe altul... încheie el cu un ton de convingere adâncă și nestrămutată.

Fața palidă a socialistului se înroși de emoție. Luca tăcu rușinat și smerit.

Tradus din rusește de F. DIMA

Domenico Giuliotti [1]

Un preot

Nu-s prea prieten cu alți preoți; cu acela da, nespus de bun.

Are treizeci de ani trecuți; e sfios ca un copil, sălbatic ca un urs.

Dacă-l poftești la masă, te ține de rău; dacă stărui, fuge; dacă'l apuci de antereu, îți lasă o pulpană în mână și ia-l de unde nu-i.

Poartă un antereu ros, cam strâns la mijloc, care-i flutură printre picioare; plouă nu plouă, sub braț ține o umbrelă; umblă iute, se oprește pe negândite; se gândește; uneori se 'ntoarce îndărăt, dă din mâini; și-i totdeauna grăbit.

E înalt, svelt.

Vorbește, cum umblă: repede, repezit.

Râsu-i scurt, fărîmițat, strâns, nu s'a desfăcut niciodată în hohot. Parc'ar avea în el teluri, pe care le apasă mereu cu aspra-i voință.

Se cunoaște după față că a luptat și a învins împotrivă-i, că luptă și iese învingător, totdeauna.

Iși dă seama că-i preot, știe ce 'nseamnă a fi preot, știe cât costă a voi să fii preot.

Uneori, față cu niscai om cu frica lui Dumnezeu, l'am auzit spunând plin de adâncă smerenie: „Să te rogi pentru mine, că am nevoe". Iar din mlădierea glasului, am priceput că era adevărat.

Poate că sub acel antereu, trăia încă o carne frământată, pe care păcatul ar fi încolțit-o de n'ar fi fost zdrobit, totdeauna la vreme, ca limba șarpelui, de-un călcâiu sacerdotal.

Stă departe de lume, pe-un creștet de deal, în marginea pădurii.

Casa și biserica, pe culmea aceea, se sprijină una în alta. Crivățul, când urlă, saltă olanele coperișului peste care se 'ndoaie o perdea de chiparoși.

In fundul unei ulicioare scurte, străjuite de alți chiparoși, înnălbesc cele patru ziduri ale cimitirului : un cimitir de-o șchioapă, cu portița ruginită, năpădit de bălării, fără o groapă proaspătă.

Pe ușița casei, vopsită cu galben, e bătută 'n cue o cruce mică. O bucată de frânghiuță, cu laț la capăt, ce iese și spânzură dintr'o găurice a zidului, deasupra pragului, parcă l'ar îndemna pe cel ce vine să bage degetul și să tragă, pentruca clopoțelul, pe dinăuntru, să sune.

In fața casei e o fântână, cu ghizderul tocit; deasupra, îndoit ca arcul, un fier vechi, pe jumătate mâncat de rugină, ține macaraua prin care-i petrecută funia ce coboară înăuntru.

In preajmă, pe răspântia din față, câte-va găini ce scormonesc; un curcan ce se umflă 'n pene, rotindu-se; iar sus, de-alungul strașinei, doi hulubi, bărbat și femee, se plimbă împerechiați, cu pieptul scos în afară; alintându-se, își împletesc ciocurile și gânguresc.

Acolo, fără femei prin casă, cu tatăl său, un moșneag de șaizeci de ani trecuți, pe vremea lui plugar, care-acuma îi sună clopotele și-i face de mâncare, trăește acest om tânăr întemnițat întru Domnul.

Odăile-i mohorîte, au iz de casă părăsită.

În una (odaia lui de lucru), am văzut cărți peste tot locul și, în mijloc, o măsuță și un scaun țărănesc, împletit cu papură.

Găsești acolo cărți latinești, grecești, ebraice, franțuzești, englezești, nemțești. Până și heterodoxia e reprezentată; până și literatura cea mai modernă, mai primejdioasă, se vădește ici și colo.

Un servitor al lui Dumnezeu, se gândește, nu poate să nu cunoască scripturile diavolului, fiind ținut să se răfuiască cu ele.

Citește, meditează, se roagă; le dă sfaturi ori alinare celor nevoiți.

Nu prea are de-a face cu ceilalți preoți; nu se duce decât rar și cu de-a sila pe la ospețele lor, ce uneori se isprăvesc cu chefuri în toată legea. Iar când, la jumătatea ospățului, printre conmeseni prinde a-și face de cap vinul și toate fețele's învinețite de băutură... el, mai mult îndurerat decât mânios, se adâncește în de el ca un hursuz, iar de-l întreabă care-va, nu răspunde.

Cu o astfel de fire, fariseii nu-l pot suferi.

Dar se mândrește cu aceasta.

Dușman al acelei lumi pentru care Isus nu se ruga, cere să fie primit în Impărăția cerurilor, printre cei mici de tot.

Iar Crucifixul la care se 'nchină, parc'ar voi să-i spună cu un zâmbet: „Da, Fiule".

(Trad. de ALEX. MARCU)

2) Scriitor italian (n. 1877); de loc din Toscana.

Mare asortiment de Astragan Skong, Vidre Seal Other Oposum etc. etc.
Depozitul Francisc Koflen
Blănării LANURI București Strada Tudor Vladimirescu 1

Cinematograful practic

Expunerea noastră a considerat până acum numai filmul artistic. Problema cinematografului ca artă nouă şi ca artă populară şi colectivă, pune în adevăr atâtea probleme, suggerează atâtea îndoeli şi justifică atâtea speranţe, încât este firesc ca partea cea mai însemnată a unei expuneri ca cea de faţă, să le fie consacrată lor. Cele două temperamente pe care le vedem alternând în munca de cultură a timpului, temperamentul neîncrezător şi cel plin de încredere în contribuţia pe care tehnica o poate aduce civilizaţiei noastre spirituale, în legătură cu filmul artistic se înfruntă mai ales şi desbaterilor urmate între ele, trebuia să li se acorde atenţia cea mai îndelungată. Alături de filmul artistic stă însă filmul ştiinţific şi filmul educator, în îndoita lui funcţiune de film de cultură generală pentru publicul cel mai larg şi film didactic, pentru toate ramurile şi treptele învăţământului. Despre aceste varietăţi de filme trebue să ne ocupăm acum.

Filmul ştiinţific poate aduce mari servicii cercetării, inregistrând mişcări observate în împrejurări rare şi având facultatea de a le reproduce oricând pe ecran, pentru a le studia mai deaproape. Unul dintre cei dintâi care au înţeles această valoare documentară a filmului ştiinţific, a fost renumitul chirurg francez, Dr. Doyen, care încă din 1895, a făcut să se filmeze unele din operaţiile sale, pentru a le oferi apoi studiului membrilor clinicii pe care o conducea. Dar filmul ştiinţific mai are rolul de a înregistra fenomene inaccesibile simţurilor noastre. In rândul acestora din urmă trebuesc trecute filmele obţinute la microscop, ultramicroscop şi prin razele X. Mulţumită acestor procedee s'au putut studia cu deamănuntul mişcările baccilare în sângele unui bolnav, procesul digestiei sau pulsaţiile inimii. Filmul ştiinţific poate, însfârşit, stabilind o discordanţă între frequenţa fotografierii şi aceia a proecţiei, să încetinească mişcări atât de repezi, încât ochiul liber nu le poate urmări sau să grăbească mişcări atât de lente, încât pentru ochiul liber ele nu erau manifeste. Pe această cale filmul ştiinţific poate ajuta la studiul creşterii plantelor şi a desvoltării feluritelor lor organe sau la studiul vibraţiei aripelor unei insecte, a sborului pasărilor sau a galopului cailor, care, după cum am văzut, a fost una din primele probleme ale cinematografiei. Lucrarea d-lui Lucien Bull, Subdirectorul Institutului Marey (La cinematographie, Paris 1928), dă informaţii preţioase pentru persoanele care ar dori să cunoască mai bine detaliile tehnice în legătură cu filmul ştiinţific.

Trebue însfârşit adăugat că acum în urmă un psiholog francez, abatele Marcel Jousse, s'a gândit să întrebuinţeze cinematograful şi pentru studiul psihologiei atitudinilor. Proecţiile pe care le-a organizat la Thèatre des Champs Elyssée în Paris, au luat rangul unui interesant document al acelei psihologii a „comportării", preconizată în Franţa de profesorul P. Janet. Care este măsura contribuţiei cinematografului în studiile psihologice rămâne cu toate acestea o problemă a viitorului.

Este evident că filmele realizate în primul rând pentru interesele stricte ale ştiinţei, pot fi folosite apoi şi de învăţământ, mai ales de învăţământul superior. Unele din ele pot fi rulate şi în sălile de spectacol, pentru cultura generală a publicului mai larg. Dar acolo unde proecţia cinematografică poate aduce servicii neîntrecute, este în învăţământul secundar şi primar şi în legătură cu majoritatea materiilor de învăţământ. O dare de seamă asupra realizărilor obţinute în această privinţă dă pentru Franţa, d-l G. Michel Coissac, în cartea sa : Le cinematographe et l'enseignement, Paris 1926 şi pentru Germania, d-l L. Harms în lucrarea sa, Kulturbedeutung und Kulturgefahren des Films, Karlsruhe, 1927. Metoda intuitivă pe care toţi pedagogii lumii o recomandă astăzi şi-a găsit în cinematograf un aliat indispensabil. Fie că este vorba de ştiinţele naturale, de fizică şi chimie, de geografie şi istorie, de agricultură sau de orientare profesională, profesorii nu se mai pot lipsi astăzi de proecţia menită să sprijine intuitiv explicaţiile lor. In această privinţă şi-au dat de pe acum măsura, filme ca de ex. acelea realizate de către John Hagenbeck în legătură cu viaţa animalelor de pradă sau de către Institutul Ufa din Berlin, pentru viaţa animalelor mai mici, peşti, molusce, şerpi, etc. Foarte mult a interesat un film ca „Lumea pierdută", reconstituit după romanul lui Conan Doyle şi prezentând viaţa animalelor preistorice.

Studiul geografiei îşi găseşte şi el un preţios aliat în filmul didactic. Peisagii îndepărtate şi moravuri exotice au fost filmate în număr destul de mare şi un film ca acela luat sub supravegherea lui André Gide, „Călătorie în Congo", a obţinut şi un mare succes public. Tot în acest loc trebuesc amintite filmele astronomice, ca d. p. acela numit „Minunile Creaţiei", sau acela realizat de către casa Mester, reproducând fazele unei eclipse solare. Istoria se poate folosi şi ea de reconstrucţiile filmice şi printre încercările făcute în această privinţă trebue trecut la loc de cinste, filmul lui Abel Gange, Napoleon, care are şi o înaltă valoare artistică.

Trebue adăogat aici că iniţiativa filmului didactic a avut-o Franţa şi că în această ţară, împreună cu America, filmul didactic se bucură de răspândirea cea mai largă. Se pare astfel că din 38000 de instituţii de învăţământ ale Statelor-Unite, 30.000 utilizează de pe acum cinematograful. Franţa se găseşte şi ea pe cale să înzestreze majoritatea şcoalelor sale cu aparate cinematografice. In ce priveşte repertoriul de filme, instituţiile cele mai felurite contribue la îmbogăţirea lui. Muzeul pedagogic şi Ministerul Agriculturii, Ministerul de Război, Ministerul Marinei şi al Muncii, Ministerul Instrucţiei Publice şi al Artelor, au secţii speciale sau instituţii patronate, însărcinate cu realizarea de filme didactice. Iniţiativa privată a venit în sfârşit să sprijine iniţiativa publică şi în rândul celor ce aduc servicii eminente, trebuesc trecute Touring-Club francez, Oficul naţional de turism, Compania căilor ferate, marile companii de navigaţie, Crucea Roşie, Liga naţională contra alcoolismului ş. a. m. d. Germania la rândul ei şi-a creat organe speciale pentru filmul didactic în Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht (Berlin), Bilder-Bühnenbild deutscher Städte (Stettin) şi Deutsche Schulfilmgeselschaft, desvoltată dintr'o secţie specială a institutului „Ufa" din Berlin. Pentru că realizarea unui film didactic necesită eforturi tehnice şi materiale apreciabile şi pentru a evita repetarea lor inutilă şi costisitoare, s'a impus ideia sistematizării întregului repertoriu realizat până acum. Germania a şi publicat un „Geammtverzeichnis deutscher Lehr-und Kulturfilme". La această operă statele au fost invitate de către Congresul dela Paris, care a propus în acelaşi timp crearea unor cinematice naţionale, conţinând fişele signaletice ale fiecărui film produs şi un cât mai mare număr de filme şi negative originale. Congresul a propus mai departe stabilirea de legături a cinematicelor naţionale cu o mare cinematică internaţională, sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, având scopul de a centraliza repertoriile naţionale şi de a organiza schimbul dintre ele. Urmând recomandaţiile marelui congres dela Paris, o conferinţă europeană a filmului educativ a fost convocată la Basel (Elveţia), în ziua de 2 Aprilie 1927. Comitetul constituit cu această ocazie primi delegaţia să se pună în legătură cu S. N. şi să treacă la realizarea cartotecei şi schimbului internaţional. Dela acţiunea acestui comitet sunt fireşte multe de aşteptat pentru desvoltarea viitoare a cinematografului didactic.

După cum vedem, în Apus, acţiunea culturală pe terenul cinematografiei a fost asumată de organe a căror varietate răspunde evoluţiei ei dibuitoare în ultimele decenii. Nevoia de a centraliza această acţiune este însă pretutindeni simţită şi în Franţa, d-l Edouard Herriot, Ministrul Instrucţiei Publice, a înfiinţat încă din 1926, un organ centralizator în aşa numita „Comission chargée d'examiner les films d'enseignement". Pentrucă la noi terenul este încă virgin în această privinţă, putem începe prin crearea unui astfel de organ central. După cum analiza noastră a indicat-o, acest organ urma să-şi asume funcţiunile de cenzură, rezervate astăzi unei comisii speciale, apoi aceia de a organiza învăţământul şi propaganda culturală prin cinematograf, luând iniţiativa producerii de filme noui, aceia a schimblui internaţional, a răspândirii filmului instructiv şi a înzestrării şcoalelor cu aparatele necesare. Tot în sarcina acestei organizări ar cădea şi încurajarea producţiei naţionale pe terenul filmului artistic. în sensul unor realizări estetice cât mai desăvârşite. Crearea unor direcţii, funcţionând de pildă pe lângă Ministerul Instrucţiei Publice şi urmărind aceste scopuri, socotesc că ar fi o faptă rodnică a politicii noastre culturale.

TUDOR VIANU

Cocorii

Peste oraşul mohorît şi ud,
S'au înşirat cocorii către sud
Şi încă-i văd şi încă îi aud.

S'au dus goniţi de vremea de aici,
S'au dus purtînd pe aripi rîndunici
Şi i-am văzut din ce în ce mai mici.

S'au dus cu'n-ţipăt lung, sfâşietor, —
Şi am ţipat şi eu în urma lor,
Căci a rămas în mine un cocor.

D. N. TEODORESCU

Arta rusă la Praga şi la Bucureşti

Oridecâteori se montează piese dramatice şi muzicale ruseşti la Opera Română şi la teatrele din Bucureşti sau din celelalte oraşe însemnate româneşti, nu se prea recurge la noi, la cunoaşterea realizării acestor creaţiuni teatrale în centrele europene, unde s'a impus în general arta rusă.

La Atena, Belgrad, Sofia, Praga, Varşovia, Riga, Cowno, Helsingfors, dar şi la Berlin şi la Paris, nu se mai face nici o punere în scenă a subiectelor ruseşti, fără pricepere şi cu caracterul de improvizare.

Mai cu seamă teatrele din Cehoslovacia au reuşit în zece ani să pună în practică tot ceiace au învăţat dela regisorii, cântăreţii, artiştii şi pictorii-decoratori ai operei şi dramei ruseşti.

Astăzi, la teatrele cehoslovace nu mai joacă trupe ruseşti, ci repertoriul dramatic şi muzical rusesc e jucat cu totul independent de orice influenţă rusească.

Cehii au făcut şi mai mult, deoarece presa rusească din toate centrele Europei le laudă realizările şi nu mai vorbesc despre denaturarea artei autentice aduse din Rusia.

Teatrul Naţional din Praga joacă „O lună la ţară", de Turghenev, „Dela dânsa vin toate calităţile" şi „Cadavrul viu" de Tolstoi, apoi „Crimă şi pedeapsă", „Grădina cu vişini" etc., etc.

Şi teatrul dela Vinograd joacă piese din repertoriul rus. Regizorii: Vladimir Hamza şi Ian Bor reuşesc să realizeze spectacole care satisfac pe cei mai pretenţioşi dintre intelectualii ruşi aflători în Cehoslovacia.

La Brno se reprezintă „Cadavrul viu", la Bratislava — „Ana Carenina" şi „Pădurea" de Ostrovschi. La Opera din Praga, repertoriul e alcătuit din: „Eugen Oneghin", „Dama de Pică", „Ruslan şi Ludmila", „Sadco", „Boris Godunov", „Cocoşelul de aur", etc., — care se cântă şi la Pilsen, la Olmutz, la Moravsca, Ostrava, la Budeeviţe-Cehe, la Bratislava, la Znoimo, la Iglav....

Şi pretutindeni — nici urmă de ansamblu rus, de regizorat rusesc, — pe când acum 4—5 ani toată viaţa teatrală din Cehoslovacia era condusă de artişti ruşi.

Cehii au învăţat tot ce au vrut şi au rămas stăpâni la ei acasă, iar unii artişti ruşi, de frunte, sunt invitaţi pentru anumite roluri.

Iată deci că în Cehoslovacia s'a produs fenomenul care trebuia să se producă şi în România.

Din nefericire, la noi, numai d. Folescu a ştiut să înveţe dela Zalevschi (recte Şaliapin) arta realizării lui „Boris Godunov".

Montând mai multe balete ruseşti, pregătind „Dama de Pică" şi eventual, alte creaţii ruseşti, dramatice şi muzicale, să nu uităm că în apropierea noastră, la Praga, putem vedea adevăratul stil teatral rusesc.

Am căutat de câţi-va ani să insistăm asupra ideii de a se populariza muzica de operă în Bucureşti şi în toată România, cu ajutorul repertoriului de predilecţie: „Eugen Oneghin", „Dama de Pică", „Demonul" şi „Neron" (dar „Mazepa", dar „Undina" sau „Dubrovschi", etc.?) plus Verdi, plus Leoncavalo. Acuma când la vecini această tendinţă aduce mari succese artistice şi materiale, n'ar trebui oare să ne informăm cum a fost realizată „Dama de Pică" la Praga? N'ar strica experienţei şi competinţei factorilor noştri hotărâtori în ale repertoriului, o călătorie sau două la Riga şi Varşovia în plină stagiune, — unde „Demonul" şi „Neron" şi „Oneghin" continuă să formeze publicul de operă...

A. N.

PIERRE ROSEGGER

Cele trei lovituri ale lui Pastel

Zâng !... zâng!

Doi biciclişti trecură în goană pe dinaintea cantonierului, care rămase pe loc, cu gura căscată; unul dintre aceşti biciclişti, apăruţi fără veste în amurg, era doctorul din Randau, iar cellalt care zorea din urmă, Sfinţia-Sa, în odăjdii. Erau acum cine ştie unde, şi nu se mai zărea decât lumina tremurătoare a lanternelor.

— Urâtă dihanie şi bicicleta asta! bombăni bătrânul cantonier, scoţându-şi şapca. Nici nu mai ai timp să 'ngenunchi când trece slujitorul lui Dumnezeu! Oare unde s'or fi ducând la vremea asta?

— In Rintal, îi răspunse un ţăran care trecea cu paşi mari, învârtind o bâtă 'n mână. La bătrânul Poeschelhuber!

— Cum se poate! Ce spui!... zise cantonierul, ascuţind urechea. Poeschelhuber! Da, bine c'a dat Dumnezeu şi s'a sfârşit odată şi cu asta! Şi de ce-a murit?

— O lovitură de...

— Nu mai spune ! Mai avea încă şi sânge de vărsat, putregaiul? Cum ai spus? o lovitură de...

— Da... şi încă o lovitură... de ciocan... ciocan de fier... Tocmai mă duc să aduc jandarmii.

Şi ţăranul se depărtă în grabă, în timp ce cantonierul privea uluit movilele de pietre, ne mai ştiind ce să creadă.

O lovitură de cuţit, mai merge! Tot trebuie să mori într'un fel! Dar de-o lovitură de ciocan! Rău chibzuit! Căci, trebue să ştii, cumătră Moarte, că cei cari dau cu ciocanul sunt puşi la închisoare, chiar când e vorba de-un ticălos ca Poeschelhuber. Prost mijloc, zău aşa! Cu toate acestea, pentrucă l-ai găsit, s'ar cuveni să te facem cetăţeancă de onoare.

Astfel sta de vorbă cu Moartea, cantonierul, pe când se 'ntorcea la colibă pe 'nserat.

Când ajunse acasă, mai află încă multe, dela cumetrele care veniseră de pretutindeni. Aşa era: bătrânul Poeschelhuber fusese ucis. Ei şi? Era de aşteptat! Un astfel de om!

Lui Poeschelhuber îi plăcea schimbarea; aşa se explică de ce la şaizeci şi cinci de ani era încă holteiu. De-o vreme încoace, se apucase să strângă saci cu bani, dar sacii erau sparţi. Ba zău! Frumoase lucruri se petreceau la fermă: cinstea slujnicelor era tot aşa de primejduită ca şi averea stăpânului. Toţi căutau să se 'nfrupte şi când stăpânul se plângea că-l fură care 'ncotro, i se răspundea în bătaie de joc că: „banii rămân în familie". Pe ogoare creşteau mai mult burueni decât grâu, iar vacile şi boii aveau adevărate cizme de băligar. In hambare mişunau batalioane de molii şi viermi şi toate putreziseră. Această fermă Poeschelhuber fusese renumită pe vremuri. Bine îngrijită, putea fi dată drept exemplu. Acuma devenise o adevărată mocirlă ; Insă, e drept, o mocirlă atât de preţuită şi căutată că toţi de prin partea locului ar fi dorit să se poată bălăci în ea.

De se întâmpla să urce primarul în deal la fermă, ca să-l dojenească, Poeschelhuber îl cinstea cu vin dulce şi cu pastramă, îl lua cu „domnule primar" şi dând poruncă să înhame doi cai jăgăriţi, îl trimetea acasă cu căruţa. De venea preotul sus la fermă, ca să-l ţie de rău pentru fărădelegile lui, Poeschelhuber îi săruta dreapta, striga la un servitor să nu care cumva să uite să ducă Sfinţiei Sale, cât degrabă, zeciuiala de cânepă, lână şi slănină; apoi, dădea câteva leturghii, ca să-i ajute Dumnezeu întru toate. Astfel că oamenii noştri se întorceau acasă tămâieţi şi cam buimaci şi desfrâul continua la fermă, mai al dracului ca înainte!

Pântecosul fermier n'avea decât un nepot, un varar, care-şi câştiga pâinea cu cinste, muncind din greu. Pentru cine ar fi strâns? Mai cu seamă că raclele sunt aşa de strâmte, că nu poţi lua nimic cu tine, pe lumea cealaltă. Aşa că, lucrul cel mai înţelept este ca atât cât mai ai oleacă de putere în tine, să petreci şi să te 'nfrupţi din toate păcatele nevinovate ale lumii aceştia, făcându-ţi viaţa cât mai plăcută. Spuneau unii, că păcatele acestea n'au să-l ducă la bun sfârşit; dar deocamdată se vede că-i priau, căci Poeschelhuber începea a face burtă. Spuneau gurile rele, nu-i vorbă, că ar fi datorită arsenicului pe care-l înghite într'ascuns; dar craiul nostru tomnatic ştia bine că cel mai bun mijloc ca să rămâi verde, e ca să aţii calea fetiţelor.

Iată omul care fusese doborît cu lovituri de ciocan. Ciocanul găsit lângă mort era ca acelea de care se servesc vararii.

Cu toată graba lor, doctorul şi preotul sosiră prea târziu. In urma loviturilor primite Poeschelhuber mai horcăise două ore întins în fân, apoi tăcuse şi începuse a se răci.

Cât despre jandarmi, găsiră pe nepotul Pastel în groapa lui de var, mâncând liniştit scrob şi trăgând din când în când câte-un gât de rachiu, căci nimic nu-i mai bun ca scrobul cu rachiu. Era un flăcău roşcovan, cam greoiu, cu ochi blajini şi umezi. Când văzu jandarmii intrând pe uşa scundă, strigă :

— Ei! Nu cumva pe mine mă căutaţi?

Aceştia îl întrebară dacă el e vararul Pastel.

— Se 'nţelege, răspunse el, puind tigaia pe foc.

— Atunci, înainte marş !

„Sigur că-i chestia cu moşneagul", spuse Pastel strâmbând din nas.

Interogatorul fu luat chiar în noaptea omorului, la ferma Poeschelhuber.

Când i-au pus sub nas ciocanul cu pricina, cu întrebarea :

— Cunoşti ciocanul acesta ?

— I-al meu, răspunse nepotul.

— E plin de sânge, urmă magistratul.

— Cum să nu fie, dacă cu el am ucis pe moşneag, grăi cu linişte Pastel.

Domnii judecători sunt nişte oameni foarte ciudaţi: când un acuzat tăgădueşte nu sunt mulţumiţi şi când mărturiseşte curat, nici atâta.

— Nemaipomenită neruşinare ! mormăi magistratul. Şi zău era păcat că n'avea ocazia să arate ce poate, punând tot felul de întrebări, care mai de care mai întortochiate şi mai viclene, sau să se remarce smulgând cu dibăcie adevărul.

— Ce, eşti nebun? mai spuse el răstit. Şi nu puteai şti dacă se gândea la omor, sau la cele mărturisite.

Pastel păru jignit. Oricum, dar cam prea mojici sunt domnii judecători.

— Aşa dar, tu l-ai ucis ?

— Şi cine altul ? Are alt nepot afară de mine ?

Judecătorul se întoarse spre cei de faţă. Cum e privit ticălosul acesta prin partea locului? Ce se spune despre el? Dă! Nimic rău. Pastel îşi caută de lucru, nu bea, nu joacă cărţi, are o singură dragoste. E om vrednic.

— Iţi dai tu sama de ce-ai făcut? întrebă în sfârşit judecătorul, arătându-i cadavrul acoperit c'o bucată de soc peste capul sfărâmat.

— Cum să nu-mi dau sama? Doar asta-i soarta noastră, a tuturor.

— Ai vrut, cu alte cuvinte, să iei locul soartei?

— Cam aşa, căci la urma urmei, toate au un sfârşit. Săptămâna trecută am pus în pământ pe învăţătorul cel tânăr care era aşa de bun şi ne era la toţi aşa de drag. Nevasta fermierului s'a dus şi ea şi-a lăsat pe lume cinci copii mici, muritori de foame. Şi feciorul lui Belhammer care a murit tocmai acuma când începuse să dea ajutor bătrânilor. Asta-i dreptate, vă 'ntreb? Şi nimeni nu-i tras la răspundere pentru asta! Şi pentru un asemenea ticălos, care a ruinat ferma şi-a stricat argaţii, care s'a ţinut toată viaţa de blăstămăţii şi n'a făcut nici un bine nimănui, şi care desigur ar fi urmat înainte cu viaţa asta nevrednică, dacă ar mai fi avut zile. Din cauza unui asemenea ticălos îmi căutaţi mie pricină, pentrucă i-am făcut felul!

Indignat, magistratul se svârli în picioare.

— Nici un cuvânt mai mult! strigă el. Blestematule! Ipocritule! L-ai omorît pentru bani!

— Asta-i cam aşa, domnule judecător, răspunse cu linişte vararul. Imi ziceam: de mai trăieşte are să mănânce toată averea şi mie n'are să-mi mai rămâie nimic. Am răbdat destul. Eri am împlinit treizeci şi şase de ani. De 'nsurat, nu-i chip! Cu meşteşugul o duc cam prost. Nu mai merge aşa! Trebuie să fac rânduială la fermă! Afară cu netrebnicii. Oameni vrednici, muncă şi cinste, ca pe vremuri. Şi dările plătite la timp. Dacă până acum toată lumea zicea: ferma Poeschelhuber e o adevărată porcărie, de-acum înainte se va spune: ferma Poeschelhuber e o gospodărie bine ţinută. Vă încredinţez că toate au să meargă strună. De asta, puteţi fi siguri! Şi-acuma, fraţilor, să 'ngrijim să i se facă moşului o înmormântare frumoasă, cu toate că, la drept vorbind, nu merită.

Magistratul, stăpânindu-se cu greu, spuse cu linişte:

— Şi cum ai procedat, Pastel?

— Cine... eu... procedat?

— Da... ştii... când l'ai...

Un gest sfârşi fraza.

— Aha! zise lucrătorul. De asta vrai să spui. Nu-i decât un amănunt...

— Sau lucrul de căpetenie, adăogi judecătorul.

— A fost mai mult o întâmplare, începu Pastel. Azi dimineaţă nici nu-mi trecea prin minte. Adesea, e drept, gândisem : ar fi mai bine s'o sfârşesc odată ; dar rămâneam cu atâta. Astăzi după amiază, ducându-mă la pietrăria cea nouă, ca să văd de nu găsesc var, am trecut prin livada lui Poeschelhuber. Ici, colo, căpiţi de fân. Iac'ai bun, îmi zic, culcă-te şi dormi până se mai domoleşte căldura. Fânul acesta, la drept vorbind, e-al tău. Deodată zăresc pe cineva, dormind în fân. Ia uită-te, e chiar moşul! Şi-un gând năstruşnic îmi trece prin minte. Moşule, îmi zic, când dormi eşti vrednic şi cinstit. Nu face să te mai deştepţi. Şi pac! două sau trei lovituri bune în cap.

— Şi pe urmă...

— Pe urmă, am fost la pietrărie. Nici un pic de var, numai cvarţ!

Judecătorul se întoarse spre jandarmi.

— Cabrioleta!

Când se văzu cu cătuşe la mâni, Pastel privi cu mirare spre jandarmi:

— Ce 'nsamnă asta? Ce vor cu el?

— Au să te cam spânzure, rânji un moşnegel, care sta rezemat de zid.

— Aşi! făcu Pastel. Numai asta n'oi crede-o. Are să se găsească el cineva să mă scape. Impăratul, sau papa au să-mi deie dreptate.

— Se poate, zise judecătorul. Dar până una alta, avem să te punem la închisoare.

* * *

Se zice că aşa s'ar fi adresat Pastel judecătorilor, când fu condamnat : „L-am pedepsit pentrucă era un ticălos. Mă pedepsiţi pentru că l-am pedepsit; pe voi cine are să vă pedepsească?.

La urmă, neputându-se hotărî dacă Pastel e-un ucigaş de rând sau un mare filosof, fu închis într'o casă de nebuni.

In româneşte de A. POPIŢ

Balada Corbilor

Posomorîţi, cu ghiara lungă,
Cu pliscuri negre de oţel,
Ne-am înfruptat cât să ne-ajungă
Din prânzul marelui Măcel.
Cu patrioţii la paradă
Amestecaţi printre eroi
De-avalma coborîm în stradă, —
Dar nu ne ducem la război!

Când geme 'n vaer lung câmpia.
Când stau întorşi spre bolta crun[...]
Cei logodiţi cu veşnicia
Subt ploaia rece şi măruntă;
Când moartea seceră flămând[...]
Făcând mormane de eroi, —
In dosul frontului, la pândă,
Noi nu ne ducem la război!

Târziu, cu penele mânjite
De sânge negru — şi sătui,
In cuiburi calde şi ferite
Ne 'mpărechem şi scoatem p[...]
Ce s'or hrăni ca şi părinţii
Din hoituri slabe de eroi, —
Căci, soli voioşi ai suferinţii,
Noi nu ne ducem la război!

Alteţă, svonul creşte iarăşi,
Adună-Ţi ceata de eroi...
Cu Moartea suntem buni tovarăşi,
Dar nu ne ducem la război!

G. TOPIRCEANU

Cronica teatrală

TEATRUL DE ARTA DIN MOSCOVA

Teatrul de Artă din Moscova a dat o serie de spectacole la Eforie — cu Gogol, Ostrovski, Dostoevski, Tolstoi, Gorki, etc.

Un nou spirit a trecut peste spectatorii din Bucureşti. Şi acest spirit nou vine din literatura rusească de acum aproape o sută de ani...

Printre piesele de suprafaţă, care se joacă în deobşte pe scenele Capitalei, teatrul rusesc a scos din adâncurile sufletului omenesc o altă viaţă şi a expus-o la rampa noastră. Reprezentaţiile ruseşti au fost pentru public o revelaţie: Vra-să-zică există şi altăceva pe lume în afară de destrăbălarea nervilor. Scriitorii ruşi ştiu să înobileze şi beţia, prostituţia... Actele primitive ale fiinţei fizice nu interesează decât atunci — când pe fruntea partenerilor se plimbă lumina de pe celălalt târâm. Ruşii au un depozit de divinitate...

Doamna Greci

Piesele jucate de Teatrul de Artă din Moscova, — dela satira împotriva negustorilor îmbogăţiţi, a militarilor, funcţionarilor, aristocraţilor, etc. (lucruri de actualitate şi la noi cu toată diferenţa de vrâstă), trecând prin umorul nevinovat, până la tragicul sumbru sau senin, — s'au bucurat de-o desăvârşită interpretare.

Şi nu-i vorba numai de artiştii de primul ordin ca d-nii Pavlov, Vârubov, Aslanov... şi d-nele Greci, Crijanovscaia şi Tocarscaia, ci de toate actriţele şi de toţi actorii, care şi-au modelat rolul ca o piesă delicată, prinsă într'un aparat de precizie.

Teatrul de Artă din Moscova a realizat ansambluri minunate.

Tremurul perdelei la patul unui muribund, caşi bătaia cu palma pe braţ la o despărţire mută — se intercalează perfect în angrenajul spectacolului. Nici-o notă discordantă. Ai în faţă nu o scenă de teatru — ci viaţa însăşi.

Doamna Krijanovscaia

Artiştii reuşesc să se transforme atât de bine dela un rol la altul — încât nici nu-i mai recunoşti. D-na Greci de pildă, după un rol de tânără, a jucat un rol de bătrână. Nici caricaturistul de talent, înzestrat cu memoria liniilor, nu i-a mai recunoscut chipul.

(Remarcăm că tinerele artiste ale Teatrului de Artă joacă şi roluri de bunică, — nu ca actriţele noastră care refuză să interpreteze nu numai roluri de mamă, dar şi roluri antipatice. Ele vor numai rolul de tânără atractivă, elegant îmbrăcată, — rol care aduce complimente, propuneri, etc. sau măcar ciuda rivalei (— „A crăpat de necaz Miţa!").

Reprezentaţiile Teatrului de Artă din Moscova, care pentru public au fost o sărbătoare unică (artiştii ruşi însuflând viaţă cărţilor din bibliotecă), poate vor da actorilor dela noi un elan artistic.

...Bine-înţeles numai în cazul când actorii bucureşteni îşi vor da seamă de diferenţă, şi nu-şi vor închipui că-s tot atât de buni caşi Ruşii — dacă nu şi mai buni.

Ne gândim, desigur, nu atât la talent (avem şi noi talente) — cât la modelare şi încadrare.

Teatrul de Artă din Moscova ne poate lăsa la plecare un spectator mai subţire şi un actor mai bun.

M. SEVASTOS

Cronica muzicală

QUARTETUL „REGINA MARIA".-„FILARMONICA".-LEO SLEZAK

Quartetul de coarde „Regina Maria", prima înjghebare de muzică de cameră, de după răsboiu, şi-a reluat activitatea, oferindu-ne o interesantă audiţiune în sala sindicatului ziariştilor. Meritul acestei asociaţiuni muzicale revine în primul rând d-lui profesor C. C. Nottara (viol. I), care alături de d-nii: A. Barbu, (viol. II), Leon Mendelsohn (violă) şi E. Watterstrat (violoncel), a reuşit să organizeze concerte bune, cultivând un gen muzical puţin practicat în ţara noastră şi în deosebi foarte puţin gustat de public.

Quartetul în la minor de Vivaldi-Klingler prelucrat după cunoscuta sonată pentru vioară a compozitorului contimporan cu Bach, cu toate că abil instrumentat, nu reuşeşte însă să egaleze sonata lui Vivaldi.

Quartetul în fa major al d-lui Leon Mendelsohn, violistul ansamblului, construit după normele obicinuite ale morfologiei muzicale şi tratat după maniera clasică practicată de Haydn şi de Beethoven, are o notă particulară prin diversitatea conţinutului său; această lucrare meritoasă a fost dealtfel consacrată prin „menţiunea I onorabilă" a premiului Enescu pe anul 1927.

Quartetul în si minor de L. Schrattenholz este unul din cele mai reuşite şi mai frumoase quartete, din punct de vedere componistic. Bine tratat şi desvoltat muzical, cu variate resurse, sonore şi cu linie melodică amplă, e o isbutită prelucrare instrumentală.

Programul audiţiunii a fost executat în condiţiuni excelente. Ansamblul omogen al quartetului „Regina Maria" a imprimat interpretării nuanţe adequate, prin care s'au obţinut efecte agreabile. D. C. C. Nottara, directorul quartetului, punând în slujba ansamblului ce conduce, pe lângă pricepere profesională, toată patima sa de artist, şi-a câştigat mari merite pe tărâmul activităţii muzicale româneşti.

Prin astfel de audiţiuni s'ar putea încerca să se facă educaţia muzicală, în special în şcoli; într'adevăr, învăţământul muzicii ar trebui să aibă drept scop să creeze în primul rând melomani, iar nu cunoscători superficiali ai tehnicii muzicale.

Al doilea concert al „Filarmonicei" dirijat de maestrul George Georgescu a fost în deosebi interesant prin apariţiunea pianistului, cu o singură mână, Wittgenstein. In „Parergon" la „Simfonia domestică" de Richard Strauss, compusă anume pentru pianistul invalid de mâna dreaptă, pe două teme din simfonia cu acelaş nume şi tratată simfonic cu piano-solo, virtuosul vienez a fost o adevărată revelaţiune. Pe lângă aceasta, Wittgenstein a mai executat o parafrazare de Godowsky pe teme de valsuri vieneze de Iohann Strauss.

Valsurilor vieneze, al căror aranjament dificil pentru piano-solo era realizat aproape numai în contrapunct, pianistul invalid le-a imprimat cele mai delicate nuanţe, executându-le cu mult brio. Ton cald, tuşeu fin, dar viguros, mult colorit, muzicalitate desăvârşită, iată marile calităţi ale lui Wittgenstein, care-l pun în rândul virtuoşilor pianului.

Uvertura la „Sacuntala" de Goldmark, inspirată din poemul indic cu acelaşi nume, străbătută de un suflu de caldă sensualitate este îmbrăcată într'o strălucitoare formă orhestrală.

Suita pentru orhestră în fa major de Albert Roussel, foarte clară şi ritmică este situată între wagnerism şi modernism. Agreabil colorată, orhestraţia ei se distinge prin fineţe şi prin varietatea timbrelor.

Simfonia în re minor de Cesar Frank este aproape o autobiografie a marelui compozitor, care reprezintă şcoala franceză progresistă. Suflet ingenuu şi adânc religios, a fost mult influenţat de Bach, formându-şi stilul după compozitorii veacului al XVII-lea şi XVIII-lea, fără să-şi piardă originalitatea însă. Simfonia executată de „Filarmonica", imn al durerilor omeneşti în luptă cu mizeriile şi greutăţile pământeşti, cu tot sentimentul de măsură şi forma în care a fost compusă, atinge proporţii monumentale.

Succesul concertului revine în mod egal orhestrei, unitare, şi desăvârşite în execuţie, şi maestrului Georgescu, ca întotdeauna, stăpân pe partitură şi pe executanţi.

Apariţiunea tenorului Leo Slezak pe scena Ateneului a fost un eveniment într'adevăr penibil. I-am fi dorit tenorului, apreciat mai acum două decenii, a cărui celebritate n'a trecut însă graniţa ţărilor germane sau balcanice, un sfârşit de carieră mai onorabil. Leo Slezak a fost incontestabil un bun tenor; astăzi nu-l mai poate susţine trecutul său care a înregistrat multe succese.

Vocea-i văduvită de timbru şi de amploare, în care nu poţi distinge falsetul de mezza-voce, nu mai corespunde solicitărilor partiturii. Dacă în lieduri reuşeşte să-şi înşele simţul autocritic, în arii de operă însă, este mai prejos de orice calificativ,

RADU N. CIOCULESCU

Din Vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Ultimile noutăţi

Dr. Pierre Janet — De l'angoise à l'extase.	560.—
Leblanc — Agence Barnet, roman,	72.—
Guibond — Ou va la Russie,	35.—
Douillet — Moscou sans voile,	78.—
Guastalla — Esthétique et l'art,	à 140.—
Duhamel — Les sept dernières plaies,	78.—
Zweig — Tolstoi,	78.—
Jean de Villant — Paris—New-York—Paris,	78.—
Divoire — Pourquoi je crois à l'occultisme,	56.—
Brumières — L'Etrange vie de Johan Landsteufel	
Nabonne — La plus belle nuit	72.—
Bove — Coeurs et visages,	78.—
Mirkine — Les constitutions de l'Europe nouvelle,	126.—
A. Hermant — Le nouvel Anacharsis, promenade au jardin des lettres grecques	78.—
Dr. Victor Pauchet — Restez jeunes	140.—
Brion — La vie d'Atila	78.—
Peguy — Morçeaux chosis	78.—
Leon Daudet — Les Pelerins d'Emmaüs	97.—
Charlie Chaplin — Mes voyages	78.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

Cronica Şahului

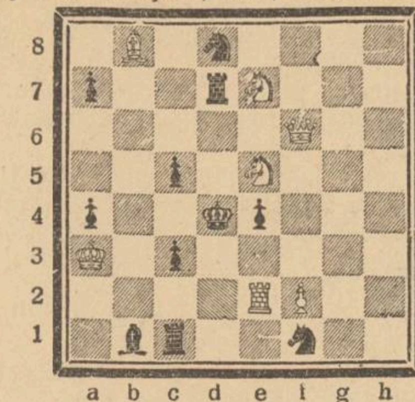
PROBLEMA No. 181

de **I. Berkovec,** Pilsen.

(Premiul I—II la „Prager Presse" 1928),

Negru (11 figuri)

Rd4, Tc1 şi d7, Cd8 şi f1, Nb1, Pa4, a7, c3, c5 şi é4.

Alb (7 figuri)

Ra3, Df6, Té2, Cé5 şi é7, Nb8, Pf2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

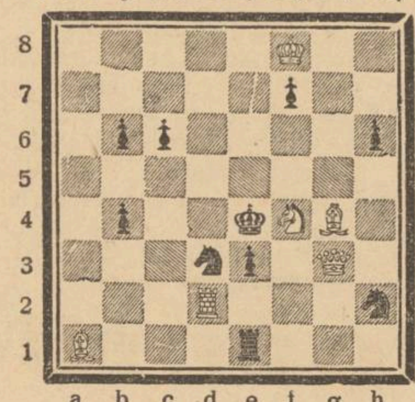
PROBLEMA No. 182

de **K. A. L. Kubbel,** Leningrad.

(Premiul I—II la „Prager Presse" 1928).

Negru (10 figuri)

Ré4, Té1, Cd3 şi h2, Pb4, b6, c6, é3, f7 şi h6.

Abl (6 figuri)

Rf8, Dg3, Td2, Cf4, Na1 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

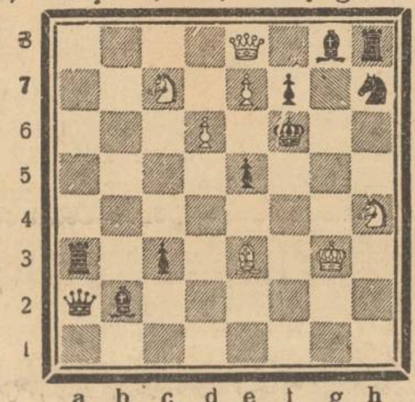
PROBLEMA No. 183

de **O. Nemo,** Viena.

(„Die Schwalbe" 1928)

Negru (10 figuri)

Rf6, Da2, Ta3 şi h8, Ch7, Nb2 şi g8, Pc3, é5 şi f7.

Alb (7 figuri)

Rg3, Dé8, Cc7 şi h4, Né3, Pd6 şi f7.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 67

Jucată în concursul internaţional de maeştri din Berlin la 12 Octombrie 1928.

Alb: J. R. Capablanca **Negru: A. Rubinstein**

Deschiderea pionului damei

1. d2—d4, d7—d5 ; 2. Cg1—f3, c7—c5 ; 3. d4×c5, é7—é6; 4. é2—é4, Nf8×c5;greşit ar fi fost, desigur, d×é4; D×d8+, R×d8; Cg5, Ch6, C×é4 cu joc mai bun pentru alb, mai cu seamă că negrul trebuie să piardă timp pentru cucerirea pionului din c5. 5. é4×d5, é6×d5 ; 6. Nf1—b5+, Cb8—c6 ; 7. 0—0, Cg8—é7 ; 8. Cb1—d2, 0—0 ; 9. Cd2—b3, Nc5—b6 ; 10. Tf1—é1, Nc8—g4 ; mai bine ar fi fost h6, onul din d5 prin Né6; 11. Nb5—d3, Cé7—g6; 12. h2—h3, Ng4×f3 ; 13. Dd1×f3, Cc6—é5 ; 14. Df3—f5, Cé5×d3 ; 15. Df5×d3, d5—d4 ; pionul slab este acum apărat şi de Nb6. 16. Nc1—d2, Dd8—f6 ; 17. Té1—é4, Ta8—d8 ; 18. Ta1—é1, Df6—c6; dama trece pe flancul damei, spre a căuta o contra-şansă la pionii adversarului. 19. g2—g3, dacă C×d4, atunci Da4. 19..., Tf8—é8 ; 20. Nd2—a5! Ameninţă schimbul general la é8 şi b6, urmat de D×d4. 20..., Té8×é4 ; 21. Dd3×é4,Cg6—f8; dacă D×D; atunci T×é4, N×a5; C×a5, Td7; Té8+, Cf8; Tb8,b6; Cc6 şi în cele din urmă negrul pierde un pion. 22. Da4×c6, b7×c6 ; 23. Té1—é7, Td8—d5 ; 24. Na5×b6, a7×b6 ; 25. Té7—b7, Cf6—d7 ; negrul a găsit o cale de a apăra pionii, imobilizându-şi însă figurile, pe când calul alb este mobil. 26. Tb7—c7, Td5—d6; 27. Tc7—c8+, Cd7—f8 ; 28. Cb3—d2, c6—c5 ; 29. Cd2—c4, Td6—é6 ; 30. Té8—b8, Té6—é1+ ; 31. Rg1—g2, g7—g5 ; 32. a2—a4, Té1—a1 ; la Tc1, ar fi urmat Ca3. 33. Cc4×b6, Rg8—g7 ; 34. Tb8—c8, Cf8—é6 ; 35. Cb6—d7, Ta1×a4 ; 36. Cd7×c5, Ta4—b4 ; 37. Cc5—d3, Tb4—b5 ; 38. Rg2—f3, h7—h6 ; 39. b2—b4, h6—h5 ; 40. g3—g4, h5×g4+ ; 41. h3×g4, f7—f5; 42. Tc8—c4. Capablanca atacă acum pionul din d4, care e slab încă dela deschidere; negrul e pierdut, 42..., Rg7—f7; 43. Cd3—c5, Cé6—d8; 44. Cc5—b3 şi negru abandonează.

O nouă dovadă de precizie în jocul de finală a fostului campion Capablanca. Partida poate servi ca model în conducerea jocurilor clasice.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut:

SERENADA CALAULUI

DE

MAURICE DEKOBRA

autorul romanelor de mare succes:

CU INIMA 'NTRISTATĂ

MADONA DIN TREN

GONDOLA CU HIMERE

„Cugetarea", Bucureşti Preluţ Lei 60

Curiozităţi

Cât bea Anglia?

După ultimele statistici engleze, în anul 1927 Anglia a consumat 10 milioane „galloane" de băuturi alcoolice, pe când în 1900 consumaţia corespunzătoare trecea peste 32 *milioane*. Până şi în Scoţia, în 28 de ani, consumaţia a scăzut dela 8 milioane la 2,4 milioane ; şi doar Scoţia e ţara celebrului „whisky". S'a redus şi consumaţia berei, mai ales în ultimii trei ani, ceiace se explică prin progresele radiotelefoniei şi ale automobilismului ; în loc de a se duce la berărie, întreaga clasă mijlocie şi sub-mijlocie a societăţii engleze rămâne acasă şi ascultă radio, sau pleacă afară din oraş cu maşina. S'au înmulţit şoferii care se feresc de băutură, fiindcă trebue să-şi conducă automobilele.

Linii aeriene în Rusia

Jurnalul englez „Observer", considerat ca cel mai serios, publică o corespondenţă din Moscova dela trimisul lui special, care arată cu cifre desvoltarea aviaţiei în Rusia. In cinci ani, lungimea liniilor aeriene ruseşti se va mări de patru ori, conform planului ; astăzi, ea are 11.500 chilometri. Directorul aviaţiei comerciale, tov. Zarzar, arată că două linii servesc astăzi ca legătură cu Occidentul, una din Moscova şi a doua din Leningrad, şi aparţin unei societăţi sovieto-germane : „Deruluft". Linia ucraineană leagă Moscova cu portul persian Enzeli şi trece prin Harcov, Rostov, Apele Minerale şi Bacu. Linia sovietică „Dobroliot" face legătura cu Asia Centrală, Afganistanul şi Extremul Orient.

Un testament ciudat

Milionarul Jose Jutanso, mort la Madrid, având faima de mare original, în ultimii ani nu eşia de loc din casă şi nu vroia să vadă pe nimeni afară de servitor, de medic şi de ajutorul acestuia — un sub-chirurg.

Jutanso cetea nenumărate cărţi de medicină, îşi găsea în ele bolile, iar medicul trebuia să-l trateze de acele boli imaginare. Avea pasiunea colecţionării de monede vechi: acestea, frumos catalogate, ocupau câteva odăi din vasta-i vilă. Intr'o zi şiş-a împachetat monedele, umplând două mări lăzi de fier, le-a dus pe malul mării şi aci, încărcându-le într'o barcă cu motor, porni în larg. Ajuns la 25 chilometri dela ţărm, ordonă oamenilor lui să arunce lăzile în apă, acolo unde oceanul are o adâncime de 2000 metri. Fiind încredinţat că rudele nu aştepta decât moartea lui, căuta să-şi testeze averea astfel încât rudele să nu moştenească nimic.

Toată lumea aştepta cu nerăbdare publicarea testamentului lui Jutanso.

Intr'adevăr, deschiderea testamentului a produs mare senzaţie. Punctul întâi glăsuia :

...„Sufletul meu, cu care, în viaţă, n'am ştiut ce să fac, îl las Diavolului ; să facă cu el ce vrea. Nu cred să-i facă asta prea multă plăcere..."

După această umoristică introducere, urmează punctul al doilea :

„Totuşi, n'aşi vrea să fiu ingrat cu Diavolul, pentrucă va avea aface cu sufletul meu. Deci, şi vila mea o las tot Diavolului. Pe frontispiciul ei să fie gravată inscripţia: *„Casa Diavolului"*.

Bătrânul meu servitor va avea grija vilei şi nimeni afară de dânsul n'are voe să intre în vilă. Nici după moartea servitorului meu nu dau voe nimănui să facă vre-o reparaţie. Clădirea să se distrugă cu anii : e doar casa Diavolului."

„Dar pentru a nu supăra pe adversarii Diavolului şi pentru ca lumea să nu spună că n'am fost bun de nimic, — spune Jutanso în punctul al treilea, — las toate moşiile mele Episcopului de Sevilla ca să slujească mereu parastase pentru bietul meu suflet...."

Rudele lui Jutanso au primit punctul întâi cu nepăsare, punctul al doilea — cu o vădită neplăcere ; dar punctul al treilea şi mai ales punctul al patrulea i-a revoltat cumplit. Prin punctul al patrulea, Jutanso lăsa averea lui mobilă unei femei care i-a fost amantă acum 30 de ani, pe care nu o mai văzuse de atunci, dar pentru care a păstrat o amintire plină de recunoştinţă. Femeea aceea trăeşte la Madrid şi e croitoreasă...

Biblioteca clasicilor români

sub conducerea d-lui E. LOVINESCU

îşi propune să publice toţi clasicii noştri, **„în textul cel mai îngrijit şi în comentariul cel mai bun".** Fiecare volum în afară de textul integral e prevăzut cu note şi cu o introducere de d. E. Lovinescu cu studii şi analize critice şi istorice, cu izvoare literare, fragmente din cronicari, într'un cuvânt cu tot materialul critic necesar tinerimei şcolare.

Până acum au apărut din această bibliotecă:

1. Const. Negruzzi, **Nuvele istorice,**	ed. obuşnuită lei 39 ed. de lux lei 40
2. Ion Creangă I **Amintiri de copilărie,**	ed. obişnuită lei 40 ed. de lux lei 50
3. „ „ II **Poveşti,**	ed. obişnuită lei 40 ed. de lux lei 50
4. „ „ III **Amintiri, anecdote, articole diverse, versuri, etc.,**	ed. obişnuită lei 40 ed. de lux lei 50
5. M. Eminescu, **Povestiri**	ed. obişnuită lei 35 ed. de lux lei 45
6. V. Alecsandri, **Fîntâna Blanduziei,**	ed. obişnuită lei 35 ed. de lux lei 45
7. „ **Ovidiu**	ed. obişnuită lei 35 ed. de lux. lei 45
8. „ **Despot-Vodă**	ed. obişnuită lei 40 ed. de lux lei 50
9. Al. Odobescu, **Nuvele Istorice,**	ed. obişnuită lei 30 ed. de lux lei 40
10. N. Filimon, **Ciocoii vechi şi noi,**	ed. obişnuită lei 50 ed. de lux lei 60

Biblioteca va apare regulat, câte două volume pe lună, îmbrăţişând întreaga literatură clasică română.

Se găsesc la toate librăriile din capitală şi provincie. Editura „Ancora" S. Benvenisti & Co. — Bucureşti.

Cărți și Reviste

A. L. BEM: Influența lui Gogol asupra lui Dostoevschi
Praga, 1928

Această broșură, apărută la Praga, în rusește, face o analiză comparativă între „Nasul" (Gogol) și „Dublul" (Dostoevschi) cași între „Răzbunarea îngrozitoare" și „Gospodina".

E interesantă mai ales prima comparație — interesantă și convingătoare.

Autorul, specialist în analize literare, izbutește să dovedească că Dostoevschi nu se mulțumea numai să împrumute temele lui Gogol, dar intra chiar într'un fel de polemică artistică cu dânsul. Imprumuta pe față dela marele său predecesor tot ce-i plăcea, parodiindu-l într'o formă foarte originală, și intenționat uza de formele lui, pentru a turna într'însele un cuprins absolut propriu și cu totul nou.

Arătând cât de des și de stăruitor vorbește Dostoevschi în „Dublul" despre *nas*, A. Bem arată că Gogol îl influența pe Dostoevschi nu atât în mod conștient, cât mai ales într'un chip cu totul profund, interior și subconștient.

Concepția lui Gogol provoca o acțiune contrară în spiritul lui Dostoevschi; și atunci, acesta din urmă denatura cum vroia el această concepție, și imaginea oamenilor care o întrupaseră.

E frumos tratată și problema „dublilor", „pseudoeroilor" sau a acelor excroci, atât de numeroși în istorie și în viață, care se dau drept ceiace nu sunt.

Gogol abia schițase această problemă, pe când Dostoevschi, în „Dublul", o pusese în toată plinătatea ei.

„Der blaue Vogel",
Berlin 1928

Cunoscuta întreprindere teatrală rusească a lui D. Injnii, tipărește o revistă, în care analizează realizările repertoriului.

„Pasărea Albastră", împreună cu „Liliacul" lui Nichita Baliev, cu baletul lui Deaghilev, cu Șaliapin, cu turneurile balerinelor: Pavlova, Carsavina, Trefilova etc., etc., — continuă cucerirea lumii prin arta rusească.

Revista are coperta minunat desenată și cuprinde excelente reproduceri.

Textul e scris în limba germană, deoarece teatrul joacă acuma în Germania.

Articolele inițiază pe spectatorii străini în misterul acestui fel de artă teatrală.

Revista conține traducerea scenetelor din repertoriu și interesante cifre statistice asupra bugetului și popularității „Păsării Albastre".

Viitorul umanității

Dacă evoluțiunea umanității trebue să continue, condițiunea esențială pentru aceasta, constă în a se detașa de materialismul de care este impregnată, pentru a se reîntoarce la contemplație și cugetare. D-l E. M. Joad scrie în revista londoneză *„Harper's Magazine"* că, în prezent, umanitatea a devenit, din nenorocire, stăpâna materiei; dar, în loc să-și întrebuințeze această putere pentru a o cunoaște mai bine, ea se dedă la tot felul de jocuri materiale. Pericolul acestei inegalități crescânde între puterea omului și viața lui spirituală, este extrem de important pentru viitorul umanității.

Astăzi omul a devenit, în sfârșit, stăpânul naturei, ale cărei resurse a știut să le utilizeze pentru a-și ameliora și realiza dorințele. Dar esența problemei stă mai ales în faptul de a ști să-și întrebuințeze puterea în lume, pentru generațiile ce vor veni, și care trebue să continue progresul. Evident însă că această chestiune privește mai de aproape pe descendenții noștri, cei de azi. — *g. b.*

Ignasi Iglésies

Marele dramaturg Ignasi Iglésies, care a murit, mai zilele trecute, la Barcelona, în vârstă numai de 57 ani, era unul din maeștrii scenei catalane. Cu ocazia morții lui, revista *l'Eveil Catalan* publică o întreagă serie de articole, cari-l glorifică.

„Era întreg numai ascetism, scrie P. Francis Ayrol. Acest prieten al celor umiliți și necăjiți avea inima tot atât de mare cât și cugetările sale; toată viața lui a stat amestecat în mulțime, ca să-i critice defectele".

Mișcarea catalană pierde, cu moartea lui Ignasi Iglésies, pe unul din cei mai de frunte susținători ai ei. — *g. b.*

Literatura în Grecia modernă

După o lungă perioadă de servitute, cugetarea grecească își ia în zilele noastre revanșa. Dar ca orice literatură în formație, literatura grecească actuală împrumută cât mai mult. Influențele străine sunt, prin urmare, încă hotărîtoare. Renașterea cretană a fost foarte probabil datorită unei influențe italiene. Renașterea insulelor Ioniene este însă pe de-a'ntregul italiană; astăzi încă se vorbește acolo italiana, cât și greaca. Trebue notat mai ales fascinația extrem de remarcabilă exercitată pentru marele Dante.

Louis Roussel, în *Revue de Paris*, vede și o influență germană, care este incontestabilă, dar nu chiar atât de mare, cât s'a spus. Grecii își fac de obiceiu studiile în Germania, dar, cu toate acestea, sunt mai multe afinități între cugetarea franceză și cugetarea grecească. Teatrul francez are mare succes la Atena, cartea franceză se vinde foarte bine. Invățătura limbei franceze în școli este obligatorie, pe când germana nu. Ar mai fi o influență, cam disproporționată și nu prea adâncă, a Scandinaviei. O alta rusească, de la care au învățat gustul detaliului, inutil în aparență, dar propriu pentru complectarea unei atmosfere. Marea mișcare sovietică a provocat în Grecia o literatură de luptă socială (Paroritis, Varnalis, Kozandzakis...), multe romane, tendențioase în fond, dar apreciabile pentru evoluția nouei literaturi grecești.

Trei curente literare se manifestă azi în literatura grecească: un curent *poporanist*, adică acel al scriitorilor cari nu-și caută subiecte de inspirații decât în popor, în poporul dela țară, mai ales. Apoi un curent *clasic*, al echilibrului estetic și curentul *stiliștilor*, al poeților pentru cari literatura este numai o efuziune a sufletului. — *g. b.*

Lev Tolstoi în Japonia

In Japonia, dintre scriitorii ruși, cel mai popular a fost și a rămas Lev Tolstoi, ale cărui opere complecte sunt demult traduse în limba japoneză.

Mai ales în ajunul războiului ruso-japonez din 1904—1905, societatea cultă a Japoniei cetea cu pasiune pe Tolstoi.

Nici un alt scriitor străin nu are atâția cititori entuziaști câți are Tolstoi în Japonia. Tocmai această popularitate excepțională are ceva foarte curios, deoarece s'ar părea mai firesc ca scriitorii englezi și americani să fie mult mai populari, dat fiind că limba engleză e a doua limbă vorbită în Japonia...

Au fost și mai sunt câțiva scriitori și învățați japonezi, cunoscători perfecți ai Rusiei și ai limbei ruse: profesorul Catagama, beletristul Sensuy Saiki, teologul D. Conissy, etc. Primul a publicat *mai multe volume numai cu ilustrațiile* apărute în presa și literatura rusă cu privire la Tolstoi; al doilea a editat toate scrierile lui Tolstoi mai mici de 16 pagini. Iar al treilea a tradus „Spovedirea" lui Tolstoi, după ce, împreună cu marele scriitor, tradusese în rusește o mare operă japoneză despre Buda.

Apoi vin: Siuzin Saganava, Catoi Toyama, Simamura, Sibasi Cusano, Rinsey Sibata, soții Senuma, Boseda, Tocutami etc., etc., — care au dat la tipar o mulțime de ediții mici și mari, prescurtate și complecte cu operele lui Tolstoi din diferite epoci ale vieții sale, începând cu „Povestirile dela Sebastopol" sau „Cazacii" și până la „Ce este Arta", „Sonata lui Kreuzer", „Invierea" sau „Rostul Revoluției Rusești".

Ministerul de Instrucție japonez are o editură oficială a cărților populare, în care apar și operele scriitorilor străini; între aceste publicațiuni, un loc de frunte ocupă scrierile morale și moralizatoare ale lui Tolstoi. Nu este librărie în Japonia care să nu aibă un frumos asortiment de cărți „tolstoiene".

Admirația față de Tolstoi a făcut pe unii intelectuali japonezi să viziteze pe vremuri și Iasnaia Poliana.

Scriitorul Tocutami, întors acasă după o astfel de călătorie, s'a retras la țară ca să fie mai aproape de natură și de popor. Un alt scriitor a înființat o „colonie tolstoiană" pe insula Kiu-Siu.

In 1917, pe timpul revoluției rusești și în toiul catastrofei Rusiei vechi, celebrul Ocuma, fost prim-ministru japonez și colaboratorul cel mai energic al Micado-ului Mutsuhito în opera de europenizare a Japoniei, — a spus lui Nicolae Amurschi, un mare Mecena al Orientului Rusesc, că vinovați ai descompunerii Rusiei sunt: Bacunin, Cropotchin și Tolstoi...

„Invierea" lui Tolstoi a plăcut cel mai mult Japonezilor; ca roman și ca piesă teatrală, a înregistrat succese nemaiauzite la teatrul de Artă din Tokio, numit „Iuracuza", organizat de profesorii Voseka, Simamura și Țubanți. Rolul titular jucat de o amatoare, studenta Sumano Matsui, a consacrat-o ca mare artistă.

Muerușca

Un aspect mai puțin cunoscut al geniului lui Tolstoi, ni-l prezintă, într'o neaoșe traducere românească „LECTURA" în ultimul său număr comemorativ, redându-ne micul roman: „MUERUȘCA" — o intensă evocare din viața țărănească, plină de savoare câmpenească, de sensualism, humor și duioșie — ce ne face să cunoaștem pe un Tolstoi nemoralist, artist al artei pentru artă, evocator al vieții pentru viață, deși — ciudat lucru — acest mic roman deplin realist, ca cele din epoca tinereții lui Tolstoi, este scris la vârsta de aproape șaptezeci de ani, în toiul apostolatului său.

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Cooperativa de Librărie
C. DOBROGEANU-GHEREA
Str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă, cu reduceri de prețuri, cărți franceze, germane și române. Edițiuni legate din operile literare și sociologice ale scriitorilor clasici și moderni.

Dintre ultimele noutăți sosite:

Korolenko: Die Geschichte meines Zeitgenossen. 2 vol. legate 337 lei.

Loewenștein: Das Kind als Traeger, vol. legat 320 lei.

Taenzler: Aus dem Arbeitsleben Americas vol. legat 290 lei.

Autori moderni sovietici: Die Frau im heutigen Russland vol. legat. 320 lei.

N. Ognyew: Tagebuch — roman din viața școlară a Rusiei Sovietice 163 lei.

Ultimele scrieri ale romancierilor francezi: Kessel, Duhamel, Bourget. 6 lei francul.

Se primesc comenzi din provincie imediat expediabile.

Concursul de frumusețe instituit de „Realitatea Ilustrată"

Civilizația urmărește idealul binelui și al frumosului.

Idealul estetic preocupă într'un grad înalt toate popoarele culte. Franța — căci dânsa totdeauna a stat în fruntea oricărei mișcări generoase — s'a gândit, acum câțiva ani, să institue un concurs internațional de frumusețe.

Americanii — oameni cari dispun de posibilități materiale mai mari — au îmbrățișat ideia Franței și au hotărât ca aceste întreceri internaționale, pentru proclamarea celei mai frumoase femei din lume, să aibă loc la dânșii, în continentul de peste Ocean.

In 1927 pentru prima dată și în 1928 pentru a doua oară, la Galveston în Texas (Statele Unite ale Americii) s'au adunat cele mai frumoase reprezentante ale popoarelor din Europa, America și Australia.

In 1928 au concurat 42 de campioane ale frumuseții.

„Realitatea Ilustrată" a luat inițiativa unui concurs național de frumusețe.

Se vor institui în toate capitalele de județ, comisiuni competente, compuse din intelectualii orașului, — asistați de artiști, — la care se vor face înscrierile la concurs și în fața cărora se vor prezenta candidatele înscrise.

La acest concurs, va putea participa orice domnișoară, din toate straturile sociale, în vârstă dela 16—26 ani. Condițiunea principală este: Candidatele la acest concurs, trebue să se bucure de cea mai perfectă moralitate.

Concursul va avea mai multe clasificări, iar câștigătoarea premiului I, va primi titlul de „cea mai frumoasă româncă" și va primi premiul de 50.000 lei sau participarea la un concurs internațional, — pentru alegerea „Frumuseții Europei" sau chiar a „Frumuseții Lumii".

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani dela nașterea celebrului scriitor rus
VLADIMIR KOROLENKO
care a fost de câteva ori și în țara noastă unde avea trainice legături de prietenie și de rudenie, BIBLIOTECA DIMINEAȚA publică, în traducerea d-lui Roman Stere,

NOAPTEA

una din cele mai caracteristice lucrări din opera marelui scriitor.

PREȚUL 8 LEI

Prințesa Bibescu: Noblesse de robe

Nu trebue judecată cu severitate această carte unde se vorbește de croitorese, modiste, cusutorese și mode. Autoarea, între două cărți mai grave, se „recrează". Cine n'are dreptul la asta?

Sunt multe pasagii foarte spiritual scrise. Și aceasta e deajuns. Dar sunt și două cusururi. Mai întâi, despre aceste lucruri ale modei și hainei pe care opinia publică le socoate — pe nedrept, știu bine — frivole, despre toate acestea autoarea vorbește cu atâta gravitate încât excesul de seriozitate naște o impresie generală de ironie — pe care autoarea nu o are, dar care totuși apare ca și când ar exista. Or, cum spuneam, lucrurile modei sunt realmente grave, și nu trebue să contribuim la întărirea discreditului și reputației lor de futilitate.

Apoi mai este un cusur. Citind cartea ne vin în minte toate babele dueriere, toate gâsculițele și snobinetele care se vor *pama* în fața „formulelor" principesei Bibescu. Știu că poate părea puțin chinezească această metodă de critică literară care constă din a te lega de cetitorii viitori. Dar veți recunoaște că atunci când stai la masă cu oameni grețoși, ți se taie și pofta de mâncare proprie.

* * *

Principesa Bibescu — am mai spus-o și alteori — are talent sociologic. In literatura ei descrie minunat „situațiile colective", stări de opiniune, atmosfere generale. De altfel, însuși stilul ei, chiar în partea lui verbală este sociologic. La fiecare ocazie, se plasează câte o metaforă cu subiect politic. (Iată o trăsătură tipic românească, sau mă înșel eu foarte).

Rămâne sigur că numai ea putea, bună-rea, să scrie această carte. Și trebuia să se scrie, căci enorma realitate care este moda vestimentară trebuia să fie lămurită prin literatură. (Ar mai fi o carte de scris, pe care iarăși numai pe Marta Bibescu o cunosc în stare s'o facă: este o poveste a jocurilor de noroc).

* * *

Se începe prin a ni se *picta* uzinele acelea unde se fabrică cel puțin câte o ideie pe zi. Ni se zugrăvește personalul, ni se arată viața lui interioară, ezitări, elanuri, rivalități, etc. Intr'un cuvânt, ni se descriu mai întâi instituțiile, căci numele nu e prea tare pentru toată acea organizație savantă de lucruri și oameni care lucrează încordat la îmbrăcarea și desbrăcarea aproapelui.

In primele capitole ni se arată câteva tipuri din marii-căpitani ai modelor nouă. Inconjurați cu tot atâta populație și respect ca orice alt soiu de conducători, zi și noapte sunt condamnați să inventeze. „Cât de puternică este o autocrată a celei de a treia Internaționale „conturière"-e! Este impresionant câte impozite plătește ea fiscului pentru o idee, cât face ea vămile să câștige în țările protecționiste, pe care numai spiritul său le poate traversa în „franșiză". „Ceea ce vinde ea e nu atât gustul, cât desgustul ei, mai rapid decât al celorlalți". Căci „materia asupra căreia își exercită ea activitatea nu-i alta decât plictiseala universală". „Acel monstru somnifer care se chiamă: „Deja-Văzutul". Moda e o „sforțare uriașă și minuțioasă de a regenera necontenit spiritul, de a împrospăta simțurile".

Iată confidențele unei Elegante, care ne descrie minunat puterea suverană a acestui tiran invizibil:

Se plimba într'o dimineață, călcând asfaltul, ca o Pariziană care-și face cursele de preferință pe jos.

Foarte multă lume se uita la dânsa:

„Aveam simțimântul acela care nu înșeală; senșația că fac sensație. Costumul simplu pe care sezonul și circumstanța îl comandau. Nimic mai mult. Dar tot ce purtam, în dimineața aceea, era fruct nou: ciorapi, pantofi, mănuși, pălărie, ca și rochia și sacul ce o întovărășeau. Nimeni din mulțimea simțitoare nu putea să se înșele; toți trecătorii se uitau; până și chauffeur-ii de taxi, până și păzitorii liniștei publice".

„Din sezonul trecut, nu mai aveam decât talia, fața și ochii. Când m'am întors acasă, aveam certitudinea că am făcut o faptă bună și că eram o femee nouă. Recunoștința generală mă întovărășise până la poartă. Inchizând-o, lăsam după ea regrete pe stradă. O simțeam bine, și aceasta îmi dădea o plăcere neînchipuită".

„A doua zi, încercai o contra experiență, pe care de multă vreme o chibzuisem."

„Un doliu, foarte scurt, un doliu după un unchiu, mă lovise în primăvara trecută, cam în aceeaș epocă. Un costum nou, cu accesoriile lui — ceeace se numește un „ansamblu" — rămăsese în cartoanele în care croitorul și modista îl puseseră. La doliu se adăogase și un voiaj. „Ansamblul" cel uitat și depășit de sezon nu fusese niciodată purtat. Imi dete atunci prin gând să-l îmbrac a doua zi după ziua în care fusesem atât de remarcată, la aceiaș oră, trecând pe aceleaș străzi. Lucrul se putea face. Costumul era tocmai un „număr de dimineață", cum se zice în jargon de croitorie. Și cum nu văzuse încă niciodată lumina soarelui, nici el, nici pălăria, nici eșarpa, nici mânușile — totul rămăsese într'o stare de frescheță deplină, întocmai așa cum le alesesem în anul trecut."

„Am ieșit. Ziua era tot atât de clară ca și în ajun. Din întâmplare, subt cerul nostru așa de nestatornic, două dimineți se nimeriseră să aibă aceeaș nuanță de soare. Dar strada îmi apăru foarte deosebită. Era populată cu ființe preocupate, care se duceau la treburi, drept înainte, cu ochii pierduți în depărtare, fără privire. Și astfel trecui cu desăvârșire neobservată."

„Deja-Văzutul" întinsese asupra mea puterea sa de plictiseală. Nu mai ofeream o imagine despre mine însămi, ci o replică a acesteia. Eram gravura cea moale trasă în mii de exemplare. Purtam „feutre"-ul acela cu două cute al cărui clișeu fusese înregistrat de prea multe ori de retine obosite. Nimic nu mai putea restitui acestei pălării darul magic de a plăcea pe care, desigur, îl avusese ea odată. Scânteea surprizei nu mai țâșnea dintr'însa. O pilă electrică descărcată nu e mai lipsită de puterea de a atrage curentul decât erau lipsite de puterea de seducție, acele două cute ale pălăriei, costumul, fularul, toate noui, toate vechi de un an. Pe tot parcursul drumului din ajun, nimeni nu se uită la mine. Nu mai eram pentru nimeni acea recreație — re-creație — acea destindere, acea liberare, acea excepție după care mulțimea, obosită de a fi mulțime, va suspina totdeauna..."

* * *

Nevoia de schimbare — singurul lucru într'adevăr neschimbător în societatea noastră; moda în toate — în artă, politică, școală, economie, în drept și chiar în știință sau religie — își are în mare parte obârșia și sprijinul în pilda pe care o dă moda prin excelență, moda în îmbrăcăminte. Vestmintele au fost cele dintâi care au rupt cu regulile tradiționale, dând exemplul cel rău, vreau să spun exemplul cel bun.

Uneori o modă nouă nu e altceva decât „le contrepied" sistematic al celeilalte. Pantaloni largi sus, strâmți jos. Pe urmă largi jos, strâmți sus. E un fel din acele „riccorsi" pe care Vicco le identifica în desfășurarea Istoriei.

Este un ritm al gustului cum este unul al anotimpurilor, cum este un ciclu de metamorfoze al florilor, plecând dela punctul unde vor sfârși.

„Răsfoind o colecție de gravuri ale modelor dela 1780 până azi — spune principesa Bibescu — am avut impresia unui grafic al filmului unei flori. Ca o floare, rochia sub Marie-Antoinette se resfiră. Sub vântul revoluției se scutură toată; și corola feminină, descrescând mereu, se strâmtează până când ajunge doar o teacă, o teacă de sabie, o spirală de iris încolăcit pe el însuși: e timpul Directoriului și al Imperiului. Sub Marie-Louise, mânicele se îngroașă. Restaurația umflă fustele. Sub Marie-Amélie, ele cresc, se amplifică, și Impărăteasa Eugenia va deplasa tot atâta cantitate de aer în crinolina sa cât și odinioară, în panier-urile ei, Maria-Antoaneta. Anul 1871 aduce la loc micșorarea, până ce anul 1900 dilată din nou calicele răsturnate ale fustei și mânecilor. Acest ritm de creștere și descreștere are și el ceva regulat care trebue să corespundă, aiurea, cu revoluțiile astrelor, cu anotimpuri cerești al căror calendar nu a fost stabilit încă."

„Și cât timp trebue o modă să *doarmă*, și în ce sumbră regiune a uitării, pentru a se întoarce o zi înapoi?" Moda reamintește acel basm — cea mai frumoasă dintre „poveștile filozofice" — basmul „La Belle au bois dormant". „O modă, o femee, o formă particulară a dorinței — doarme. Și, vreme de o sută de ani, nimeni nu se gândește s'o deștepte, fiindcă nimănui nu-i vine poftă... Mărăcinii o apără, mușchiul o înghite, toate păcatele mucezirii și uitării se înmulțesc pentru a o ascunde. Dar, după o sută de ani, un prinț tânăr și îndrăgostit se aruncă, dă la o parte tufișurile urâcioase, taie pânzele de paianjen; și, în rochia bunicei sale, sărută și scoală din somn pe logodnica sa..."

* * *

Despre modă s'au spus multe lucruri fine. In Simmel și în Tarde găsim o infinitate de formule și exemple interesante. Dar trebuia spiritul poetic al unui literator pentru a *vizualiza* acest fenomen alunecos și imaterial — totuși rezistent și poruncitor — care este moda.

Nu zic că principesa Bibescu a scris cea mai bună carte pe care ar fi putut-o scrie despre modă. Imi închipui că dacă privea realmente ca o chestiune de toată gravitatea ceeace nu consideră ca atare decât puțin dintr'un fel de contrazicere a celor ce gândesc invers— dacă s'ar fi aplicat cu toate remarcabilele sale mijloace asupra subiectului..., ar fi scris poate cea mai bună dintre cărțile sale.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Absența spiritului festiv

Serbările dela Constanţa s'au desfăşurat într'o atmosferă apăsătoare şi într'un ritm greoiu. A apăsat, fireşte, asupra întregii solemnităţi întristarea pricinuită de cei treizeci de morţi din mica staţie pierdută în câmp — Recea. Dar a mai fost şi altceva: absenţa totală a spiritului festiv...

Nu ştim să sărbătorim nici zilele mari, nici oamenii mari. Nu avem — se pare — sentimentul magnificului. Avem numai talentul penibil de-a meschiniza chiar cele mai sacre dintre pomeniri.

Comisarul guvernului pentru orânduirea festivităţilor dobrogene — d. V. Sassu — a lansat, cu câteva zile înainte, un manifest către populaţiile chemate la sărbătorirea de Duminica trecută. Suntem datori să recunoaştem că d. Sassu, prin educaţia socialistă din prima d-sale tinereţe, este — sau a fost — în contact cu manuscrisul şi cu slova tipărită. Intre oamenii politici de azi, sunt mulţi — foarte mulţi — mult mai departe de frază şi de idei, decât d. Sassu. Cu toate acestea, manifestul comisarului guvernului părea scris de un comisar pur şi simplu sau, poate, de un subcomisar. Presa politică şi-a înveselit o săptămână cititorii cu extrase din acest manifest, în care *„ţărişoara noastră"* nu era singurul motiv caţavencian.

Presa politică a găsit în manifestul d-lui Sassu un prilej de cravaşare pamfletărească. A fost nedreaptă. Oamenii politici scriu, în genere, mai rău şi mai inelegant decât d. Sassu.

Şi este pentru mine o întrebare: dece francezii — toţi: oameni politici şi oameni de ştiinţă, fără să mai vorbim de oamenii de litere — ştiu să scrie şi să vorbească aşa de frumos? Explicaţia romantică a celor patru veacuri de cultură, sau a faimosului *„an de retorică"* — nu mi se pare verosimilă.

Eu rămân la opinia mea: nu avem darul de-a ne înălţa, de-a ne sărbători faptele şi oamenii trecutului. Trăim numai în prezent. Suntem copleşiţi de acest prezent. Dacă, uneori, am ştiut căuta viitorul, niciodată n'am putut slăvi trecutul.

In istoria noastră, sunt câteva clipe hotăritoare. Vorbesc de istoria contimporană. Care este literatura războiului din 1877? Care — literatura războiului din 1916—1918? Din cumplita sângerare, în care s'au pus atâtea probleme ale sufletului şi ale orânduirii sociale, — nimic! Nici un roman sguduitor, aşa cum a ştiut să scrie Zola după 1870 sau Barbusse după 1914. Nici o poemă. Nici o nuvelă. Câteva articole patriotarde, în care nu se simte însă marele suflu epic care străbate articolele lui Barrès din timpul marelui război. In Franţa — fiindcă ne place să ne asemuim cu Franţa în fiecare clipă — există o vastă literatură: ode patriotice şi imnuri antimilitariste, articole războinice şi pamflete pacifiste, romane felurite, dela *Focul* lui Henri Barbusse, până la *Crucile de lemn* ale lui Dorgelès. La noi — nimic. Câteva volume — pe cât de multe, pe atât de mediocre — cuprinzând „note de război" anoste, declamatorii şi lipsite de orice umbră de valoare literară.

Dar priviţi, vă rog, cum ştiu să-şi pomenească francezii zilele mari şi marii oameni. Comemorările, în Franţa, sunt prilejul unor impresionante, uluitoare dezlănţuiri de talente. Oamenii politici aduc, în discursurile lor, toate însuşirile literare pe care le au — şi au destule. Discursul lui Herriot la pomenirea lui Zola este o magnifică pagină literară. Discursul lui Poincaré la pomenirea lui Barrès, la fel. Iar cărţile lor — ale tuturor — dela Clemenceau până la Leon Blum — sunt adevărate sărbători ale spiritului.

Omul politic român — dimpotrivă — scrie rar şi prost. Intre politică şi literatură, nu este legătura strânsă a permanentei colaborări, ca în Franţa, — ci este prăpastia etern despărţitoare.

...Şi cele mai mari sărbători, cele mai pioase pomeniri se săvârşesc în atmosfera de mediocritate de Duminica trecută, la Constanţa.

Simbolul tuturor : Arcul de Triumf, — paragina sinistră, când dărâmată, când refăcută în stilul bălţat al mahalalei — arcul menit să înveciniceească pentru viitorime cel mai mare război şi cea mai deplină izbândă a României. — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Statuia lui Eminescu

„Adevĕrul" şi „Dimineaţa" au înaintat 200.000 lei comitetului pentru ridicarea statuii lui Eminescu.

Subscripţia continuă.

Facem apel la colaboratorii şi la cititorii noştri să contribue la această operă.

In franţuzeşte

Uu colaborator, epuizând comorile limbii române, ne trimite câteva versuri în franţuzeşte. Le publicăm, în corpul revistei.

Prin urmare, d. Mihalache Dragomirescu face şcoală.

Poeţii şi criticii români trec în literatura franceză.

Am publicat poezia franţuzească pentru a semnala primejdia în care se găsesc revistele româneşti de a-şi înceta apariţia, dacă toţi colaboratorii vor începe să scrie franţuzeşte, sau de a se muta la Paris...

Epigrame

Intr'un număr mai vechiu al *Adevĕrului Literar* am publicat o epigramă pe care d. ministru Argetoianu a adresat'o d-lui Cincinat Pavelescu, precum şi epigrama, foarte amabilă, prin care acesta i-a răspuns. Se spune că, în urma acestui schimb de epigrame, d. ministru a comandat d-lui Cincinat Pavelescu vreo 400 de volume, pentru biblioteca Ministerului.

Colaboratorul nostru, d. G. Topîrceanu, aflând mai târziu cum stau lucrurile, s'a grăbit să adreseze şi d-sa d-lui ministru Argetoianu următoarele versuri :

Unui ministru

Deşi nu am ca el chelie
Şi Cincinat nu prea mă chiamă,
Nu s'ar putea să-mi faci şi mie
Măcar un sfert de epigramă?...

Se zice că d. ministru ar fi răspuns :

Ţi-aş face chiar acum şi ţie,
Dar nu sunt tocmai inspirat...
Aşteaptă 'ntâi să ai chelie
Şi să te cheme Cincinat.

La care poetul a ripostat :

Atunci, n'am nici o bucurie,
Promisiunea este nulă.
Căci pân' să am şi eu chelie,
Imi ese părul prin căciulă....

Un scriitor lapon

In toată Laponia este numai un singur scriitor: *Johan Tuuri*. Nu este nici romancier, nici poet şi n'a scris până acum decât o singură carte, al cărei titlu, în laponă, sună în felul următor : *„Muittalus samid birra"*, ceeace înseamnă: „Despre viaţa Laponilor".

Tuuri este foarte mândru de a fi singurul lapon care să aibă dreptul de a se întitula: om de litere; este deasemenea mândru de originea lui căci este născut din aristocraţia satului Kutokeino, ai cărui locuitori sunt foarte bogaţi. Şi totuşi el n'a dus niciodată o viaţă de om bogat. Incă din frageda lui copilărie a rătăcit prin munţi la un loc cu renii şi a dormit în zăpadă sub cerul liber.

Ideea de a scrie o carte asupra compatrioţilor săi — pentru a le explica viaţa lor pe lumea aceasta — i-a venit, spune el, în cursul unei plimbări nocturne. Câţiva binevoitori suedezi s'au interesat de lucrarea lui şi l'au ajutat să găsească un editor şi un traducător. Lucrarea lui Tuuri se citeşte astăzi în mai multe limbi.

Sunt, într'adevăr, documente foarte interesante vechile legende pe care le-a cules Tuuri din gura părinţilor sau bunicilor lui, în care sunt date şi detalii pitoreşti asupra obiceiurilor lapone, asupra felului lor de viaţă şi asupra bunului obiceiu de a creşte reni. El povesteşte deasemenea episoade celebre din istoria lor locală, cum sunt tragicele evenimente din Kutokeino, în 1852, de exemplu. In anul acela câţiva fanatici Laponi organizară un adevărat Saint-Barthélemy în cursul căruia numeroşi „mécréants" fură asasinaţi.

Dar Tuuri ne spune deasemenea că Laponii au şi cântece populare, dintre care aproape toate sunt făcute în gloria renului; altele celebrează relele cauzate de lupi şi de alte animale sălbatice, ce sunt duşmanii Laponilor.

Cântecele lor de amor nu sunt lipsite de farmec, dar se apropie în mod simţitor de poezia negrilor. Iată un asemenea cântec lapon. Tinerii intonează primul cuplet :

Dulce şi frumoasă este iubita mea
Voia, voia, nana, nana...

Fetele răspund:

Frumos, mare şi puternic
Voia, voia, nana, nana...
Aleargă ca o pasăre în sbor
Voia, voia, nana, nana...
Să prindă renul care fuge
Voia, voia, nana, nana...

Un cântec lapon este aşa de frumos, spune Tuuri, încât acei cari-l ascultă încep să plângă. „Dar când cântecul este aspru şi vorbeşte despre uciderea renului sau chiar a proprietarului lui, atuncea este oribil de ascultat" — spune el cu melancolie.

Tuuri trăeşte astăzi în împrejurimile Kirunei, un orăşel de vreo 10.000 locuitori, la câteva sute de kilometri în nordul cercului polar. Se plimbă toată ziua îmbrăcat într'un costum măreţ, cu un mare baston în mână şi îi place să fie admirat de curioşi.

Ceeace este trist, e că nu vrea să mai scrie. Işi continuă cariera literară sfârşită şi crede că unica lui carte e de ajuns ca să-i transmită numele posterităţii. *g. b.*

Beaumarchais—Omul orchestră

Cercetările cu privire la activităţile de ordin extraliterar ale lui Beaumarchais, se înmulţesc. Diferiţi eruditi dau la lumină lucrări cu privire la *Beaumarchais magistrat, Beaumarchais, om de afaceri, etc.* A apărut şi o *Viaţă a lui Beaumarchais,* destul de romantică spre a nu mai fi nevoe să treacă prin atelierele de romanţare, obicinuite azi.

S'au publicat texte inedite cu privire la aşa zisa „afacere Goezmann", asupra Independenţei Americii, asupra amorurilor lui Beaumarchais la 66 de ani, asupra tratatelor de arme din 1793, etc.

Mai rămân de studiat un mare număr de scrisori inedite ale lui Beaumarchais diplomat, economist, editor şi politician.

Intre 1775 şi 1798 rolul jucat de Beaumarchais e tot atât de mare ca şi al lui Washington, al lui Franklin şi al lui La Fayette, în lupta Americanilor pentru independenţă.

Beaumarchais se ocupă de treburile Americii în timpul care s'a scurs de la apariţia *Bărbierului din Sevilla* (1775) şi premiera *Nunţii lui Figaro* (1784).

Cu o luciditate şi cu o încăpăţânare fără pereche, la sfârşitul anului 1775, hotărăşte pe Vergennes, pe atunci ministru de externe, să ajute în secret pe Americanii revoltaţi. Dorind totuşi să evite cât mai mult timp posibil un război cu Anglia, ministrul însărcinează pe Beaumarchais să întemeeze, cu ajutorul fondurilor secrete, o casă comercială, cu înfăţişare particulară, care, intrând în legătură cu colonii revoltaţi din America, să le furnizeze tot ce vor avea nevoe, în special muniţii şi echipament.

Beaumarchais primeşte cu entuziasm, fericit la ideia că va alătura patriotismului, intriga, filantropia şi afacerile — afaceri de milioane — într'un formidabil amalgam, sub ordinile lui.

Firma cea nouă se numeşte *Roderiggue Hortalès & Co.* şi primeşte un milion din partea Franţei, un milion din partea Spaniei şi cointeresează în afacerile ei o seamă de personalităţi din marele comerţ. Arsenalele franceze livrează nouei firme, pentru susţinerea *oamenilor liberi,* praf de puşcă şi gloanţe.

Intreprinderea e foarte periculoasă şi grea: vizite de făcut miniştrilor, instrucţii agenţilor din provincie, călătorii neîntrerupte pentru control, etc. Trebuesc cumpărate diferite mărfuri, echipate vase maritime, orânduit intinerarul pentru a se evita întâlnirile cu escadrele de patrulare engleze... Această activitate uriaşă se desfăşură în tăcere, până'n anul 1778 când se declară război Angliei. Incep alte greutăţi: înarmarea vaselor de escortă, înmulţirea vaselor de comerţ, încărcarea lor, etc.

Beaumarchais desfăşură o activitate uriaşă.

Cu cât cercetezi mai de-aproape viaţa acestui om, te convingi că a fost prin excelenţă Omul-orchestră, iar viaţa lui o amplă piesă de teatru cu sute de acte.

In timpul războiului cu Anglia, Beaumarchais are 45 de ani şi activitatea pe care o depune e uimitoare. Conduce patru-cinci întreprinderi imense în acelaş timp şi oricare din ele ar ocupa ziua întreagă a unui om de afaceri de azi. Nu sacrifică niciuna din aceste afaceri, în profitul celorlalte, nu-şi lasă obiceiurile, plăcerile şi distracţiile obicinuite: cântă, scrie, iubeşte, se duce la spectacole şi în acelaş timp începe lucrări noui, depune rapoarte şi memorii variate asupra chestiunilor celor mai diferite şi mai speciale, face curte oamenilor mari, îşi consolidează situaţia cu o energie şi un sânge rece neobicinuite, neutralizează stângăciile agenţilor sau chiar ale miniştrilor.

Afacerile lui americane precum şi editura îi produc o mulţime de neplăceri, în special neplăceri financiare. Beaumarchais are însă tot timpul o glumă pe buze, iar în împrejurările cele mai neplăcute, se consolează cu o înţelepciune resemnată, aproape surâzătoare. Srisorile lui Beaumarchais, pline de spirit, adresate miniştrilor şi înalţilor funcţionari se deosibesc de toate celelalte hârtii ale timpului, prin savoarea, strălucirea şi farmecul lor.

Intre 1774 şi 1785 Beaumarchais a făcut de vre-o cincisprezece ori drumul din Franţa în Anglia şi înapoi. Odată a plecat cu misiunea să înnăbuşe şi să rescumpere o scrisoare scandaloasă asupra doamnei du Barry, altădată pentru faimoasa afacere Angelucci, plină de fantezie, în care Beaumarchais a jucat toate rolurile, inclusiv al scriitorului inexistent, pe care tot el era obligat să-l urmărească!...

Şi toate acestea nu-l obosiseră; dinpotrivă: energia lui se hrănea din propria ei desfăşurare... — *A.*

America îşi creiază o literatură

„Monopolul britanic al producţiei dramatice în America este un fapt care aparţine, de acum înainte, trecutului — declară în *Observer* criticul dramatic St. Iohn Ervine — pentru că Englezi nu mai predomină, începând de azi, în populaţia americană.

Trebue apoi să ne amintim că America contează din ce în ce mai puţin în Europa prin literatura ei şi că trebue să se ocupe cât mai activ ca să-şi facă o literatură. In roman, autorii americani au îndeplinit o muncă extrem de remarcabilă; în dramă, deasemenea, America începe să producă opere ce pot permite traversarea Atlanticului şi să rivalizeze cu cele mai bune opere din Europa. O populaţie de 120 milioane care, în o sută de ani, va fi poate de patru ori mai numeroasă, nu va continua mult timp să ceară, cu umilinţă, Europei să-i dea hrană intelectuală; ea îşi va creia ceeace-i trebue, şi prin urmare, se vor diminua importaţiunile europene".

Fapt isbitor, poetul englez Noyes, care a făcut cu conferinţele lui vre-o paisprezece turnee în Europa, face declaraţii asemănătoare. „Americanii, spune el, încearcă să-şi înoiască literatura şi să rupă definitiv cu Europa. Ei spun că literatura lor trebue să fie autohtonă."

Desigur încercarea Americanilor este destul de lăudabilă şi poate fi salvatoare din punct de vedere al prestigiului naţional. Dar, totuşi, culturaliceşte, vor fi încă multă vreme tributari Europenilor. — *g. b.*

Mărunte

— A apărut de sub tipar şi se găseşte de vânzare la librăriile mai importante un volum de nuvele umoristice intitulat: *Hodge Podge* datorat colaboratorului nostru d. I. Ludo. Preţul volumului de 200 pagini, lei 60. In Bucureşti depozitul general al acestui volum îl are Librăria „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) de unde cititorii din provincie şi-l pot procura remiţând prin mandat poştal suma de lei 60.

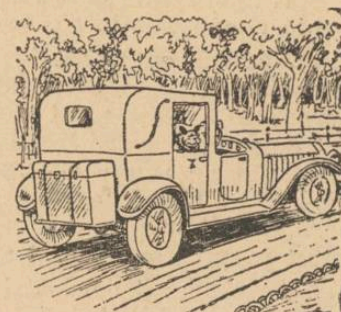
— La Teatrul Intim se joacă în fiecare seară „Moritz... boxeur", care a obţinut un imens succes la premieră, cu Costică Toneanu, Leon Lefter, N. Stroe, G. Carussy, I. Brătulescu şi Marietta Rareş, Maria Voluntaru, Sandu Ţăranu, etc.

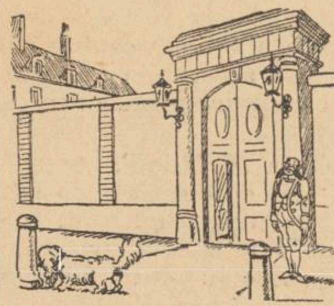
— Teatrul de Artă din Moscova reprezintă Vineri la Eforie „Satul Stepancicov" de Dostoevski, — iar, în zilele următoare, va repeta spectacolele date cu atât succes în cursul acestei săptămâni.

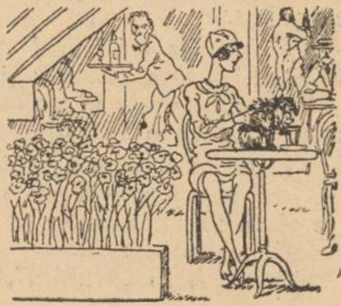

Viaţa de cîne

In vitrină.

In automobil.

Plimbarea de seară.

La cafea.

La frizer.

— Aş vrea şi eu să duc aşa viaţă de câne...

Distingus

— Şi a încercat să te sărute.

— O, nu... A încercat — să nu mă sărute...

Umor Sovietic

— Tovarăşe dorctor, mi-am adus copilul... Are scarlatină... Te rog să i-o schimbi în guturai? Fii atât de bun!

— Ai înebunit?

— De loc! Nu de mult ţi-am adus pe fiica mea, cu guturai... Şi i-ai prefăcut guturaiul în scarlatină...

Dispariţie

— Inchipue-ţi: mi-a fugit bărbatu-meu cu bona... Sînt foarte necăjită. Se găsesc aşa de greu bone...

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

In străinătate dublu

ANUL IX. — No. 414

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 11 Noembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Biografie, iarăşi şi într'una

Viața tragică și romanescă a lui Eminescu.

... Titlul acesta, afară de numele propriu al poetului este o traducere din franţuzeşte, şi-i conştiincioasă perfect. Faţă de multe mărfuri străine Românii stăruie într'o docilitate impresionantă, şi textualitatea în unele domenii pare să fi ajuns o tehnică naţională.

Suntem, aici, fideli cu abuz: Franța, deşi soră latină şi generoasă, s'ar putea plânge de noi, dacă admitem că chiar la împrumuturile în familie se cuvine o discreţie oarecare; şi putem înţelege că, acum atâţi ani, Neculai Iorga, când se gândea la mijloace drastice pentru apărarea cetitorului român de cărţi străine, el contribuia, implicit, să stabilească raporturi mai decente în familia literară pe care România, oricum, o formează cu Franța. In adevăr e o puerilitate disgraţioasă cu totul, în năravul acesta de a copia pe geam, la iuţeală, ideile altora, presupunând chiar că strămutarea lor ar fi imediat salutară. Au trecut totuşi trei sferturi de veac, de când pe Costachi Negruzzi îl scotea din răbdări franţuzomania.

Deloc nu judec aici cuprinsul în amănunt al proaspetei istorisiri a vieţii lui Eminescu. Singur titlul, şi programul închis în el, îmi dau ocazia următoarelor observaţii. Posibil este ca autorul acestui roman biografic să se fi supus, în alegerea titlului, editorului său doritor să-şi adăpostească marfa la umbra unui succes negustoresc francez. Fapta e scuzabilă; păcătosul este totdeauna editorul; însă noi, în tot cazul, nu putem zice decât: cu atât mai rău.

Cetitorul de cărţi se prezintă, astăzi, lacom de biografie. O sumă de decenii, burghezilor europeni li s'a bătut capul, din şcoală încă, prin gazetă şi în salon, că personalitatea este binele suprem. Cercetarea personalităţii a devenit manieră. Pe urmă, snobismul ajungând acut, burghezul a imitat febril aristocraţimea istorică, şi s'a apucat, cu năduşeli, a-şi urmări spiţa neamului, cât se putea; — cât nu, se împlinea cu imaginaţia, terenul fiind docil foarte. O criză de genealogism, care, pare-se, e încă în plin foc. Este frumos de constatat că şi în burghezimea americană, cu atât de mult cântata ei mândrie de a fi dela sine purcegătoare, a izbucnit furios zelul de a-şi scormoni strămoşi printre episcopi ai bisericii engleze sau baroneţi de mult răposaţi.

Curiozitatea adorativă de personalităţi a stimulat, fără îndoială, fabricarea de marfă biografică. De sigur, există, în afară de aceasta, şi un spirit de mahalagism, absolut şi înăscut, în toate societăţile cultivate; probabil şi în acele pe care le numim sălbatice.

O fată se îndrăgosteşte de un poet, în al cărui superior talent crede cu aprindere. In realitate, talentul lipseşte, şi căsnicia tânjeşte în stearpă amărăciune. Dar femeia crede, şi ajunge să-şi închipue că bărbatului nu-i lipsesc decât impresiile puternice din afară, care să-i descătuşeze geniul. Ca să-l slujească cu tot devotamentul, se îmbracă, într'o seară, cu haină albă de mireasă, şi-şi spintecă inima cu un pumnal frumos pe care bărbatul i-l dăruise în ziua nunţei, — o pompoasă ideie de poet tragic. Femeia şi-a găsit liniştea de care avea evidentă nevoie; văduvul, fireşte, a rămas tot fără talent, şi fără adoratoarea neobosită. O asemenea curioasă întâmplare dă fiori voluptuoşi multor cetitori, multor cetitoare, şi-i face să viseze dulce. Dar un astfel de caz, unic cum este, nu poate avea nici pentru istoricul moravurilor şi al ideilor o semnificaţie esenţială. Gloria literară a zmintit până la imbecilitate capul, slab din fire, al unei femei îndrăgostite idiot, ca multe altele, de un incapabil vanitos. Pentru interpretarea vieţii intelectuale a unei epoci, amănuntul acesta dramatic nu-i de nici un folos. E un ornament foarte colorat, bun să animeze atenţia populară. Tot atât de puţin folositor pentru înţelegerea poeziei lui Byron, este să cunoşti biografia pe care i-a făcut-o iubita lui Veneţiană, contesa Guiccioli, deşi poate fi distractiv să vezi cum e împărţită cartea după virtuţile răposatului erou, să citeşti cu ce grije dovedeşte încântătoarea contesă, aducând mărturiile cizmarului din Londra, că poetul nu era şchiop, cum se zicea, ci numai călca mai tare cu un picior decât cu celalt, şi că să nu se creadă cumva că Byron începuse a cheli: îi plăcea însă, de la un timp, să-şi radă capul pe unelocuri.

Oricât s'ar silui pretinsa unitate a formelor deosebite de viaţă istorică, ea rezistă ironic să se dovedească, în ciuda diverşilor filosofi ai culturii. Şi viaţa de din dos a oamenilor celebri refuză cu esenţială împotrivire să dea luminile superioare pe care le aşteaptă şi le promit biografii care se zic psihologi. Silinţele acestora izbutesc să arate numai dorinţa inocentă sau inconştientă de a solemniza academic apetitul originar de mahalagism.

Şi dacă cel puţin ar fi biografia totdeauna istorisire exactă! Acum însă e moda să se romantizeze vieţile oamenilor însemnaţi. Această industrie nu se arată recomandabilă. Cititorul, străin de materie, nu ştie la urmă, ce a fost istorie şi ce roman, în lectura lui. Chiar fără acest mişmaş actual, capul oamenilor cultivaţi era plin de anecdote ridicule şi de erori neroade, în domeniul biografic. Noul gen de hagiografie laică va defigura încă mai rău cunoştinţele istorice ale publicului. In sfârşit e o nesărată ideie, să imaginezi dialog şi fapte pe seama unor oameni care au trăit dăunăzi o viaţă a cărei realitate merită respectată aşa cum e. Nu-i putem cunoaşte toate amănuntele dramatice? Pentru această lipsă, surogat nu există. Şi nu-i frumos, de altminteri, să-ţi curgă balele curiozităţii ochind pe fereastră în casa omului, nici să-i desfaci toate cutele rufelor de desubt; şi-i încă mai urît poate, să-i miroşi toate slăbiciunile private ale sufletului.

Biografia oamenilor, căror spiritul lor le-a dat puterea extraordinară de a trăi mult peste marginile funcţiunilor de nutriţie şi reproducţie, şi dincolo de vanităţile slăbănogilor comuni, se cuvine a fi redusă la faptele care, în strict înţeles, luminează activitatea lor superioară. Anecdota dichisită, cu accente vădit îngroşate, este ingredient pentru secături. Dar acestora trebuie să le fie de ajuns romanul de colportaj şi filmele suburbane. E păcat să desvelim, de hatârul curiozităţii nespălate, sărăcia şi sifilisul oamenilor fără pereche, sau să amplificăm, cu Dumnezeu ştie ce fantezii, necazurile lor de toate zilele.

PAUL ZARIFOPOL

Din Literatura Chineză

In ceasul când corbii...

In ceasul când corbii se opreau pe turnul Konson, danțurile frumoasei Sy-Chy îmbătaseră de mult pe rege.

Săgeata de argint a clepsidrei de aur vestise prelung că noaptea sosise, că luna se cufundase în apele Kiangului, că vântul de dimineaţă stinsese stelele, şi că Sy-Chy, neobosită, nu se oprise.

Acum, ea doarme, lângă rege. Umbra unei flori de piersic îi joacă pe obraz.

Apele revărsate

Vântul îngheţat al munţilor Vou-chan desrădăcinează arborii. Revărsarea neertătoare a apelor creşte din zi în zi. Nu se mai zăresc nici munţii, nici câmpia. Ceaţa şi apa îneacă toate lucrurile.

Totuşi, ultimele mele chrysanteme înfloresc. Când vei trece, Yung-Hi, opreşte-ţi barca în faţa grădinei mele şi priveşte-le (caldele lor culori îţi vor mângâia gândurile).

Poetul se scoală târziu

Pasările cari ciripesc în arbori mă deşteaptă.

Soarele de mult încălzeşte streaşina ferestrei mele. Mă întind, apoi reînchid ochii. Plapoma are o grosime potrivită. Perna e dulce după pofta inimei.

E clipa într'adevăr minunată în care sunt incapabil să gândesc. Nu mai ştiu dacă sunt bătrân, dacă sunt tânăr. Am uitat chiar în ce parte e aşezat patul.

Imi pare, atunci, că cele şapte găuri ale capului meu nu există, şi că soţia, în curând, mă va lua drept o mare crisalidă de fluture care aşteaptă primăvara.

Ocupaţii

In fiecare zi, după ce-mi fac siesta, beau două ceşti de ceai. Apoi, mă plimb prin grădină. Primăvara, stau de vorbă cu tinerele fete care culeg părăluţe din câmpia vecină. Vara, privesc rândunelele care se scaldă, din sbor în gârlă. Toamna, îmi apăr crisantemele împotriva ceţei. Iarna, cu o oglindă, trimet o rază de soare, nerăbdătoarelor anemone care s'au înşelat în alegerea locului.

Câte odată, îmi agăţ lăuta între două ramuri, şi m'aşez jos, lăsând vântului grija să-şi tremure coardele. Atunci se revarsă o muzică suavă, care nu mă costă nici o sforţare.

O femee credincioasă

Stăpâne, îţi sunt foarte recunoscătoare că mi-ai dăruit aceste două mărgăritare.

Nelinişte a mi-e grozavă. Dar, dă-mi voe să-ţi spun că sunt a unui om căruia i-am jurat credinţă.

Poate că nu ştii că steagurile familiei mele fâlfâie în parcul imperial şi că soţul meu ţine lancea de aur în palatul lui Ming-Kouang... Cum nu mă 'ndoesc nici de sinceritatea, nici de stima pe care mi-o porţi, am prins aceste mărgăritare pe rochia mea de mătase. Acum, ia-le. Şi ia de asemeni cele două lacrimi care îmi tremură pe gene.

Ah ! de ce nu te-am cunoscut când eram liberă !

Lebedele sălbatice

Toată noaptea, furtuna a suflat nebună, întărâtând flacările durerii mele.

In zori, m'am dus să stau în „belveder" unde, odinioară, îmi aşteptam iubitul.

Ploua încă. Apele râului duceau trunchiuri de arbori. Obosiţi de-atâta luptă cu furtuna, bujorii grădinii nu puteau să se mai ridice.

Două lebede sălbatice veniră să-şi netezească aripile sub „belveder". Am lăsat să-mi curgă lacrimele pe ele, ca să le ducă iubitului meu.

Intr'un han

O lampă mi-e singurul tovarăş. Scârţâitul uşei e singurul glas pe care îl aud.

Anul se sfârşeşte. Am străbătut o mie de chilometri, şi totuşi sunt departe de ţara mea. Alergaţi, grijile mele ! Alergaţi, suferinţele mele ! Vreau să-mi trec în revistă întreaga mea viaţă.

Părul îmi căruntşeşte, obrazul mi s'a sbârcit. Ce frumos are să mă găsească primăvara care începe mâine !

Anii care au trecut n'au încetat să-mi sângereze inima. Ce chinuri îi pregăteşte anul care vine ?

Am lăsat în drum o samă de tovarăşi de tinereţe. Ei cel puţin, nu mai sufăr. Şi-au găsit odihna !

Dar, scoală-te, laş călător ! Primăvara a sosit pentru tine, trandafirii vor înflori pentru tine, şi tu vrei să mori ?

Eşi, în cea mai suavă noapte a anului... Plouă flori de prun, care vor usca lacrimele tale de copil.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Cu prilejul aniversării statului polonez

Zeromski şi Reymont

de Dr. A. de GUTTRY

Literatura polonă e atât de puţin cunoscută în străinătate, din pricina lipsei unor traduceri bune şi din lipsă de interes. Trebue să punem apoi pe seama unor traduceri rele, la întâmplare făcute, fără discernământ, că proza şi poezia poloneză sunt desconsiderate, în orice caz rău judecate şi necercetate de critică.

Acestea sunt faptele.

Dacă s'ar putea şi cum s'ar putea remedia situaţia şi deştepta atenţia, rămâne de văzut mai târziu. Ar fi interesantă o cercetare a acestei probleme.

Azi ne vom ocupa deocamdată de doi mari autori, stâlpii prozei poloneze, a căror moarte, aproape în acelaş timp, a îndoliat adânc literatura poloneză.

* * *

Zeromski marchează o cotitură în istoria romanului polonez. Sienkievici şi-a scris voluminoasele romane pentru „înviorarea sufletelor". Intre timp sufletul s'a schimbat şi avea nevoe de altă hrană, de întărire şi înarmare spre a nu pieri, spre a nu se uita în mizeria cotidiană, spre a nu se vulgariza, obosit de luptă şi suferinţă.

Dr. A. de Guttry

Se cerea acum profunzime. Frumoasele vise, necesare altădată înviorării, puteau deveni acum periculoase şi dăunătoare.

Trebuia înălţat din nou steagul ideii, steagul revendicărilor *morale*. Zeromski simţi în el chemarea şi dureroasa răspundere. El a devenit astfel port-drapelul vremei şi contemporanilor săi. Tinerimea vedea în el un conducător şi un educator. Ea urmă cu entuziasm acest spirit *revoluţionar*.

Reprezentanţii stingheri ai generaţiilor precedente îl priveau cu scepticism. Se temeau de influenţa lui, de puterea lui spirituală, de arta pe care însuşi o socotea ca o misiune, ca o supremă datorie a energiei lui omeneşti. Socotea de datoria lui să deştepte societatea din amorţire, s'o biciuiască îndemnând-o la fapta mântuitoare. Leit-motivul operei lui era postulatul jertfei individuale în folosul colectivităţii.

Largul spirit creator al lui Zeromski cuprindea toate suferinţele, toate mâhnirile şi năzuinţele dureroase ale oamenilor, toate îndoelile şi piedicile, luptele sufletelor, luptele castelor şi claselor. Romantismul şi realismul stau adesea faţă în faţă.

Stefan Zeromsky

Liric e sunetul dominant al sufletului său, liric sunetul dominant al romanelor lui. De aceia arta lui se ridică pe cele mai înalte trepte pe care-şi proectează intimele simţiri şi gânduri, scăldând în romantismu-i propriu adevărurile vieţei, creindu-şi eroii în chip expresionist, trăind cu şi în figurile sale, în care-l regăsim. Aci se simte puternica şi sugestiva lui personalitate artistică. Forţa poetică, puterea de expresie şi adâncimea ideilor farmecă şi se impun.

Lumea lăuntrică, viaţa interioară, evenimentele sufleteşti, conflictele erotice cele mai complicate, pasiunile sălbatice, marea iubire demonică şi adânc-dureroasa nostalgie niciodată împăcată, iată domeniul lui. Chiar descripţiile naturii îşi au plastica lor şi ele sunt dintre cele mai fine şi mai minunate din câte cunoaşte literatura poloneză.

Limba lui e plină de culoare şi de armonie, cuceritoare şi nobilă. Diferitele stări sufleteşti sunt învăluite în cel mai autentic lirism. Când se adânceşte însă în probleme sociale, când desvoltă planuri de reformă sau se pierde în visuri utopice, povestirea trece adesea dincolo de fruntariile artei, şi oboseşte. *(Lupta cu Satan,* etc.).

Gloria acestui extrem de puternic romancier polonez se datoreşte romanului său în trei volume: *In moloz şi cenuşă*. Vechile amintiri ale epocei napoleoniene, care a provocat atâta entuziasm şi a constat atâta sânge, romancierul le evocă în tablouri superbe.

S'a ocupat apoi numai cu subiecte *istorice*, spre a insufla contemporanilor principiile morale, cu ajutorul figurilor cunoscute, proectate pe un fond istoric, făcând astfel o strânsă legătură între prezent şi trecut. Bunăoară în minunata — ca subiect şi expresie — povestire *Torentul credincios*. Frumuseţea şi tonul acestei cărţulii întrec multe din marile lui romane.

Romanul *Cei fără patrie*, o icoană turbure, naturalistă, a epocei lui, cuprinde tragedia unui om care pentru binele colectivităţii îşi jertfeşte fericirea şi iubirea. Sfâşie marele, unicul vis al vieţii lui, clătinându-se şi îndoindu-se, fără a izbuti să ajungă la malul libertăţii. Simţitor şi compătimitor faţă de mizeria şi nevoile oamenilor, plin de desgust faţă de indiferenţa colectivităţii, eroul recunoaşte necesitatea faptei şi a voinţei.

W. Reymont

In *Curajul vieţei*, povestea de iubire a unui polonez rusificat, care revine la naţia lui, birue omul de energie. Eroul *Povestei unui păcat* se prăbuşeşte din pricina slăbiciunei spiritului său. Sufletele se înăbuşă, inimile sângerează. Numai puterea voinţii şi conştiinţa scopului crează demnitatea vieţii. Altfel chiar elementul sublim şi pur e tras în noroi. Viaţa e crudă. Dar rămân sfinte toate simţirile adevărate, iubirea cea mare şi făuritoare de minuni, chiar mânjite şi pătate. Vom aminti în treacăt că L. S. Schiller a dramatizat acest roman, cu măestrie şi a provocat mare entuziasm în Polonia şi străinătate.

Această experienţă teatrală care a avut mulţumită valorosului director dr. A. Szyfman, un succes deplin, îşi va arăta forţa cuceritoare de-aci înainte pe diferite scene din străinătate.

Ultimul roman *Desprimăvărare* în care e tratată problema actuală a bolşevismului, a dezlănţuit o polemică neobicinuit de violentă. Cu toată forţa unora dintre pagini, nu e la nivelul înalt al artei lui Zeromski.

Tot ce a trăit şi pătimit vremea lui, Zeromski, profetul jertfei şi al faptei, a exprimat în cuvinte pline de foc. Aci stă valoarea lui — în întruparea artistică a unei epoci întregi.

Ceiace e şi o faptă culturală.

* * *

Reymont ,spre deosebire de Zeromski e *un optimist*. El priveşte şi judecă lumea cu ochi voioşi, însetaţi de viaţă şi se împacă cu ideia că destinul omului pe pământ e o vecinică luptă. El nu-şi pierde încrederea în omenire şi iubeşte chiar mizeria omenească, pentrucă ţine de viaţă.

Fire activă, căreia îi place mişcarea, varietatea şi toate actele vieţei, eterna schimbare a lucrurilor. Temperament deschis, plin de încredere şi de înţelegere pentru mersul

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL MOBILA 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LAMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

lumei, pentru adevărata realitate. O structură sufletească din linii drepte, de o energie deplină. Schimbările destinului nu-l sperie. Nu cunoaște obstacol pe care să nu-l biruie. Nici o cale nu-i prea aspră. Buna dispoziție și soarele îl ajută să treacă peste toate, peste nefericire și durere, deșteptând o nouă poftă de viață. Căci omul nu e născut să fie un singuratec și un stingher, ci trăește în mijlocul unei societăți, unde trebue și poate găsi oricând un sprijin.

In timp ce pe Zeromski îl interesează adâncul lăuntric al fiecărui om, al fiecărui lucru, al fiecărei flori, al fiecărui arbor, Reymont excelează în plastica *exterioară*. In tablouri pline de mișcare și culoare revarsă sălbateca și aprinsa respirație a vieței.

Uneori setea de tablouri noui, impresii noui, îl domină cu forță elementară. Și atunci suprafața crește în paguba adâncimei.

Romanele *Actrița* și *Fermenți* sunt creațiile pure ale unui temperament impresionist. Liber, nelegat de legile și formele artistico-literare, Reymont desfășură pe dinaintea cititorului, amintiri personale.

In romanul cultural și istoric al unui oraș, *Lodz, loc binecuvântat* în care fierb două rasse și trei popoare, măsurându-se în luptă, arieni și semiți, polonezi, germani și evrei, orașul trăește ca centru industrial, în care se aude lupta dintre capital și muncă. Zbuciumul unui mușuroi de speculanți, creatori, înșelați, incendiatori. Pentru forță, pentru bani. Brutal, fără conștiință, cu sânge rece, fără inimă. Deoparte milioane hrănite cu sânge omenesc, cu sudoare omenească, de cealaltă parte massele muncitoare degenerate, pierind în mizerie și murdărie. Inșelătorie, minciună, crimă, plăceri, mașini și — în disperare plină de ură — trecerea vieței omenești.

Cartea, apărută în 1916 în traducere germană, a avut un succes uluitor, tipărită apoi în nenumărate ediții. Articolele apărute atunci în toate ziarele și revistele au așezat pe Reymont alături de Zola și de Balzac.

Simpatia autorului pentru dinamica evenimentelor exterioare îl împiedică, în *Lodz,* să ajungă la o anumită adâncime. Adevăratul lui temperament artistic se desvălue însă în marea lui operă *Țăranii.*

Crescut în sânul țărănimii viguroase și dârze, el însuși fiu de țăran, în deplină maturitate a talentului, a ridicat un monument, ca nimeni altul, pământului și patriei sale.

Țărănimea a suferit, a îndurat, a fost stoarsă și chinuită. Furtunile au trecut peste ea cu furie, și ea a rămas locului. Bucuroasă de viață și de muncă, deși își plătește existența cu sudoarea frunței. Legată fanatic, lipită de pământul strămoșesc, deși e plin de durere și de mizerie.

Reymont vorbește din proprie experiență, din cartea propriei lui vieți. El cunoaște toate grijile țărănimii, toate bucuriile și nebuniile, toate pasiunile libere, sălbatece, toate forțele tainice care se sbuciumă în sufletul ei.

El vede și aude creșterea, înflorirea și moartea. Privește și trage cu urechea, fără a cerceta, fără a intelectualiza — primitiv. Totul îl impresionează cu prospețime nealterată. Natura și viața adevărată, autentică, sunt tovarășii lui credincioși. Se bucură la ritmul evenimentelor.

Traducerea germană a *Țăranilor,* datorită lui J. P. d'Ardeschah, e una din puținele traduceri artistice demne de a fi recomandate.

Epopeea puternică, colorată, a lui Reymont i-a adus premiul Nobel. Acest roman în patru volume, cumpănit artistic în toate amănuntele, real și emoționant, e din punct de vedere al compoziției, al artei, un eveniment. Simplu ca arhitectonică, împărțit după anotimpuri. Unitar însă, ca tăiat dintr'o singură bucată de marmoră.

* * *

Ca o recunoaștere a serviciului adus culturii și națiunei, ca o dovadă de prețuire a creației și efortului lor, ambii scriitori s'au bucurat de funeralii naționale.

Dr. A. de GUTTRY

NOTA. — D. Dr. Alexandru de Guittry s'a născut la 1887. D-sa este sub-directorul „asociației pentru răspândirea artei polone printre străini", critic literar, autorul unei serii de opere din domeniul istoriei culturii și cunoscut traducător în limba germană al operilor literaturii polone.

Teatrul de artă din Moscova

D. Pavlov
„în „Căsătoria" de Gogol .

Sevilla

Situată în centrul unei bogate regiuni agricole, miniere și industriale, pe cursul inferior, navigabil, al fluviului Guadalquivir și la drumul mare al vieții și istoriei, vechea *Hispalis* a Iberilor a fost găsită în cale de Fenicienii, de Cartaginezii și de Grecii întreprinzători, de Romani și de Mauri, — de toți în drum pe apă în sus și de Visigoți în calea lor spre miază-zi. Și aproape tuturor le-a fost, pe un răstimp, capitală. Abia cu 14 metri mai sus de nivelul oceanului și numai la 70 km. depărtare de coastele lui joase, Sevilla, resimțindu-se la adierile de viață ale lumii și așezată fiind în drumul debarcărilor de năvălitori și al îmbarcărilor pentru țintele ademenitoare ale largului, a fost una din cetățile cele mai sbuciumate — dacă nu chiar cea mai sbuciumată — ale Spaniei. „Hercule m'a zidit, Iuliu Cezar m'a înconjurat cu ziduri și turnuri înalte și regele Ferdinand III cel Sfânt m'a cucerit cu ajutorul lui Garci Perez de Vargas" — se putea ceti când-va pe poarta Ierez din zidul ce încingea în sud orașul, azi toate risipite.

Inimiciția ireductibilă politică, națională și religioasă dintre lumile, musulmană și creștină, încleștate pe pământul încălcat de atâți stăpânitori vremelnici, s'a accentuat și mai mult în prima jumătate a veacului XIII, când Sevilla ajunsese scaun principal puterii musulmane în retragere spre sud ; și tot aici s'au concentrat marile forțe europene ale Islamului, — întregite cu cele chemate grabnic din Africa — pentru marea luptă decisivă, fatală Maurilor dela *Las Navas de Tolosa* (1212). La 46 ani după această victorie creștină, regele Castiliei, Ferdinand cel Sfânt, le ia Sevilla după ce-i alungase din Cordoba.

Orașul, lipsit de originalitate arhitectonică, are totuși un caracter al său special, rezultat al climei și convietuirii unor lumi latino-mediterane și orientale. Peste 200.000 locuitori sunt și azi îngrămădiți pe o mică porțiune din marele șes al fluviului, într'un labirint de străzi — cu excepția unor părți de către apă. Și dacă lași aceste artere ale Sevillei mai înnoite, cari te duc spre cheiul jos al fluviului leneș și turbure, apoi restul orașului e aproape numai drumuri încâlcite de umbră, cari adăpostesc viața de *barrio* (suburbie) așa de caracteristică a adevăratei Seville și de demult și de azi. După ce din marea piață *San Fernando* ori din altă piață, cu ademenitoare umbră de palmieri eșiți întru întâmpinarea soarelui, te pierzi iarăși în labirint de meschine *callejuela,* uneori cu cerul închis de clădirile alipite, ai impresia de a fi făcut o călătorie între două orașe cu viață și civilizație deosebită. Fără să aibă aspect modern nici în piețele și arterele ei principale, Sevilla e mai atrăgătoare, mai vie decât Cordova ori Toledo și de bunăseamă decât toate celelalte centre din miază-zi. Poate fi străbătută prin inima ei, în direcția cursului apei, pornind din miază-noapte dela *Alameda de Hercules,*—largă alee cu două coloane romane de granit la extremitatea de sud, purtând sus un Hercule și un Juliu Cezar din veacul 16— și urmând prin *calle de Trajano,* prin *calle de las Sierpes* (serpilor), cea animată chiar și în ceasurile de grea arșiță mulțumită acoperișului de *toldos* (pânze) din fața soarelui, și în sfârșit prin *plaza de la Constitucion* din prelungirea lui San Fernando, pe lângă *Catedrală* și *Alcazar...*

Căci are și Sevilla o catedrală și are un alcazar...

Chiar și pentru călătorul la propriu, mai mult sau mai puțin inițiat în tainele și canoanele artelor frumoase, nu este întotdeauna ispititor a trece în revistă biserici și palate în care atâtea lucruri și senzații se repetă. Cu atât mai puțin atrăgător trebuie să fie pentru voiajorul la figurat, pornit la drum doar cu închipuirea. Căci iată și catedrala din Sevilla s'a ridicat pe urmele unei moschei, dela care n'a păstrat decât ceva din curtea portocalilor și încă turnul poreclit Giralda, adică minaretul gigantic al fostei moschei cu ziduri aproape la 3 metri de groase, decorate mândru cu arabescuri în cărămidă și străbătute dealungul fiecărui perete, de ferestre arcate, sprijinite pe o coloană la mijloc. Deasupra minaretului arab creștinii au adăogat un nou turn în cinci etaje tot mai înguste atingând astfel 97 m. înălțime. Și această catedrală gotică, la care s'a lucrat întreg veacul 15 și a fost restaurată în timpul nostru, „trebuia să nu fie egalată de nici o alta".

Călătorul străin care nu va fi ademenit să urmărească liniile ca și armonia arhitectonică a interiorului monumental va fi însă atras de cele peste 10 picturi ale lui Murillo (născut în Sevilla, ca și Velasquez) de vitrajele cu scene biblice și icoane și se va mai opri îndelung la un mormânt, la monumentul funerar dela ușa din sud, operă a lui *Arturo Melida* înfățișând un sicriu purtat pe umeri de patru herolzi și purtând inscripția : „Aqui iacen los restos de Cristobal Colon" (Aici zac rămășițele lui Cristofor Columb). Descoperitorul noului continent, plecat ca un alt Trajan din valea fluviului Baetis, să mai întindă pe atâta domnia etnică a lumii latine, n'a avut pace nici după moarte. Cel care, după a treia călătorie pe ocean, fu readus în Spania legat în lanțuri, iar la a patra călătorie împiedecat de a debarca în San Domingo de înșiși colonii duși de el, rătăceșși după moarte, dar de astă-dată nu respins, rătăcește cerut, căutat... Inmormântat la 1506 în Valladolid, strămutat la 1513 la Sevilla, se mută la 1537 în Haiti, în catedrala din San Domingo (unde nu i se îngăduise debarcarea); când apoi San Domingo trece la Franța, Columb este mutat la Havana — și, în sfârșit, la 1899, se întoarce după steagurile înfășurate ale Spaniei coloniale, pentru a doua oară la Sevilla, care prin bogățiile lumii noui înflorise iarăși...

O minune de catapeteasmă din lemn, cu migăloase basoreliefuri reprezintând scene religioase, împodobește *capilla mayor* din partea dinainte a bisericii, iar de tot în față *capilla real,* având singură proporțiile unei biserici, cu statuia equestră a lui *Ferdinand cel Sfânt,* eliberatorul, primind cheile orașului biruit, cu mormântul lui Alfons cel înțelept și al soției lui, cu racla în bronz și argint cuprinzând însăși rămășițele pământești ale lui Ferdinand Eliberatorul și cari pot fi văzute de patru ori pe an... Aici, ca și în sala capitulară, în *sacristia mayor,* în *sacristia de los Calices* ori în *capilla de San Antonio,* picturi vestite de Bravo Murillo, de Zurbaran, de Goya, ca și statui și basoreliefuri cu scene religioase, umplu cu elementul artei și armoniei toate cuprinsurile vestitei catedrale gotice și ale anexelor ei.

Din curtea Portocalilor intrând pe sub niște portici de către zidul de răsărit, pătrunzi în încăperile bibliotecii *Colombina,* care a adunat laolaltă cărți și manuscrise ale familiei Columb, peste 40.000 volume. A fost întemeiată prin legatul lui Ferdinando Colon-fiul (un savant al vremii) și începe cu biblioteca tatălui, întovărășită de catalogul ei, scris de marele navigator însuși. Titlurile câtorva cărți numai din catalogul său, adesea adnotate de propria-i mână, ne arată cum spiritul lui Columb căutase drumurile pe care a izbutit să ni-le deschidă : *Traité d'astronomie et de cosmographie* de cardinalul Pierre d'Ailly. *La Storia delle inventione delle nuove insule di Lamaria indiane tracte duna epistola di Xtofano Cholumbo* de Juliano, *Libro de proficias* cu multe adnotări ale lui Columb; *De consuetudinibus et conditionibus orientalium regionum* de Marco Polo de Venecia, etc. Iar dacă eși prin *puerta dela Lonja* și treci peste drum în *casa Lonja,* găsești acolo o altă bibliotecă, cu documente privitoare la descoperirea Americii, împărțite pe deosebite teritorii și țări descoperite: câteva zeci de mii de pachete...

Numai la Grenada, locul ciocnirii decisive, ultime, cu Islamul, au avut regii Castiliei calmul și înțelegerea necesară spre a putea conserva în întregime un palat maur. La Sevilla, penultima etapă din campania de eliberare, *Alcazarul* cuprinzând, cu fermecătoarele lui grădini — cum numai cultura și viața de interior arab puteau creia — tot colțul de sud al orașului, el începea dela Turnul de Aur în picioare și azi, pe malul fluviului și se termina în marginea cealaltă a orașului, aproape un chilometru profunzime. Dela acel *Torre del Oro,* îmbrăcat cândva în lespezi de faianță risipite de vreme și alcătuit din două turnuri la fel suprapuse și crenelate — unul mai îngust asupra celuilalt — se întind, pe locul grădinilor Alcazarului de-alungul, câteva grădini și parcuri, prefăcute de atâți stăpânitori creștini, tăiate de șosele și alei și date folosinței publice: iar între ele și catedrală e Alcazarul cu palmieri proiectați pe sumbrele-i ziduri crenelate. Acesta, prefăcut radical de regele Petru cel Crud și urmașii, spre a fi adaptat trebuințelor și gustului Domnitorilor creștini, dar cultivând ori conservând decorul maur, nu mai este totuși un palat maur, un alcazar... Dar colțul acesta al orașului, cu grădinile dintre *Paseo de las Delicias* și *Catalina de Rivera,* cu încăperile și minunatele *patio* umbrite din Alcazar, alcătuește, pentru clima toridă de vară a acestui oraș, un binefăcător și reconfortant contrast cu restul. Este de aceia și un loc de compensație pentru Sevillani. De altfel rezistența locuitorilor împotriva arșiței de vară e favorizată nu numai de îngustimea străzilor, adesea întortochiate, ci — în special pentru cei cu stare — de multe asemenea patio interioare, cu verdeață, cu umbră, cu șoaptă de fântâni răcoritoare, ce chiar în străzi modeste se arată prin gratiile unei portițe...

Tot unei asemenea necesități a răspuns și așa numita *Casa de Pilatos (sec.* 16), construită în partea de Nord a orașului, în stil mudejar cu un amestec în ornamentație de elemente împrumutate Renașterii și stilului gotic. Această „casă", al cărei nume dat de popor, nu e întemeiat pe nimic altceva decât pe faptul că cei ce au ridicat-o făcuse un pelerinaj la locurile sfinte, are la dreapta curții de intrare un mare *patio* pătrat cu 24 arcade jos și tot atâtea la etajul cu galerie sus; iar jos, în fața fiecărei arcade tot atâtea busturi de împărați romani și de alte personagii antice, fântână la mijloc cu patru delfini jos și un bust de Janus sus, și la cele patru colțuri câte o statue în marmură: Ceres, o muză și două Minerve — toate dela Italica. O ușă la dreapta se deschide într'un pretoriu, după care urmează un alt patio — în sfârșit, în toate cuprinsurile dela etaj și de jos, o binefăcătoare colaborare de linii arhitectonice sculpturale și de culori cu o atmosferă de umbră răcoritoare și pace deplină — în răstimpul absenței vizitatorilor cu dolari și lire sterline.

Orașul mai are un foarte interesant *muzeu provincial* arheologic și artistic. E destul să spun că aci s'au adunat cele mai multe și prețioase resturi dela Italica; frânturi de statui romane, câțiva „Traiani" ciuntiți, un Nerva, busturi monede, mozaicuri, sarcofagii — și că aici Murillo singur are câteva zeci de pânze din epoca maturității sale.

* * *

Dacă pe Sevillani vrei să-i cunoști prin ceia ce-i caracterizează în manifestări sociale între alți spanioli, trebue să-i vezi în procesiunile religioase *(pasos)* din săptămâna Patimilor ori la bâlciul de după Paști *(feria),* când Sevilla e plină de străini; iar acela care ar vizita-o în 1928, ar avea în plus marea și instructiva *expositie ibero-americană,* ce se deschide în această primăvară în *Prado de San Sebastian* din prelungirea grădinilor Alcazarului și unde călătorului străin nu-i va fi dat să cunoască numai viața acestui oraș... Dar dacă vrei să vezi pe sevillani în zile toride de August din vremile obișnuite, trebuie să ieși pe înserate, când începe viața. Peste zi, dacă nevoia nu-l împinge la munca în arșiță ori în ateliere, în fabrici și birouri, el șade ascuns în locuințe umbrite ori acoperite de perdele lung căzute peste balconașe înguste numai cât fereastra-ușă și ieșite doar de o palmă afară, ori îmbrăcat sumar în patio de prielnică umbră și verdeață, unde greu pătrunde ochiul din stradă; căci 700 de ani a dăinuit aici viața de harem, zăvorită.... Fiindcă Sevilla are în lunile de „cuptor" (adică în Iulie, August și Septembrie) poate cea mai urcată temperatură din toată Spania, ajungând până la 45 uneori chiar 50 grade Celsius și e prea departe de ocean pentru ca înrâurirea lui să poată fi apreciabilă. Seara pela 8, și mai târziu încă după închiderea — foarte târzie — a magazinelor, viața din *Calle de las Sierpes,* ocrotită de *toldos* împotriva arșiței, se strămută în *plaza de San Fernando* (eliberatorul Sevillei, a cărui statue equestră se întrece cu palmierii în grădina din mijloc) prin *paseo de Maria Luiza,* paseo de las Delicias, prin aleile dintre grădinile Alcazarului unde mișună pietonii și echipagiile Sevillei — se mută printre fântâni săritoare, busturi, portocali, smochini și alți pomi ai sudului ori arbuști de ornamentație învrâstați de palmieri aplecați ocrotitor asupră-le... Și mult mai adesea decât în Spania de Nord, ți-e dat să întâlnești, pe aleile grădinilor ca și pe străzile orașului acestuia, pe spaniola cu *mantilla* peste ochi ori cu mantilla numai peste cap acoperind și *peineta* înaltă (pieptene) prinsă dincolo de creștet în părul bogat (căci încă n'a început să se tundă à la garçonne). De bună seamă că acest văl fie că acopere numai capul peste peinetă și făcându-i un cap mare ori și chipul întreg și dând în ambele cazuri spaniolei o înfățișare pitorească, își găsește explicația ca și starea de inferioritate și izolare a femeii — în cele 7 veacuri de dominație ale stăpânitorilor de haremuri.

Un colț de viață caracteristic sevillană se poate urmări și trăi vara, după ce s'a înapoiat în *Jardines de Murillo,* cea mai nordică prelungire a grădinilor Alcazarului. In spațiile dintre câteva alei paralele din prelungirea grădinii Murillo se înșiră cinematograf după cinematograf, mai bine zis cafenele-grădini cu un fel de chioșc în față pentru pregătirea consumațiilor și o pânză în fund... Fiecare „grădină" (cu vase de pământ pe mese mici, aliniate) e împrejmuită, de formă, cu un grilaj până la genunchi. Consumatorul de apă și *café pura* — destul de eftină — dacă e bine plasat, poate să urmărească astfel, în afară de rularea filmului de pe pânza de dincoace de grilaj, încă cel puțin un film înainte și alte două peste drum. Cine rămâne afară, pe trotuar, fără consumație, poate urmări și mai multe... Sevillanul bogat este și el de față în numeroase exemplare : a oprit automobilul ori trăsura de casă lângă trotuar și sub lumina lunii aproape împlinite urmărește împreună cu familia, și cu vizitiul, cu biciul în poziție, o piesă două, alături de spectatorii volanți ai străzii.

Patronii acestor grădini de vară nu sunt îngrijați: locurile la mese le sunt de obiceiu ocupate; fiindcă chiar și sub bolta înstelată a cerului nu poate cineva să asimileze atâta literatură cinematografică fără apă... Iar *agudores* pe semne nu se încumetă să-și apropie măgărușii lor desăgiți cu vase de apă îmbrăcate în crengi verzi.

...Până la 1 după miezul nopții. Dar aceasta nu înseamnă că atunci viața a încetat. Căci sevillanul, reîntors pe aleile grădinilor ori pe *callezuela* lată de doi pași de sub vechiul zid împresurat de verdeața suitoare a Alcazarului spre a reintra în oraș, găsește încă berării, cafenele și bodegi în plină animație — și uneori — nici gălăgia de copii nu s'a stins între palmierii din plaza de San Fernando...

ROMULUS CIOFLEC

NOU! NOU!
Colecțiunea semicartona'ă, ilustrată de A. MURNU
Două romane delicioase de
RENE MAIZEROY
„DORINȚA" POSESIUNEA
Editura „Națională" S. Ciornei București Str. Decebal 8-10
Depozitul General la Agence Generale de Librairie București Str. Lipscani No. 16
De vânzare la toate librăriile din țară. Lei 45 fiecare vol.

CITIȚI pe:
Arsene Lupin
în Fantasticul ciclu de aventuri extraordinare
„COMOARA REGILOR FRANȚEI" și „FANTOMA UCIGAȘE" de celebrul Maurice Leblanc
La toate librăriile din țară

KALMAN
Incălțăminte elegantă și solidă
SCHUL
SMÂRDAN 43

Doamnelor și Domnișoarelor!
Infrumusețați-vă piciorul aplicând pe pantofii de seară bucle lansate de GRECO și PRECIOSA.
De vânzare, cu prețuri de reclamă numai la:
NOUILE
Pour Elle
Pasajul Macca 2

PLASTICA

— ANDRÉ LHOTE —

Galeria de artă „Hasefer" a izbutit să strângă o serie din cele mai caracteristice lucrări ale artistului celui mai apreciat astăzi în Franţa, şi să organizeze dacă nu o desăvârşită expoziţie André Lhote, cel puţin o destul de elocventă înfăţişare a activităţii sale artistice.

Nu putem spune că asemenea prezentări, oarecum trunchiate, pot servi prea mult pe artist. Ele servesc însă, neîdoelnic, pe cei ce n'au văzut încă o colecţie Lhote.

Născut la 5 Iulie 1885 în Bordeaux, Adré Lhote a urmat cursurile de sculptură decorativă ale Academiei de Belle Arte între 1898 şi 1904. Acestei epoci îi datorează el simţul massei şi al construcţiei.

In faţa reproducerilor de pe operele impresioniştilor, găsite în revistele ilustrate, Lhote, care nu părăsise oraşul natal, şi a cărui intuiţie pătrunzătore ştia să adauge toată originalitatea ce lipsea acelor imagini venite de departe, simţi deşteptându-se intr'însul adevărata-i vocaţie.

André Lhote — La Grappe

Părăsi şcoala cu lecţiile ei artificiale şi începu să picteze cu înfrigurare peisagii, chipuri şi lucruri.

In 1907, ne spune biograful său, Alexandre Mercereau, André Lhote expunea pânze zugrăvite după factura curentă a plainariştilor, dar în care se revela de pe atunci grija compoziţiei.

Incurajat de primirea făcută de critică şi de public, în anul următor, Lhote prezintă o mare compoziţie, „La Grappe", inspirată de „Oraşul" lui Paul Claudel, în care se putea distinge, cu tot romantismul inspiraţiei, dorinţa de expresie clasică.

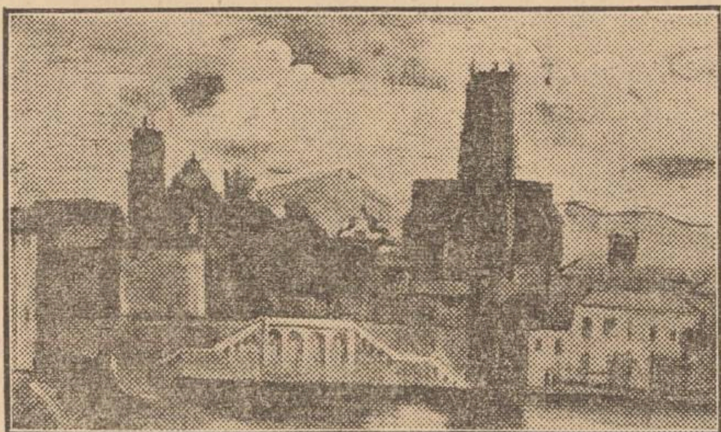
Compoziţia aceasta dovedea, mai presus de toate, că un adevăr etern găsise adăpost în sufletul lui, că natura e un simbol viu, şi că misiunea artistului e s'o tălmăcească în esenţa ei, nu în aparenţele-i formale tranzitorii.

Spiritul ciudat şi aventuros al lui Lhote nu mai descoperea în lume un model de copiat sau un motiv de literatură, ci însăşi taina stilului.

După numeroase peregrinări, el izbuteşte, în sfârşit, să se găsească, nu însă să se şi fixeze.

Oprindu-se o clipă la Gauguin, Lhote îşi îndreaptă paşii spre marele meşter al armoniilor picturale, spre Cézanne. Dela el învaţă acea „arhitectură mintală" care e proecţia în înţelegerea artistului a formelor, nu ca atare, ci transigurate prin emoţie, amplificate prin reflecţie, însufleţite prin inimă. Acesta e fenomenul complex pe care Cézanne îl numea cu modestie „senzaţie".

Din această subtilă analiză a cotidianului, a insesisabilului, a nuanţei, a frământării materiei amorfe, prin care s'a remarcat impresionismul, meşterul dela Aix a ştiut să desprindă o sinteză, nu mai puţin îndrăzneaţă decât aceasta, dar mai echilibrată, şi să reîntroneze *ordinea* — „ordinea mobilă în creaţia perpetuă", — îmbrăcând fugitivul, efemerul în haină eternă, iar în locul materiei fără formă, dând formă imaterialului.

André Lhote — Oraş pe Ron

Lucrările lui Lhote din această epocă sunt dovezi că ochii lui se deschid la o viaţă nouă, care nu e în realitate decât adevărata lui viaţă lăuntrică.

In 1911 îl găsim alături de cubişti, fără a fi însă el însuşi cubist. Se ţinea, prevăzător, la egală distanţă şi de cei ce nu admiteau arta decât ca reprezentare nemijlocită a naturii concrete prin sensualitatea artistului, şi de cei ce n'o acceptau decât ca manifestre pur cerebrală în faţa naturii abstracte.

Mai târziu, sub influenţa mărturisită a lui Picasso, Lhote încearcă să revină la expresie, prin punerea în valoare a legilor picturale integrale, dar exclusive şi desbrăcate de vremelnicie. El înlocueşte bucuria superficială, născută din anecdota minuţios povestită, prin delectarea pur plastică, prin lirismul tehnicii sale picturale, diversificând fiecare spectacol, înfăţişând adică acelaşi subiect în diferite tehnici ce se complectează între ele, după cum alţii înfăţişează subiecte deosebite în aceiaşi tehnică.

Se explică astfel lipsa de unitate, de continuitate a sentimentelor exprimate de acest artist, care nu se poate împăca cu soluţii simpliste.

Viaţa, spune Mercereau, i s'a părut lui Lhote înfrumuseţată prin complexitatea elementelor, adesea antagoniste, ce o compun. Şi artistul trebue *să reprezinte viaţa* — adică să procedeze cum procedează natura, şi să nu dea înapoi în faţa contrazicerilor ei aparente, — căci nu există contraziceri reale ale naturii; există numai falsă interpretare, de către oameni, a fenomenelor sale vizibile.

Nestăpânita curiozitate a lui Lhote — care îl face să treacă, în lucrările din 1920, dela ascetismul gotic la luxuria păgână dela sfârşitul secolului trecut — şovăirile şi întoarcerile sale voite îi zădărnicesc însă continuitatea evoluţiei. Dar toate procedeele sale contradictorii se contopesc în flacăra lăuntrică ce le însufleţeşte. Unitatea lui Lhote trebue căutată în adâncime, nu în suprafaţă, iar continuitatea se menţine numai în eforturile lui.

Critica franceză a văzut în André Lhote un observator direct al vieţii, un imagist, care rezumă cel mai bine tendinţele generaţiei sale, un cercetător îndârjit, voluntar, grav, care adânceşte marile probleme decorative, punând în operele lui o exaltare lirică pură, un puternic şi nedesminţit instinct al compoziţiei, şi o remarcabilă ştiinţă a desenului.

André Lhote — Pastel

Unii au recunoscut în acest artist un mare clasic, un renovator al tradiţiei davidiene puriste, şi chiar spiritul cel mai inventiv şi mai bine organizat al vremii.

Noi, aci, nu facem decât să arătăm în chip obiectiv intenţiile, etapele de realizare şi sensul propriu al artei lui André Lhote. Asupra valorii de viitor a acestei arte nu se poate vorbi la noi, mai ales că nici colecţia strânsă la „Hasefer" nu are de scop să îndreptăţească pronosticuri.

Caracterul particular al lucrărilor expuse este echilibrul minunat al tuturor compoziţiilor.

Preocupat mai mult de expresie decât de ceiace trebue să exprime, mai mult de *cum* spune decât de ceiace trebue să spună, Lhote zugrăveşte obiectul nu aşa cum îl vede, ci aşa cum îl simte.

Aşezând fiinţele în ambianţa lor atmosferică, cum spune undeva Waldemar Georges, Lhote le păstrează totuşi aspectul primitiv... De aci, impresia de mister ce se desprinde din cele mai multe din pânzele sale.

Fantezie, diversitate, bogăţie de forme, perspicacitate în compoziţie, disciplină clasică în armonizarea culorilor, sensibilitate plastică originală, acestea sunt însuşirile de căpetenie destăinuite de expoziţia lui André Lhote la Bucureşti.

Peisagii, figuri, flori, nuduri, marine şi câteva compoziţii de dimensiuni reduse sunt îmbrăcate în tehnici variate: ulei, pastel, lithografie, aquarelă, creion şi peniţă, — ilustrând, sumar fireşte, drumurile străbătute în ultima etapă de talentul celui mai vrednic dintre elevii lui Cézanne.

H. BLAZIAN

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Un popor de clasa III-a

Intre Bucureşti şi Triest circulă zilnic un vagon direct. Intr'un asemenea vagon ne-am instalat, într'o dimineaţă, toţi cei cinci tovarăşi de drum pentru Cetatea Eternă. Plecam, fireşte, la un congres. Singurele ocazii când scriitori români au posibilitatea să călătorească peste graniţe.

La Jimbolia multiplele controale durează o oră încheiată. In vreme ce poliţia, într'o cameră obscură, examinează paşapoartele şi pe când vameşii severi răscolesc geamantanele ca nu cumva să se înstrăineze ceva din bogăţia noastră naţională, o armată de mecanici ciocănesc roţile, iar diverşi funcţionari înseamnă meticulos în diverse registre numerele şi inventarul vagoanelor. Mai cu seamă vagonul nostru e înconjurat de toată atenţia inimoşilor revizori şi controlori — să fie toate în cea mai perfectă ordine, să nu dăm de râs ţara în ochii străinilor. Insfârşit răsună şi mântuitorul „gata" şi ne facem cruce...

Trenul porneşte falnic şi peste vre-o jumătate de ceas intră în prima staţie Jugoslavă : Vel-Kikinda. Sârbii nu sunt mai puţin conştiincioşi decât românii. Doar că adaogă o notă sinistră. Şi ei cerceteazä paşapoartele, răscolesc geamantanele şi ciocănesc vagoanele o oră încheiată. Dar tocmai când să răsuflăm, un funcţionar apare grav în coridor răcnind :

— *Umsteigen !... Umsteigen !*

Mai adaogă ceva şi într'o limbă din care nu suntem în stare să reţinem decât o spăimântătoare îngrămădire de consoane sâsîitoare şi pârîitoare... In vre-o cinci minute izbutim totuşi să bănuim, dintr'o nemţească aproximativă ulterioară, că trebue să ne mutăm în alt vagon deoarece acesta e defect... Vagonul nostru, cel mult examinat şi ciocănit de inimoşii noştri mecanici!

E miezul nopţii. Gara sârbească e luminată de câteva nefericite felinare cu petrol. Hamali nu există şi chiar de-ar fi, ar fi imposibil să le ghicim numele în limba lor pitorească. Ne războim cum putem cu geamantanele să nimerim un vagon mai puţin ciocănit şi fără defect.

Trenul s'a reconstituit aici pentru trebuinţele specifice jugoslave. Alergăm dealungul lui, căutând un vagon pentru trebuinţele noastre... Clasa III, clasa III, clasa III... numai vagoane clasa III!

Suntem negreşit democraţi, ca toată lumea, dar dacă am plătit bilete de clasa întâi, ne încăpăţânăm a socoti că avem dreptul la locuri de clasa întâi. Incercăm să explicăm aceste consideraţii unui conductor fercheş. Ne răspunde printr'un lung discurs germano-sârb care sfârşeşte cu un gest spre numărul de pe vagoane : clasa III.... Dându-ne seama că toate argumentele noastre sunt de prisos, ne căţărăm în vagonul dealtfel curat, sculăm din somnul prefăcut pe un popă şi pe alţi democraţi sârbi şi ne împărţim frăţeşte băncile de lemn care nu sunt tocmai aşa de dispreţuit când te cuprinde osteneala şi somnul...

Se zice că în Spania, dintr'un exces de orgoliu, toată lumea călătoreşte în clasa I, celelalte vagoane umblând mai mult goale sau cu străini. Dacă din acest motiv spaniolii ar putea fi numiţi un popor de clasa I, apoi sârbii, din acelaş motiv, ar trebui socotiţi popor de clasa III. Cu deosebire că ei silesc şi pe străini să se democratizeze în felul lor, încasând totuş diferenţa de preţ pentru clasele superioare.

Şi iată ce ingenios reuşeşte o mică ţară balcanică să realizeze un nou fel de democraţie profitabilă, cel puţin pe căile ferate !

Hamalul din Subotiţa

Pela patru dimineaţa am ajuns la Subotiţa, mare oraş sârbesc cu locuitori unguri. Impăcaţi cu băncile de lemn, dormitam visând pernele vagonului nostru defect la Vel-Kikinda.

Din fericirea această relativă furăm sguduiţi de un controlor mustăcios şi mânios ca un sergent-major. Ne găuri biletele, ne privi lung şi apoi ne zise ceva sumbru pe sârbeşte. In urma insistenţelor noastre mirate, repetă pe nemţeşte, cu un adaos sever :

— *Umsteigen ! Und schnell !...*

Doream să cunoaştem pricina acestei noui transbordări subite. Neputând-o afla din cuvintele controlorului ursuz, am citit-o, când ne-am coborît pe tăbliţa vagonului în care călătorisem : Vel-Kikinda — Subotiţa—Beograd. Fără intervenţia întunecatului controlor tocmai bine ne deşteptam la Belgrad... Nici nu apucăm bine să ne coborîm bagajele şi trenul se pune în mişcare.

In Subotiţa există hamali, dar nu se scoală aşa de dimineaţă. Dealtfel democratizarea căilor ferate jugoslave, ale cărei victime ne considerăm şi noi, n'ar fi de mirare să provoace în curând complecta desfiinţare a meseriei hamaliceşti în Serbia.

Avem două ore de aşteptat în Subotiţa până să pornească trenul nostru spre Zagreb—Trieste. Restaurantul gării, pompos odinioară, e aproape pustiu. Democraţia sârbă călătoreşte cu merinde şi evită sistematic restaurantele. După laborioase pertractări izbutim să cucerim o problematică băutură botezată cafea cu lapte. Pe urmă ne mai având ce face, m'am hotărît să studiez la faţa locului, pulsul ţării, din gura vre-unui localnic. Tocmai apăruse un hamal. Amintindu-mi că pe-aci trebue să fie şi unguri, îl apostrofai îndată, ca încercare, în limba lui Arpad. Omul se îmbujoră brusc de bucurie. Dar îmi răspunse în şoaptă şi uitându-se mereu împrejur, parcă i-ar fi fost frică. Il şi întrebai şi el îmi mărturisi că nu e voe să vorbească decât sârbeşte, iar dacă l-ar auzi vre-un „raţ" (ungurii au pentru sârbi numele de dispreţ „raţ" şi „bunievaţ", întocmai ca pentru noi „olah"), apoi în douăzeci şi patru de ore ar sbura din serviciu, dacă nu chiar şi din ţară.

Nu mă putui stăpâni să mă mir şi să-i arăt că, la noi, nu hamalii, ci toţi funcţionarii căilor ferate în Ardeal vorbesc numai ungureşte, în afară de serviciu ca şi în serviciu, chiar şi românii, şi că deocamdată, până să înveţe ungurii româneşte, au învăţat ungureşte toţi funcţionarii din vechiul regat mutaţi prin Transilvania. Hamalul însă ştia toate acestea şi invidia pe ungurii care au avut norocul să ajungă sub stăpânire românească, ba în cele din urmă îmi spuse că, de n'ar fi de prin părţile astea, unde are şi un petec de pământ, s'ar trage şi el în România, cum s'au mai dus şi alţii care n'aveau nici o avere, că românii trebue să fie tare de omenie. Aici sârbii au luat şi pământurile dela unguri şi le-au împărţit numai la soldaţi sârbi aduşi din vechea Serbie.

Imi venea să-i spun ungurului că totuş domnii dela Budapesta nu se plâng niciodată de opresiunea sârbească, în schimb toată vremea ţipă împotriva românilor care, fiindcă au împărţit ţăranilor moşiile nemeşilor, ar împila cumplit pe bieţii unguri. Nu-i spusei nimica. Ce e vinovat hamalul dela Subotiţa de politica baronilor din Pesta?

— Mai bine ne cuprindeau românii pe toţi — zise hamalul la despărţire. C'am auzit că şi pământ au împărţit săracilor din moşiile grofilor!

Cuvinte mai mult sau mai puţin la fel am auzit şi din gura ţăranilor unguri prin Ardeal. Şi totdeauna m'am gândit: dacă le-ar putea auzi sau dacă ar vrea să le audă grofii... Totuş să nu ne facem iluzii. Tocmai dacă le-ar auzi, ar vocifera mai mult împotriva noastră. Căci asemenea cuvinte sunt o primejdie pentru stăpânirea domnilor chiar şi asupra ungurilor care se deşteaptă...

Cămaşa Neagră

După o zi de călătorie neuitată prin Jugoslavia, după o noapte începută tot în ţara aceasta democratică, dimineaţa următoare ne surâde cerul Italiei. *Il direttissimo* Trieste-Venezia. Soarele e cald şi prietenos, ca la noi. Regiunea însă monotonă: şesul veneţian, cel mănos, cel brăzdat de fluvii vertiginoase... Marea Adriatică, în stânga, departe, nici nu se zăreşte. Bălţi şi mlaştini îi arată doar ici-colo urmele multimilenare.

In aer e însă o lume nouă. O respiri, o simţi, o trăeşti.

In vagon, pe coridor, oamenii vorbesc mai tare, mai dulce, o limbă melodioasă pe care o înţelegi chiar fără să o cunoşti. Un conductor tânăr vine, bine îmbrăcat, curat, aproape cochet, Pe faţă i-e întipărită o delicateţe firească, iar în glas murmură politeţa :

— *Grazie... grazie...*

Peste un răstimp apare cea dintâi cămaşă neagră. Un miliţian fascist. Un bărbat de vre-o treizeci de ani, boneta cochetă în cap, tunica strânsă pe corp de sub care, la gât se vede cămaşa neagră cu gulerul răsfrânt. In privirea lui e vioiciune şi avânt. Trecând aruncă ochii în compartiment, nişte ochi care parcă se interesează dacă totul e în ordine, dacă nu e vreo reclamaţie, dacă nu e nevoie de ajutor?... In compartimentul dealături sunt două doamne şi tocmai se luptă cu un geamantan să-l aşeze. Cămaşa neagră a intervenit :

— *Prego, signora...*

Şi ridică geamantanul cu uşurinţă, îl potriveşte la loc înainte ca doamnele să-şi poată explica ivirea acestui ajutor neaşteptat :

— *Oh, thank you... thank* — murmură amândouă englezoaicele deodată.

Cămaşa neagră însă, salutând simplu, a trecut înainte. Ochii vioi scrutează alte compartimente, alte ocazii unde poate fi necesară o intervenţie...

Miliţianul în cămaşă neagră, o energie tânără şi ocrotitoare, e prima sentinelă a Italiei fasciste. Intâlnirea cu fascismul, sub forma aceasta, nu poate fi decât promiţătoare. Primul contact, prima victorie. Ai sentimentul ocrotirii, al siguranţei. E primul şi cel mai important lucru ce trebuie să ţi-l ofere o organizaţie de stat.

Mestre. Linia ferată se aruncă brusc în plină mare, ca şi când s'ar fi rupt un zăgaz. Pe oglinda verzue a apei leneşe şi mirositoare, elegantul direttissimo alunecă vertiginos. Nici nu bagi de seamă când a intrat sub bolta unei gări, când a stopat.

— Venezia!

Trenul următor aşteaptă gata de plecare. Timpul să schimbăm linia. Şi să aruncăm, de pe debarcaderul din faţa gării, o privire lacomă pe Canal Grande cu gondole, *vaporetti*...

Două latinităţi

De multe ore trenul goneşte vertiginos peste câmpii unduioase, peste dealuri albastre, peste ape curgătoare. Demult am lăsat în urmă Bologna, străvechiul Felsine etrusc, botezat Bononia de galii boiani cuceritori, devenit şi rămas, sub acelaş nume, colonie romană cu vre-o două secole înainte de Hristos. Acuma trenul nostru şerpueşte, cu şasezeci şi optzeci de kilometri pe ceas, în susul supărăciosului Reno... Pantele se înăspresc, valea se strecoară printre coame de munţi, se prelinge, printre pereţi de prăpastii pe care locomotiva îi străpunge, ca un berbec, parc'ar fi de carton. Apoi, tocmai când suişul e mai dârz, într'o gară modestă, locomotivele cu aburi, extenuate, înegrite de fum, gâfâind sgomotos, sunt înlocuite cu maşini electrice, svelte, nervoase, tăcute, aristocratice: ca şi când s'ar fi schimbat un atelaj de bivoli cu nişte cai de rasă nobilă. Uşor, fără nici o sforţare, trenul înnoit devine parcă mai rapid cu cât urcarea e mai anevoioasă. Taie stânci, dealuri, străbate zeci de tuneluri cu o iuţeală firească, constantă... Reno s'a micşorat mereu până ce s'a pierdut de tot. Am ajuns pe spinarea Apeninului. Despărţirea apelor... Alte zeci de tuneluri, alt pârîu apare şi, coborînd, se îngroaşă văzând cu ochii — Ombrone. Cotiturile sunt aici mai dese, mai serpentinate, şi trenul trebue să-şi modereze avântul. De după o întorsătură bruscă, din mijlocul pădurilor de fag, apare în zări, strălucitoare, caldă şi ademenitoare, Câmpia Toscană, un imens covor încântător întins la picioarele Apeninilor. Şi curând, dela o înălţime de câteva sute de metri, se vede jos, la poalele muntelui, ca într'un cazan ruginit, Pistoia care, de-aici, pare o jucărie de copii...

Intr'o nouă goană violentă ne apropiem de Florenţa, cu ocoluri mari ce-ţi permit să priveşti măcar aşezarea dominatoare a acestei minuni a minunilor. Alergarea neastâmpărată însă continuă peste Arezzo, pe subt Cortona care-ţi aminteşte confederaţia celor douăsprezece oraşe etrusce; pe lângă lacul Trasimene din ale cărui ape verzui parcă răsar umbrele legionarilor lui Caius Flaminius striviţi, dincolo, în capcana întinsă de vicleanul şi viteazul Hanibal; prin apropierea vechiului Clusium, reşedinţa lui Porsenna; prin etruscul Volsinii, distrus de romani acum două mii două sute de ani, transformat în Urbibentum şi Urbs Vetus, azi Orvieto...

(Continuare in pag. IV-a)

Se întuneca. Noaptea cobora, îşi întindea perdeaua neagră peste valea Tibrului. In faţa ochilor doar ici-colo se ivea câte-o străfulgerare luminoasă. Priveam totuş, neclintit, în întunerecul împovărat de trecut. Alături, pe bancă, credinciosul Baedeker adormise. Aveam impresia tot mai copleşitoare că toată ziua, cu optzeci de kilometri pe oră, mă adâncisem în nişte venerabile volume vii de istorie, că voiajul continua acum într'un trecut mai puţin descifrat, cu mistere mai multe, în vremuri de vrajă...

Priveliştile mi se filtrau în suflet, emoţiile se cristalizau. Strângerile de inimă se destăinuiau. Deabia acuma, cu ochii în golul întunerecului, începeam să pătrund enigma farmecului ce-mi picurase mereu în inimă. Acuma îmi dădeam seama ce profund sentiment de încântare poate produce armonia desăvârşită. Acuma înţelegeam de ce a avut o influenţă atât de covârşitoare asupra lui Goethe călătoria în Italia.

Aici fiece petec de pământ, un copac, o colibă, orice cătun şi fiecare oraş reprezintă trei mii de ani de străduinţi de perfecţionare la care n'au contribuit numai oamenii, trecători, ci însuşi Dumnezeu atotputernicul. Aici armonia divină şi-a experimentat puterile până ce a atins perfecţia. Armonic alternează câmpiile cu munţii, şesurile cu dealurile, pădurile cu stâncile sterpe, pâraele cu râurile şi lacurile, arborii cu plantele, casele cu grădinile, satele cu oraşele, palatele cu colibele, castelele cu împrejurimile... E armonie între cerul vânăt şi pământul răscolit de vremuri, între oameni şi locuri, între verdele câmpiei, galbenul cenuşiu al pereţilor şi roşul cărămiziu al coperişelor. Pretutindeni şi în toate armonie, numai armonie. Poate de-aceia simţi aici mereu o stabilitate soră cu eternitatea. Ţi se pare că tot e făcut pentru eternitate.

Armonia aceasta desăvârşită nu se mai găseşte nicăiri în lume. Alte ţări te impresionează cu civilizaţia lor specifică în care şi-a găsit expresia geniul specific al poporului respectiv. Italia e unică pe pământ. Aici spiritul latinităţii, prin încordări milenare, s'a cristalizat în forme definitive. A fost odinioară leagănul latinităţii Italia; azi e mai mult, e însăşi întruparea spiritului latin.

Cel mai miraculos ferment civilizator în evoluţia omenirii spiritul latin a rămas. Doar creştinismul a mai avut o înrâurire atât de adâncă asupra lumii noastre. Cincisprezece secole după prăbuşirea organizaţiei de stat în care alcătuise o construcţie vie, spiritul acesta continuă a anima sute de milioane de oameni, nu numai în forme rigide de coordonare a colectivităţilor, ci mai ales ca un resort tainic de forţă creatoare. Energia lui menţine în capul civilizaţiei mondiale popoarele în a căror structură interioară s'a frământat latinitatea; acelaş germene vital însă se dovedeşte capabil de o nouă rodire chiar după ce a fost înăbuşit şi complect despărţit de comunitatea latină multe veacuri în şir.

In faţa latinităţii italiene, unde spiritul creator al Romei, împotriva tuturor vicisitudinilor istoriei, s'a putut desvolta necontenit, latinitatea noastră românească apare ca un fenomen uimitor care poate demonstra şi mai elocvent puterile spiritului latin. La noi n'a putut fi vorba de o continuitate creatoare latină. Sămânţa spirituală a Romei nici n'a apucat bine să rodească şi colonia a rămas în voia soartei. Peste opera de civilizaţie latină s'au năpustit distrugerile barbare în valuri atât de dese încât n'a mai fost răgaz de refacere, nici măcar de respiraţie. Stăpânirea pământurilor în care încolţise sămânţa latină a trecut pe seama năvălitorilor, rând pe rând. Nimic trainic nu s'a putut ridica; ruinele aşezărilor latine au fost înmormântate sub straturi groase de bălării. S'a uitat, după multe veacuri de sălbătăcie, până şi amintirea Romei. Şi totuş, îndată ce vânturile vremilor s'au potolit puţin, spiritul etern latin s'a înălţat din amorţeală, pornind la o viaţă nouă, entuziastă, ca şi când ar fi încercat să răscumpere ce a pierdut în lungul timp de întunerec.

Latinitatea noastră, oprimată de împrejurările istoriei, nu s'a putut întrupa în forme concrete de civilizaţie. Energia întreagă şi-a cheltuit-o, timp de şaseşprezece secole, ca să se păstreze, în aşteptarea unui moment de realizare. E fenomenul rar când un neam îşi menţine fiinţa vie numai printr'o forţă latentă sufletească. La noi spiritul latin n'a găsit altă posibilitate de vieţuire decât sufletul şi alt mijloc de exprimare decât limba.

In Italia spiritul latin ţi se înfăţişează, triumfător, în toate manifestările exterioare ale vieţii; la noi trebue să iai contact cu omul ca să simţi cu toată intensitatea puterea de viaţă a latinităţii noastre. Acolo latinitatea s'a întrupat şi nu mai are decât să urmeze o linie ascendentă demult trasată; aici formele de expresie ale spiritului latin sunt încă în plină devenire, cu nebănuite posibilităţi de desvoltare. Noi deabia începem să construim pentru eternitate. Elanul forţei noastre creatoare e într'o încrezătoare adolescenţă...

... Intunerecul, la fereastra compartimentului, persistă enigmatic. Trenul, în aceeaşi grăbire susţinută, dudue metalic trecând peste întunecatul Tibru. In curând apare, la dreapta, alături de linia ferată, panglica cenuşie a unei şosele. Poate să fie chiar vechea via Salaria ?... Apoi tot mai dese lumini ţâşnesc în bezna nopţii, ca nişte flăcări mici din pământul nevăzut, parc'ar fi respiraţiile tainice ale spiritului care a pornit deaici să fecundeze lumea. Apoi deodată, ca o explicaţie neaşteptată, se iveşte în faţa geamului o mare de lumină vie : Roma...

LIVIU REBREANU

CITIŢI AZI — No. 196
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
JOACHIM BOTEZ
Femeia cu picioare de capră
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA
LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

V. COROLENCO

Lipoveanul din Slava Cercheză

Pădurice. Drumul e noroios. Pe aici plouase nu de mult. Picături rare mai cad şi atârnă de frunze. Printre copaci se zăresc vârfurile ascuţite ale unor dealuri apropiate, acoperite cu păduri şi învăluite într'o ceaţă de ploaie. Se aude un murmur încet şi cumpănit. Caii în goană erau cât pe ce să dea peste un obstacol. La cotitura drumului, lângă un tufiş, era o căruţă cu vreascuri, aplecată pe o parte. Roţile din dreapta se înfundaseră până în osii într'un făgaş. Lângă ea se străduia un Lipovean cu o pălărie mică pe cap şi opinci de piele în picioare, ud, murdar şi asudat. In zarea drumului din pădure, scârţia nepăsător un car şi dispăru repede după tufişuri. Lipoveanul plesnea căluţul, ud leoarcă, peste spinare, peste gât şi peste ochi. Căluţul flocos se opintia şi-şi îndoia şira spinării. Căruţa rămânea însă pe loc.

Luca opri căruţa, legă încet caii, apoi stătu tăcut câtva timp ca să se lămurească.

— Ai un topor ? — întrebă Luca pe Lipovean. Lipoveanul aduse un topor şi-l dădu smerit lui Luca, apoi scoase pălăria şi îşi şterse faţa şi părul lipit pe frunte. Faţa-i era obosită şi apatică. Se vedea că ajunsese la disperarea tâmpită, când omul pierde orice nădejde şi-i gata să biciuiască copacii, drumul, oiştea şi, fireşte, calul. Mai cu seamă calul, fiindcă poate mai bine să simtă disperarea lui; bietul animal tremura cuprins de un fior mărunt de groază şi ochii cuminţi plângeau lacrimi mari şi dese.

Luca clatină din cap cu reproş şi cu milă. Apoi luă toporul, şi cu două-trei lovituri tăie crengile care împiedicau. In urmă zmulse o rădăcină de lângă osia roţii. Căruţa se lăsă în jos şi se prăvăli peste Luca, dar deodată se ridică din nou. Catrian observase primejdia în care se afla prietenul său, puse repede umărul şi cu o sforţare bruscă şi nervoasă ridică căruţa. Lipoveanul biciui calul şi căruţa eşi pe drum neted.

Luca îl privi mulţumit pe Catrian... Lipoveanul scoase cu amândouă mâinile pălărioara udă. Cămaşa lui era ruptă, de pe un picior îi sărise opinca şi se târa agăţată de cureluşă. Faţa-i exprima recunoştinţă şi uimire bucuroasă.

— De ce nu ţi-au dat ajutor ai tăi? — întrebă Luca, arătând cu capul în direcţia de unde se auzia încă pârâitul rădăcinilor sub roţi.

—Nu sunt ai noştri, — răspunse Lipoveanul, — sunt austriaci din Ruskaia Slava. Noi suntem din Slava Cercheză, care nu avem popă...

— Ei şi ! — zise Luca sentenţios. — Trebuie să ajuţi pe om la nevoie. Dacă mârţoaga ta n'ar fi scos singură căruţa, aşi fi deshămat caii mei... Nu se poate să-l laşi pe un om în aşa încurcătură.

Luca se apropie de calul Lipoveanului şi-l desmierdă milos pe gât.

— Calul, frate, trebue să fie hrănit. Numai cu biciul nu faci treabă. In grăunţe stă toată puterea. Intâi dă calului grăunţe, apoi pune-l la muncă. Voi, cei din Slava, n'aveţi cap. Şi la Sarichioi sunt de ai voştri, Lipoveni, dar ia te uită ce cai şi ce care... totul cum se cuvine.

Lipoveanul asculta smerit, apoi deodată se trezi. Pe faţa lui lată înflori un zâmbet.

— Stai puţin, — zise el, — clipind şiret din ochi, şi se repezi la căruţă. Scoase repede un clondir voluminos şi un pahar mare. In clondir era ţuică, — o vodcă locală din prune, tulbure, prost rafinată, dar neobişnuit de tare. El îşi turnă un pahar şi zise : — *„Gospodi blagoslovi"*, apoi răsturnă repede ţuica pe gât. In urmă oferi lui Luca şi lui Catrian. Amândoi băură. Lipoveanul mai turnă câte un pahar.

— Iar tu? — îl întrebă Luca, care băuse după Catrian.

Lipoveanul se uită cu părere de rău şi se scărpină la ceafă.

— Vezi, nu mi-a trăsnit prin cap... Acum nu se mai poate: aţi spurcat paharul.

Aruncă paharul în tufiş şi adăugă naiv :

— Dar nu-i nimic! Nu-mi pare rău, pentru oameni buni.

Căruţa înaintă prin pădure. Noaptea nedormită şi mişcarea liniştită şi cumpănită a căruţei mă făcură să aţipesc. Auzii par'că în vis cum Luca spuse :

— Aici, vezi, trăesc Dolgousii. Nu se ştie din ce fel de neam se trag.

Inaintea ochilor somnoroşi apăru luminiş de pădure tăiată ; bordeie; fum albastru pe fond de verdeaţă; un cap negru pe un gât subţire şi mustăţi lungi ce atârnau peste o bărbie rasă. Doi ochi cu pupile ca de cărbune. Apoi un sat ţigănesc cu cocioabe. Un chip de femeie cu plete negre şi cu sânii goi, de lut...

Apoi pădure deasă, înaltă, cu foşnet monoton şi legănat.

Conflictul

— De ce nu te înscrii în clubul nostru? — ajunse până la mine glasul tărăgănat al lui Luca... Vrea numaidecât ca să mă înscriu în clubul muncitorilor... Eu n'am nevoie de asta... De ce să am nevoie?...

Luca îmi vorbi mie şi eu mă trezii...

— El, domnule Volodea, se teme că nu credem în Dumnezeu, — îl întrerupse repede, Catrian. — Doamne Sfinte! Dar cine te opreşte? Crede în Dumnezeul tău, dar fii solidar... Ca să nu mănânce altu munca ta...

Luca nu răspunse .Catrian aprinse ţigara. Iar mergem un timp — în tăcere. Se înserează. Sus, deasupra pădurei plutesc nouri roşiatici, parcă s'ar grăbi la culcare... Trezindu-mă din nou, aud cum urmează discuţia:

— Vrasăzică n'ai să te cununi? — întreabă Luca.

— Nu, — răspunse Catrian şi scoase un sul lung şi gros de fum...

— Nu vrei... Şi ce ai să faci când ai să ai un copil?

— Am copil, — răspunse vioiu Catrian. Un băeţel mare, cântăreşte patru kile.

— L'ai şi pus la cântar?

— L'am cântărit.

— Aşa. Dar l'ai botezat?

Catrian nu răspunse şi ridică din umeri.

— Şi în ce credinţă ai să-l botezi? — îl întrebă Luca cu curiozitate crescândă. — Il duci la biserică?

— De ce la biserică? Nu-mi trebue biserică...

Luca întoarse capul.

— Nu cumva îl duci la sinagogă?

— N'am nevoe de sinagogă, — răspunse cu indiferenţă Catrian.

Luca se întoarse cu totul pe capră.

— Atunci cum are să fie?

— Nici într'un fel.

Ochii lui Luca se rotunjiră şi încremeniră parcă pentru câteva clipe. Se vedea că nu poate să-şi dea seama desluşit despre ce a auzit, şi în căutarea unei lămuriri, iuţi caii.

Apoi iar se întoarse.

— Auzi, domnule Vladimir... Are omu o femeie, o jidancă şi nu vrea să se cunune. La noi în România, se poate aşa ceva: liber, poţi să te cununi cu o creştină, cu o tătăroaică, cu cine vrei...

— Aşa e, Catrian?

— Aşa-i, — confirmă Catrian.

— Ei, el nu vrea. Vrasăzică: s'au întâlnit ca nişte câini... şi gata nunta.

Ţigara între buzele lui Catrian tremură. Faţa lui palidă deveni şi mai palidă, iar în ochii lui cenuşii sclipi o scânteie de mânie.

— Ei, asta-i treaba lor, — urmă Luca împăciuitor. Şi la noi trăesc mulţi aşa... Păcat, fireşte, dar nu-i nimica. Dar ceia ce spune acum... Cum s'o înţelegi?... Ascultă, Catrian, — zise Luca, schimbând deodată, straniu, tonul, parcă s'ar ruga: — Mie să nu-mi spui asta... Te rog să nu spui! Te rog... Nu vrei la biserică, du-l la sinagogă. Ai să ai un jidănaş... Totuşi, credinţă. Il duci ?

— Nu...

— Du-l la giamie. Să fie turc.

— N'am nevoie de geamie. Nu trebue nici o credinţă...

Căruţa înainta încet de tot. Luca se uita la Catrian.

Catrian mişcă puternic ţigara cu dinţii şi se uită la Luca. Eu mă uitam curios şi îngrijorat la amândoi.

E greu de închipuit doi oameni, care să semene mai puţin unul cu altul. Luca era puternic şi patrat. Tot ce avea pe el era trainic, larg, croit din belşug. Mişcările erau cam greoaie, dar în ele se simţia o dibăcie de urs. Faţa-i smeadă trăda greu emoţiile sale. Ochii negri erau adânci şi în adâncimea lor totul era tulbure. Ca şi cum în inima şi capul acestui om s'ar fi rostogolit şi plutit simţiminte şi gânduri încete, asemenea nourilor cari se mişcă noaptea deasupra mormintelor din jurul lui Denis-Tepe... Catrian era uscăţiv şi nervos, parcă ar fi fost pe resorturi. Fiindcă pe dealuri era umed şi frig, îi dădusem pelerina dela mantaua mea de ploaie. De sub pelerină se vedea surtucul lui negru. Totul avea un caracter straniu şi întâmplător. In figura lui Luca se simţea viaţa peste care au trecut greu schimbările veacurilor. Figura lui Catrian resfrângea ziua de azi, poate pe cea de mâne... Pe faţa palidă de muncă nesănătoasă se ivi o rumeneală repede, trecătoare şi nervoasă.

— Ai să-l botezi? — întrebă Luca tărăgănat.

— N'am să-l botez, — răspunse Catrian.

— Nici turc nu vrei să-l faci?

— Slăbeşte-mă...

Luca opri căruţa şi zise :

— Dă-te jos!...

Dă-te jos din căruţă! — repetă el mai apăsat. Mi-ai spurcat căruţa. Eu duc numai oameni buni. Dă-te jos.

Apoi, Luca legă încet hăţurile şi se dădu jos depe capră.

Cum a pus Luca piciorul pe pământ, Catrian, cu o mişcare iute ca fulgerul, sări din căruţă şi i se opri în faţă, cu pălărioara lui şi pelerina mea, fără să pară caraghios. Se înălţă deodată ca un arc încordat, ochii îi sclipeau, trăsăturile fine deveniră frumoase şi distinse.

— Cum ai îndrăznit să vorbeşti astfel de nevasta mea? — începu Catrian pe româneşte, cu voce răsunătoare.

— Dar cum era să vorbesc? — răspunse deasemenea pe româneşte Luca, încurcat.

— Mă... ţăran prost, — zise Catrian aproape sufocat— animal sălbatec... Tu eşti ca pomul ăsta, ca piatra asta, tu nu poţi să pricepi nimic. Tu n'ai minte... Şi tu îndrăzneşti să vorbeşti aşa de nevasta mea. E o femee cinstită, mama copilului meu...

Catrian izbucni într'un râs nervos şi arătând cu degetul spre Luca, zise, adresându-mi-se în jargonul lui rusnaco-româno-bulgar. In vocea lui era un sarcasm amar.

— Uite-te la el, domnule Volodea: — iată cine-i moralist, cine-i creştin. Mă învaţă pe mine cum să mă port cu familia mea: Şi singur...

Catrian se opri şi, fulgerând pe Luca cu privirea aprinsă, adăugă :

— Are o nevastă în sat şi o ibovnică în oraş... Zi : nu-i adevărat ?

Luca care aştepta, se vede, o deslegare mai simplă a conflictului, se fâstâci. Se uită la duşmanul lui cu ochi mari şi nedumeriţi.

— Ha-ha! — pufni nervos Catrian. — A lovit azi cu biciul, domnule Volodea, pe fata aceia. De ce ai lovit-o pe Mariţa?... Fiindcă te-a părăsit şi s'a dus la greci. De ce ai bătut-o? Asta e, socot, o josnicie să baţi o femeie slabă. Şi tu... tu vorbeşti despre nevasta mea...

Faţa palidă a socialistului era toată crispată. Ochii cenuşii scânteiau. Se repezi la Luca şi-l apucă de piept.

Sării din căruţă, pentru a preîntâmpina bătaia, căci simţeam că va fi groasnică. Catrian, deşi istovit de viaţa de oraş, dispunea totuşi, ca urmaş al unor strămoşi puternici, de acea putere nervoasă — „scurtă", cum spunea Luca — care izbucneşte câte odată cu încordare uriaşă. Luca se dădu înapoi gâfâind şi rotind ochii ca un urs scos din bârlog. N'am să uit niciodată clipa prin care am trecut pe acest drum de pădure, cu foşnetul lin de frunze şi şopotul izvorului ascuns prin apropiere. Un cal întoarse capul, întinse gâtul şi căscă larg...

Luca întorsese faţa şi îndepărtă încet mâna lui Catrian.

— Lasă-mă, zise înăbuşit, răsuflând greoiu ca trezit din somn...

Se întâmplă ceva de neaşteptat. Catrian dădu drumul hainei şi rămase în aceiaşi poză.

Caii ne scoseseră din situaţia grea. Porniră încet pe drum şi peste câteva clipe au scos căruţa într'un luminiş, la poalele dealului, unde se afla un jghiab de piatră. Pe zid se vedeau înfloriturile versetelor arabe din Coran. Jghiabul fusese probabil făcut sub stăpânirea turcească. Apa curgea liniştit, cu şopot şi zumzet melodios şi împăciuitor. Pornirăm toţi trei după căruţă.

Luca scoase căpestrele şi, când caii începură să bea lacom, întoarse către mine figura-i smeadă şi tristă şi zise încet:

— Totu-i adevărat, domnule Vladimir. Numai tu Catrian — se adresă el către duşmanul său de odinioară— nu ştii ce e în sufletul meu... Nici un om nu poate să cunoască sufletul altuia... Nici unu... Numai, iată cine ştie...

Ochii negri se ridicară trişti spre cer... Iar în vocea lui răsună o jale adâncă de-ţi rupea inima...

Catrian scoase din buzunar tabacherea, luă două ţigări, întinse una lui Luca şi zise, ascunzându-şi sub veselic, emoţia care nu dispăruse încă complect :

— Hai, rusule, să fumăm o ţigară...

Din tufişuri se auzia un freamăt uşor... nourii roşii de pe cer se stinseră. Soarele se culcase după dealuri. Apa gâlgâia, caii adăpaţi răsuflau. In văzduhul liniştit şi nemişcat părea că se aude zborul clipei trecătoare...

Tradus din ruseşte de F. DIMA

Teatrul de artă din Moscova

Espe
în „Sărăcia nu-i o ruşine" de Ostrovschi

Din Vitrina
Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.
Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)
Ultimile noutăţi

W. Monod — Du protestantisme	84.—
I. Kessel — Les nuits de Sibérie	70.—
G. Appolinaire — Le flameur des deux rives	59.—
R. Michaud — Littérature américaine	117.—
Jacques Heller — Nord, récit de l'Arctique	78.—
Sully Prudhomme — Choix de poésies	59.—
Ed. Fleg — Les vies légendaires, Moise	78.—
Herâud — Secrets de l'alimentation	105.—
„ Secrets de la science et de l'Industrie	105.—
Gina Lombrosso — L'âme de la femme	84.—
Dr. Jung — L'Inconscient dans la vie psychique normale el anormale	126.—
H. Capitant — De la cause des obligations	280.—
L. Josserand — Les mobiles dans les actes juridiques du droit privé	280.—
L. Josserand — De l'esprit des droits et de leur relativité, théorie de „l'abus de droit"	280.—
Tchirikoff — Jeunesse, roman	126.—
Lamouche — Quinze aus d'histoire balkanique	175.—
I. Rouch — Le pôle Nord, histoire des voyoges arctiques	52.—
Jacq London — Le cabaret de la dernière chance	78.—

Comenzile din provincie se expediază contra rambux.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

MANUAL DE MORALĂ PRACTICĂ

HIBRIDUL

48. Femeia, femeia soție, femeia lui Werther, Maica are un hibrid: pe femeia băiat și băiețoi. Ea e vițelul cu două capete al Femeii. Nu are din bărbatul, așa cum îl cunoaștem, bine înțeles nimic și, mental, feminitatea i se atrofiază.

Nu e vorba de acel exemplar tragic de femee, iscat în misterul reminiscent al naturii, cu atribute schematice, din grupa tapirului, a dromaderii și a broaștei. Natura, naivă întotdeauna, își conduce câteodată creionul pe tiparele abandonate sau greșit utilizate și cu aceiaș candoare cu care dă la iveală un desen și un colorit de-o perfecțiune înspăimântătoare, înmulțind pe fața pământului și în gospodăria muncitorilor tipul de sensualitate qvasi-mistic și aproape divin, pune în viață și făptura trist caricaturală.

Caricatura estropiază forma, care fiind adoptată ad litteram de natură, rămâne singură de acceptat și interpretat, sau, lăsând formule intacte, descumpănește numai pârghiile sufletești. Intr'o vitrină de cristal, poate funcționa cu aproximații variate sau cu erori funeste, un cântar, vinovat de-a cuprinde într'un punct invizibil un centimiligram mai mult sau o bășică de aer. Toate calculele ies cu eroare și suma rezultatelor parțiale e deficitară. Monstrul este și mai dureros atunci când unui aspect ignobil îi corespunde un mecanism interior de mari precizii și predestinări.

De vreme ce femeia și bărbatul se urmăresc printre flori și printre idei și jertfe, cu scopul, tăinuit conștiinței lor, de a repeta pe om și de a-l trimite mai departe, în misterul hermetic și înstelat, și unul și altul au de suferit consecințele înfrângerii de la început, umilința permanentei mărturii a urîtului și antipatiei. Ochiul întunecat al fecioarei, bătrână fără voie, așteaptă încă din gloatele voinice ale bărbaților integral exprimați, pe Făt-Frumosul, apropiat de suspinele ei printr'o posibilă deviare caricaturală sufletească. Este drept însă că numai cu totul excepțional unirea abjectă se produce, fiecare ins cunoscând esențial meșteșugul descifrării unui pergament dubios și a unei rîpi în întuneric, intuitiv descoperită.

Sensul delicat al seriilor de ființe incomplecte, la care trebuiesc adăugate, pentru un alt gen de suferințe, mai abstracte, naturile cu excedent, l-a avut Biserica și l-a pierdut. Ea l-a pierdut cu contribuția activă a brutelor pure și simple, o altă invenție a naturii, în care individul retipărit cu străvechile clișee, consistă exclusiv din intestin, în grupa indiferenților morali și a liber-cugetătorilor, cu preocupările concretizate și strânse în cristale la sfincterul de evacuare.

Mânăstirile au fost înființate ca să păstreze lângă un altar de principii și bucurii stelare, naturile izgonite de funcțiile tiranice unanime ale vieții. Organizația științifică a Statului, prevăzută cu ingineri, economiști, medici și avocați, n'a fost în stare să înlocuiască mânăstirea cu nimic. Mânăstirea nu-i nici o cooperativă, nici o Bancă de credit mărunt, nici o societate pe acțiuni. Nu e o asigurare pe viață împotriva accidentului nici o casă a muncii, în care milioane de lucrători pun sute de milioane de lei, devorați liniștit de organele științifice ale Statului administrativ. Femeia care nu are de așteptat fericirea casnică, refuzată dintr'un început de către natură printr'un stigmat, văzut sau nevăzut, fizic sau moral, sentimental și cerebral, a găsit în toate trecuturile refugiul trebuincios subt o turlă închinată marelui cârmaci de fericire și durere. Pascal nu ar fi avut unde trăi, gândi și scri, fără intituția cenobiei și fără Port-Royal — și desigur cultura fină ar fi fost deficitară cu *Pensées.*

In Statul brutal civil, totul răspunde unei utilități bugetare, consacrată an cu an, într'o mediocritate continuă și uniformă. Privilegiul acordat plusului, ca și minusului de personalitate, cade în competința strictei contabilități, înconjurat de o cifră. O epocă de banalitate și nedelicateță face imposibilă viața unor firi menite să ție trează preocuparea de lucrurile nedefinite, nenumărate între cer și pământ; dacă ne documentăm mai mult cu Hamlet și mai puțin cu Freud.

Hibridul Maicii e prezent. El e obținut printr'o deviațiune de literatură: fata se intercalează în bărbat. Mâna ei fluidă ține hățul și palma ei scoasă din izvoare cu miazme interioare, care trebuiesc băute, și mirosite adânc, își bate podul pe colacul de lemn al mașinii de fugit. Piciorul ei cu degete de cocă trandafirie, comandă, dintr'o încălțăminte cu talpă de scafandru și cu tocul de căprar, pedalele, iuțelile și frânările, încleștate ca un brânci violent înapoi și ca o mușcătură de ciocan. Inelarul ei fără logodnă răcnește ca o herghelie de bivoli îndată ce atinge butonul de urlete concentrate cu electricități. Spiritul ei mobilat cu pistoane, biele și supape visează viteze, natura îi apare cu dinți, ca roțile și cu benzen. In loc de o domnișoară avem de-aface cu un coșar și cu un vizitiu.

Desigur că hibridul, îmbrăcat în pantaloni și veston, se oprește la o piuliță, pe care puterile lui limitate, rămase 'n *pană* de cauciuc sau *bugie*, nu vor putea-o deslipi din loc nici cu cheile tubulare nici cu cele progresive, de cât ajutată de un șofeur galant, care trece cu 120 km. pe oră. Dar hibriditatea parțială, de tendințe, a insei, e destul să dureze, ceea ce durează trandafirii, pentru ca influența ei să rămâie. Hotelul și restaurantul vor lua locul gospodăriei, viața se va prezinta ca un geamantan și totul va deveni de buzunar și portativ. O existență telegrafică și fugitivă va întoarce de la meditații, liniști și confort laborios toată tradiția, care împachetată laolaltă cu pijamaua și cu peria de dinți, va călători în stăinătate. Copiii, când se vor ivi, din întâmplare, individualitatea lor va rămâne supusă numărului de odaie și de automobil și suferințele lor cele mai grele vor veni de la carburator — și bărbații, soții, vor prelungi seria, și fără de ei, destul de lungă, a oamenilor absenți din îndeletnicirea, din sufletul și din țara lor, călători vecinici, admiratori iremediabili și exclusivi ai străinătății, incapabili să aplice acasă, măcar în copie fidelă, o civilizație de aspecte, după care sunt lihniți.

Trenul, reputat ca un instrument de perfecțiuni economice și morale aduse destule rele: de 50 de ani cucoanele noastre nu mai știu cum crește știuletele de porumb și au uitat cum îi zice coceanului de cucuruz pe românește. Binefacerile automobilului gonesc femeea nu numai din țara ei dar și din sexul, cu care ne-au deprins bătrânii, specializați în două unice sexe depline, să ne facem socotelile vieții.

Păzească-ne Cel de sus să fim niște ruginiți retardari, protivnici tutunului femeiesc, medicinei femeiești și pantalonului purtat pe de-asupra. Dar de la broderia rucavițelor, cu fir pe catifea verde, întocmită cu acul fetelor din culă și de la conac, până la Permisul de conducere, timpul și-a pierdut mlădierea și pasul și ritmul sezoanelor s'a încurcat în ghemul rapid și mecanic de jazz, fără să fi creat o altă corespondență sufletească de cât o senzație de plictis și gol. Domnișoara a uitat cum se învârte cu mestecăul mămăliga și s'a pornit să învârtească manivela de la volan: mălaiul fiert făcea pruncii rumeni și cimenta vârstele în veacuri; volanul face praf și kilometri... Domnișoară hibridă, întoarce-te la vatră și ține automobilul lângă vaci.

Știu, minutele s'au scurtat. Ca să-ți pară timpul mai lung, bijutierii ți-au desinat un cadran cu 24 de ore. Crepusculele Domniței din cerdac, obosită galeș cu broderia pe genunchi, au fost absorbite de orele 18, 19 și 20 ale ceasornicului dumitale. Fetico! scoate șapca, aruncă monoclul și scoate nădragii. A venit Luceafărul să-ți caute obrajii din pernă — și dumneata pompezi, ridicată pe cric, un pneumativ desumflat...

T. ARGHEZI

Carré sentimental

Dama de verde și dama de ghindă,
Dama de roșu și dama de tobă,
Vor în carré-ul erotic să prindă
Asul de cupă, c'o magică odă.

I. *Dama de pică*

Te-am întâlnit pe străzi când înserarea
Indoliase păru-ți de rugină,
Și, când — tăiș hain de ghilotină —
Decapitase luna albă, zarea.

Mureau departe colțuri de senin...
Și ai venit simbolic ca 'n Pușkin...

O stea timidă în astral alcov — Sky
De bronz — alunecă pe cerul blond
Și palide acorduri din Ceaicovski
Brodau decorul vag și vagabond...

. . . .

Intrarăm... (Eu purtam în trup pe Sade!)
Parfum de trandafiri... Odaia mică...
Iar tu aveai în patul mic de brad,
Profilul unei dame blegi de pică...

II. *Dama de cupă*

In țara sufletului clar,
E-un tron pe care îl ocupă,
Ținând un sceptru de cleștar,
O damă palidă de cupă.

Stăpână pe-un regat haotic
Cu cer platonic și senin,
Agită sceptrul ei, despotic,
Și 'n stoluri visurile vin...

... Un as de purpură — oglindă
A sufletului însetat —;
Valeți de tobă, fanți de ghindă,
Veniți: Regina v'a chemat!

III. *Dama de caro*

Când soarele 'n tunică lucitoare
Svârleă săgeți de aur și de vară,
Eu te-am văzut atunci întâia oară
Lipită pe un geam de ghicitoare.

Portretul tău suav servea drept firmă...
Purtai vestmânt decolorat de ploae,
Iar ghicitoarea știrbă și infirmă,
Făceă o pasiență în odaie...

Apoi ne-am cunoscut... Mi-am amintit
De chipul tău clorotic din Grimaud,
Și-o 'ntreagă săptămână s'au iubit
Un fante și o damă de caro...

IV. *Dama de treflă*

Iubire efemeră și ciudată,
Sfârșit lasciv și cald de simfonie
Hașișul l-am sorbit cu frenezie
Din urna gurii tale, sidefată...

In noaptea baudelaire-iană ai sosit
Cu mers și atitudini de bacantă,
Purtând în simțuri ritmul otrăvit
De dragoste docilă, ambulantă.

. . . .

Trecui prin coridorul sur, opac...
Am strâns în brațe trupul tău felin...
Priveă la noi impudic în iatac
O lampă proxenetă de rubin....

ALEXANDRU BILCIURESCU

Biblioteca clasicilor români

sub conducerea d-lui E. LOVINESCU

In această admirabilă bibliotecă, instrument unic de cultură și de răspândire a marilor noștri scriitori în massele tinerimii prin publicarea *„celui mai bun text în cel mai bun comentar"* a apărut opera completă în trei volume a lui *Ion Creangă* (vol. I, *Amintiri de copilărie;* vol. II, *Povești;* vol. III, *Amintiri, povestiri, anecdote, diverse,* etc.). Originalitatea acestei ediții unice pe lângă studiul critic al d-lui E. Lovinescu, este de a coprinde în 120 de pagini, tot materialul biografic privitor la marele povestitor moldovean, acte, certificate, amintiri ale prietinilor, anecdote, etc., așa că scriitorul e prezentat viu cu toate raporturile sale de viață socială, literară și familială, în legăturile lui cu școala, cu *Junimea,* cu Maiorescu, Eminescu, etc., etc.

Fiecare volum în ediția obișnuită 40 lei și ediția de lux 50 lei.

Se găsesc la toate librăriile din Capitală și provincie.

Editura „Ancora" S. Benvenisti & Co. București.

BACALAUREATUL

Sosesc, înfrigurată și amețită de zgomotul trenului, în micul oraș de provincie, unde — ca și anul trecut — va trebui să trăesc opt luni, cultivând tinerele generații. Abia încap cu geamantanul într'o trăsură mică și șubredă, trasă de un cal alb, tare amărât. Pornește cu greu și la fiecare poartă vrea să mă convingă că am ajuns. Abia într'un târziu ne oprim la casa gazdei mele.

— Ați venit iar pe la noi, mă întâmpină cu duioșie cucoana Marieta.

— Ii spuneam eu Marietei că azi-mâne trebue să picați, se amestecă și domnul Popescu, soțul gazdei.

— Să vă dau o cafea, un ceai ferbinte ?

— Mulțumesc. Am să beau un ceai.

Nu știu de ce vorbele aceste banale le spun cu un tremur în voce și pe sub pleoape simt o undă caldă. Despărțirea de toți ai mei, zguduitura trenului, orășelul acesta pierdut de lume, toate, toate mă lovesc și mă fac sensibilă, ca un pui de mâță rătăcit.

La ceai caut să întrețin conversația.

— Ce-ați mai făcut, cucoană Marieto, de când nu ne-am văzut ? Ce vești noi pe la dumneavoastră ?

— A, la noi e zarvă mare acuma. Se dă bacalaureatul. Tocmai așteptăm rezultatul dela teză...

In ochii gazdei mele arde o nerăbdare înfrigurată. Nu pricep nimic. Știu că n'au copii. De ce atâta neliniște ?

A doua zi bucurie mare. Domnul Popescu se întoarce dela birou ținând triumfător în mână o hârtie lunguiață.

— S'a afișat, Marieto !

— Da ? S'a afișat ? O, Doamne !

Și cucoana Marieta dă buzna din bucătărie, ținând uitată în mână o lingură mare, de pe care atârnă fire de verdeață.

— Să-i văd și eu, Costică. Mulți îs ?

— Nouăzeci și șapte au căzut, Marieto, nu te enerva !

— Săracii! Auzi dumneata... pe din două! Cucoana Marieta mănâncă din ochi puzderia de nume mărunte de pe listă și la fiecare clipă descopere câte o rubedenie ori măcar o cunoștință.

— Tiii ! a căzut și Turel a lui Neculcea. Uite și Cocuța Tordea și Maricica Leahului... Vai ! și Costinel, dragii mamei. Cum se poate ? Ce-are să zică conu Tudurache când a afla ? Hei, Domnișoară, răi îs oamenii astăzi ! Cum să-i duci dumneta până la urmă și la urmă să-i trântești ? Dreptate-i asta ?

— N'or fi știut nimica, încerc eu să zic.

Cucoana Marieta mă privește cu reproș mut. Tot timpul mesei nu lasă lista din mână și discută aprins cu Costică pentru fiecare în parte, așa că la sfârșitul mesei cunosc și eu aproape jumătate din tineretul târgului, cu calități și mici defecte, ba chiar și unele relații particulare de familie...

După amiază, cucoana Marieta pornește la vizite, ca să împartă condoleanțe părinților dezolați. Intreg orășelul vuește și numele membrilor din comisiune sboară din gură în gură, însoțite de epitete felurite și evocatoare.

Din aceeași sară încep stăruințele pentru oralul celor reușiți la teză. Fiecare părinte interesat scormonește prin colțurile cele mai adânci ale amintirii o îndatorire făcută vreodată unui „puternic" al orașului, care astăzi ar putea să intervie. Rugămințile devin stăruitoare, ochii viitorului alegător imploră sau amenință și bilețelele curg ploaie asupra comisiunii.

Gazda mea are o nepoată în clasa a cincea la liceu, care asistă regulat la toate seriile din oral „ca să se deprindă". De la ea am vești proaspete în fiecare zi, căci cucoana Marieta s'ar supăra foc dacă fetița, înainte de a se duce acasă, n'ar veni s'o informeze și pe dânsa.

— Ei, cum a fost astăzi ?

— N'au prea știut, tantică. Numai vre-o doi au răspuns mai bine. Pe Cristina, știi, a întrebat-o despre ceapă și despre Ștefan cel Mare. Dar mai nimica n'a răspuns, se zăpăcise și ședea cu ochii în pământ. Ionel al prefectului a fost mai tare, numai la matematică nu putea face problema. Și ce mai lume se adunase ! Venise madam' Neculau cu un mantou cu blană albă și cu o pălărie mare, știi, nu aceia cu care am văzut-o noi la cinematograf, alta nouă. Și Madam' Balaban cu o rochie neagră de mătase și tante Mimica cu amândouă fetele...

— I'auzi !

— Și domnu' Plopeanu și Madam' Chirilă. Când au eșit, prefectul se plimba pe afară. Nu-l lăsase Ionel să intre, dar nu mai putea de nerăbdare.

Din bucătărie se răspândește un miros acriu de friptură arsă. Cucoana Marieta nu simte nimic. Ea ascultă cu respirația oprită și retrăește indirect, atâtea emoții prin care au trecut bieții copii cu familiile lor.

— Dar nevasta lui Ciuntu n'a fost ?

— Ba da. Era cu domnul deputat. Să vezi, când a ascultat-o pe Cornelia lor, venise acolo și două profesoare care au sărutat-o când a eșit, fiindcă știuse bine la franceză și erau tare bucuroase.

— Dar rezultatul când se dă ?

— Mai sunt două serii. Ți-l aduc eu matale !

La dejun aud a doua oară, prin gura cucoanei Marieta, ce a ascultat-o pe Cristina și pe Ionel al prefectului, cu ce pălărie și cu ce mantou fusese madam' Neculau și cum nevasta lui Ciuntu *era* cu domnu' deputat.

Bacalaureatul acesta devine o obsesie. Mă duc să mă plimb.

Pe străzile aproape pustii, mă cuprinde ca o apă tăcerea zilei senine de toamnă. Prin curțile mari, pline de ierburi, scânteioare galbene în care a înflorit soarele își înalță dincolo de garduri tulpinele păroase. Respir din plin aerul curat, ușor îmbălsămat de parfumul celor din urmă flori. Câte un trecător cu ochii distrați își poartă pasul pe căi cunoscute. La un colț de stradă un grup mic discută. Prind din treacăt cuvinte răzlețe : examen... medie... canalia cu ochelari... patru și cincizeci... Mă depărtez grăbită.

Rătăcesc fără țintă până în sară, pe străzi înguste și liniștite, pe sub copaci din care cade în zig-zaguri largi câte o frunză. Am ajuns aproape de barieră. E vremea să mă întorc. Drumul spre casă trece pe lângă liceul de băieți. Dela distanță zăresc o mare grămadă de umbre ce se înghesue lângă un zid și ca un fulger îmi trece prin minte: s'a dat rezultatul oralului. Pe lângă mine încep să treacă grupuri sgomotoase:

„Bravo, Titel, ai avut noroc!""

„Felicitările mele".

„Bre, ce ghinion! A treia oară!"

Un sublocotenent subțirel și elegant, cu două fragmente de mustăți sub nas, întovărășește un grup în care ciripesc numai fete. Il aud întrebând cu grijă:

— Dar domnișoara Vrânceanu a trecut?

— A căzut, a căzut, — îi răspunde un cor de soprane.

Unii râd, alții suspină. Peste toți se lasă caldă și mângâetoare tăcerea nopții. Zbuciumul omenesc se distramă ca o amăgire. Dela colțul străzii zăresc căsuța liniștită în care am să mă odihnesc atât de bine cu gândurile mele. Ce-mi pasă de Cristina și de băiatul prefectului, ce-mi pasă de mantoul lui madam' Neculau ?

— Ai auzit, dudue — mă întâmpină ascuțit dela portiță Cucoana Marieta — au mai căzut treizeci și patru... Și Elenuța lui madam' Chirilă a căzut... Și era logodită, săraca fată. Da' poftim mata în casă, că eu mi-am isprăvit treburile și — slava Domnului, noaptea-i an — ți le-oi spune eu pe toate de-a fir a păr.

C. A.

Sufletul femeii

Nu era grozav de frumoasă, dar nici urîtă.

Diminețile, după somn, o mai puteai lua poate drept urîtă. Dar numai părea așa : destul era să-și pună zulufii, pieptenii, pălăria, destul era să-și îndrepte rochia, să arunce pe umeri o eșarfă, să puie cerceii, colierul, broșele, inelele, să-și aplice pomezi și alte articole de toaletă și deodată se arăta nostimă. In privința asta în oraș nu erau două păreri.

* * *

Plecau în voiajul de nuntă. Fericitul bărbat, într'un costum frumos tăiat și niște strălucitori pantofi de lac, urmat de musafiri, coborî pe tânăra soție pe treptele scării și se îndreptă spre eșire. Pe scară cu bucurie îl felicitau prietenii întârziați la masă. Toți zâmbeau, și zâmbetele care se referă la fericirea altora, sunt întotdeauna așa de sincere și călduroase...

O duse până la cupeu și cu eleganță îi întinse mâna. Ea se răzămă pe palma lui delicată și îngrijită, călcă pe scară și se plecă.

— Nu pot, Serj, — șopti tânăra femee.

— Dece nu poți, scumpa mea ?

Bărbatul se aplecă și se uită subt pălăria ei cu o privire îngrijată.

— Pălăria ! — rosti ea cu voce slăbită, plecând capul într'o parte și silindu-se să pătrundă în cupeu. Vai, ce e asta ?

— Ce s'a întâmplat ? — întrebă cu spaimă tatăl miresei, apropiindu-se de tineri. — De ce nu vă urcați ?

— Nu încape, — rosti ginerile, abătut ; — uite, papa !

— Nu încape, nu încape... — se auziră șoapte îndărătul lor. Dinspre trotuar doi trecători începură să râdă tare. Undeva din altă parte un băețaș șueră, acestuia îi răspunse un altul. O bătrână, care stătea în stradă căscă cu zgomot și zise, făcându-și semnul crucii :

— Oh, nu-i bine la drum !

Și șopti ceva, dar ce, nu înțelese nimeni.

Se adună o mulțime destul de mare. Toți dădeau sfaturi, discutau ; unii făceau diferite propuneri cu privire la felurile de a intra în cupeu, alții exprimau serioase obiecțiuni în contra celor dintâiu. Și numai băeții de stradă, fără să înțeleagă seriozitatea momentului, hohoteau, umplând strada de lătraturi și cântec de cucoși.

In sfârșit, prin mijloace și sforțări comune împinseră pe mireasă în cupeu. Pentru acest scop au trebuit îndoite puțin marginile pălăriei, fură date într'o parte trei vițe cu struguri, fu ruptă ramura de salcâm roz, și cosită dintr'o parte puțina iarbă aspră de câmp, care creștea pe toată pălăria. Adevărat, un spânzurat de băiat roșcovan, care stătea de o parte a cupeului și se scobea în nas, dădu un alt sfat pentru a intra în cupeu : să ridice pălăria cea mare și să ia de acasă una mai mică. Dar ce senz putea să aibă proasta propunere a unui băiat de stradă ?

* * *

Insfârșit, Serj și Ninette s'au întors din călătorie. Au trecut prin Elveția, unde au văzut și lacuri albastre, și cer azuriu, și vârfuri înzăpezite la orizont, și coline verzi, cu linii dulci ; au fost la Paris, unde Ninette și-a cumpărat câteva rochii cu fasoane noi, iar Serj o cutie cu cravate. La întoarcere s'au oprit la Viena, au fost la Prater, au încercat cu mâna apa din Dunăre, au vizitat grajdurile imperiale și cavoul regilor Austriei ; apoi au mai cumpărat la Zwiebac câteva lucruri, pe care, din nebăgare de seamă, au uitat să le ia la Paris, și s'au întors acasă plini de putere, reînnoiți, fericiți. Și aici viața începu să curgă, pașnică și liniștită, ca apele Dunării.

Peste câteva zile după sosire se duseră la teatrul de vară. Locurile lor erau în rândul al doilea.

— Oho ! — zise mirat cineva din urmă, din rândul al treilea, când se așezară cei doi soți.

— Asta întrece toate limitele ! — se indignă în urmă o doamnă. Eu nu văd nimic !

Ninette ședea tăcută, puțin înroșită, fără a întoarce capul. Cât de iute s'a observat apariția ei în teatru ! Simțea chiar, în spate, mai multe priviri curioase...

— Și oare ce e îngrămădit pe ea? — urmă o voce bărbătească? Piotr Stepanâci, oare nu-s dovlecei?

— Nu... din stânga sunt trandafiri. Iar colo — viță sălbatecă... sau măzeriche. Aceasta alternează cu liliac și salcâm. Nu înțeleg numai dece au mai fost atârnate și cele câteva buchete de buruene. E o idioție !

— Serj... — șopti tânăra femee. — Tu auzi ?

— Ce e ? — tresări Serj, absorbit până aci de o observație a picantei actrițe de farsă. — Ce vrei, dragă ?

— Ia ascultă... Imi batjocoresc pălăria... Dindărăt.

Serj se întoarse mânios.

— Cine ? — întrebă tare. — Cine înjură aici ?

— Luați pălăria ! — strigă o damă, făcând semn din cap spre Ninette.

— Pentru nimic în lume ! — răspunse Serj cu hotărîre.

— Dar ne împiedecă ! — declară împreună cu doamna și un domn.

— Nu-i adevărat.

— Iți spunem! Madam, dă la o parte pălăria-ți idioată.

— Serj... auzi ?

(Continuare în pagina VI-a)

— Ești un obraznic ! — strigă Serj, sculându-se.

Se produse dezordine. A doua zi seara Serj trebuia să se bată cu revolverul. Dimineața însă primi o scrisoare cu înștiințarea că poliția e prevenită de cineva, și că duelul n'are să poată avea loc în curând.

Peste câteva zile soții plecară să se plimbe cu automobilul în afară de oraș. Pe când se așezau în automobil, șoferul taximetrului zise :

— Doamnă, pentru lucrurile mari, care de obiceiu se dau la bagaj, noi luăm plată aparte.

Și arătă la punga din mâinile ei.

— Ah, dar asta e sacul meu de mână !... — zise Ninette nehotărât, uitându-se la bărbat cu privire galeșă.

— Nu-i nimic... Plătim. Să ne suim ! — rosti Serj cu hotărâre.

Așeză pe nevastă-sa, ridicând-o cu amândouă mânile, căci femeia nu-și putea urca piciorul până la scară : o reținea de jos îngustimea rochiei.

Plimbarea la marginea orașului fu admirabilă. Era o seară liniștită, caldă, puțin cam înăbușitoare ; numai jos, la orizont, începură a se aduna niște nouri abia vizibili. Dar erau așa de departe ? Lăsând automobilul în urmă, soții plecară să se plimbe pe malul mării.

— Ninette, privește cât e de frumos aici ! — zicea Serj, arătând înainte cu mâna, — adevărat, nu-i Elveția, totuși... hai mai aproape, Ninette.

— Dece te grăbești așa, Serj ? Eu nu pot mai iute !

— Dar tu, dragă... aproape nu te miști !

— Imi cauți pricină de ceartă, Serj. Uite câți stânjeni am făcut în jumătate de ceas.

Peste un ceas o luară spre malul deschis, pe după restaurant, și se apropiară de o colină acoperită cu iarbă verde.

— Admirabil ! — observă Serj. — Vezi ? Marea e de aceiași culoare cu automobilul prietenului nostru Paul. Nu-i așa ?

— Poate... Deși... ții minte chemizeta mea brodată de la Geneva ? Exact așa ton are...

— Da, da. Mi-aduc aminte... Ninette ! — exclamă Serj, plecându-se, — uite ce frumos... Omidă o fi, sau un gândăcel, nu deosebesc. Pleacă-te, Ninette, că fuge !

Ninette zâmbi pe gânduri, rămânând nemișcată.

— Ce faci ? — zise Serj, stând pe vine și ridicând ochii la Ninette.

— Cât ești de prost ! — zise Ninette, supărată ; — ai uitat că eu în corsetul cel nou nu mă pot pleca ?

— A, da... Păcat. Ce păcat... Ași putea să te ajut, Ninette ?

— Cu neputință Serj. Dacă ași fi îmbrăcată cu corsetul dela madame Nadine, m'ași putea așeza pe genunchi ; dar ultimul fason dela Marie Rose din Paris ajunge până la genunchi. L-am îmbrăcat tocmai pe acest din urmă...

Serj oftă și se sculă. Se întoarse jur-împrejur, se uită la cer și zise cu îngrijorare.

— Dar știi, se apropie, mi se pare, o furtună, Ninette. Ia te uită în sus : vezi ce nouri s'au apropiat ?

Ninette lăsă puțin capul îndărăt, dar luă din nou poziția de mai înainte.

— Nu mă pot uita într'acolo, — zise — îmi cad zulufii. Dacă se pregătește de ploaie, atunci trebue să ne grăbim ! — adăugă îngrijată.

— Ar trebui, — zise Serj. — De altfel tu ai umbrela.

Plecară cu încetul îndărăt. Ninete mergea ca Lazăr înviat, deabia mișcând picioarele ; Serj cu o răbdare eroică mergea în rând cu ea, ținând-o de braț. Ne având ce face, se uita în dreapta și în stânga, fredona ceva cu jumătate de voce, se pleca, privindu-și botinele, dădea la o parte cu băgare de seamă, pietricelele mici din drum, ca să vadă unde a să cadă.

Iar ploaia se apropia. Scântee un fulger, înțepând ochii, cu mânie răsună un tunet, rostogolindu-se greoiu prin nouri. Un vânt neașteptat stropi câteva picături mari.

— Să fugim ! — zise Serj înfrigurat. Ninette se uită cu mirare la bărbat.

— Parcă eu pot fugi ? — întrebă supărată.

— Caută... până la automobil mai sunt doar vreo douăzeci de stânjeni, nu mai mult.

— Douăzeci de stânjeni ? Și ce, după tine, Serj, asta e puțin ? Doar sunt în rochia dela madame Doucé.

— A, dracu s'o ia ! Deschide măcar umbrela !

Ploaia începu să cadă în picături mari, se izbea de nisip, șlepăind greu, ridicând de jos un praf abia vizibil, se lățea în pete întunecoase pe nisipul uscat. Tunetele deveniră mai stăruitoare, mai răutăcioase.

— Ninette, ține dracului umbrela cum trebuie ! Ești udă toată...

—Serj, dar fasonul japonez nu acopere nimic. Slavă Domnului, cred că știi ce umbrele se poartă azi !

Până la automobil mai rămăseseră vreo cincisprezece stânjeni. Serj făcea semne din mâini, rugând pe șofer să se apropie, dar zadarnic. Intrarea automobilului mai departe de un anumit punct e interzisă. Trecu destul timp până când amândoi soții se apropiară de automobil.

— Hai, intră ! — strigă Serj, supărat, deschizând ușcioara, și scuturând într'o parte apa depe pălăria sa. In clipa asta nu mai era așa de tandru.

— Vai ! — răspunse Ninette, oprindu-se locului. Pantoful meu ?

— Ce-i cu pantoful ?

Serj se aplecă furios.

— S'a înfipt un călcâiu. Nu pot ridica piciorul, Serj !

In sfârșit se așezară și o luară iute spre casă. Ploaia încetă, cerul se însenină, și soarele se uita vesel și ironic în fereastra automobilului, zâmbind și făcând grimase pe geam....

* * *

Adesea se duceau la teatru, în baignoire.Ea arăta rând pe rând toate pălăriile sale din firma Viro. In timpul acțiunii eșea înainte, ca să i se vadă toate penele de struț : sunt așa de frumoase ! In antracte adesea se scula, căci rochia ei trebuia să deștepte interes la cei din stal și din loje. In timpul acțiunii, pe când eroul depe scenă pierea pentru idealul său, fiind în neputință de a se descurca din mrejele viclene ale dușmanilor, iar eroina se arunca cu ocazia asta în vreo cascadă, — Ninette întorcea capul în diferite direcții și se gândea :

— Prinții Kriuchin stau în dreapta, eu mă întorc spre stânga... Dela focurile depe scenă broșa are să strălucească la dreapta. Pticichinii au să vadă medalionul, fiind că sunt dinainte, în prima lojă... A ! Căpitanul Șișchin se uită din față cu binoclul... dobitocul. Credea că mă interesează... Dar ce damă e cu el, în rochie fraise ecrasée?

In antracte Ninette intrase în conversație cu dama cunoscută din loja vecină.

— Ah, dragă, d-voastră veniți așa de rar la teatru ! —

— Dece... noi pur și simplu nu ne potrivim ; cu siguranță.

— O, nu, nu vorbi. Noi venim aproape la toate piesele noi. Apropo, Ana Nicolaevna, unde ți-ai cumpărat părul ? Imi place foarte mult.

— Așa-i, că nu-i urît ! Il cumpăr la Felix.

— Cât ?

— Trei sute. Culoarea asta se potrivește cu greu. In general, știți, nouă, blondelor ne e foarte greu să găsim nuanța potrivită. Nu ca dumneavoastră, la brune.

— Să nu zici, Ana Nicolaevna, Eu pentru părul negru am fost nevoită să plătesc la Paris șease sute de franci. Și aici cu siguranță că așa fel nici nu se găsește. In general, știți, la noi, aici e chiar neplăcut să cumperi ceva : lucrare grozav de grosolană !

Mai trecură încă vreo câteva săptămâni. Trăiră Serj și Ninetta fericiți tot acest timp. Dar o fericire adâncă nu ține mult. Nenorocirea vine pe neașteptate și distruge totul fără milă. Odată, pe trotuar, mergând la braț cu Ninetta, Serj se clătina, închise ochii și căzu.

— Ah! — exclamă Ninette, oprindu-se pe loc.

Incercă să se plece, ca să ia bărbatul de mână: cu neputință. Vru să alerge după gardistul care stătea după colț. Dar cum să alerge ?

De jur împrejur se adună lume. Sosi iute cupeul de salvare, Serj fu ridicat, dar era mort. Cu buzele tremurânde Ninette dădu adresa oamenilor care duceau corpul lui Serj, iar ea se așeză într'o birjă, strigând înfrigurată vizitiului :

— Mai iute drept ! Apoi după colț... la dreapta !...

Trăsura plecă. Ninette plângea încet. Teatrele, costumele pariziene, pălării, pantofi... Cum rămân acuma ? Văduvă... Căpitanul Șișchin are să afle... Are să fie înaintat în curând... Sărmanul Serj !...

— La dreapta ! Oprește aici !

Cu mâinile tremurânde plăti birjarului și iute, pe cât putea, începu să urce în sus, pe scara din față. Nu-și dă seama de nimic. Nu înțelege nimic... E zguduită, omorîtă... Ce mai e viața acuma, fără dragul, fără scumpul, iubitul Serj ? O, ea n'are să-i supraviețuiască ! Nu !... Intră. Cu bucurie o întâmpină *premiera,* dar văzându-i figura palidă, se sperie.

— Ce aveți, doamnă ?

— O, e grozav ! — începu Ninette să plângă, — e grozav, grozav !... Mă rog, ce fel de rochii de postav se poartă azi pentru doliu : simple, sau garnisite cu crep ?

I. CALII

(Trad. din rusește de *A. Frunză).*

Cronica muzicală

„FILARMONICA". — „AIDA"

Al treilea concert al Filarmonicei a fost un nou prilej pentru d-l Georgescu de a-și verifica calitățile de minunat mânuitor al baghetei.

Simfonia în re major de Haydn este organic construită și unitatea părților ei este surprinzătoare. Din triada geniilor germane ale muzicei instrumentale moderne, Haydn este singurul la care instinctul său genial constitue isvorul principal de inspirație, fără să se ocupe de idei secundare sau de probleme sociale.

Simfonia de cameră a d-lui Andricu, care figurează încă de anul trecut în repertoriul „Filarmonicei" s'a impus dela prima audiție ca o lucrare meritoasă. Inspirația românească, tratarea instrumentală dibace, construcția echilibrată, adânca pătrundere a tehnicei orhestrale dau simfoniei de cameră o strălucire deosebită, cu toate că temele sunt insuficient speculate ca întindere și ca modulație. Pe lângă această lucrare, dl. Andricu a mai scris un poem pentru orhestră și pian, trei tablouri simfonice, o legendă pe teme liturgice, o suită în stil vechiu, dovedindu-se un compozitor bine înzestrat, dublat de un geniu productiv. Succesele d-lui Andricu sunt în primul rând izbânzi ale muzicei românești, și pe curba progresului muzicei noastre, d-sa a jalonat segmente din cele mai prețioase.

Reușit ca execuție a fost concertul pentru piano și orhestră de Bortkiewicz, un nou prilej pentru pianistul Wittgenstein de a colabora cu orhestra „Filarmonicei". Concertul în sine, lipsit de calități de compoziție, este scris special pentru Wittgenstein, ca atare valoarea lui este pur technică, iar partea orhestrală, oarecum indigestă, constitue un compliment al partiturii pianului. Ca și la prima sa audiție, Wittgenstein ne-a uimit prin tenacitatea sa de-a exploata cu cinci degete numai claviatura pianului, pe care o stăpânește printr'o agilitate neîntrecută.

* * *

Spre deosebire de celelalte concerte, al căror program era alcătuit într'un spirit poate prea eclectic, al patrulea concert ne-a oferit un ansamblu de autori aproape riguros contimporani : Nicolai, Ceaikovski, Brahms.

Elegantă ca factură, vioiu ritmată, Uvertura la „Nevestele vesele din Windsor" constitue pentru un concert un „hors d'oeuvre" agreabil, care se ascultă totdeauna cu plăcere.

Concertul pentru piano și orchestră de Ceaikovski, lucrare masivă, în care predomină elementul melodic rus, fără ca fraza muzicală să fie totuși monotonizată, impresionant prin dimensiunea și sugestivitatea sa, a găsit în pianistul A. Barovski un executant ireproșabil dublat de un interpret fidel al partiturii. Stăpân pe o tehnică desăvârșită, foarte muzical, scoțând în evidență cele mai delicate nuanțe, fin și viguros în același timp, a reușit să cucerească încă dela primele acorduri auditorul, care l-a copleșit cu aplauze. In afară de program a executat un preludiu de Rahmaninov pentru piano solo.

Simfonia a 2-a în re major de Brahms, ultimul compozitor clasic german, este o lucrare de stil, scrisă robust și frumos prelucrată. Dacă primele două părți — allegro non troppo și adagio non troppo — păcătuesc prin lungimea lor, în schimb însă, ultimele sunt bine proporționate, variat instrumentate.

* * *

Opera Română a trebuit să caute, — încă dela începutul stagiunii, un remediu împotriva indiferenței publicului bucureștean, și a recurs astfel la spectacole cu protagoniști streini. Seria acestor reprezentații a început-o d-na Ida Heltai, dela Opera de Stat din Berlin, care a avut o apariție fericită în „Aida".

Voce întinsă, voluminoasă și bine cultivată, timbru plăcut, note acute just atacate, calități scenice apreciabile, dau doamnei Heltai prestigiul unei bune soprane dramatice.

Alături de d-sa, d-na Snejina (Amneris), d-nii J. Athanasiu (Amonasro), R. Vrăbiescu (Radames), Sterian-Mandy (Ramfis) și E. Istratty (Regele) au alcătuit un ansamblu omogen, dând operei o reușită interpretare vocală și scenică, sub conducerea muzicală a maestrului E. Massini, un desăvârșit înțelegător al operei italiene.

RADU N. CIOCULESCU

Cronica Șahului

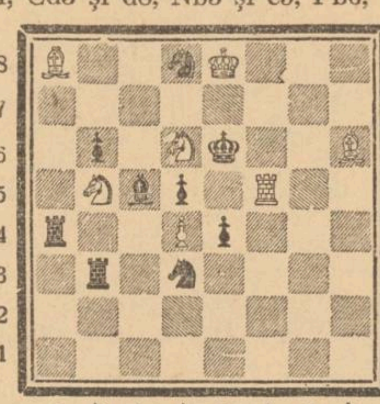
PROBLEMA No. 184

de **dr. H. Bincer,** Viena.

(„Die Schwalbe" 1928)

Negru (9 figuri)

Ré6, Ta4, Cd3 și d8, Nb3 și c5, Pb6, d5 și é4.

Alb (7 figuri)

Ré8, Tf5, Cb5 și d6, Na8 și h6, Pd4

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

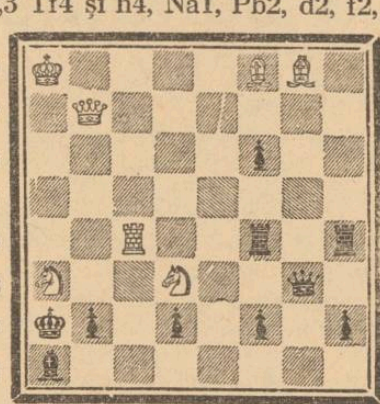
PROBLEMA No. 185

de **I. A. Schiffmann,** Chișinău.

(Premiul I la „Bristol Times and Miror" 1927)

Negru (10 figuri)

Ra2, Dg,3 Tf4 și h4, Na1, Pb2, d2, f2, f6 și h2.

Alb (7 figuri)

Ra8, Db7, Tc4, Ca3 și d3, Nf8 și g8.

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 68

Jucată la concursul internațional de maeștri din Budapesta în ziua de 22 Septembrie 1928.

Alb : J. R. Capablanca — **Negru : C. Havasi**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cg1—f3, d5×c4; 4. é2—é4! mai tare ca mutarea obicinuită é3, căci încercarea de a menține pionul câștigat ar fi în defavoarea negrului; 4..., c7—c5; 5. Nf1×c4, c5×d4; 6. Cf3×d4, Cg8—f6; La é5, alb răspunde cu avantaj prin Db3! 7. Cb1—c3, a7—a6; spre a împiedeca venirea calului alb la b5. 8. 0—0, Nf8—c5? Mai bine s'ar fi desvoltat prin Dc7 urmat de Cc6, etc. 9. Nc1—é3, Cb8—d7, încă o greșeală. Nebunul din c5 nu trebuia apărat; negrul putea să facă rocada, căci la C×é6, alb ar fi rămas în desavantaj: N×é6; N×e5, N×c4. 10. Nc4×é6!! Sacrificiu elegant; alb câștigă trei pioni pentru o figură și conduce în mod strălucit atacul. 10..., f7×é6; 11. Cd4×é6, Dd8—a5; singurul câmp de refugiu al damei, căci dacă Dé7, atunci alb câștigă pionul din a8 prin Cc7+, iar dacă Db6, atunci C×c5, C×c5; Ca4 și recâștigă figura sacrificată. 12. Cé6×g7 , Ré8—f7; 13. Cg7—f5, Cd7—é5; 14. Dd1—b3+, Rf7—g6; 15. Ta1—c1, Nc5—f8; 16. Cc3—é2, h7—h5; La C×é4, ar fi urmat T×c8, T×c8; Dé6+ și câștigă. 17. Tf1—d1, Th8—g8; 18. Cé2—f4+, Rg6—h7; 19. Né3—b6, Da5—b5; 20. Tc1—c7+, Rh7—h8; 21. Dd3×b5, a6×b5; 22. Td1—d8, Ta8×a2; Mai bine ar fi fost, poate, N×f5; dar alb rămâne și atunci superior prin T×a8, N×é4; Nd4! 23. Td8×c8, Cé5—c4; negrul recâștigă figura prin amenințarea de mat la a1. Capablanca a calculat însă mai departe și decide partida prin câteva mutări energice. 24. h2—h3!, Cc4×b6; 25. Tc8×f8!, Cf6—d7; mutare forțată căci, dacă T×f8, atunci Cg6+ urmat de Ch6+ mat; iar dacă Cb6—d7, atunci Cg6+, Rh7; T×f6! 26. Tf8—f7, Ta2×b2; 27. Cf4—d5 și negrul abandonează. căci la C×d5; T×d7 și pierde încă un cal, fiind amenințat de mat prin Th7.

Una din cele mai frumoase partide jucate în ultimul timp de fostul campion mondial.

BIBLIOGRAFIE

A apărut „Revista de Șah" No. 10 (pe luna Octombrie). Aceasta apare la Iași sub conducerea redacțională a valoroșilor și entuziaștilor șahiști Anatole F. Ianovcic, Aurel Lernovici și A. Winkler, iar director al revistei este d. M. Sadoveanu, marele nostru prozator membru al Academiei și președintele Federației Române de șah. Problemele se găsesc sub îngrijirea competentă a d-lor I. Schlarko și I. A. Schiffmann, iar studiile sub aceea a maestrului S. Herland. In asemenea condițiuni e lesne de înțeles ce rol însemnat are pentru șahiști această revistă. Ea e un izvor nesecat de partide bine analizate, de probleme foarte bine alese, cu numeroase diagrame, portrete și o bogată cronică șahistă. Fiind organul oficial al Federației Române de Șah, revista anunță toate evenimentele în legătură cu viața șahistă din țară, ca, de exemplu în acest număr, hotărârile luate referitoare la viitorul concurs pentru campionatul României.

Toți amatorii cari se vor abona la „Revista de Șah" vor profita atât din punct de vedere al progresului practic obținut, cât și din cel distractiv. Costul abonamentului e de 300 lei pe an și de 175 pe șase luni. Cererile se vor adresa la „Revista de Șah" Iași.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozități

Cum se face încoronarea Micado-ului

Incoronarea unui Impărat Japonez n'are nimic comun cu ceremoniile respective din celelalte țări ale lumii.

Ziua încoronării noului Micado a fost fixată la 6 Noembrie, însă pregătirile s'au început acum câteva luni, când preoții au răsădit „orezul cel sfânt", din care noul încoronat va mânca îndată după ceremonie; și tot atunci s'au pus temeliile noului „palat al încoronării" dela Kioto, în locul vechiului castel imperial construit în evul mediu.

In ziua de 6 Noembrie, Micado-ul va sosi la Kioto împreună cu Curtea Imperială, cu guvernul și cu demnitarii cei mai marcanți. Intâi Impăratul va vizita micul cătun Nara care se află pe ruinele celei mai vechi Capitale a Japoniei, îngropate sub lavă și cenușă. După reîntoarcerea la Kioto, se va proceda la încoronare. Noul palat va fi curățat de spiritele rele.

A doua zi împăratul va fi introdus în palat, unde se va afla tezaurul cel vechiu al dinastiei imperiale — „Casco do ruro": o sabie, o ladă cu nestimate și oglinda „Amaterassu".

Dar de astă dată se va produce și o schimbare în ceremonial: Micado-ul se va încinge nu cu sabia dinastiei, ci cu alta care a aparținut împăratului Gotoba (sec. XII), fiind făurită de el însuși. Până astăzi nimeni n'a atins încă acea sabie...

Apoi împăratul va fi îmbrăcat în veștminte vechi galbene, de mătasă și acoperit cu o pelerină largă de mătasă neagră. Ceremonia se va isprăvi printr'un alai „Iuki" care va trece pe străzile sfântului oraș. Aci împăratul va arunca poporului monede de aur în valoare de câteva milioane de „ieni". Alaiul va ajunge la mormintele strămoșilor. Impăratul va vesti zeiței Amaterassu, fondatorului dinastiei Djimm, străbunicului, bunicului și tatălui său că „astăzi, prin mila Domnului și prin voința Poporului, m'am urcat pe tronul ce mi-a fost hărăzit de voi"...

„România" la Berlin

Abia de câteva zile s'a deschis, în centrul Berlinului, un nou cafeu care e menit să lase cu mult în urmă centrele vieții nocturne din Paris și New-York. Cafeul trebue să atragă lumea, arătându-și când laturea-i de „paradis", când cea de „infern". E o născocire tipică franțuzească, care cere în zilele noastre un spirit de cea mai fină inventivitate : o combinație originală de „cârciumă și misticism", realizabilă numai cu ajutorul unei îndrăzneli artistice neobișnuite.

Dar această încercare n'a reușit nemților. Nu s'a dat la iveală decât un nou fenomen de naivitate primitivă.

Cafeul ,totuși, are un „succes monstru". Mușterii de rând îl iau cu asalt. Snobii însă, sau nababii, nu-l apreciază.

Plătind la cassă numai o marcă, puteți „călători", foarte comod și fără vre-o obligație suplimentară, din „România" la „Stambul" și din „Viena" la „Rhin" sau la „Riviera". Fiecare dintre săli reprezintă un alt colț din Europa.

In „România", servesc chelneri smoliți la față și îmbrăcați în fracuri roșii. Cântă un taraf de lăutari și țimbaliști țigani. Vizitatorul uită însă și pe chelneri și pe muzicanți — când vede panorama șesurilor, holdelor și dealurilor românești cu case țărănești dincolo de cumpenele fântânilor...

Menu-ul acestei săli cuprinde mititei și fleici, costițe, cașcaval la capac și ochiuri românești...

Sala Vienei cuprinde „acul" catedralei gotice a Sf. Ștefan, focuri care tremură pe Dunăre noaptea; un cor veritabil vienez, de modă veche. Menu-ul și aci — adevărat vienez...

Sala turcească respiră a lene orientală : arabescurile mauritane și tot stilul legendar din Bagdad constitue fondul, pe care servesc cafeaua Turci cu fesuri, pecând dela fereastră și din balcon se întinde ireproșabila vedere a Bosforului...

O căsătorie pentru 40 de... minute

„Gazeta Roșie" din Leningrad povestește următoarele:

Acum câteva zile la ZAGS („Zapis Actov Grajdanscago Sostoianiea"=„Inregistrarea Actelor Stării Civile") din ocolul Vyborg, s'a prezentat cetățeanul Polaghin (domiciliat în stradela Dantelelor 11 apartamentul 3) cu o lucrătoare dela o fabrică din acelaș ocol, pentru a-și înregistra căsătoria. După ce au fost înregistrați — au plecat. Dar exact peste 40 de minute s'au întors la ZAGS, cerând să li se pronunțe numaidecât divorțul!... Cauza? — Pe când se întorceau, cu tramvaiul, n'au putut să cadă de acord unde anume vor sta deacuma înainte : „Tânăra" a cerut ca „bărbatul" ei să-și părăsească locuința și să se mute la dânsa, pecând „tânărul" susținea că locuința lui e mult mai bună pentru viața conjugală.

ZAGS nu i-a divorțat, ci a trecut dosarul procurorului pentru a da în judecată pe acești „căsătoriți cu termen scurt"...

Ca o complectare la cazul de mai sus dela ZAGS rusesc, vine și știrea divorțului între Benvenuto Hauptmann (fiul marelui scriitor german) și principesa Schaumburg-Lippe, care s'au căsătorit cu mare fast și cu cele mai frumoase speranțe, acum *trei luni !...*

Domnelor și Domnișoarelor!
Când arborați toaletele de seară, complectațile frumusețile cu superbele flori dela: Pour Elle
Pasajul Macca 2

Cărți și Reviste

I. PETROVICI: Felurite

Sunt scrieri pe care le citești cu multă greutate și nu răscumpără timpul pe care l-ai pierdut citindu-le. Sunt unele pe care le citești ușor și le uiți tot așa. Sunt în sfârșit altele, pe care le citești repede și cu plăcere și care-ți rămân temeinic în amintire. Dintre acestea din urmă face parte volumul intitulat „Felurite” de d. I. Petrovici.

O scriere e cu atât mai plăcută cu cât îți dă o varietate mai mare de impresii. Cu cât îți oglindește, ca într'un caleidoscop magic, mai multe fețe și forme ale vieții cu atât mai mult te atrage și te prinde. Așa e și cartea aceasta. Probleme și oameni, evenimente, note de drum se înlănțuesc într'un tot armonic și bine legat. Avem aci, strânse într'un mănunchiu, flori dintr'o seră elegantă!

Pe un rafinat al vremilor pretențioase de altă dată cât și pe un cunoscător mai profund al timpului de azi. cele cuprinse în „Felurite”, îl vor mulțumi din plin.

In prima parte a volumului „Probleme și Oameni”, vom vedea desbătute în modul cel mai clar, chestiuni de filosofie, care cu cât sunt mai generale, cu atât sunt mai greu de limpezit pentru înțelesul publicului mare.

L-am ascultat în unele conferințe filosofice pe d. Petrovici și în el am văzut pe unul din cei mai demni urmași ai lui Maiorescu. Pe lângă preciziunea maestrului, elevul întrunește și claritatea lui desăvârșită. Aceastä din urmă calitate o socot, drept cea mai de căpetenie pentru un vulgarizator al problemelor filosofice. D. Petrovici o are cu prisosință.

In ce privește caracterizările, aceia a d-lui Rădulescu-Motru și Evoluția lui Cațavencu sunt foarte bine reliefate. Asemenea și portretele oratorice ale lui Take Ionescu și Alex. Marghiloman. Rar am văzut o analiză mai adecvată a acestor doi oratori a căror artă e zugrăvită cu penelul unui adevărat artist. Numai un orator poate caracteriza cum trebuie pe alți semeni de-ai lui și d. Petrovici, splendid orator al vremurilor noastre, a reușit să ne dea două portrete cu adevărat clasice.

Din discursurile cuprinse în volum, mi-au plăcut toate, deși niciunul nu s'a putut înălța până la sublimul discursului ținut cu ocazia morții lui Delavrancea.

Totuși am convingerea că d. Petrovici nu a ajuns încă la apogeul oratoriei sale. Nu-i departe vremea când vom gusta cu entuziasm acest moment.

Dar d. Petrovici nu e numai un filozof și un orator bun. E și un literat fin și delicat. In numărul jubilar al „Convorbirilor Literare” are vederi de adevărat critic, în ceiace privește rolul jucat de bătrâna revistă în trecuta noastră mișcare culturală. Nu mă împac totuș cu rostul pe care vrea să i-l dea acum. Dintr'un sentiment de junimism reînviat cu ocozia unei festivități, el vrea să facă din „Convorbiri” un ponderator al literaturii de azi.

Or, după mine, rolul „Convorbirilor” e încheiat deplin și definitiv. „Junimea” și-a avut principiile ei și aceste principii nu mai sunt de actualitate. Junimea e socotită ca prea bătrână acum.

In note de drum, autorul ni se lămurește în toată delicatețea, în tot complexul fineței sale sufletești. E simplu, fără multe înflorituri, dar e bun observator. Intr'un stil ușor, are comparații și descrieri cu totul originale. Aci socotesc că e calitatea principală a d-lui Petrovici ca literat. Surtout pas de beaux vers! ca să pomenesc o citație a lui, cu alte cuvinte lipsa de emfază și de prea mult lirism, — iată însușiri care ne fac remarcabile aceste note de drum. Mai adăogați la aceste vederi cu totul noi, critici subiective, acolo unde exista un consens general, și vom avea totalul calităților unui bun scriitor. Un stil îngrijit și o ușurință de exprimare care se întâlnește atât de rar azi, când un fond încâlcit și greoiu nu poate compensa o formă la fel, mă fac să cred că d. Petrovici, dacă va persista, va deveni un scriitor așa cum și-l închipuiau vremile trecute: profund ca fond, frumos ca formă.

I. M. MARINESCU

PETRE V. HANEȘ: „Studii și cercetări”

Cartea Românească, București, 1928

Noua lucrare a d-lui Petre V. Haneș conține câteva studii și cercetări istorico-literare, remarcabile mai ales prin disciplina severă căreia îi este supus materialul cercetat, cât și prin respectul pe care autorul îl are față de opera literară în genere, față de cuvântul gândit și așternut pe hârtie de cei ce au ilustrat gândirea și scrisul românesc în decursul veacurilor. Această dragoste a autorului pentru litera tipărită se manifestă chiar la scriitorii de a doua mână, cărora le găsește destule calități culturale, la alții literare, pentru a-și merita locul în galeria scriitorilor români. In afară de judicioase și sigure puneri la punct, d. Haneș mai face operă de reabilitare literară.

Autorul se ocupă în de aproape de câteva fenomene literaro-culturale din cele mai vechi timpuri ale scrisului românesc și până către epoca noastră. Astfel, din secolul al XVI-lea, d. P. V. Haneș studiază *„Evangheliarul Românesc”* dela 1561 în comparație cu cel slavonesc, după care a fost tradus, pentru a stabili locul celui dintâi față de chestiunea limbii literare. Arătând, cu numeroase exemple, că Evangheliarul Românesc a fost rău tradus în limba noastră, după un Evangheliar slavonesc, și el rău tradus din grecește, autorul respinge aserțiunea unora dintre istoricii noștri literari, că Evangheliarul dela 1561 — prima tipăritură românească — ar fi manifestat o limbă românească destul de cultivată, și conchide următoarele:

„Chiar fără comparație cu textele populare din veacul al XVI-lea, trebue să recunoaștem marea depărtare dintre limba Evangheliarului românesc și limba românească vorbită, fiindcă nu aceasta a fost punctul de plecare al traducătorului, ci limba Evangheliarului slavonesc. Traducătorul nu s'a gândit la înțelesul frazelor din original, ci numai la al cuvintelor considerate izolat. Le-a transpus pur și simplu în românește cu puțină pricepere și și-a dat toate sforțările să păstreze chiar ordinea primitivă. Ne-am pomenit atunci în fața a o mulțime de forme, construcții și înțelesuri neromânești. Ceeace limba noastră avea asemănător cu limba paleoslovenică, s'a dat; ceeace avea însă particular, idiomatic, caracteristic, nu. Lipsește deci tocmai individualitatea limbii noastre”.

Trecând peste secolul al XVII-lea, d. Haneș se oprește la câteva chestiuni din secolul al XVIII-lea, la activitatea cărturărească a lui *Constantin-Vodă- Brâncoveanu* și la cea de predicator religios a lui *Antim Ivireanul*, Mitropolit al Țării Românești.

Toate celelalte subiecte ale cercetării d-lui P. V. Haneș sunt luate din secolul al XIX-lea, cu deosebire din prima lui jumătate. Mai întâi, în „Manuscriptele de la Blaj ale lui Cantemir”, arată că, dacă există o identitate de vederi istorice între *Petru Major* și *Dimitrie Cantemir (Hronicul)*, aceasta înseamnă că mai multe manuscripte ale lui Cantemir, unele chiar în copii, se aflau în bibliotecile dela Blaj, de unde le cunoscuse Petru Major și pe care le utilizase în „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia”. Urmează apoi câteva priviri istorico-literare, câteva preciziuni mai mult, asupra lui *Samuil Micu*, asupra lui *M. Cogălniceanu* și *C. Negruzzi*.

Iată și trei mici monografii: *Constantin Golescu* (Dinicu), *G. Sion* și *Cezar Bolliac*, scoțând în relief personalitatea culturală a fiecăruia în legătură cu vremea în care au trăit și cu evenimentele la care au luat parte. Dar, după noi, punctul de atracție al volumului îl formează studiul despre „Echilibrul între antiteze” al lui *Eliade Rădulescu*, pe care, cu drept cuvânt, îl considerăm drept „părintele literaturii românești”.

Despre *„Echilibrul între antiteze”* au scris toți istoricii noștri literari, fără, totuși, să se fi apropiat de el cu răbdarea d-lui Petre V. Haneș. Deși socotită de mulți drept operă mistică, ea este totuși singurul nostru document pentru mișcarea culturală și politică a vremei. Toată această activitate, toate aceste probleme ale actualității lui, Eliade le-a strâns într'un sistem, acel „echilibru între antiteze”, bazat pe fundamentul filozofic al doctrinelor lui *Hegel*. In felul acesta putem vorbi despre o filozofie a lui Eliade. După el, filozofii cari s'au ocupat cu legile înaintării popoarelor se pot grupa în: unitari, dualiști și trinitari. Cei dintâi susțin că un singur principiu (monada) este la bază; cei de-al doilea susțin că două (diada), cei din urmă trei (triada). Dualiștii înfățișează cele două principii ca veșnic în luptă, ca teză și antiteză: bine-rău, Dumnezeu-Satan, lumină-întuneric, etc. Trinitarii adaogă la teză și antiteză un al treilea principiu: sinteza. Eliade se declară partizanul acestora. El împarte diadele sau dualitățile în: naturale sau simpatice, sau monstruoase sau antipatice. Cele naturale sau simpatice pot da naștere la sinteze, deaceea ele singure realizează progresul; cele monstruoase sau antipatice se resping, nu pot produce sinteze, nu creiază nimic, nu pot deci realiza progresul: ele țin societățile pe loc sau le distrug. Dualități naturale sau simpatice sunt timpul (teza) și spațiul (antiteza) cari dau eternitatea (sinteza); spiritul (teza) și materia (antiteza) cari dau creațiunea (sinteza); sufletul (teza) și corpul (antiteza) cari dau omul (sinteza); progresul (teza) și conservarea (antiteza), cari dau perfectibilitatea (sinteza); guvernul (teza) și poporul (antiteza) cari dau societatea (sinteza), etc. Astfel scrie Eliade, în această operă, despre: Tiranie și Anarhie, Drept și Datorie, Unire și Unitate, Aristocrația și Evghenia, Boeri și Ciocoi, etc., toate dualități propuse de Eliade și discutate în chestiunea progresului românesc și a legilor lui. Tot atât de interesantă este și teoria lui istorică, precum și cea socială și națională, având uneori păreri cari pot înfrunta actualitatea.

„Epoca 1820—1840 în istorie, istorie literară, istorie culturală — se studiază pe baza Echilibrului lui Eliade, — spune d. Petre Haneș. Despre diferitele societăți, secrete sau știute, literare sau politice, pe cari boerii le-au întemeiat după revoluția din 1821, aici găsim cele mai bogate amănunte. Pompiliu Eliade, Ovid Densușianu, Nicolae Iorga, cei cari s'au ocupat și de epoca aceasta, la Echilibru recurg în primul rând, și unele pagini se citează în întregime. *P. Eliade* se îndoește câteodată de afirmările Echilibrului: „Trebuie să credem tot ce ne va spune acesta din urmă în memoriile sale, întrucâtva mistice, scrise cu patruzeci ani mai târziu, despre legăturile lui cu boerul Golescu?” Totuși reproduce din Echilibru tot ce privește epoca în chestiune. Intemeierea școalelor românești, rolul lui C. Bălăceanu și al lui *Gh. Lazăr*, câte știm azi despre viața acestuia în anii cât a predat la București, Societatea Filarmonică, istoricul ei, organizarea, membrii, elevii școalei de declamație și în sfârșit numeroase informațiuni biografice privitoare la Eliade, — iată ce adaogă încă ceva la incontestabila însemnătate a „Echilibrului între antiteze”.

In toate aceste studii și cercetări d. Petre V. Haneș pune multă răbdare, multă atenție și, mai presus, o temeinică înțelegere a fenomenului literar.

Cartea se încheie cu un studiu despre „Hasdeu folklorist” și cu câteva considerațiuni asupra edițiilor populare din scriitorii români și metoda lor, problemă care, astăzi, este mai de actualitate ca oricând.

GEORGE BAICULESCU

MIGUEL ZAMACOÏS: „Bufonii”

In românește de George Duma

Piesa în patru acte și în versuri a lui Miguel Zamacois face parte din familia „Cyrano de Bergerac“ și „Les Romanesques“ de Edmond Rostand, teatru remarcabil, mai ales, prin puterea imaginației și strălucirea formală.

Miguel Zamacois a pus în versuri o prea frumoasă poveste. In castelul de la Misère trăește bătrânul gentilom de Mautpré, Baronul, care are o fiică, Solange. Inchisă aci, lângă tatăl ei ruinat, Solange se plictisește. Pentru a o distra sunt introduși la castel câțiva bufoni. Unul din ei, bufonul Jocasse, spiritual ca un cocoșat, este de fapt un tânăr gentilom foarte bogat, îndrăgostit de Solange și care vrea să fie iubit de aceasta. Totul se sfârșește pritr'o căsătorie.

Spirituală, plină de vervă umoristică, în admirabile și muzicale versuri de dragoste, piesa lui Zamacois a fost conștiincios redată în românește de d. George Duma.

Piesa lui Zamacois și în această traducere, cred, s'ar putea juca, cu succes chiar, pe una din scenele noastre. Are două calități mari: amuză și încântă sufletul prin frumusețea ei literară.

G. B..

Știința „Vocației”

Cel de-al patrulea număr al *„Revistei de filozofie”* pe 1928 se deschide cu un adânc gândit studiu al d-lui C. Rădulescu-Motru, intitulat „Vocația”, în care, după ce arată vitregia specialiștilor față de această știință, a vocației, tocmai din cauză că studiul faptului de vocație a depășit atențiunea obișnuită specialistului și de aceea a fost ocolit, d-sa stărue în a arăta legitimarea acestei științe nouă.

„Știința vocației este să se formeze de acum înainte pe măsură ce observația și inteligența se vor aplica în chip metodic asupra condițiilor în care se produc faptele de vocație. Aceasta nu însemnează însă că faptele de vocație n'au atras atenția oamenilor încă de mult. Din potrivă. In lumea veche, credința că fiecare om își are drumul vieții croit dela naștere, este foarte răspândită. Această credință era chiar încorporată religiunii. Lipsea însă celor vechi o definire precisă și mai ales o înțelegere obiectivă a condițiilor în care vocația se produce. Cei vechi ignorau măsura realului. Ei puneau în raport lucrurile cele mai deosebite, târâți fiind de analogii vagi și imaginare. Un simbol era pentru ei mai impunător decât o regulă de raționament logic. De aceea faptele de vocație erau, mai întâi, amestecate cu o mulțime de alte fapte înrudite prin analogie și apoi erau raportate la condițiile cele mai extraordinare. Vocația era amestecată cu predestinația, și ca atare pusă în legătură cu arta divinației”.

Nici astăzi știința vocației nu stă mai bine. Se păcătuia înainte vreme prin extinderea nemăsurată a faptului vocației; astăzi se păcătuește, dimpotrivă, prin o nepermisă îngustare a aceluiaș fapt. Pentru a nu fi bănuiți de exagerare, ei reduc faptul vocației la câteva firimituri de date.

„Vocația — spune mai departe d. C. Rădulescu-Motru — implică un complex de stări sufletești, ce întrece cu mult sfera aptitudinilor. Aptitudinea este proprietatea individului și ca atare poate fi studiată de psihologie, pe când vocația este o înlănțuire de funcțiuni individuale și sociale, și ca atare ea depășește cadrul științei psihologiei”.

Omul de vocație? „Este instrumentul care ridică energia unui popor de la nivelul rădăcinilor cosmice la nivelul culturii spirituale. Natura întrebuințează pe oamenii de vocație pentru a asigura cristalizarea unei culturi, întocmai cum întrebuințează germenii pentru a asigura continuitatea formelor vieții animale. Fericite popoarele care au destule vocații în mijlocul lor! Ele au asigurată o cultură originală”. — *g. b.*

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Blănării Bucuresti
Strada Tudor Vladimirescu 1
LANURI
Mare asortiment de
Astragan
Skong, Vidre
Seal Other
Oposum etc. etc.
Depozitul
Francisc Koflen

Recenzii

RASCOLNICOV: Lenin despre Tolstoi

Moscova-Leningrad 1928

Pentru ca sărbătorirea lui Tolstoi cu prilejul centenarului dela nașterea lui, să nu deruteze pe marxiștii „ortodocși“, să nu le schimbe felul de a privi morala marelui scriitor, și să nu le impună o exagerată proslăvire a sărbătoritului de azi, Rascolnicov a tipărit broșura „Lenin despre Tolstoi“.

Aprecierea lui Tolstoi, — spune autorul, — nu se poate face *decât din punctul de vedere al luptei de clasă* în societatea modernă.

Rascolnicov amintește câteva cazuri regretabile, când unii marxiști-maximaliști au deviat (în 1910, în legătură cu moartea lui Tolstoi) dela principiile strict marxiste, judecând activitatea și însemnătatea genialului moralist și literat.

Aflăm că V. Bazarov, A. Potresov și alții au fost atunci „chemați la ordine“ de însuși Vladimir Iliici Lenin-Ulianov, care a știut să repună lucrurile la locul lor, publicând un șir de articole speciale în „Social-Democratul“ (1910) și „Zvezda“ („Steaua“) din 1911.

In acele articole, Lenin a arătat că Potresov, Bazarov et Co., prin felul lor de a privi morala lui Tolstoi, „s'au și lichidat“ pe ei înșiși ca marxiști și ca membri marcanți ai partidului comunisto-maximalist. Și, într'adevăr, de atunci, susnumiții au trecut la social-democrația „menșevisto“-minimalistă, după care trecere, primejdia interpretării greșite a „Tolstoismului“ s'ar părea că dispăruse din rândurile marxiștilor „ortodocși“.

Totuși, — constată Rascolnicov, — și astăzi vedem aceleași grave greșeli de interpretare. Insuși Anatole Lunacearschi, ministru de instrucție în Rusia Sovietică, își îngădue să se depărteze de albia marxistă, când vorbește sau scrie în legătură cu centenarul lui Tolstoi; și cade în „ideologia“ unor astfel de „marxiști“ ca „d-na“ Ortodox-Axelrod, etc., etc., după cum se exprimă autorul broșurii...

Rascolnicov mai declară că își scrie broșura, și scoate la iveală vechile articole și însemnări scrise de Lenin despre Tolstoi, cu scopul de a impune „celor mici“ — după o vorbă evanghelică — să fie nestrămutați în ce privește aprecierea adevărat-marxistă a Tolstoismului... Propriu-zis, de ce „celor mici“? — Doar însuși Lunacearschi, ministru de instrucție de 10 ani, se află în fruntea celor ce deși materialiști economici, găsesc în sufletul lor un colțișor pentru admirație, sinceră sau dictată de împrejurări, față de un geniu cinstit azi de toată omenirea cultă... Rascolnicov caută să întocmească o listă de proscriși: atât de neîncrezător privește el pe admiratorii lui Tolstoi. Făcând un denunț opiniei publice asupra tovarășilor rătăciți și seduși de înțeleptul dela Iasnaia Poliana, autorul arată cum anume trebue să gândească și să vorbească despre Tolstoi — un marxist și un comunist autentic, pentru ca chipul unui alt învățător mare să nu fie întunecat...

Articolele lui Lenin au apărut în urma morții lui Tolstoi, când toată lumea civilizată fusese profund zguduită și impresionată de acest eveniment. Lenin nu se împacă cu acele stări sufletești care puseseră atunci stăpânire pe oameni. El afirmă:

...„Aprecierea exactă a lui Tolstoi e cu putință numai din punctul de vedere al acelei clase care, prin rolul ei politic și prin luptă, și-a dovedit devotamentul absolut pentru cauza democrației cași capacitatea de a combate mărginirea și inconsecvența burgheziei (inclusiv cea țărănească). Cu alte cuvinte, aprecierea justă a lui Tolstoi se poate face numai din punctul de vedere al proletariatului social-democrat“...

Părerea lui Lenin despre Tolstoi nu cuprinde nimic original: astfel se exprimă orișice marxist-exclusivist asupra fenomenelor care par ori sunt neîncadrate încă în materialismul economic revoluționar. Până și expresiile lui Lenin sunt stereotipe.

In treacăt ne mai poate interesa aci faptul, că Lenin se bizuia în 1910 *pe concepția democrației* și impunea clasei muncitorești problema luptei până la sfârșit *pentru cauza democrației.*

Poate că Rascolnicov greșește și el când readuce acuma în discuție cuvintele acestea uitate ale lui Lenin: doar dictatura proletariatului, și în teorie și în practică, se luptă cu înverșunare împotriva democrației moderne, cași împotriva oricărei opoziții, a instituțiilor generale eligibile, a libertăților de „tip britanic“ etc., puncte tradiționale ale concepției democratice europene...

Intr'un alt articol, întitulat „L. N. Tolstoi și epoca lui“, Lenin caută să dovedească următoarele:

...„Toată filozofia lui Tolstoi e de fapt însăși ideologia Orientului și apologia inerției, imobilității orientale. Dar, fiindcă revoluția rusă din 1905 a însemnat sfârșitul acestei imobilități, iar Tolstoi a oglindit în operele lui epoca 1861—1905 (dela desrobirea țăranilor și modernizarea Rusiei până la prima revoluție provocată de eșecul militar suferit în războiul cu Japonia), — trebuia și era inevitabil ca, în urma primei revoluții, să vină și sfârșitul „Tolstoismului“, adică moartea acelei epoci care a putut și a trebuit să aducă învățătura lui Tolstoi...“

Și mai departe:

...„In zilele noastre, când un șir de evenimente au isprăvit cu inerția orientală, orice încercare de a idealiza învățătura lui Tolstoi, de a justifica sau atenua concepția „neîmpotrivirii la rău prin violență“; orice apelare a lui Tolstoi la „spirit“, orice chemare a lui la „auto-perfecționarea morală“, plus doctrinele sale asupra conștiinței, a mustrării de cuget, a iubirii universale; în sfârșit, predicile sale în favoarea ascetismului, a „cvietismului“ etc., etc., — aduc omenirii revoluționare cele mai nemijlocite și mai adânci pagube...“

Sapienti sat!...

In fond, această claritate sinceră de *amoralist*, atât de caracteristică istoricilor materialiști autoritari, care sunt gata să-și sacrifice părinți și copii împreună cu milioane de alți contimporani, — se poate găsi în istoria omenirei oridecâteori contrazicerile sociale au dus la revoluție, reacțiune și imperialism. Dar „această sinceritate, — zice Rascolnicov, — e de preferat mormăelilor lui Lunacearschi et. Co. despre puritatea și frumusețea morală a lui Tolstoi, dat fiind și aparținerea organică a acestor „admiratori“ — unui regim de dictatură severă a proletariatului“...

Intr'adevăr, împreună cu Rascolnicov, putem întreba:

„Lunacearschi nu pricepe că e o fățărnicie odioasă, ca cel condamnat la moarte de legile burgheze să mai fie povățuit de preot în fața spânzurătorii? Nu e o bătaie de joc rafinată, dar și bestială, când un bandit modern discută cu victima lui chestiuni de morală, înainte de a-i pune capăt vieții?“

Și, însfârșit:

...„Lunacearschi nu e pătruns de spiritul suprem al dictaturii comuniste și nu e de acord cu Lenin asupra imenselor daune și pagube aduse de ideile blajine ale lui Tolstoi — proletariatului prigonit prin subminarea forțelor militante proletare?

„Lunacearschi, tocmai el, nu pricepe că dictatura acestui proletariat n'are ce face cu mila față de dușmanii lui care sunt mai tot restul omenirii. Dar nici dictatura aceasta nu trebue să se uite cu indulgență sau nepăsare la bâlbâiala unui ministru sovietic, care mai-mai că-l așează pe Tolstoi între tovarășii noștri — proletari autentici!“

„Noi preferăm să ne însușim poziția ocupată de Lenin împotriva lui Tolstoi și nu postura de Iuda a tuturor social-trădătorilor, talentați la găsirea subterfugiilor morale oportune!...“

Intr'adevăr, valoarea broșurii lui Rascolnicov e mare: ea ne lămurește adevăratele raporturi existente între „Tolstoism“ și „Leninism“, și le lămurește categoric, deși pentru prima dată...

S. R.

INSEMNĂRI

Un congres de artă populară la Praga

Organizat prin îngrijirea institutului de cooperare intelectuală şi sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, un Congres internaţional de artă populară a avut loc la Praga, la jumătatea lunei trecute. Acum când toate lucrările congresului au fost sfârşite, ne putem da mai bine seama de însemnătatea lui.

O parte din programul acestui congres, partea teoretică propriu zisă, a fost realizată. Cea de-a doua parte, Expoziţia, va avea loc în 1934, tot la Praga.

Mai mult de trei sute de comunicări au fost înscrise la acest congres şi repartizate celor cinci secţiuni. Cea dintâi secţiune s'a interesat din istoria subiectului, de generalităţi; de metodologia lui, de muzeologie; cele mai multe lucrări ale acestei secţii au fost conduse de d. Focillon şi de cei doi ajutori ai săi, d-nii: Haberlandt şi Hautecour. A doua secţie, consacrată artei lemnului, pietrei şi metalului, apoi ceramicei, sticlei, a fost prezidată de savantul german Graul. Arta ţesutului, a broderiei, a dantelei, costumelor, etc., a găsit în d. L. de Hoyos Sainz, — a cărui reputaţie în Spania, ca cunoscător al artei populare iberice, e mare, — un prezident priceput. Secţia muzicei şi cântului avea în fruntea ei pe d. Niederle, din Cehoslovacia. Insfârşit, cea de-a cincea secţiune, aceea a dansului şi a reprezentărilor dramatice populare, a fost condusă cu multă distincţie de d. Band-Bovy, prezidentul comisiunii federale a artelor frumoase din Elveţia.

Unele din comunicările congresului au întrecut marginile subiectului prin amploarea câmpului lor de cercetări şi talentul deosebit al autorilor. Astfel profesorul Hahne, vorbind despre arta populară şi preistoria, profesorul Haberlandt despre tendinţele artistice în arta populară europeană, apoi profesorul Luquet vorbind despre definiţa artei populare şi a artei primitive, ceeace a contribuit la menţinerea unei ţinute strict ştiinţifice a congresului.

Printre alte rezoluţiuni ale congresului s'a preconizat înfiinţarea unei Societăţi internaţionale de muzică populară, propunere făcută de profesorul Pernot dela Universitatea din Paris. S'a preconizat deasemenea schimbul de filme de artă populară, apoi creiarea de muzee în aer liber, în care publicul să ia mai de aproape contact cu manifestările simţului artistic al popoarelor. S'a înfiinţat şi o comisie internaţională a artei populare, conţinând delegaţi a 23 din naţiunile reprezentate, din sânul cărora s'a ales un birou de cinci membri, d-nii: Haberlandt (Austria), Horak (Cehoslovacia). Jullien (Franţa), Lehman (Germania) şi Schrijnen (Ţările de jos).

Pentru expoziţia internaţională a artei populare din 1934, Elveţia a donat suma de cincisprezece milioane franci aur. — *g. b.*

Bi-centenarul lui Lessing

Societatea „Goethe”, autorităţile din Brunswick şi municipalitatea din Wolfenbuettel prepară, pentru 20 Ianuarie viitor, a 200-a aniversare a naşterei lui *Lessing* şi, curioasă coincidenţă, a o suta aniversare a primei reprezentări a lui *„Faust”* la teatrul din Brunswick. Vor fi cu această ocazie o serie de expoziţii şi ceremonii comemorative.

Lessing era bibliotecarul ducelui de Brunswick la Wolfenbuettel, iar casa în care a scris „Natan înţeleptul” şi „Emilia Galotti” se păstrează încă.

Doctorul Herse din Wolfenbuettel s'a însărcinat cu organizarea expoziţiei care va fi consacrată lui „Lessing şi timpului său”. — *g. b.*

Un congres literar rus la Belgrad

Un foarte important congres literar rus s'a ţinut la Belgrad, mai zilele trecute, la care au luat parte câteva sute de savanţi, scriitori şi personalităţi distinse, reprezentând lumea intelectualilor ruşi exilaţi. Congresul s'a ţinut din iniţiativa regelui Alexandru şi a guvernului Jugoslav.

Rezoluţiunile votate în cursul lucrărilor acestui congres tind, unele, la creiarea unui comitet central al tuturor asociaţiunilor formate în Europa de ziariştii şi scriitorii ruşi, şi, altele, la apărarea drepturilor autorilor şi regularea raporturilor între asociaţiunile ruse şi cele ale presei din diferite ţări europene. In sfârşit, situaţia adusă, prin cenzura sovietică, presei şi scriitorilor din U. R. S. S., a fost obiectul unei scrupuloase discuţiuni. Presa rusă antibolşevică se va sili, conform unei moţiuni adoptate, să arate opiniei publice europene condiţiunile reale ale vieţei din U. R. S. S.

Intre altele, a avut loc şi o serată literară, la care au luat parte d-nii: Nemirovici-Dancenko, decanul actual al scriitorilor ruşi, Alexandru Kuprin, Dmitri Merejkowski, Boris Zaiţev, d-na Zenaida Hippins şi alţi prozatori şi poeţi ruşi. — *g. b.*

Franz Stuck

A murit la Muenchen, în vârstă de şaizeci şi cinci de ani, Franz Stuck, sau mai degrabă cavalerul Franz von Stuck, — acela care, între 1890 şi 1910, trecea drept unul dintre cei mai mari artişti ai Germaniei alături de Liebermann şi de Max Klinger.

Inzestrat cu o virtuozitate uimitoare, Franz von Stuck a reluat câteva din temele lui Aronld Boecklin, încercând să le adâncească.

Concepţia lui brutală şi sensuală a mitologiei, pe care o împingea până la caricatură, erotismul său adesea grosolan, evocările unei Ellade primitive şi brutale, toate acestea au entuziasmat pe vremuri Germania, care, pentru aceleaşi motive aplauda şi pe Richard Strauss.

Nu trebue să uităm, totuşi, că, cu toate imperfecţiunile muzicei sale, Richard Strauss rămâne un mare compozitor, pe câtă vreme Franz von Stuck n'a fost decât un pictor mediocru, cel puţin în ochii Francezilor, care-l socotesc un fel de Rochegrosse teutonic ce a pus în scenă cu zgomot, şi de cele mai multe ori fără discernământ, scene de mare melodramă. — *h. b.*

In jurul lui Stephane Mallarmé

A treizecea aniversare a morţii lui Stéphane Mallarmé a trecut neobservată.

A fost oare uitat atât de repede?

De alt-minteri, Mallarmé nu credea în nemurire nici în lumea aceasta, nici pe alt tărâm.

„Nemurirea, spunea el, ar cere să fim într'un chip oarecare o prescurtare a universului.

„Ceiace alcătueşte esenţa lumii ar trebui să fie în noi; altfel, nemurirea nu e decât o iluzie.

„Nu am nădejdi prea mari, dar lucrez ca şi cum aşi fi nemuritor, deoarece caut pretutindeni o sinteză, urmăresc simbolul ce poate explica infinitul...”

* * *

Cu doi ani înainte de moartea lui, Stéphane Mallarmé a fost ales prinţ al poeţilor printr'un plebiscit.

E interesant să amintim astăzi rezultatul acestui scrutin:

Mallarmé, 27 voturi; Jean Moréas, 19; Sully Prudhomme, 12; Henri de Régnier, 11; Léon Dierx, 9; J.-M. Heredia, 9; Jean Richepin, 9; Emile Verhaeren, 7; Retté, Viélé Griffin şi Laurent Tailhade, câte 6 voturi; Rodenbach, 5; Mistral, 4; Francois Coppée, 3; Anatole France, 3; Robert de Montesquieu, 2.

Rezultatul acestui scrutin ar mai fi oare ratificat în zilele noastre?. — *h. b.*

Succesul romanelor

Numărul mare de romane care apar zilnic, seriile noui de biografii şi memorii, colecţiile numeroase de romane istorice, romantice sau realiste, nu dovedesc decât o înmulţire a numărului cititorilor. Influenţa romanului scris asupra romanului vieţii este aproape neînsemnată azi. Societatea nu se lasă mânuită acum de iluziile unui scrib, oricât de talentat.

Altădată, viaţa unei întregi generaţii era dominată de o carte răsunătoare, deşi numărul exemplarelor vândute atunci era destul de redus faţă de cifrele fantastice pe care le cunoaşte editura modernă.

Acest fenomen, în Franţa, s'a repetat de nenumărate ori.

Sub Ludovic al XIII-lea a apărut *Astrée* de Honoré d'Urfé, un roman enorm, în mai multe volume. Succesul a fost şi el, de aceiaşi proporţie. Prinţi, prinţese, ducese, magistraţi, episcopi, burghezi, soldaţi, negustori vorbiau de *Astrée,* imitau *Astrée,* îşi puneau întrebări din *Astrée.*

Moda de azi a romanelor lui Proust, în anumite cercuri, e mult mai slabă de cât aceia din veacul al 17-lea pentru opera fără sfârşit a lui Honoré d'Urfé.

Acţiunea romanului avea loc în veacul al 5-lea (!) într'o ţară jumătate feerică şi descria disperarea amoroasă a unui păstor anume Céladon, pricinuită de o păstoriţă numită Astrée. Dar în jurul subiectului, câte disertaţii grave asupra amorului, asupra onoarei şi apoi ce isprăvi, ce miraculoase lovituri de spadă, ce aventuri nemai auzite, nemai pomenite!...

Toată societatea timpului a fost înebunită. Mulţumită în parte romanului *Astrée* şi numeroaselor romane scrise în acelaş chip, francezii din acea vreme s'au exterminat unii pe alţii în duel...

In 1830 trăim o nouă şi tot atât de violentă ofensivă a romanului. Mulţumită unor Alexandre Dumas, Eugène Sue, Soulié şi chiar Balzac, fără a vorbi de alţii, numeroşi, un flux de literatură istorică, concepută se pare în delir, a înecat spiritul cititorilor pacinici. Se ivise în cărţile acelea o aristocraţie imaginată pe de-a'ntregul, duci şi prinţi de carnaval, agenţi de poliţie, baroni milionari, dandy misterioşi cutreerând Parisul cu câte un tigru mic alături de ei, în caretă. Aceşti romancieri povesteau întâmplări absurde şi palpitante. Parisul era plin, în închipuirea lor, de tipi fantastici, de comploturi îngrozitoare, de puşlamale care devin Excelenţe într'o oră, de rapturi de doamne ducese, cardinali sau suverani deghizaţi.

Să nu se creadă că e o literatură proastă şi fără influenţă. Din potrivă, politica timpului nu era mai puţin încercată şi această literatură, era singura care se citea în cantităţi mari, adică singura care răspundea unei nevoi. — *A.*

A treia ipoteză a lui Michelet

Am arătat într'unul din numerile trecute ale „Adevărului Literar” întâia şi a doua ipostază a lui Michelet. Revoluţia care izbucnise în Franţa, izbucnise şi în viaţa lui. A cunoscut pe domnişoara Mialaret, învăţătoare în vârstă de douăzeci de ani, care-i scria de la Viena scrisori de admiraţie în stilul colorat al istoricului. A cunoscut'o, s'a lăsat dominat de voinţa ei înflăcărată, în douăzeci de zile s'a hotărât şi a primit s'o ia în căsătorie. Sub influenţa acestei femei gingaşe dar neînduplecate, s'a ivit un al treilea om.

Ritmul, atmosfera, totul se inoeşte în el. Trăise înconjurat de camarazi, de elevi, de copii; în timpurile grele prin care trecuse, Mikievici şi Quinet l'au ajutat frăţeşte. Camarazii, elevii, prietenii dispar... Atanais Mialaret vrea să fie singură, să fie singură. Ce se petrece între aceste două fiinţe, între această femee fără simţul dragostei şi acest bătrânel devorat de extazele inimei, spiritului şi simţurilor? Drama s'a jucat fără martori. N'avem nici o mărturie... Michelet se supune de bună voe „dictaturii” soţiei. Atanais Michelet avea apucături literare: dominaţia ei se extinde şi asupra mesei de lucru a istoricului...

Ce fecunditate!... Un val de lucrări pornesc din cabinetul de lucru al lui Michelet. *Istoria Franţei* în zece volume; poemele naturaliste: *Insecta, Pasărea, Marea, Muntele;* poemele humaniste: *Amorul, Femeia, Societatea, Biblia Umanităţii, Fiii noştri ;* operele inedite : *Banchetul, Ziarul...*

Ce val şi ce victorie! Lamartine e obosit; Musset, sfârşit, Vigny, tăcut; Gautier, George Sand, se repetă; Quinet, Cousin, distanţaţi; Balzac a murit... Din toată generaţia romantică numai trei se ţin bine şi sunt în creştere: Hugo, Michelet, Sainte-Beuve.

Eruditul, istoricul Michelet din 1835 devine educatorul revoluţionar din 1845. Şi iată un al treilea Michelet, satiric, erotic, poet naturalist şi moralist...

Evident, acest al treilea Michelet este creaţia femeii lui, Atanais Mialaret, care a eliberat pe poet de rigorile de altădată. Dezamăgirile care-l fac să nu mai creadă nici în Dumnezeu, nici în Om, îl silesc pe Michelet să se refugieze în comentarul liric al marilor spectacole ale naturii. — *A.*

Anecdote

Cunoscutul om de spirit Georges Feydeau, fu acostat odată în holul unui hotel de un pasager care căuta odae.

— Ai o odae ? îl întrebă pasagerul.

— Da.

— De minune. E aşa de greu în ziua de azi să găseşti odae la Paris. Şi cât costă ?

— Doisprezece franci.

— Destul de scump, dar în sfârşit. Se poate vedea ?

— Dacă vrei.

Feydeau sui cu celălalt câteva etaje, străbătu un coridor şi deschise o uşă.

— Uite-o.

— Imi place... o iau.

— Mai încet, răspunde Feydeau, camera asta e a mea.

— Dar bine...

— M'ai întrebat dacă am o cameră. Ţi-am răspuns că da. Nu numai că ţi-am spus cât mă costă, dar am împins politeţa până acolo, că te-am condus să o vezi. Şi tot nu eşti mulţumit? eşti prea pretenţios!

Zicând acestea Feydeau întoarse spatele călătorului, încremenit.

* * *

Eşind dintr'o cafenea de pe marile bulevarde, Feydeau văzu venind spre dânsul un om în redingotă jerpelită, cunoscut ca *tapeur* fără leac. Individul se apropie surâzând, cu pălăria în mână, cu mâna pe jumătate întinsă şi îşi începe palavrele :

— Am avut un post aşa de bun, dar l-am pierdut.

Feydeau îl întrerupe :

— Imi pare rău, dar nu l-am găsit eu !...

Şi o şterse repede.

* * *

La un restaurant se apropie odată de Feydeau o actriţă romăncă necunoscută, şi îi spuse:

— Ce bine îmi pare că-ţi fac cunoştinţa, domnule Feydeau. Am jucat piesele dumitale peste tot locul în România: la Bucureşti, la Iaşi, la Cernăuţi, la Arad, la Caracal, la Călăraşi, la Brăila, peste tot locul, peste tot locul...

Atunci Feydeau :

— Nu sunt supărat pe dumneata.

DESIGUR că veţi deveni RADIOFONIST

Ca să vă puteţi procura un aparat de RADIO eftin şi bun, urmăriţi

ZIARUL

radio

cea mai răspândită publicaţie populară de radiofonie.

Publică articole technice, sfaturi, informaţiuni dela noi şi din toată lumea, corespondenţa cu cetitorii şi programul pe o săptămână înainte al tuturor posturilor de emisiune.

Preţul unui exemplar este de Lei 6.

Redacţia şi administraţia: Bucureşti str. Sărindar No. 7—9—11.

NOU! NOU!

In Editura „Naţională“ S. CIORNEI

Bucureşti, Str. Decebal, 8

A apărut cel mai frumos roman al distinsului scriitor

CLAUDE FARRÈRE

CIVILIZAŢII

Depozitul General la Agence Generale de Librairie Bucureşti, Str. Lipscani, 16

De vânzare la toate librăriile din ţară Lei 65.—

Proteza „Dentară“

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE

în continuă funcţiune

dela 8 dimineaţa până

la 8 seara fără întrerupere

Lucrări de precizie în

AUR, PLATINĂ, CAUCIUC

PLOMBE de tot felul

Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Asemănare

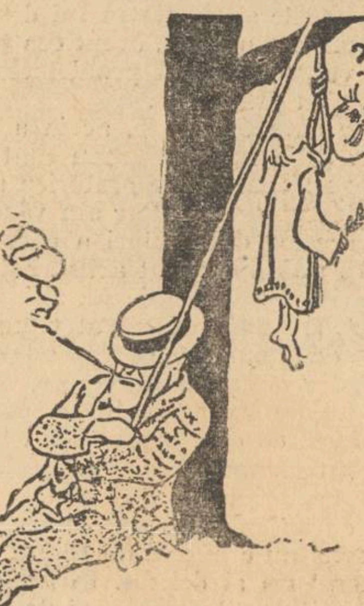

— Are ochii mamei.

— Şi fruntea bunicului.

Copilul. — ... şi pantalonii lui papa.

La Societatea Naţiunilor

Chestia dezarmării a rămas în „suspensie”.

Liniştirea Chinei

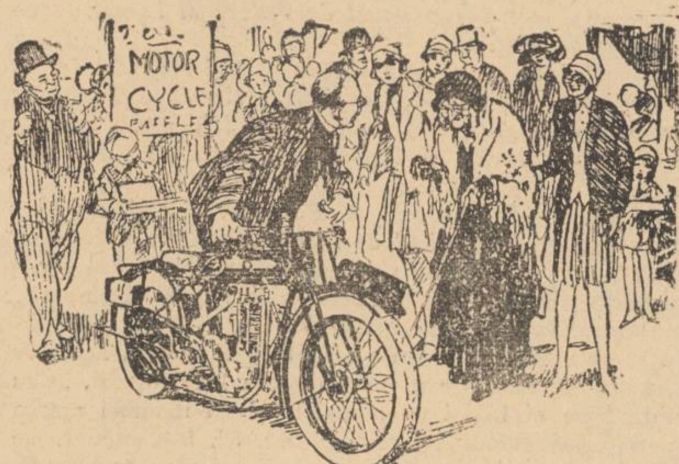
Dragonul chinez. — Nu mi-a rămas decât un singur general. Oare cu cine s'ar putea bate?

Porumbelul Păcii

Va putea oare sta pe bara aceasta?

Capriciile Hazardului

— Doamnă, am plăcerea de a vă anunţa că aţi câştigat la tombolă obiectul cel mai de valoare. Iată-l.

TIP. „ADEVERUL” S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 415

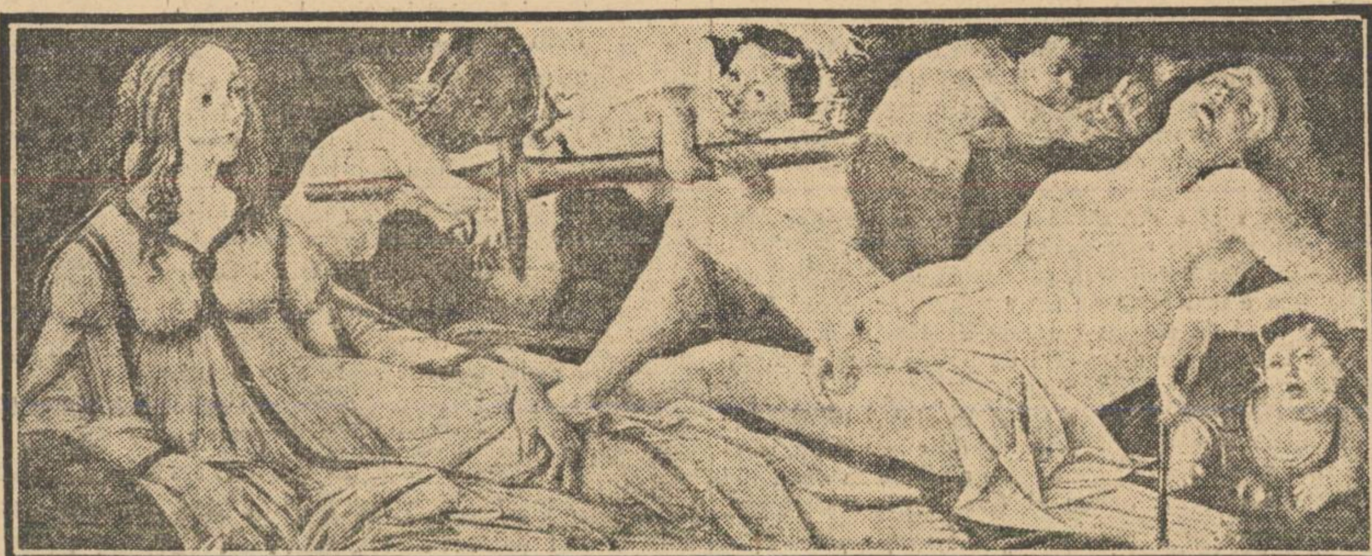
7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 18 Noembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

O sută de ani dela moartea lui Schubert

La 19 Noembrie 1928, se împlinesc o sută de ani de la moartea celui ce a ştiut să fie interpretul melodios al tuturor suferinţelor omeneşti.

Franz Schubert ne-a lăsat o comoară preţioasă: peste 600 lieduri, după versuri de Goethe, Schiller, Mueller, Walter Scott, etc., şi alte numeroase compoziţiuni pentru coarde, pian, simfonii şi opere.

Până la sfârşitul vieţii, Schubert a căutat să pună într'un acord desăvârşit, arta muzicală cu sentimentele cele mai delicate ale sufletului omenesc.

Comparându-l cu alţi compozitori, ei par că au scris proză, atât e de izbitor caracterul poetic al muzicii lui Schubert. Romantismul său pare a fi mai apropiat ca colorit de al lui Victor Hugo, decât de al lui Schumann sau Beethoven.

Schubert, în muzica sa, a căutat să imortalizeze viaţa cu toate plăcerile, dar şi cu toate amărăciunile ei.

Veselia ce apare destul de des în „liedul" său, este de multe ori oprită de acorduri grave, de tonalităţi pline de melancolie.

In muzica lui simţim cum vorbeşte inima compozitorului, deschis, fără să aştepte vre-un răspuns, traducând cu o artă sinceră toate senzaţiile unei vieţi originale.

Schubert a avut o adevărată viaţă de boem, împărtăşind cu prietenii săi clipe fericite, dar şi momente de desnădejde. Viaţa lui n'a avut nimic din izolarea lui Beethoven. Schubert avea un temperament comunicativ, scria ziua şi petrecea nopţile cu prietenii săi vienezi, scriitori, poeţi sau pictori.

Pasiunea lui pentru artă şi tovărăşia prietenilor săi erau de mare ajutor pentru existenţa sa atât de şubredă.

In 1819 el întâlni un om generos, pe contele de Spaun.

Schubert trecea drept un om sincer şi modest, binevoitor şi generos; el era iubit şi apreciat de toţi cei ce-l cunoşteau.

Instrucţia lui era aleasă şi multe „lieduri" aveau versurile făcute de el. Nici un artist nu s'a identificat mai mult cu opera sa ca Schubert, şi în „liedurile" lui găsim pe compozitorul lor.

Franz Schubert

In afară de „lieduri", Schubert a abordat toate genurile muzicale; compoziţiile sale, astăzi clasice, fac de mult parte din patrimoniul artistic al lumii întregi. Câtă emoţie nu stârneşte „Ave Maria", „Regele ielelor", „Margareta la tors", liedul forelei, triourile, quartetele pentru coarde, quintetul, simfoniile sale printre care putem cita faimoasa simfonie neisprăvită. Dar piesele pentru pian, sub formă de sonate, impromptus ori momente muzicale.

Opera sa „Rosamunde" nu a avut succesul aşteptat şi nu a figurat pe afiş decât două zile pentru a nu se mai relua niciodată. Rosamunde, cu baletul său atât de fin, a fost o decepţie mare. Schubert a abordat genul operei în dorinţa de a obţinea succesul lui Weber, care triumfa pe atunci cu „Freischutz" pe scena Operei din Berlin şi pe alte scene germane.

Franţa a fost ţara care a contribuit cel mai mult la consacrarea lui Schubert; între 1830 şi 1850 el a fost compozitorul la modă al saloanelor pariziene.

Aceasta nu este oare o dovadă evidentă de apropierea gusturilor între cele două capitale rafinate ale Europei, între Viena şi Paris?

Către sfârşitul anului 1828, suferinţele sale fizice ajung la paroxism: tifosul puse capăt acestei vieţi chinuite, dar atât de fecundă în producţii artistice. El moare în vârstă de 31 ani, foarte sărac, încât rudele şi prietenii au fost nevoiţi să dea două concerte, pentru a face faţă cheltuelilor de înmormântare şi de monument funerar. In 1872, municipalitatea vieneză inaugurează primul moment al lui Schubert.

Serbarea de gală, consacrată operelor sale, aduce peste 20.000 de fiorini!

Mare admirator al lui Beethoven, Schubert a cerut să fie îngropat în acelaş cimitir cu titanul dela Bonn.

Beethoven l'a cunoscut foarte puţin... Pe când era bolnav, i se aduse o colecţie de lieduri de Schubert, în manuscris. Astfel, Beethoven a putut să-l aprecieze:

„Există în omul acesta — spunea el — o scântee divină şi ce n'aşi da să-i pot transforma poemele!"

Se ştie că Liszt a realizat ideia lui Beethoven, înzestrând literatura pianului cu acele aranjamente cunoscute ale liedurilor lui Schubert.

Azi constatăm că s'a împlinit profeţia lui Beethoven, care, după ce a examinat liedurile lui Schubert, a spus:

„Acest artist va face sgomot în lumea întreagă şi regret că nu l-am cunoscut mai de vreme".

Ce omagiu mai mare, i se putea aduce?

E prima lui consacrare, şi care datează de o sută de ani.

După Beethoven, e sărbătorit Schubert în lumea întreagă.

Centenarul lui Schubert mai este dovada cea mai evidentă că cuvintele rostite la înmormântarea lui de poetul Grillparzer, au exprimat un mare adevăr:

„La mort a enterré ici un trésor, mais des éspérances plus belles encore!".

I. F.

Trei Metropole

de LIVIU REBREANU

Umbrele nopţilor romane

Camera mea, la un etaj înalt, are fereastra spre o piaţă cu clădiri simple printre şi peste care, în umbra nopţii, se profilează siluete vagi de turnuri şi cupole... Prima noapte romană în fereastra deschisă am petrecut-o, subt farmecul celei mai puternice emoţii ce am simţit-o vreodată în viaţă. In vreme ce ochii scrutau întunerecul, în suflet îmi cânta un singur cuvânt, cutropitor de magic: Roma...

Jos se svârcoleau sgomote de oraş mare: clopote de tramvaie, ţipete de klaxon, vâjîit de motoare automobile, paşi grăbiţi pe trotuare... Toate însă estompate într'un murmur straniu ce părea că porneşte din alte lumi. Puncte de lumină schiţau conturul pieţei şi gura celor câteva străzi. O fântână se bănuia în mijloc... Dar peste viaţa oraşului modern, peste luminile lui de veghe, într'o ceaţă alburie, pluteau, fâlfâiau, se alungau umbrele unor vieţi demult dispărute şi totuş veşnic prezente. Zei, oameni, monumente răsăreau, în negura fermecată, fiecare cu imaginea mai clară ca oricând, strălucind într'o existenţă nouă, eternă. Istoria lumii întregi, în capitole de un relief uluitor, se desfăşoară înaintea ochilor aprinşi. Toată civilizaţia umană, un imens tablou în culori vii, se înfăţişează ca într'un muzeu aranjat de forţe divine...

Şi am mereu impresia mângâetoare că, după un drum nespus de lung, m'am întors acasă, că bucuria întoarcerii mi-a şters toate ostenelile şi că amintirile cele mai vechi, ale începutului de viaţă, ca nişte flori aromitoare, se ridică din toate părţile, îmi lămuresc lucruri neînţelese niciodată, îmi împrospătează momente uitate şi părăsite demult.

Dar mintea nu cuprinde decât un cuvânt, mereu acelaş, ca şi când singur ar fi exprimat tot trecutul, prezentul şi viitorul, toate vieţile şi toate lumile: Roma...

Şi azi, reamintindu-mi prima noapte romană, sufletul meu retrăeşte emoţiile de-atunci. Nicăiri în lume nu te pot vrăji atât de profund amintirile şi închipuirea. Au fost alte oraşe, poate mai strălucite, poate mai bogate, poate mai mari; au dispărut de pe faţa pământului şi omenirea a mers înainte, uitându-le. Roma însă, de când a apărut în conştiinţa istoriei, a rămas, în ciuda tuturor vicisitudinilor soartei, capitala lumii. Numele acesta s'a gravat pentru totdeauna în sufletul omenirii. Oraşul Etern. De două mii de ani e centrul civilizaţiei. Incercaţi a elimina Roma din istoria umanităţii — istoria încetează a mai exista. Fără Roma nu mai poate fi cultură, nici ştiinţă, nici religie. Când străluceşte Roma sunt epocile de glorie ale civilizaţiei şi istoriei. Eclipsele Oraşului Etern înseamnă eclipsele omenirii. Strămutarea capitalei imperiului roman la Bizanţ, când Roma devine oficial un oraş de provincie, aduce întunerecul evului mediu. Chiar atunci, puţinele raze de lumină ce dau speranţe sufletului mohorît tot dela Roma pornesc, Roma papală. Roma — izvorul veşnic viu al energiei organizate.

In timp ce umbrele mari se vâltorau peste metropola adormită ca nişte uriaşe aripi ocrotitoare, în timp ce însăşi realitatea Romei ochii mei mai mult o ghiceau decât o vedeau în acea primă noapte de adoraţie, o întrebare se năştea şi mi se închega în suflet: oare nu tot din Roma va trebui să pornească şi lumina şi organizarea de care are nevoe lumea noastră zdruncinată din făgaşul ei şi rămasă fără cârmă? Şi uneori mi se părea că, drept răspuns, întunerecul nopţii, frământându se necontenit, se contura subt formele unei uriaşe cămăşi negre ce îmbracă întreg cuprinsul. Inchideam ochii şi vedenia se risipea într'un haos, în hoasul ce-l aduceam de-acasă. Citisem atâtea orori despre Italia fascistă şi atâtea minuni că icoana ei n'avea nici o precizie în inima mea. De multe ori însă îmi zisesem: colţul de pământ unde au apărut oamenii care au ştiut să cucerească lumea şi să-i îndrumeze mersul pentru atâtea veacuri, poate rămâne steril de-acuma în eternitate? Dar pământul într'adevăr bun rodeşte mereu, numai să fie îngrijit bine şi să i se lase răgaz să se odihnească din când în când, să-şi refacă puterile! Poporul roman, după ce şi-a împlinit menirea, a îmbătrânit, a degenerat, s'a sfărâmat. Peste sângele acesta istovit a venit, fără totuş a-l putea copleşi, altoiul barbar, tânăr, sălbatec, plin de vigoare şi de vitalitate. Din împreunarea aceasta, între bătrâneţe şi tinereţe, n'au putut rezulta decât progenituri şubrede. Italia, ca stat, a trebuit să aibă o viaţă vegetativă. Alte neamuri, cu preponderenţa sângelui tânăr, au luat conducerea, au strălucit, au îmbătrânit. Pământul italian a avut un răgaz mai mult decât milenar să-şi regenereze puterile creatoare. Oare poporul italian altoitu-s'a cu destul sânge nou spre a putea renaşte la o nouă viaţă, spre a putea întemeia un nou imperiu, spre a putea relua conducerea lumii?

Impreună cu întrebările îmi reapărea figura de energie a omului cu cămaşa neagră. Tinereţea cea calmă, sigură de sine cuprindea parcă toate speranţele şi promitea toate posibilităţile.

Giovinezza, giovinezza!

Cea dintâi plimbare în Roma trebue să fie fără ţintă. Orice sistematizare te-ar face să vezi numai lucruri cunoscute de-acasă şi te-ar împiedeca să descoperi tu însuţi ceva. Eliminând surprizele, te lipseşti de cel mai abondent izvor de admiraţie. Şi doar aici fiece pas îţi oferă prilejuri de descoperiri, căci fiece colţişor de pământ, fiece piatră, fiece fir de nisip e îmbibat de un trecut glorios, e un petec de istorie, o perpetuare conştientă în prezent a timpurilor, spre deosebire de alte locuri unde trecutul, un morman de taine indescifrabile, te lasă să treci nepăsător. Roma e evanghelia a cărei citire îţi dărueşte mereu bucurii noui...

Pe Via del Tritone ajung la Corso, în faţa Palatului Chigi unde se află ministerul de externe, dar mai cu seamă unde lucrează Mussolini. Insoţitorul roman îmi şopteşte aici tainic:

— Uite, vezi hotelul cela mic, la dreapta?... Fereastra deschisă, la etajul al doilea?... Acolo au fost arestaţi conspiratorii care au vrut să suprime pe Mussolini deunăzi! Din fereastra deschisă aveau să tragă cu arma militară asupra ducelui în clipa când să iasă pe poarta palatului... Cincizeci de metri! Il omorau cu siguranţă dacă n'ar fi fost împiedecaţi la timp!

Mergem pe trotuarul stâng. Ici şi colo, pe stâlpii lanternelor, tăbliţe cu inscripţia „Pietoni a sinistra". Pe-alocuri câte-un miliţian tânăr, în uniformă, cu shako în cap, controlează circulaţia, discret, parcă s'ar afla întâmplător acolo: pietonii să ţină stânga...

Piazza Colonna. La mijloc, coloana lui Marc-Aureliu, încinsă cu reliefurile războaielor cu Parţii, fireşte cu Sf. Petru în vârf. Traversăm şi îndată suntem în Piazza Monte Citorio cu parlamentul. A, parlamentul care-şi trăeşte aici ultimele zile!... Cotim prin câteva stradele strâmte şi ne pomenim brusc în Piazza Rotonda, cu fântâna miraculoasă, în care dacă arunci o monedă de argint te mai întorci la Roma, şi mai ales cu Panteonul.

Se spune că Monte Citorio, înălţimea pe care se află piaţa cu obeliscul şi cu parlamentul, s'ar fi ridicat toată numai din dărâmăturile clădirilor antice. In schimb Panteonul, singurul edificiu cu zidurile şi bolta rămase intacte din vremea strălucirii romane, parcă s'a scufundat în pământ. Odinioară trebuia să urci cinci trepte la intrarea porticului; acuma cobori puţin intrând. De jur împrejur solul s'a ridicat, desigur tot din dărâmături antice. Timpul nivelează tot şi, încetul cu încetul, acopere trecutul. Din strădaniile omului, din operele lui rămân numai amintirile care plutesc în văzduh ca energii veşnic fecunde pentru urmaşi.

Pe lângă Universitate sosim în magnifica Piazza Navona, cu cele trei fântâni minunate, — două construite, zice-se, de Bernini care a împodobit Roma cu atâtea frumuseţi monumentale. Aici a fost circul cel mare al lui Domiţian, de două ori mai lung ca piaţa actuală.

Inainte. Tăiem Corso Vittorio Emanuele şi dăm în Piazza Campo de' Fiori. Unde a fost ars pe rug, ca eretic, Giordano Bruno acum trei secole şi un sfert, a-

(Continuarea în pag. II-a)

Prefaţă

la un volum de stihuri uşoare

Prin ce ţinuturi rătăceşti
Pribeagă?
In care grotă din poveşti
'Ai hibernat — o vară 'ntreagă?

O, Muza mea cu nasul mic
Şi coapse fine
Abia sculptate din nimic,
De ce te-ai dus de lângă mine?...

Ţi-am prins în părul inelat
Vre-o floare artificială?
Te-am ofensat
Cu vre-o metaforă banală?

Ori mi-ai bătut vre-odată 'n geam
Şi, spionând perdeaua trasă,
Te-ai supărat că nu eram
Acasă?...

Vrei poate macii din livezi
Pe toţi cu mâna ta să-i scuturi?
Sau te distrezi
Cu pălăria după fluturi?

N'ai adormit cumva pe-afară
Şi te-ai trezit subt un umbrar,
Indrăgostită de-un măgar
Ca 'n Visul unei nopţi de vară?

Cu Demonul lui Lermontof
Te'i fi 'ntâlnit şi ţi-a fost frică?...
Nu ţi-a intrat cumva 'n pantof
O pietricică?

(De-aceea 'mi ese şchiop şi mic
Un vers, în fiecare stanţă...
Vezi, tot m'ai inspirat un pic
De la distanţă!)

Ori m'ai zărit vre-odată stând
Cu muza altuia? Se poate.
Le-am spus cuvinte dulci, pe rând,
La toate...

Dar n'am făcut'o pe furiş
Cum fac confraţii mei cu tine,
Ci pe afiş
Mi-am spus păcatul la oricine.

Şi confidenţele, tu ştii,
Le-am dat pe faţă, *tale-quale*,
Intr'un volum de Parodii
Originale...

● ● ●

Oricum, de-o fi ca'n viitor
Să placă stihurile mele,
Las mărturie tuturor
Că n'ai colaborat la ele.

Că singur m'ai lăsat să scriu
O carte 'ntreagă fără tine...
Şi dacă totuşi mai târziu
Te vei întoarce lângă mine,

Nici nu te-alung, nici nu te 'mpac
Ci 'n fundul călimării crunte
Muind un deget, am să-ţi fac
Un benghiu în frunte!

G. TOPÎRCEANU

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ — TELEFON 362/47 — 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI) — EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI — MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDIŢII IN TOATA ŢARA

cum e piaţă de legume!... Printr'o stradelă dreaptă trecem la Vicolo di Grotta Pinta a cărui curbă înseamnă linia teatrului lui Pompei. Colţul acesta însă e mai sfânt pentrucă aici, în faţă, era Porticul lui Pompei unde a fost asasinat Iuliu Cesar.

Incă câţiva paşi şi iată Piazza Benedetto Cairoli cu Palazzo Santa Croce, reşedinţa legaţiei române. Pe Arenula di Tor Argentino animaţia e vie. Tramvaiele aleargă încărcate; vatmanii tineri, încasatorii tineri. Sergenţii de stradă, curaţi, sprinteni, toţi tineri. Pe trotoare oamenii sunt grăbiţi, vorbesc puţin, au pe faţă un îndemn, parcă toţi ar merge spre aceiaşi ţintă...

Fiindcă mai am timp până să sosească colegii mei, pornesc prin Via dei Caldarari să văd în fugă Palazzo Cenci, ridicat pe ruinele teatrului antic Balbus şi faimos atât prin povestea Beatricei Cenci cât şi prin aşezarea lui la marginea vechiului Ghetto. La o bina, în apropiere, lucrează de zor nişte zidari, cântând în ritmul muncii:

Giovinezza, giovinezza...

Imnul fascismului. Adică marşul fascismului. Toate imnurile ţâşnite din adevărate avânturi populare sunt în *tempo di marcia*, indicând negreşit paşii tumultuoşi spre victorie. Preţuit estetic, cântecul fascismului n'o fi având calităţi, nici ca text şi nici ca melodie, mai ales ţinând seama că e vorba de un popor atât de artist ca italienii. Totuş, mai presus de orice valoare estetică, marşul acesta naiv are o putere de fascinaţie care cucereşte chiar pe un străin. Exprimă parcă tinereţe şi biruinţă, — biruinţa tinereţei.

Deaceea nici nu se putea ceva mai potrivit pentru a exterioriza sentimentul Italiei de azi ca acest marş tineresc. In semnul tinereţei trăeşte acuma toată Italia şi în semnul ei porneşte din nou în vâltoarea lumii. Fascismul a pus pretutindeni în frunte tinereţea, în toate posturile de luptă, de muncă şi de onoare. Şi pretutindeni se simte şi se vede entuziasmul optimist al tinereţei. Elanul ei s'a comunicat întregului popor, încât chiar şi bătrânii au o ţinută mai dârză ca aiurea. Fiorii tinereţei clocotesc în atmosferă, fiorii vieţii noui....

Intorcându-mă spre Piazza Benedetto Cairoli, mergeam în urma unui bătrân elastic care, cu bastonul între degete, susura discret cântecul fascist. Nişte copii, pe o bancă, la umbra unui copac bătrân, privindu-se unii pe alţii, cântau cât îi ţinea gura: „*Giovinezza, giovinezza...*" Dintr'o fereastră deschisă o voce de fată, acompaniată energic de un pian cam dezacordat, cânta cu mult suflet marşul tinereţii... Gândindu-mă că adevăratul imn naţional e numai cel care e cântat de toată lumea, ca o plinătate reală a sufletului în toate împrejurările, începui să fredonez şi eu, în neştire: „*Giovinezza, giovinezza...*"

La colţul străzii, înainte de-a coti, domnul cu baston întoarse capul spre mine şi, cu însufleţire pe faţa-i brăzdată de ani şi cu ochii în sus, îmi zise oftând:

— *Ah, signore, giovinezza!*

LIVIU REBREANU

Biblioteca clasicilor români

sub conducerea d-lui E. LOVINESCU

In această bibliotecă ce reprezintă o adevărată revoluţie în materie culturală şi un instrument unic de vulgarizare a marilor noştri scriitori în tinerimea şcolară întru cât programul ei constă în publicarea „*celui mai bun text în cel mai bun comentar*" au apărut şi cele trei piese istorice ale lui:

Vasile Alecsandri

1. Fântâna Blanduziei
2. Despot-Vodă
3. Ovidiu

în admirabile ediţii prevăzute cu studii istorice, analize literare, note explicative datorite d-lui E. Lovinescu.

Se pot procura de la toate librăriile din capitală şi provincie.

Editura „Ancora" S. Benvenisti & C-ie.

DESIGUR că veţi deveni RADIOFON ST

Ca să vă puteţi procura un aparat de RADIO eftin şi bun, urmăriţi

ZIARUL

radio

cea mai răspândită publicaţie populară de radiofonie.

Publică articole technice, sfaturi, informaţiuni dela noi şi din toată lumea, corespondenţa cu cetitorii şi programul pe o săptămână înainte al tuturor posturilor de emisiune.

Preţul unui exemplar este de Lei 6.

Redacţia şi administraţia: Bucureşti str. Sărindar No. 7—9—11.

Mare asortiment de Astragan Skong, Vidre Seal Other Oposum etc. etc.

Depozitul Francisc Koflen

Blănării LANURI Bucureşti Strada Tudor Vladimirescu 1

Dr. CABANÈS — *Moravuri intime din trecut*

Regele-Sergent

Patima pentru lux şi pompă teatrală era atât de mare la întâiul rege al Prusiei, încât murind, îi părea rău mai cu seamă că nu vedea măreţia convoiului funebru.

Urmând lui Frederic I, Frederic-Wilhelm I (1713-1740) s'a adresat cu aceste cuvinte curtenilor: „Tatăl meu v'a pedepsit cu vergi; eu vă voi pedepsi cu scorpioni".

Avar şi irascibil, ducea economia până la sgârcenie, brutalitatea — până la violenţă. Şi-a transformat regatul într'o cazarmă, pe supuşi în automaţi. Frederic I cheltuise la încoronare 6 milioane de taleri. Frederic-Wilhelm — suma, riguros numărată şi controlată, de 2547 de taleri şi 9 pfenigi. Noul rege, din numărul imens de slujbaşi ai Curţii a reţinut un şambelan şi cinci paji. A vândut fără milă o mie de cai găsiţi în grajdurile regale şi a suprimat toate serbările şi jocurile dela Curte.

Ţinea la ordine pe care o voia perfectă. Respecta ordinea stabilită şi a rânduit cu program, oră cu oră, minut cu minut, zilele fiului său.

Mulţumită acestei meticulozităţi a creat o armată model. Severitatea pedepselor făcea pe soldaţi foarte atenţi la datoria lor. Cismele luceau ca oglinda! Exerciţiile militare se făceau cu o exactitate perfectă. Soldaţii se mişcau de parcă ar fi fost traşi pe sârme. Regele avea ochiul atât de ager, încât vedea până la capătul regimentului pus pe o linie, mişcarea cea mai mică afară din rând.

Dacă era satisfăcut, îşi îmbrăţişa cu dragoste generalii şi ofiţerii superiori, iar soldaţilor le distribuia bere, sub directa lui supraveghere.

Inzestrat cu o memorie miraculoasă, recunoştea pe toţi cei ce serviseră în armata lui, chiar multă vreme după eliberarea lor. Regele Poloniei, oferind colegului său defilarea unui regiment, Frederic-Wilhelm zăreşte de departe un taboşar:

— Fac prinsoare că acel toboşar a făcut parte din armata mea!

Toboşarul a fost chemat afară din rânduri, şi spre uimirea tuturor, regele Prusiei i s'a adresat numindu-l cu numele întreg şi pomenind regimentul din care făcuse parte.

Aspru cu el însuşi, Frederic-Wilhelm era tot atât de aspru şi cu ceilalţi. Acest rege „aspru şi cast" — a scuipat odată în sânul unei doamne pentru că se decoltase prea mult — „războinic şi brutal", se culca pe un pat de campanie cu cismele în picioare, se scula la ora patru dimineaţa vara, şi la ora şase iarna. Şi, după recitarea unui psalm, se ducea la câmpul de exerciţii, unde supraveghea trupele.

Vai de cel ce nu mergea drept! Cea mai mică abatere dela disciplină, atrăgea o ploaie de lovituri cu bastonul.

Bastonul legendar al Regelui-Sergent nu se sfia nici de spinarea ofiţerilor. Marile manevre aveau loc odată la doi ani, în Mai şi Iunie, dar parada anuală era şi mai impunătoare. Dela ora două din noapte Regele se ducea să inspecteze regimentele cari urmau să defileze, şi până la ora cinci seara Frederic-Wilhelm rămânea călare pe cal, fără a arăta cea mai mică oboseală. După defilarea ultimului soldat, regele se ducea în grabă la Potsdam, garnizoana oraşului, în fruntea căreia se aflau grenadierii uriaşi, de care era atât de mândru.

Intâiul batalion al acestui regiment avea 2000 de oameni, coloşii Prusiei. Dar natura, dăruindu-le înălţimea, li-a luat orice altă frumuseţe. Cei mai mulţi dintre aceşti uriaşi erau urâţi sau betegi. Pentru astfel de soldaţi, regele era gata la orice cheltueli. Ministrul Prusiei la Londra descoperind odată pe străzile capitalei un Irlandez uriaş, Frederic-Wilhelm nu s'a lăsat până ce nu l'a cumpărat, plătind 32.000 lire.

Dragostea pentru soldaţii lui merge atât de departe, încât nu se mulţumeşte să-i ocrotească, dar veghiază ca şi căsătoriile lor să fie cât mai potrivite. „Urmaşii, spune Biblia, văzură că fetele oamenilor erau frumoase; le luară drept femei şi avură copii. Frederic-Wilhelm care citea Biblia, voi să facă la fel, şi să înmulţească, prin căsătorii, numărul oamenilor lui uriaşi.

Ducându-se într'o zi dela Potsdam la Berlin, regele întâlni o fată frumoasă, bine făcută şi foarte înaltă. O chemă şi află că e Saxonă, nemăritată şi fusese la Berlin după târgueli. Acum se întorcea acasă, într'un sat din Saxa.

— Atunci, îi zise Frederic-Wilhelm, vei trece prin Potsdam, care ţi-e în drum, şi te rog să dai acest bileţel comandantului garnizoanei. Te rog să-l dai chiar d-ta şi vei primi pentru osteneală, un dar.

Fata primi bileţelul şi moneda, dar, bănuind ce o aşteaptă la Potsdam, nu intră în garnizoană. Găsi la poartă o babă căreia îi dădu scrisoarea şi banul, spunând s'o ducă repede comandantului căci e din partea Regelui. Apoi fata îşi văzu de drum, cu pas grăbit.

Baba se duse la comandant care citi scrisoarea. Regele îi poruncea să căsătorească pe loc pe conducătoarea biletului cu unul dintre grenadieri, numit precis. Femeia fu foarte mirată de acest desnodământ, dar se supuse ordinului Majestăţei Sale, deşi a fost nevoie de toată autoritatea comandantului ca grenadierul să-şi învingă sila.

Fetele înalte şi bine făcute din tot regatul erau urmărite şi silite să se căsătorească imediat cu grenadierii gigantici. Dar această pepinieră de uriaşi n'a dat rezultatele aşteptate... Munţii nasc... şoareci.

Mulţumită recrutărilor silnice, Frederic-Wilhelm a izbutit să-şi creeze o armată de soldaţi omogeni şi voluntari. Codul militar german făurit de acest rege militarist la exces, era greu ca un drug de fier, minuţios ca o ceremonie, sălbatec şi complicat ca un instrument de tortură care ar fi ieşit din colaborarea unui călău cu un birocrat. Se înţelege lesne gândul lui Frederic când prinţul de Anhalt admira odată ţinuta superbă a trupelor regale:

— Te miră ordinea şi disciplina acestor soldaţi? — zise regele. — E ceva care pe mine mă miră şi mai mult!..." — „Ce anume, Sire?" — „Că suntem în siguranţă, în mijlocul lor..." Autocratul îşi da seama de sentimentele adevărate ale soldaţilor faţă de şefi.

Nici poporul nu-l iubea mai mult.

Preumblările Regelui prin Berlin stârneau aceiaşi spaimă ca deschiderea uşilor unei menagerii. Toată lumea fugea din faţa acestui tigru sălbatec. Uliţele se goleau ca prin farmec. Dacă întâlnea o femee, o lovea cu piciorul în pântece: — „Acasă, ticăloaso! O femee de treabă stă acasă!..." Dacă întâlnea un tânăr, îl trimetea la regiment. Prin tot palatul se aflau o duzină de ciomege la'ndemână, spre a bate pe cei ce nu-i răspundeau cum se cuvine.

Judecăţile Regelui erau tot atât de sumare şi de grosolane. Un soţ, acuzându-şi soţia că l'a înşelat, cere divorţul. Cum n'are nici o dovadă, tribunalul respinge cererea reclamantului, care se adresează atunci regelui. Frederic-Wilhelm, fără alte constatări, condamnă soţia, adăogând: „Sentinţa mea e mai bună de cât a nebunilor ălora!..." Apoi, confruntând pe soţ cu cel care l'a înşelat, întreabă: „Asta e?.... Trage-i două perechi de palme şi să ia în căsătorie pe soţia adulteră!..."

Frederic-Wilhelm avusese odată în slujbă un savant: l-a pus pivnicer ca să-l expună ispitei de a se îmbăta, ceiace s'a şi întâmplat. I-a dat apoi toate slujbele în stare să-l ridiculizeze: l-a numit nebun al Curţii, mare şambelan, baron, etc.

Regina aduse în taină un peruchier dela Paris, crezând că soţul nu va băga de seamă schimbarea coafurei, dar s'a înşelat. Regele s'a înfuriat. Curtea era toată de faţă. Frederic-Wilhelm a poruncit reginei să intre într'o cameră alăturată împreună cu cele două fete, unde o sili să mărturisească. Apoi, chemând pe peruchierul francez, îl înjură, ameninţându-l cu o pedeapsă exemplară, şi-i porunci să tae părul tinerelor prinţese. Peruchierul se supuse, îngrozit. Regina, sufocată de plâns, îşi aştepta soarta. Frederic-Wilhelm, cu voce îngrozitoare rosteşte sentinţa: „Doamnă, dacă nu-ţi dau aceiaşi pedeapsă ca şi fetelor, nu o fac pentru dumneata, ci pentru mine; nu se cade să trăesc cu o femee tunsă!..." Peruchierul, drept pedeapsă, a fost înrolat ca toboşar în garnizoana Koenigsberg.

Frederic-Wilhelm inspira Reginei o frică atât de mare, încât nu îndrăznea să-şi pună niciodată diamantele în faţa Regelui care toată viaţa lui a urît luxul.

I-a plăcut vinul, dar nu şi femeia, de care căuta totdeauna să se depărteze. Regele August al Poloniei l-a poftit pe Frederic-Wilhelm într'o seară la masă. Vinurile ungureşti curseseră în valuri. După masă, au plecat la un cabaret, deghizaţi în domino. August voia să vadă dacă regele Prusiei are aversiune pentru femei. Intr'o cameră alăturată, adusese o fată de o frumuseţe răpitoare, mascată, culcată pe o canapea.

Regele Poloniei o rugă să-şi scoată masca; fata se opuse la început, dar regele îi spuse că doi regi vor să-i admire chipul. Fata îşi scoase masca: era într'adevăr de o frumuseţe răpitoare. Frederic-Willhelm nu se putu opri să nu spună: „E foarte frumoasă!" şi în aceiaşi clipă se răsuci pe călcâe şi eşi repede din cameră. Mai târziu s'a plâns unui ambasador că regele Poloniei voise să-l ducă în ispită...

Totuşi, Frederic-Wilhelm la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, când a devenit Rege, avea cinci copii; regina a mai născut nouă. Regele nu voia să-şi înşele pe scumpa lui *Friecken* sau *Fifi*, cum numea el pe Sophie-Dorothea. Ceeace nu înseamnă că domnea totdeauna cea mai perfectă armonie conjugală. Regele rostea aforisme de felul acestora:

„Moartea soţiei n'are mai multă valoare decât pierderea unui dinte stricat, care te doare numai când îl scoţi, dar după aceia îţi pare bine!"...

Frederich-Wilhelm obicinuia să ia parte la nunţile tuturor ofiţerilor, şi obliga pe Sophie-Dorothea să ia parte şi ea ca să deschidă balul, dansând cu mirele. La nunta unui locotenent de gardă, crezu că e mai puţin compromiţător pentru ea să danseze o poloneză în locul unui menuet. Locotenentul, ameţit, o învârti atât de violent, sărind cu ea prin tot salonul, încât regina părea o fată de cabaret, după expresia baronului de Poellnitz. Regele, în loc să se supere, îşi ţinea coastele de râs la acest spectacol, potrivit pentru gusturile lui.

Atitudinea lui Frederich-Wilhelm în faţa morţii, a fost însă eroică. A suferit de timpuriu de gută. Apoi a suferit un atac de aploplexie, din care a scăpat cu viaţă.

Intre timp, mâinile şi picioarele i-au fost invadate de hidropisie. A suferit, cu stoicism, o operaţie grea la picioare, şi a scăpat şi de data aceasta. Dar hidropisia făcea progrese. Prinţul moştenitor a dat suveranului ideia să cheme pe celebrul medic Hoffmann dela Hall. Regele îi răspunse:

— Medicul meu Eller, mi-e de ajuns ca să mă ucidă!...

Spre a uita durerile care-l chinuiau, Regele fabrica lăzi în camera lui şi loviturile de ciocan erau atât de puternice, încât se auzeau din stradă. Odată i-a trecut prin cap o idee lugubră. A trimes de a chemat pe Regină, care l-a găsit întins într'un coşciug de marmoră; alături de acesta se mai afla un sarcofag. Suveranul porunci Reginei să încerce şi ea lungimea coşciugului. Mai mult moartă decât vie, sărmana femee s'a supus ideii soţului.

Era în agonie şi tot mai certa pe Regină şi pe Prinţul moştenitor, că nu sunt economi.

— Nu-mi pare rău că mor, spunea el, căci omul care se teme de moarte e un laş; dar ceeace mă doare, e că las moştenitor un risipitor!

Inainte de a muri, a chemat pe preotul lui dela Postdam, căci Frederic-Wilhelm se temea de Dumnezeu. Preotul foarte sever, a certat pe Rege pentru furiile şi purtările lui aspre.

— Totuşi, răspunse Regele, n'am făptuit păcatul adulterului, n'am fost o singură dată măcar necredincios soţiei, şi poate nu voiu fi alungat dela poarta Raiului...

Preotul se mulţumi să-i spună că n'ar fi stricat să fi făcut şi alte fapte bune.

Inainte de a muri, Regele a dictat el însuşi ceremonialul înmormântării sale. Totul era prevăzut, până la amănuntul cel mai neînsemnat, inclusiv uniforma cu care să fie gătit şi pus în coşciug. Merită o menţiune specială punctul 8:

„Se va da o masă tuturor generalilor şi ofiţerilor care au luat parte la înmormântarea mea. Această masă va fi servită în Sala cea mare. Toţi să fie bine trataţi *şi să se dea de băut din cel mai bun vin de Rin din pivniţele mele*"

A fost înmormântat în monumentul de alabastru ridicat la Postdam în biserica garnizoanei.

Caporalismul prusac îşi datoreşte începuturile lui Frederic-Wilhelm care a înţeles ca şi după moarte să rămână în mijlocul soldaţilor săi.

Fluviul

Pornit din adâncimi năbuşitoare,
Spre un mai larg şi luminos liman,
Te-ai înălţat în sborul subteran
Prin lumi obscure, vechi, sedimentare.

Te-ai înălţat... şi 'n cea mai sfidătoare
Din stânci ţi-ai fluturat — într'un elan
Adolescent, semeţ, artezian —
Biruitorul tău salut spre soare...

Şi iar te-ai dus cu plete înspumate
Năprasnic în puterea ta virgină,
Ingenunchind orice trufii de lut;

Dar când ai coborît pe căi umblate,
Ademenit de graţia-i felină,
Ai fost ucis de Mare c'un sărut.

TUDOR MAINESCU

Cereţi ultimele noutăţi apărute în vitrina Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Delavrancea B. — Apus de soare ed. nouă 50.—
Damian Stănoiu.— Necazurile Părintelui Ghedeon (Din peregrinările unui preot la ţară) 75.—
I. Ludo. — Hodge Podge, şi alte nuvele umoristice 60.—
I. G. Fichte. — Cuvântări către naţiunea germană. Trad. de Const. Lăzărescu 80.—
Giosue Carducci. — Poezii. Traduse de G. Cifareli 100.—
V. Zamfirescu-Lik. — Sus cortina. Schiţe. 60.—
George Sand. — Balta dracului. Trad. A. Rădulescu 80.—
Alice Sturdza. Sora Magdalina. Schiţe 28.—
Maurice Dekobra. — Serenada călăului. Roman. Traducere de P. Ioanid 60.—
Dr. Iosif Westfried. — Instinctul sexual. Cu un cuvânt introductiv de Prof. S. Freud. 120.—
Lew. Tolstoi. — Ana Karenin vol. I—II. Operă completă, ambele volume 180.—
Al. Constantinescu Diacon. — Budismul şi creştinismul 35.—
Căpitan Ştefan Christescu. — Ştiinţa şi Biblia la Muzeul Eterona 40.—
Gr. L. Trancu-Iaşi. — Legislaţia muncitorească şi cooperatistă 60.—
Marco Barasch. — Elemente de economie socială şi de legislaţie muncitorească 60.—
S. Comşa. — Bucătăria vegetariană cu 340 reţete diferite 80.—
Calendarul *Lumea Ilustrată* pe anul 1929 60.—
Almanahul Revistei *Veselia* pe anul 1929 30.—

Ultimele noutăţi apărute în „Biblioteca Pentru Toţi"
No. 1151-1152 *N. I. Dumitraşcu,* Poveşti oltene 12.—
„ 1164 *Jules Lemaitre.*— Briseis. Tânăra Preoteasă. (Nuvele) 12.—
„ 1167 *Antonia Fagozzard.* — Pereat Rochus. (Nuvele) 6.—
„ 1166 *G. Taşcă Prof.* — Probleme cooperative 6.—
„ 1162-1163 *D. Mihalache.*— Basme Româneşti 12.—
Cereţi gratuit cataloagele Editurei.

Maurice Bedel — Molinoff, roman 72.—
Clement Vautel — Voyage au pays des snobs 72.—
Francis Carco — Rue Pigalle 72.—
Jean Jaurès — Pages choisies 97.—
Pierre Weiss — Les charmeurs de nuages 78.—
Ramon Gomez de la Serna — Ciné-Ville 98.—
A. Michelson— La guerre sons marine 1914-1918 175.—
Lespagnol — L'Evolution de la terre et de l'homme 64.—
Emile Glay — L'Instituteur 75.—
Hecker — La religion au pays des Soviets 78.—
Dubois — La jeune grecque, roman 72.—
Petit — La femme qui commanda à cinq cents millions d'hommes 65.—
Bizet — Double vie de Gérard de Nervaî 90.—
G. Clemenceau — Claude Monet 36.—
E. Pomiane — Bien manger pour bien vivre 78.—
Colonel Lawrence — La révolte dans le désert 224.—
P. Maurer — Manuel de l'Electricien instalations électriques particulières 133.—
A. Spire — Quelques juifs el demi-juifs, 2 vol. 156.—
A. Lorulot — Crime et société 78.—
G. de La Rochefoucauld — Constantinopole avec Loti 78.—
E. Fleg — Moise 78.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

PRIETENIE

— Ce cauţi tu singur pe aici ?
— Am fost în pădure!
— Nu ţi-e frică?
— Da' cum Doamne iartă-mă, să-mi fie? Doar nu-s mititel ! Ehe, de câte ori am fost eu în pădure ! Şi până'n mijlocul ei am fost! Da' la capătul celălalt, oamenii zâc că-i moara dracilor ; acolo nu mă duc !
— Breee...! viteaz mai eşti! Şi câţi ani ai tu?
— Eu? Apoi, oi hi tot având v'o zăci.
— Zăău!...
— D'apoi!
Nu-i dau decât şase ani; îndesat, cu cămaşa ruptă'n cot, încins c'o cureluşă, cu picioarele goale, arse de soare, pline de sgârieturi şi de praf, cu căciula cât o oală, se opreşte, înfipt în călcâe şi mă priveşte drept în ochi, cu seriozitate.
— Mergi la şcoală?
— Nu. Domnu' o zâs că's pre mic ; cică mă ie la toamnă!
Şi se miră singur de îndrăsneala Domnului.
— Ei, dar nu mi-ai spus: cum te chiamă voinice?
— Ion!
— Ion! Frumos nume!
— Dară!!...
— Mai ai fraţi, Ioane?
— Am; pi unu-l chiamă Ghiorghi, îi mai mari ca mini, ari opt ani ; de-aculo, pi Mihuţ, tot mai mari ; de-aculo eu şi pi urmă Maria... Văleu!
— Ce-ai păţit?
Ion se aşează jos în drum. Ridică piciorul şi se uită în talpă. Se apleacă, scuipă, freacă bine cu degetele; şterge cu mâneca.
— Iiiii...! Aici mi te-ai bagat? şi trage un spin auriu; îl examinează, apoi îl aruncă cu dispreţ la oparte.
— Gata.
Ne apropiem de sat; de-oparte şi de alta a cărării se ridică drept ca un zid, păpuşoiul, cu frunzele roşcate, răsucite. Asfinţitul de toamnă îşi trimete ultimele raze, înfiorând văzduhul. Lumina şi întunericul stau o clipă în cumpănă; apoi umbre viorii încep să se desprindă din zare.
— Al cui eşti tu Ioane?
— A lui Ghiorghi a Vasâli a Popii.
— Ce face tatăl tău?
— Be.
— Ce face?!
— Be! Şpirt, rachiu, vin.
— Da' mama ta ce face?
— O mâncat-o tata.
— Ce i-a făcut?
— O mâncat-o! Mămuţa aşa zâce: Nu mai be Ghiorghi, că mă bagi în pământ; mă dai gata cu zâli, mă mănânci! Da' tătuţa... Las', că nu mori, muerea-i mai tari ca dracu ! Până 'ntr'o zâ o murit.
— Ţie nu-ţi pare rău?
— Dă, îmi pari, că doar o mamă are omu' ; da' ci să-i faci? Ie zâce că-i ghini aşa; că de-amu n'are să-l mai vadă tâtă ziua cu şpirtu'n cap. Numai Măriuţa, aceia mică, tot plângi tâtă zâulica. Vezi că ie era învaţată să doarmă cu mămuţa!
— Şi tatăl tău tot bea?
— Dară! El zâci că di inimă ră. Da' nainti di ci be?
Ion mă privi drept în ochi, cu o undă de asprime, aşteptând parcă, de la mine răspunsul. Un câine se năpusti spre picioarele mele.
— Di-i... cotarlă, se repezi voinicul.
— Mata şăzi la curti?
— Da Ioane!
— Ap' am agiuns.
— Uite Ioane, pentrucă m'ai apărat de câine, să-ţi cumperi bomboane. Auzi? Să nu-i dai lui tat-tu!
— Las' că nu-i dau, că-i dă la şpirt !
Copilul porni, lăsându-mă în poartă. Apoi se întoarse, privi odată înapoi şi o luă la fugă, stârnind un nor de colb, care se tot îndepărtă, până pieri la o cotitură.
Ne-am împrietenit. Câteodată, venea de dimineaţă.
— Mergi?
— Merg, Ioane.
O porneam pe jos, prin praful ud încă de rouă. Simţeam în faţă răcoarea dimineţii; păşeam sprinteni, uşori şi tăcuţi ca doi tovarăşi vechi. Din când în când un câine se repezea spre picioarele noastre şi atunci Ion striga voinicos.
— Di, cotarlă.

Ne urmam drumul printre gardurile de nuele, printre căsuţele cu căciuli uriaşe de stuf; aceeaş femee, la marginea satului, ne privea cu ochi miraţi, aceeaşi cărăruşă ne ducea spre marginea pădurii. Şi aşa, zi de zi, eram mai prieteni şi de aceia se vede, Ion a rămas tare mirat şi a fluerat a pagubă, când l'am anunţat.
— Mâine plec la şcoală, Ionică.

Seara a venit să-şi ia rămas bun; privea odăile înnalte cu frică, stingherit. De la uşă până la scaunul pe care îl aşezasem cu sila, rămăseseră tălpi mici de praf.
— Ce-ai vrea tu să-ţi aduc de la târg?
— Dă, ştiu eu! şi cu degetele de la picior frecă de câteva ori podeaua. Iacă, urmă el, ridicându-şi ochii, dacă vrei numadicât să-mi aduci ceva, să-mi aduci un briceag.
— Bine, Ioane şi cum vrei să fie?
— Apăi, să fie di cei ca peşti şi să aibă şi rac.
— Aşa o să fie, Ioane!
Iar când a fost să plece, m'a mai întrebat odată, din prag:
— Şî-i diparti tari şcoala ceia ?
A doua zi am plecat dimineaţă; în marginea satului, mă aştepta Ion. Când am fost în dreptul lui şi-a scos căciula, şi a rămas în marginea drumului, aşa cum era şi atunci când îmi spunea că are zece ani: cu picioarele goale, pline de sgârieturi şi de praf, cu cămaşa ruptă'n cot, încins c'o cureluşă, înfipt dârz în călcâe.

M'am întors de la şcoală în săniuţa mică, trasă de doi cai voinici, drept tovarăş de drum având pe moş Petrea, vizitiul. In liniştea câmpului alb, clopoţeii sunau ciudat, până departe, din coastele cailor se ridicau aburi. Mustăţile lui moş Petrea semănau cu ţurţurii de la straşini şi când ridicam ochii în sus, pe marginea căciuliţei mele zăream o danteluţă migăloasă, albă.
Acasă era cald şi linişte şi bine.
In fundul unui geamantan am găsit şi briceagul ca un peşte şi cu rac.
M'am îndreptat spre mama.
— Ionică ce mai face?
— A murit! A venit tată-său beat acasă, el s'a speriat, a stat toată noaptea afară, a căpătat o pneumonie şi a murit.
A murit! M'am lăsat încet pe marginea patului, în faţa cufărului deschis, cu briceagul „ca un peşte" în mână. Intr'un târziu m'am ridicat şi mi-am lipit fruntea de geam. Prin faţa casei trecea, bălăbănindu-se, un om beat; tata lui Ion. Şi atunci mi-au răsărit în minte cei doi ochi ageri şi am auzit lămurit:
— Amu cică be di inimă ră; da' nainte di ci be ?

ANCA BALMUŞ

23 Februar. 1928.

Manual de morală practică

Tablete

49. Schimbarea domnilor bucuria nebunilor: de ce nu şi a bieţilor cuminţi? Medicina lui Raspail, primul inventator al „viermilor", deveniţi bacterii, recomandă oamenilor care vor să rămâie sănătoşi, varietatea. Nimic nu e mai higienic, după experienţa lui, ca o beţie pentru un om cumpătat şi ca o declanşare de vicii pentru un pur. Contrariul poate fi şi el adevărat. Raspail a murit destul de bătrân, după ce a pus astfel ardei în miere şi alcool în azur.

Tendinţa oamenilor încremeniţi în marile virtuţi inexistente este, ca la Dimitrie Sturdza, caterisirea instinctului şi izolarea vieţii într'un principiu. Fericitul Sturdza, care de la intrarea lui definitivă în Paradis, a întrerupt orice legătură cu ţara şi chiar cu propriul său partid, a guvernat 25 de ani, a făcut un singur copil de sex masculin — inutil să-l mai amintim — şi s'a împărtăşit, ortodox, de patru ori pe an, în posturi.

Principiul lui moral comanda ca un tânăr căsătorit să nu se unească maritalmente, ca să zicem aşa, cu soţia lui decât până în momentul în care se vădeşte Bunavestirea şi centura femeii trebuie lungită. Până la căsătorie virgin, soţul se reînvirgineazā după obţinerea unui copil. Soţia bărbatului devine muma pruncului şi misiunea ei se strămută la dreapta. Evident, soţului nu-i mai rămâne decât să devie bărbat de stat, nemaifiind bărbat de nevastă, să persevereze în politică şi să guverneze 25 de ani. La Sturdza s'a ivit şi o complicaţie suplimentară. Fiind prim-ministru în funcţiune, membru al Academiei române şi numismat, consiliul de miniştri s'a pomenit la o şedinţă că el prezida de subt un scaun şi că se ascunsese, în lipsa unei lăzi de lemne, dedesubtul mesii.

Marile virtuţi ale defunctului Sturdza aparţineau unui domeniu, al căruia monument principal este spitalul de suferinţe mintale, ca toate atitudinile sufleteşti fixe şi definitive, orientate către sublimizarea hoitului şi altoirea divinului pe intestin. Virtutea trecută dincolo de materie cu scopul de a dărui lui Dumnezeu şi naţiei, care n'au ce face cu ele, cadavre inspirate şi îngrijite cu un amor propriu zelos o viaţă întreagă, înţelege să devie exemplu şi intră în activitate agresivă. E interesantă din punctul de vedere al patologiei afirmaţia pe care o face un om politic de câte ori se declară cinstit şi patriot, ca şi cum patriotismul e un apanagiu de elită şi însemnează mai mult decât legătura placentară a omului cu pământul de naştere şi un mimetism ineluctabil. A face din cinste şi din iubirea de ţară un catechism şi un merit e aproape ruşinos. Oamenii sănătoşi nu se gândesc că cineva poate pofti la muma lui: Obsesiunile sancţionale aparţin nebunilor liberi şi bine situaţi şi schivnicilor, invertiţi prin auto-condamnare.

Sunt oameni politici care dintr'o deprindere fac un idol, deviaţi prin permanentizare la guvern. Ei ajung să creadă sincer că sunt indispensabili, fatal necesari, nedespărţibili de comandă — şi că fără ei orânduielile dispar şi ţara moare. Dacă la uzul deprinderii se adaogă şi o cantitate apreciabilă de mediocritate, persoana se simte transformată *tabu*. Ea se identifică totalmente cu ţara şi cu statul şi în aşa grad în cât guturaiul ei e guturaiul ţării şi bomboanele lui de eucalyptus sunt bomboanele Statului.

Nebunii în deobşte se găsesc dincolo de proverb, nu înlăuntrul lui: să se schimbe Domnii, şi cât mai des!

Schimbarea, oricare ar fi ea, poartă într'însa germen de neprevăzut. Rea, ea poate da o condiţiune nouă de fertilizare. Bună, nu este nimic de zis. Echilibrul stabil, frumosul uscat, e întotdeauna ameninţat de mediocritate şi meschinizare. Un guvern îşi bate un piron în cap, să ne facă fericiţi. El n'are un petec de purpură ca să-şi căptuşească pălăria şi făgădueşte purpură 3 metri la un leu. Nul şi totuş emfatic, el are inspiraţia să râvnească a deosebi în urzeala timpului imponderabil, firele potrivite ca să ne dea mătase.

Prometeu, agasat de cramponarea imensului păduche, prezintat vultureşte, îl prinde subt unghie şi-l face: ţac! pe Caucaz.

T. ARGHEZI

Vraja Ereditãţii

Ţugulea Cercel este un ratat.

Ţugulea Cercel, amploiat în administraţia judecătorească a unui Tribunal din provincie, este un ratat în cea mai coplectă accepţiune a cuvântului.

Ţugulea Cercel, conservatorul corpurilor de delicte şi al averilor furate, dosite sau moştenite, date în custodia sa, nu a avut parte de nimic.

Ţugulea Cercel a venit pe lume complect ratat — un ratat congenital — ba chiar *scopul* însuşi al naşterei lui a fost capriciul fatalităţii celei mai atroce dintre ratări.

Pe tat-său, — paracliser la biserica, *Iancu Nou*, încurcat în nişte dări comunale, mort în Argentina, pe vapor — l'a pierdut din faşă.

Pe mamă-sa învinuită de oare cari avorturi suspecte, şi care şi-a pierdut urma tot în Argentina, pe un vapor — nu a cunoscut-o, tot din faşă. Era cărturărească în Dichiu, — ghicea în cafea, descânta de guşter şi punea pahare în mahala.

Ţugulea Cercel a făcut clasele primare în opt ani şi cele trei de liceu, în şase.

La două zeci şi doi de ani şi-a ras mustaţa şi în toamnă a intrat în Conservator.

La un prim probatoriu, a fost îndepărtat dela academia de declamaţie pentru că era afon, smead şi... incult !

Incotro să o ia ?!

Din patru fraţi, nici unul nu fusese mai pricopsit !

Cel mare, da de râpă o fermă în deltă. Osebit de asta, operase în scripte mici coţcării şi Ministerul îi ceruse demisia. Infractorul se încăpăţânase şi atunci statul i-a deschis acţiune penală pentru însuşiri de bani publici. După puşcărie, omul deltei îşi lăsase barbă şi se înghesuise într'o dughiană din gura „*Moşilor*", botezată „*Bodegă şi Aperitive*" cu emblema la „Mielul Blând" şi unde creditul înghiţea debitul.

A desfăcut-o înainte ca autorităţile să-i pecetluiască obloanele şi şi-a luat drumul... în Argentina, pe vapor!

Altul era notar în Cartojani.

Tăia vite de contrabandă şi libera la oameni bilete false de prestaţii. A mers ce a mers şi stăpânirea l'a trimis după cel dintâiu — la închisoare !

După închisoare, barbă, negoţ, faliment şi Argentina, tot pe vapor.

Al treilea a intrat practicant în Judecătoria Ocolului din mahalaua de baştină.

Se înfipsese băiatul binişor în graţiile judecătorului şi în ale împricinaţilor.

Dar îi plăcea... marea şi orizonturile largi !

Fire contemplativă, de dorul mării şi al valurilor ei, candidatul la copistărie îşi plăsmuia în fiecare Sâmbătă seara, citaţii prin care... era chemat dela Bucureşti la Constanţa, ca martor în procese fictive !

Panamaua n'a durat multă vreme şi într'o seară copilul mării a fost întors depe linie, din gara „*Vadul Traian*" în „*Gara de Nord*".

Cu simţitoare circumstanţe atenuante, visătorul infractor a absolvit repede termenul de penitenţă şi imediat după expirare, senzitivul ispăşit, însăcsănat cu o respectabilă „*barbă — bectemis*", a părăsit ţara pe vapor, pentru... Argentina !

In sfârşit, al patrulea şi cel din urmă descendent mascul din familia Ţuguleştilor, de meserie martor la ofiţerul stării civile, a jurat strâmb într'un partaj, pentru a pune în posesie pe un moştenitor inexistent, pe un imobil existent.

Puşcărie, barbă mare, Argentina !

Consequent aptitudinilor comoştenitorilor săi de sânge, Ţugulea Cercel a intrat şi el în... magistratură !

La început, bine înţeles tot ca... practicant !

Spre deosebire însă de predecesorii săi fireşti şi spre nedumerirea şefilor şi a întregului concert de iniţiaţi ai romanului celor patru dispăruţi, practicantul Ţugulea Cercel era podoaba cinstei şi a sârguinţei grefei cancelariei corpurilor de delicte, şi al valorilor furate, dosite sau moştenite a Tribunalului în care s'a refugiat îndată după eliminarea din conservator.

Ţugulea Cercel era corect în ţinută, clar în vorbire şi sobru în manieră.

Ţugulea Cercel închiriase o redingotă dela Taica Lazăr din „*Uliţa Păduchilor*" pentru a fi mai impecabil în cancelarie.

Şefii direcţi îl apreciau, îl stimau şi îl iniţiau.

Ţugulea Cercel avea trăsătura precisă a condeiului, claritatea expunerei şi punctualitatea concepţiei.

Ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie îl luă de îndată secretarul său „*particular*", — un fel de topor de oase pentru neglijatele lui lucrări de biurou, extrem de încurcate, cu libertatea pentru practicant de a se „*învârti*" cinstit cât i-o plăcea, în grefă, în vremea când şeful lua parte la şedinţă şi cu obligaţiunea pentru secretar de a-i da *minutele* la semnat, în Camera de Consiliu şi apoi a i le trece în jurnalul Grefei.

Pentru acest hamalâc, Ţugulea Cercel primea o mizerabilă indemnizaţie lunară, din salariul de franci 146 şi 66 bani a d-lui ajutor de grefă Varlam Dioghenidie şi ferma promisiune a acestuia de a-i da demisia... *lui*, după ce îşi va lua licenţa în drept la... Iaşi.

Acordul era perfect.

Ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie, de când cu secretariatul, nu mai făcea nimic pentru cancelarie.

Imbrăca doar roba de atlas dăruită de judecătorul Jorj Drăgănescu eşit la pensie, pentru a... complecta Tribunalul în şedinţele de adopţii, contestaţii la executare şi contravenţiuni venite în apel de Judecătorie, luând simple note, confuze şi pe cari Ţugulea Cercel le intercala apoi în formulare de sentinţe tipărite, ducând mai departe, în spinare, biroul supra-încărcat al ajutorului de grefă Varlam Dioghenidie, precum şi toată hangaraua întregei grefe!

Numai arhivarul Mitache Vlasopol nu-l mistuia pe Ţugulea Cercel !

Ţugulea Cercel îi strica prea multe citaţii în vreme ce cheltuiala cancelariei era mult redusă, ceeace obliga pe arhivarul Mitache Vlasopol să scoată din buzunarul său, pentru speze !

Dar practicantul Ţugulea Cercel avea grija să vîre pe cele greşite în buzunar şi să le arunce apoi seara, la eşirea din biurou, pe maidanul de din dosul Tribunalului.

* * *

In lipsa unui candidat titrat, conform legilor în vigoare, practicantul Ţugulea Cercel fu numit *copist arhivar* în chiar grefa în care slugărise pe nimica toată, pe ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie, în ciuda arhivarului titular, Mitache Vlasopol, care nu mistuia de loc pe noul său ajutor Ţugulea Cercel !

Ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie plecă în curând într'un concediu de doi ani, pentru a-şi da echivalenţa bacalaureatului la... Liège.

Astfel că, noul *copist-arhivar* Ţugulea Cercel se eliberă definitiv de hamalâcul atât de derizoriu remunerat de viitorul licenţiat în drept Varlam Dioghenidie, rămânând şeful mesei de corespondenţă şi informaţiuni, din Grefa Tribunalului şi mâna dreaptă a arhivarului Mitache Vlasopol.

Vederea se înfăptui în scurt timp şi zaiafetul nunţii a avut loc în salonul cel mare dela „*Pomul Verde*" în Duminica ultimei săptămâni în cari cununiile nu sunt încă oprite.

Dar proaspătul cununat şi avansat Ţugulea Cercel, încercă grabnic o decepţie, la fel cu aceia a demisiei etern irealizabilă a ajutorului de grefă Varlam Dioghenidie — „mireasa" avea... un copil la mahala, ascuns!

Şi asta l'a desgustat profund !

Divorţul a durat scurtă vreme — Ţugulea Cercel fiind omul Tribunalului.

O a doua însurătoare propusă cu o profesoară din „*Delea*" în scopul unei ratrapări morale imediate, nu avu un sfârşit mai puţin catastrofal pentru crud încercatul cap de masă Ţugulea Cercel !„*Fata*"... fugi la amantul ei şi divorţul se înscrise în condicile primăriei în preziua în care o doamnă, de curând divorţată, cu o respectabilă avere şi cu destule resturi de frumuseţi vestite, îi făcu propunerea unui al treilea mariaj, numai pentru cuminţenia şi răbdarea lui proverbială !

Traiul se înfiripă într'adevăr, promiţător.

Ţugulea Cercel fu avansat ajutor de grefă în chiar locul d-lui Varlam Dioghenidie, care, însfârşit îi trimise demisiunea din Liège, unde renunţase la echivalenţa bacalaureatului pentru a-şi pierde urma în „*Laplata*" cu o tapeuză de *Caffé-Chantant*, buboasă, incultă, dar... virtuoasă — aşa îi scria cel puţin fostul lui îndrumător în... magistratură, într'o scrisoare concisă, precaut vârîtă în plicul galben al demisiei.

* * *

Banck monstru în saloanele „*tinerilor căsătoriţi*" Ţugulea Cercel şi Didona Bacnotescu din uliţa Nisiparilor !

Şeasesprezece familii rostogolite pe două imense tablouri de joc, sufocate de muşuroaie monetare şi cupe pline cu condimente şi hipnotice !

Lefşoara lui Ţugulea Cercel, chiar aşa mare cât era ea, de ajutor de grefă, nu mai făcea faţă... nevoilor şi Didona Bacnotescu, a treia legitimă a lui Ţugulea Cercel, şi cu care chip o *isbise*„ pretindea blană şi casă deschisă.

Şi Ţugulea Cercel se aclimatiză cerinţelor.

Femeia aducea ca zestre imobilul din Nisipari, o fărâmă de venit după o sfoară de moşie în indiviziune la Peşteana în Dolj, un imens imobil cu fabrici, prăvălii şi locuinţe în... *Argentina*, testat unei moşteniri la care „mireasa" Didona Bacnotescu nu avea vocaţie, şi... *convivi !*

Ţugulea Cercel, aporta ca coeficient cotidian compensativ, învârtelile dela cancelaria corpurilor de delicte şi al valorilor furate, dosite sau moştenite, tupeul şi spoliarea pariorilor !

* * *

Dar manoperele nu dăinuiră multă vreme.

Succesul descrescu vertiginos, jefuiţii se răriră pe nesimţite şi becurile electrice din tavan, îşi împuţinară treptat luminile, vărsându-şi ultimele văpăi pe ultimele lovituri infractuoase.

Casa din Strada Nisipari îşi reluă aspectul mironosit din epoca văduviei Didonei Bacnotescu şi conservatorul de averi furate, dosite sau moştenite, Ţugulea Cercel, reflectă la o ratrapare.

Femeia solicita asiduu o blană, în locul aceleia care se tocea vădit pe la reverurí şi o casă deschisă în locul casei care se închidea !

Ţugulea Cercel se abătu pela hipodrom. Ultimele resurse ale bancurilor cu convivi de disperaţi şi băuturi ademenitoare, se topiră grabnic într'un *plasat* de isbitură, dintr'un *Criterium* care trebuia să consfinţească sau să descalifice un *Derby* dubios.

Ţugulea Cercel nu mai dete multă vreme pela Tribunal.

Un aprod veni după chei.

Un certificat medical de complezenţă justifică o întârziere... nejustificată !

Un altul prelungi agonia unui simulacru de boală.

Casa din Strada Nisipari se afunda tot mai mult în umbră.

— „La urma urmelor ce le-a fost scris ălor patru dinaintea mea, mi-o fi scris la fel şi mie, murmură convins „*pacientul*" Ţugulea Cercel, prăbuşit într'un fotoliu de club.

— „Mâine îmi reiau serviciul !

Şi a doua zi chiar, Ţugulea Cercel luă în primire cheile.

* * *

Un banck şi mai monstru aprinse din nou vestibulul din Strada Nisipari.

O cerere formală de concediu pentru cauză de boală incurabilă, se înregistră la cancelaria corpurilor de delicte şi ale valorilor furate, dosite, sau moştenite, în vreme ce în dimineaţa banckului din nou infertil... o barbă, un cufăr şi o doamnă, se îndreptau grabnic spre Argentina, pe vapor !

La inventariul corpurilor de delicte şi al valorilor furate, dosite, sau moştenite, autoritatea constată în procesul verbal al dispariţiei „*conservatorului*" Ţugulea Cercel, lipsa unui testament olograf pentru un imens imobil, cu fabrici, prăvălii şi locuinţi în... Argentina !

SARMANUL KLOPŞTOCK

Radiofonie şi cultură

Cinematograful prezintă această caracteristică trăsătură că printre invenţiile tehnice ale timpului, rolul său nu este acela de a spori confortul vieţii sau de a ajuta la producerea de noui bunuri materiale ci de a contribui la cultura noastră spirituală, ocazionând un gen nou de satisfacţii estetice şi punându-ne la îndemână un nou instrument de cultură şi cercetare ştiinţifică. Studiul cinematografului în sensul urmărit aici, pune aşa dar în discuţie problema raporturilor dintre tehnică şi cultură. Este cu neputinţă însă de a vorbi de această problemă, una din cele mai caracteristice ale vremii noastre, fără a nu aminti de un alt mijloc, pe care technica îl pune la îndemâna răspândirii culturei. Vreau să vorbesc de radiofonie, invenţie relativ recentă şi atât de minunată încât ea trezeşte în spiritele contimporane un interes pasionat. Cele patru decenii de cinematografie artistică şi ştiinţifică au provocat o literatură bogată, în care atâtea probleme sunt puse şi atâtea soluţii suggerate, încât de pe acum se poate vorbi de o doctrină a cinematografului. Nu la fel se întâmplă cu radiofonia. Lucrările care îi sunt consacrate se reduc la singurul aspect technic al chestiunii pe când întrebările privitoare la consecinţele etice şi sociale pe care ea le comportă, sunt aproape cu totul neglijate. Un nou capitol de cercetări aşteaptă deci să fie creat şi este de prevăzut că într'un scurt interval vom avea o teorie filozofică şi politică a nouei invenţii. Tot ce se poate spune astăzi în această privinţă nu sunt decât anticipări asupra unui capitol care aşteaptă să fie deschis şi cu unica siguranţă pe care o permite lipsa aproape totală a materialului pregătitor.

Radiofonia, adică transmiterea undelor sonore prin unde electrice întreţinute, a provocat din primul moment în conştiinţa contimporanilor un fel de modificare a chipului de a resimţi şi de a preţui spaţiul. Posibilitatea de a comunica cu oameni care se găsesc la mari depărtări de noi, a fost realizată în două feluri: prin mijlocirea deplasării noastre rapide către aceste ţinte şi prin aducerea acestor ţinte la noi cu o viteză egală cu aceia a curentului electric. Un bucureştean care ar dori să asculte Duminică seara un concert la Paris, se poate îmbarca în avion Duminică dimineaţa şi admiţând că ar călători fără întrerupere şi în bune condiţii, el ar putea ajunge într'un timp util la ţinta dorită. Radiofonia îi pune însă la dispoziţie mijloace cu mult mai minunate. Fără să se deplaseze, stabilind un simplu contact electric, el va aduce în camera sa fenomenul sonor din care se compune concertul pe care doreşte să-l audă. Se înţelege că prin aceste din urmă mijloace, comunicaţia dintre oameni devine de o uşurinţă şi repeziciune care lasă în urmă tot ce s'a putut închipui mai înainte. Tot ce ni se părea depărtat şi străin devine dintr'odată apropiat şi familiar, prin simplul fapt al uşurinţei cu care putem stabili comunicaţia. Din primul moment s'a întrevăzut că o asemenea anulare practică a spaţiului va aduce o apropiere între elementele variate din care e alcătuită omenirea. Acum în urmă, un profesor german, d-l E. Curtius, propunea ca mijloc al apropierii franco-germane, acţiunea radiofonică. Dar în mod mai general chiar, radiofonia a fost salutată ca un nou instrument al unificării umanitariste. A raţiona însă astfel înseamnă a lucra cu o simplificare violentă, pentrucă este evident că raţiunea diversităţilor şi opoziţiilor în omenire, nu stă numai în întinderea spaţiilor pe care ea le ocupă.

Dacă unificarea omenirii nu poate fi servită de singurele mijloace ale radiofoniei, noua invenţie se poate pune cu mult succes în slujba propagandei culturale. Ea fost deci îndată folosită de marile ţări ale Europei şi Americii, ale căror limbi fiind mult cunoscute sau a căror producţie artistică fiind bine reputată, puteau avea siguranţa că îşi vor găsi mulţi ascultători. Scala din Milano, Opera din Paris şi Viena, concertele din Lipsca au câştigat astfel un public invizibil, răspândit în toate colţurile lumii şi dela care pare că nu se cere nici o altă recompensă, decât admiraţia şi devotamentul pentru nişte centre în care se cultivă o artă de o asemenea calitate. Dar afară de aceste mesagii adresate lumii întregi, programele radiofonice prevăd audiţii artistice mai uşoare, apoi conferinţe instructive cu subiecte variate şi chiar unele cursuri practice, emise desigur pentru interesul mai restrâns al unui public naţional şi al unei clase de oameni care doreşte să se distreze şi să se cultive.

Programele radiofonice prevăd aşa dar două sau mai multe categorii de audiţii şi această compoziţie a lor corespunde condiţiilor speciale în care se desfăşoară propaganda culturală prin radiodifuziune. Să precizăm aici că aceste condiţii sunt deosebite de acelea de care se folosesc alte genuri ale propagandei culturale ca de pildă prin conferinţe şi cărţi. O instituţie culturală care îşi organizează acţiunea sa, va repartiza astfel vorbitorii cari îi stau la dispoziţie, încât aptitudinea lor şi specialităţile pe cari ei le tratează să coincidă cu speciile de interese diverse pe care urmează să le acapareze. Dacă o astfel de instituţie tipăreşte şi cărţi ea va organiza colecţii de varietate răspunzând feluritelor cataegorii ale publicului şi va intensifica desfacerea lor respectivă în centrele şi clasele în care necesitatea lor va fi mai viu resimţită. Dacă va organiza şi biblioteci ele vor fi aşezate în aunmite localităţi sau cartiere şi vor fi înzestrate, ţinând seama de natura publicului menit să le cerceteze. In toate aceste împrejurări, instituţia pe care o presupunem *selectează* mijloacele sale de propagandă în numele publicului căruia i se adresează şi într'un anumit fel i le *impune.* Nu tot aşa se întâmplă cu radiodifuziunea. Undele sonore odată trimise în jurul pământului pot fi recepţionate de oricine. Nu mai există o iniţiativă centrală care să poarte grija selectării şi distribuirii lor şi care să exercite o anumită autoritate, impunându-le. O alegere se va produce totuşi, dar nu la emitere ci la receptare ; iar această alegere va fi în adevăr fructul unei libere hotărîri a voinţei. O altă trăsătură mai deosebeşte apoi cele două genuri de propagandă.

Persoana care adună un public mai mult sau mai puţin numeros pentru a-i face o conferinţă, o lectură sau o audiţie, poate până la un punct să-şi propună chiar un scop mai ambiţios de cât acela de a-l acapara printr'un interes pe care el l'ar fi avut şi mai înainte. O astfel de propagandă poate încerca să trezească chiar un interes nou, pentrucă spre a se introduce, ea poate folosi unii factori eterogeni, ca de pildă obligaţia pe care cineva ar simţi-o să sprijine o operă culturală sau bunul exemplu pe care se simte dator să-l dea sau chiar numai vanitatea de a se şti remarcată într'o societate şi într'un loc menite să dea o anumită idee favorabilă despre sine. Numeroasele relaţii pe care le întreţinem cu societatea vin să sprijine opera propagandei culturale, pe nişte căi care nu sunt propriu zis ale sale, dar care îi folosesc şi a căror însemnătate trebue să o recunoaştem. In audiţiile radiofonice colective, aceşti factori îşi vor împlini rolul lor, dar în audiţiile individuale sau în acelea restrânse la cercul mărginit al unei familii, efectul lor dispare. Nimeni nu se va simţi obligat să continue o audiţie care nu i se pare interesantă. Din această pricină pentru a-şi câştiga auditori, radiofonia a făcut un mare loc în programele sale unui repertoriu uşor şi agreabil menit să repauzeze şi să nu ceară o încordare pe care oricine i-o poate refuza. Dacă s'ar menţine totuşi la această funcţiune, radiofonia ar înşela speranţa de cultură care se pune în ea. Ea poate aspira şi către scopuri mai severe, numai iniţiativa care o conduce trebue să se arate plină de tact, îmbinând agreabilul cu utilul. Cucereşte toate adeziunile acela care se pricepe să amestece folositorul cu plăcutul, spune Horaţiu : *„Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci".*

Pe de altă parte, tot ce se rosteşte în faţa aparatului radiofonic de emisiune, trebue să se constitue într'un fel de *„standard"* al specialităţii de care ţine, trebue să aibă caracterele unei anumite perfecţiuni tipice, pentru ca întinderea virtuală nesfârşită a publicului căruia i se adresează unda, nu permite nici dibuirea, nici particularismul. Acest public reclamă o voce care să vorbească oarecum pentru un om în genere şi cu autoritate şi siguranţă care să o stampileze îndată cu marca unei perfecţiuni invariabile. Cele ce rezultă din toate acestea trebue să îndrumeze şi propaganda prin radiofonie în ţara noastră. Dacă este vorba ca opera de răspândire a culturii, care pare a lua locul uneia din temele cele mai iubite ale politicei noastre de stat, să se folosească şi de unealta radiofoniei, o mare grijă trebue depusă în compunerea şi debitarea programelor. Acestea trebue să se facă în consideraţia feluritelor categorii virtuale ale publicului românesc şi internaţional. A face cunoscută producţia artistică românească, mai ales în ramura muzicei, a interesa pe ţăran prin cântecul şi basmul lui, a transmite intelectualului din provincie ceva din fermentarea spirituală a centrelor unde se lucrează mai mult, a împărtăşi tineretului şi lumii de profesionişti care doresc să-şi ocupe în mod util orele libere, lecţii în felurite specialităţi practice şi a face toate acestea în modul cel mai desăvârşit, care este modul propriu al radiofoniei : iată atâtea scopuri pe care trebue să le urmărească politica culturală şi în această nouă direcţie.

TUDOR VIANU

O dramă în stal

Scena reprezintă sala unui teatru. Inainte de ridicarea cortinei. Programul anunţă o feerie în 5 acte.

O CUCOANA GRASA *(către soţul ei).*

Stai bine, tăticule?

TATAL

Mda! Destul de bine... Nu-mi purta grija.

GICĂ

(fiul lor, un băeţaş cu capul lungăreţ, ca o ridiche cu coada 'n sus, cu voce piţigăiată).

Da' eu? Eu nu văd nimica.

CUCOANA CEA GRASĂ

Aşteaptă, puiule, că încă n'ai ce vedea. *(Cortina s'a ridicat).* A! Ia priveşte, Gică, cât e de frumos! Vezi piticii care joacă în jurul focului şi zâna cea frumoasă care s'apropie?

GICĂ

Unde? Unde? Care pitici? Care zână? Eu nu văd nimica.

CUCOANA CEA GRASĂ

Doamne! Doamne! Ce copil neastâmpărat! Fii cuminte, Gică! Nu te mai sbuciuma aşa, că m'ameţeşti!

GICĂ

Da' ce's eu de vină, mămiţică? Dacă nu văd nimica din cauza pălăriei cucoanei!

CUCOANA CEA GRASĂ

(recunoscând justeţea observaţiei).

Tăticule, băeţelul spune că nu vede nimica, din cauza pălăriei din faţă.

TATAL *(înţelept).*

Ei, şi ce vreţi? Doar n'am să mă răsboesc cu pălăria!

CUCOANA CEA GRASĂ

Da, dar ai face bine să schimbi locul cu băiatul.

TATAL

Eram sigur. Veşnic acelaşi cântec! Haide, dă băiatul încoace! N'am gust de sfadă. *(Schimbă scaunul cu Gică).* Ei acuma vezi? *(Se găseşte plasat în dosul unei pălării enorme, o movilă de pene şi flori. Brusc).* Ei, comedia dracului! Asta zic şi eu că-i pălărie!

CUCOANA CEA GRASĂ

Aha! Acuma înţelegi de ce nu vedea băiatul nimic! Ai face bine să spui cucoanei să-şi scoată pălăria.

TATAL

(către cucoana cu pălăria, atingând-o pe umăr).

Pardon, doamnă, sunteţi bună să vă scoateţi pălăria ?

(Cucoana nu catadicseşte să răspundă).

TATAL *(insistând)*

Ce vă costă, doamnă, să vă scoateţi pălăria? *(Acelaş joc).* Apoi bine, cucoană, de când te rog politicos să-ţi scoţi pălăria! Ce? Am venit aicea ca să ne jucăm de-a v'aţi ascunsele?

CUCOANA CEA GRASĂ

Măi! măi! măi! Ce mai cucoană! Parc'ar fi o paparudă! Şi nu scoate-o vorbă, parcă-i împăiată!

TATAL *(către soţul cucoanei)*

Fii bun, te rog, şi spune cucoanei dumitale să-şi scoată pălăria.

CUCOANA CU PALARIA *(către soţul ei)*

Jorj, dacă îndrăzneşti, cu mine ţi-ai găsit Bacăul!

CUCOANA CEA GRASĂ

Ce vra să zică omul mojic! Ar trebui s'o înveţe bărbatu-său buna cuviinţă!

TATAL

Cine? El? Dar ce, crezi că i s'a urît cu viaţa? Nu vezi ce elefant de nevastă are?

CUCOANA CU PALARIA

Jorj, cum permiţi să fiu insultată astfel?

SOŢUL *(tremurând)*

Te... te rog... domnule, ai bunătatea şi nu te mai lega de pălăria nevestei mele. Nu putem asculta piesa, din cauza gălăgiei.

TATAL

Eu am plătit ca să văd piesa, nu pălăria nevestei dumitale. *(Către soţia sa).* Stai, că facem altfel. M'am plictisit de-atâta scandal. Gică, vino la locul tău şi sue-te pe scaun. Aşa ai să vezi. S'a terminat! *(Gică ascultă şi se caţără pe scaun).*

UN SPECTATOR, DIN SPATELE LUI GICĂ

(către tată, bătându-l cu umbrela pe umăr)

Ascultă! Spune băeţaşului să se dea jos. Că doar nu-i de sticlă!

TATAL

Cum nu! cum nu! Cu plăcere! Dar şi dumneata la rându-ţi, spune cucoanei din faţă să-şi scoată pălăria. Plecăciune! Stai la locul tău, Gică. Nu-ţi fie frică, drăguţă !

SPECTATORUL

Dacă-i vorba pe-aşa, mă cocoţez şi eu pe scaun. Vreau să văd piesa. *(Se sue pe scaun).*

MULŢIMEA

Jos! Jos! staţi jos!

Sălbatecule! (Spectatorul se dă jos, furios).

GICA *(urlând)*

Tăticule, domnul din spate mă pişcă de picioare! Au! Au!

TATAL

Ia ascultă, domnule, ce pişti băiatul de picioare? Ce ţi-a făcut?

SPECTATORUL

Dă-l jos de pe scaun!

TATAL

Scapă-mă mai întâi de pălăria cucoanei!

MULŢIMEA

St! St! Linişte! Jos! Jos cu piciul! Scoate pălăria! Afară cu ei! Să vă fie ruşine!

SOŢUL CUCOANEI *(în şoaptă, soţiei sale)*

Ascultă, dragă, scoate-ţi pălăria, ca să sfârşim odată !

CUCOANA CU PALARIA *(sufocată)*

Cum? Cum? Eu să-mi scot pălăria? Mai bine moartă ! Auzitu-m'ai ? *(Controloarea, chemată, se apropie în grabă).*

CONTROLOAREA

Domnilor, faceţi linişte, vă rog! Altfel sunt nevoită să chem poliţia. Este strict interzis a se urca pe scaune. Intrerupeţi spectacolul ! Te rog, domnule ! *(Gică este dat jos de pe scaun. Sgomotul se potoleşte în sală. Băiatul plânge pe 'nfundate. Deocamdată, cucoana cu pălăria triumfează).*

CUCOANA CEA GRASĂ

Nu plânge, puiule! că-ţi dă mama acuşi locul ei. Fără îndoială că biata cucoană are motive foarte serioase ca să nu-şi scoată pălăria. Sărmana femee!

TATAL *(înţelegând)*

Că bine zici! La asta nu m'am gândit! Ai dreptate! Dacă-şi scoate pălăria îi cade şi părul.

CUCOANA CEA GRASĂ

Precum spui. Aşa că trebue să fim îngăduitori cu ea, nenorocita !

CUCOANA *(scoţându-şi fără veste pălăria şi întorcându-se spre inamic)*

Ei, acuma sunteţi mulţămiţi?

TATAL

Mai bine mai târziu, decât niciodată. Iţi mulţămim din suflet, doamnă. Dar, între noi fie zis, nu înţeleg de ce n'aţi scos-o dela început? Vă stă mult mai bine cu capul gol. Nu-i aşa, mamiţico?

CUCOANA CEA GRASĂ

Aşa-i precum spui tăticule.

CUCOANA CU PALARIA *(către Gică)*

Nu vrei o bomboană, puiule?

Localizare după F. Anstey de A. POPIŢ

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani dela naşterea celebrului scriitor rus VLADIMIR KOROLENKO care a fost de câteva ori şi în ţara noastă unde avea trainice legături de prietenie şi de rudenie, BIBLIOTECA DIMINEAŢA publică, în traducerea d-lui Roman Stere,

NOAPTEA

una din cele mai caracteristice lucrări din opera marelui scriitor.

PREŢUL 8 LEI

E. GOBLOT, profesor de filosofie la Univ. din Lyon: La barrière et le niveau

(*Etude sociologique sur la bourgeoisie française moderne*) Alcan

Burghezia este o clasă. Nu-i o castă. Castele sunt închise. Inchise jos, închise şi sus dacă trebue. O clasă, din potrivă, e deschisă tuturor. N'are graniţi juridice. Cei de subt ea se pot ridica până la ea. Cei de deasupra pot cădea întrînsa.

Aristocraţia nu-i o clasă. Proletariatul da. Cât despre burghezie, ea a *devenit* o clasă; a fost însă un timp când nu era încă. Burghezia *„burg"*-urilor, a oraşelor medievale era o populaţie privilegiată, ca şi nobilimea. A trebuit să aştepte revoluţia franceză pentru a-şi pierde caracterul de castă, odată cu desfiinţarea tuturor privilegiilor. Abia dela Revoluţia franceză încep să existe clase sociale. Fenomenul e mai recent decât cred unii sociologi, în deosebi marxiştii.

Inainte de 1789 au putut exista un fel de sub-clase, înlăuntrul castei. Aşa, bunăoară, era distincţia între spadă, robă şi sutană. Dar acestea nu erau clase, în înţelesul pe care îl întrebuinţăm astăzi.

Aşa dar, *burghezia e prima clasă socială care apare în Istorie.* Iată unul din adevărurile destul de senzaţionale pe care le pune în lumină cartea lui Goblot. Vom vedea că nu e singurul.

***

Dacă o clasă este o grupare cu graniţele deschise, — ce anume o distinge de celelalte grupuri?

Este conştiinţa de clasă. O seamă de judecăţi de valoare care duc la un îndoit rezultat: să ne dea sentimentul că suntem deosebiţi de anumite persoane, şi identici cu anumite altele. Simţământul că diferim de cutare categorie de oameni şi că prin aceasta ne asemănăm cu cutare altă categorie —, iată pivotul ideii de clasă — întocmai de altfel ca şi în cazul castei.

„O clasă, ca şi o castă, nu se leagă cu clasele inferioare printr'o gradaţie continuă. N'ar mai exista clase dacă *inegalitatea* n'ar fi oarecum şi o *heterogenitate,* dacă ea ar cuprinde doar deosebiri de mai mult sau de mai puţin. Caracterele ce despart trebue să fie *calitative.* Dar ele trebue să fie *comune* tuturor celor pe care îi disting. Intr'un cuvânt, *orice demarcaţie socială trebue să fie în acelaş timp barieră şi nivel.* Graniţa trebue să fie o prăpastie —; dar deasupra prăpastiei trebue să fie un platou. Inlăuntrul ei, orice clasă e *egalitară.* Nu admite nici vârfuri nici povârniş. Cu cât o clasă e mai egală înlăuntru, cu atât ea e mai superioară în afară". „Orice nivelare distinge, orice distincţie nivelează". „Trebue să fim distinşi, fără însă să ne singularizăm".

Această situaţie curioasă — care e principiul general al oricărei „socialităţi" — atunci când se aplică la clase, duce la consecinţe curioase.

In primul rând, ea face ca criteriul *averei,* al stării materiale să nu aibă o prea mare importanţă. Căci „nu există o adevărată demarcaţie între sărac şi bogat. Cineva e mai mult sau mai puţin bogat. E o tranziţie insensibilă, care în materie de clase nu există. Nu se poate spune că cineva este mai mult sau mai puţin burghez. „Eşti sau nu eşti". „De fapt, nici clasele nici sub-clasele nu coincid cu grade de avuţie. Există burghezi săraci care rămân burghezi în ciuda sărăciei, precum există bogaţi în clasele populare; şi pot deveni foarte bogaţi fără a deveni burghezi. Nu există, nu poate exista o aşa zisă clasă posedantă". „In alte societăţi decât a noastră şi în alte epoci, avuţia a putut fi hotărâtoare pentru rangurile sociale. Aşa bunăoară acolo unde ea este, întreagă, concentrată în mâinile unei minorităţi. *Dar atunci, aceşti bogaţi sunt o castă, nu o clasă.* Avuţia le-ar scăpa dacă n'ar fi privilegiaţi".

Există totuşi o legătură între burghezie şi avere. Căci „un minimum de resurse este necesar vieţii burgheze, şi aceasta pentru două motive".

„Mai întâi pentru că femeea nu face nici-o muncă retribuită. Omul îşi asumă singur toate sarcinile. Femeea e socotită obiect de lux. Conducerea gospodăriei şi educaţia copiilor nu o absorb în întregime, căci ea porunceşte şi se face servită de alţii. Are servitori, profesori, institutrice, guvernante. Ii rămâne timp liber, pe care îl consacră vieţii mondene. Şase zile din şapte face vizite, şi a şaptea le primeşte Burgheza săracă face adevărate minuni pentru a asi gura întreţinerea interiorului său cu o singură bonă, cu o „femee la toate", fără a se condamna totuşi la o viaţă solitară şi închisă care ar fi o adevărată *declasare".*

Al doilea motiv pentru care un minimum de avere este indispensabil, e că „educaţia şi instrucţia copiilor burghezi se prelungeşte până la vârsta majorităţii şi adeseori dincolo de ea. Ele sunt foarte costisitoare, chiar cu ajutorul unor burse în stabilimentele publice, şi cu atât mai scumpe cu cât copiii se fac mai mari. Sarcinile familiale apasă foarte greu asupra burgheziei mici şi mijlocii. E una din principalele cauze ale descreşterii natalităţii. Societatea franceză, fiindcă are cei mai puţini săraci şi în acelaş timp cei mai puţini bogaţi, plăteşte cu depoporaţia moravurile sale egalitare. Limitarea numărului copiilor se întâlneşte mai cu seamă la fruntariile dintre clase, de ambele părţi ale acestei fruntarii: sus, pentru că ne temem de decădere; jos, pentrucă aspirăm la ascensiune".

Aşa încât, „dacă există o relaţie între clase şi avere, aceasta nu înseamnă de loc că distincţia dintre clase se reduce la o chestiune de bogăţie. *Dimpotrivă, noţiunea de clasă, ea e care dă un înţeles cuvintelor sărac şi bogat.* Ce înseamnă a fi bogat? E bogat acel care are *mai mult* decât ni se cere pentru a trăi în felul în care se trăeşte *îndeobşte înlăuntrul clasei căreia aparţinem".*

Intr'un cuvânt, nu aparţinem unei clase pentru că suntem mai săraci sau mai bogaţi, ci invers, suntem săraci sau bogaţi întrucât aparţinem unei anumite clase.

Această disociaţie între ideea de clasă socială şi aceea de avuţie este pe cât de nouă pe atât de importantă.

Ea ruinează dintr'odată toată temelia sociologiei socialiste,

E foarte adevărată ipoteza marxistă a exproprierii capitalului mic de către capitalul mare. Dar burghezul ruinat nu încetează de a fi burghez. Distincţia în clase nu atârnă de bogăţie. Cauzele sunt pur ideologice. Sunt — cum spune Goblot — anumite judecăţi de valoare. Există o „mistică burgheză", mult mai complicată, mai variată şi multilaterală decât „conştiinţa de clasă" a lui Marx.

Conştiinţa de clasă la burghezi cuprinde tot soiul de simţăminte. Pe acestea caută Goblot să le analizeze în cartea sa. Iată lista capitolelor: Ideea de clasă. — Clase şi avere. — Clase şi profesiune. — Moda. — Educaţia morală. — Educaţia estetică.

Cu prilejul acestor analize, autorul ajunge la încheieri nu mai puţin originale decât acele pe care le-am expus mai sus. Aşa de pildă se ajunge la concluzia că clasa burgheză, a cărei vârstă e mai mică decât se crede (1789 până azi, vre-o 140 ani) este aproape de sfârşit. Burghezia îşi trăeşte agonia. Aceasta nu înseamnă ceva catastrofal. Şi situaţia care va lua locul celei actuale nu e de natură să ne nelinişteasca.

Dar nu mai avem loc aci pentru a arăta argumentele şi faptele aduse de Goblot în favoarea acestor încheeri. Ne mărginim să le indicăm, pentru a stârni încă odată atenţia publicului asupra profundei originalităţi a unei cărţi pe care aspectul ei exterior modest de simplu esseu ar putea-o face să treacă neobservată.

Vom reveni poate altădată asupra acestora.

D. I. SUCHIANU

O lume uitată, Atlantida

Lectura unei cărţi aproape recentă [1]) şi vecinătatea estivală a unei regiuni bogată în amintiri preistorice, care mi-a îngăduit să controlez unele din afirmaţiile autorului citat, mi-au reamintit discuţiile şi supoziţiile asupra unei „lumi perdute", faimoasa Atlantidă. Un roman al cunoscutului Pierre Benoit şi un film inspirat au adăugat problemei geologico-arheologice esenţă misterioasă şi miracol popular.

Dar ceiace suscită nelinişti ştiinţifice sunt ultimele descoperiri din Mexic, ţara depe celălalt tărâm al Oceanului, care şi-a împrumutat numele dela marele continent dispărut. Guvernul mexican încă din 1917, dându-şi seama de însemnătatea civilizaţiei antice distrusă de conquistadorii spanioli, a creiat o Direcţie antropologică ataşată unui minister, cu sarcina specială de-a scoate la iveală urmele străvechii culturi americane. Ca prim rezultat s'au publicat câteva voluminoase volume asupra cercetărilor şi monumentelor din valea Testihuacan, care cu peninsula Jucatan împarte gloria senzaţionalelor descoperiri asupra civilizaţiei Toltecilor, vechii locuitori ai Mexicului.

De mai de mult s'a menţionat paralelismul dintre mormintele-piramide din Jucatan şi vestitele monumente similare ale Egiptului faraonic : aceleaşi principii arhitectonice, acelaş rost şi chiar aceleaşi... legende. Moartea unuia dintre cei mai ferventi cercetători ai monumentelor din Jucatan, milionarul publicist Ogden Mac Clurg, în Aprilie trecut, fu apropiată de aceia a lordului Carnavon, descoperitorul mormântului lui Tut-Ank-Amon. In peninsula Americei centrale poporul de odinioară Mayas, caşi Toltecii mexicani, au desvoltat o civilizaţie înaintată, cum dovedesc ruinele dela Palanca şi Ococingo ; în urma studiilor în una din piramidele locale Mac Clurg se înbolnăvi de o boală misterioasă, care-l duse la moarte. Piramide similare Egiptului s'au descoperit şi în Teotihucan-ul mexican, ca acele a Soarelui şi Lunei de pildă, de mare asemănare. Alte monumente — fapt ce n'a fost până acum remarcat nici în publicaţiile apusene — au o mare apropiere de ziguratele assiro-chaldeene, clădiri ce au servit ca temple, ca piramida centrală a „Citadelei" formată din terase suprapuse. Liniile geometrice în arhitectură caşi 'n dispoziţia decoraţiei interioare amintesc de ornamentaţiile stilizate, atât de obişnuite în Orient şi la poporul românesc până azi. S'au făcut chiar uimitoare apropieri între un anumit gen de decoraţie geometrică pe ceramica descoperită în Mexic cu vase similare din câteva staţiuni preistorice din Beoţia, Grecia, Bosnia şi Transilvania noastră.

Iată câteva schiţări de fapte care pun într'o altă lumină vechile civilizaţii americane, apropiindu-le de culturile popoarelor orientale, pe care eram obişnuiţi să le considerăm ca unicele detentoare ale celor mai vechi începuturi de lumină. Ultimele descoperiri dela Glozel adaogă o puternică lovitură teoriei „Ex Oriente lux", dovedind că şi în Europa apusană — deocamdată — a existat o veche civilizaţie, dacă nu şi mai veche ca cea orientală. Leagănul civilizaţiei omeneşti se mută spre Occident şi de aci nu suntem departe de teoria celor ce mai cred încă în existenţa Atlantidei, continent central între America şi Europa, de unde au pornit raze de lumină spre apus — Mexicul şi Jucatan sunt o dovadă — şi spre Răsărit, Europa şi Asia apusană.

Problema Atlantidei a preocupat pe mulţi învăţaţi. Dela Platon şi cei câtiva scriitori greco-romani păstrători ai legendelor ce permiteau amintirea Atlantidei, abia în 1678 savantul jezuit P. Kircher face o descripţie a continentului dispărut în opera sa „Mundus subterraneus ; contemporanul său Rudbeck considera Scandinavia drept continentul misterios al lui Platon. In sec. XVIII diverşi învăţaţi germani, franceji sau italieni i-au căutat plasamente în diferite regiuni ale lumii vechi ; în sec. XIX numărul celor care cred în existenţa Atlantidei creşte considerabil, se scriu opere mai în toate limbile occidentale, una din cele mai valoroase fiind a lui Brasseur de Bourbourg.

In urma descoperirilor din America, unii istorici fură furaţi la gândul atribuirii civilizaţiei europene şi orientale unei origini transoceanice, la care se răspunse printr'o teorie intermediară : Atlantida = leagănul întregei civilizaţii umane. Fără a ne hasarda în păreri temerare, nu e mai puţin interesant a constata câteva sigure apropieri între cele două lumi, care nu s'ar putea explica fără existenţa acestui misterios continent, scufundat printr'un groasnic cataclism, aşa cum geologiceşte e stabilit pentru Oceania. Numele s'ar păstra în personajul mitologiei greceşti Atlas, a cărui fiică Maia, mama lumii, se aseamănă la nume cu Maja, poporul antic din Jucatan; Gatir, fratele lui Atlas, s'ar fi păstrat în localitatea Gatir = Cadixul de azi al Spaniei şi 'n Agadirul Marocului, în vecinătatea Oceanului Atlantic.

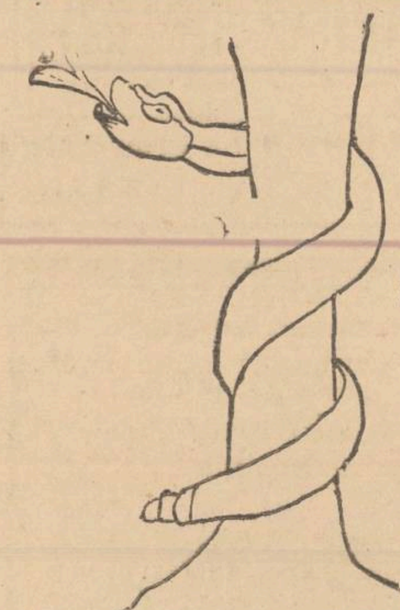

Fig. 1. Şarpele în jurul arborelui, ornament din Templul Tigrilor dela Chichen-Itza (Jucatan).

Paule Cour, în broşura amintită, se străduește să construiască un triplu eşafodaj ştiinţific, apropiind terminologia şi unele simboluri decorative din Jucatan şi Mexic, cu vechile ţinuturi ale Galiei preistorice şi mitologia greacă orientală, pentru a le găsi tuturor o origină atlantidică. Mistica „Cabală" medievală trebue de pus în legătură cu numele calului, cabalus la antici, ce se regăseşte în „Ahbal" din Mexic, desemnând acolo un vas misterios şi cu cultul calului, figurat alături de un vas pe unele monezi galice. Locuitorii vechi ai insulelor Canare, rămăşiţe ale Atlantidei, adorau pe un zeu Achuharahan ce aminteşte pe Hurakan al poporului Mayas, care cuvânt n'ar fi altul decât magamag, de oarece y se confundă deseori cu un gama grecesc.

Două din constatările sale prezintă atâta seriozitate, cât face să neglijăm unele afirmaţii prea hazardate. Intre cele mai răspândite simboluri ale lumii antice două au şi un adânc substrat omenesc : şarpele şi inima. Şarpele, simbol al înţelepciunii sau vicleniei, apare în Biblie dela Adam ; sub forma „urens" fu adorat pretutindeni la Egipteni ; sub alte forme la Assiro-Chaldeeni, la Greci şi Romani face parte din atributele lui Mercur cel viclean şi al înţeleptului Arclepois, pentru a trece în creştinism chiar regăsindu-l în potirul Sf. Ioan Evanghelistul. In monumentele americane şarpele apare de mai multe ori : la templul tigrilor de la Kichen-Itza apare încolăcit în jurul arborelui simbolic ca 'n Geneza ebraică (fig. 1) ; pe o piatră gravată din Jucatan apar doi şerpi încolăciţi în cartea lor sfântă „Popol-Vuh" Maja-i dau şarpelui puterea luminii creatoare. La tribul Quiche, Cihnacohnatl este mama şi doi şerpi gemeni, uneori reprezentaţi în jurul unui băţ, ca 'n caduceul lui Mercur ; la Uxmal apare ca ornament des repetat la „palatul Vestalelor". La popoarele Americei centrale şarpele se numeşte chan sau gan, care împreună cu numele paserei sfinte „ara" a dat numele zeului principal Houra Kan. Acest nume pare să fi inspirat numeroase alte botezuri dincoace de Ocean : Uraganul francez, ce 'nseamnă o forţă destructivă, se regăseşte în Hurakanul Caraibilor, la care înseamnă diavol ; cu „Can" sunt multe vechi localităţi din Franţa, galice deci : Cana, Canac, Cannes. Gan, Ganas, Canari, etc.

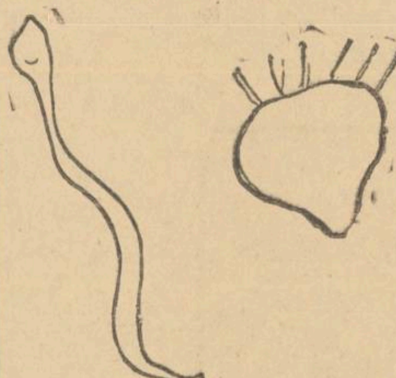

Fig. 2. Şarpele şi inima, gravuri din dolmenul dela Pornic (Franţa).

Al doilea simbol important fu inima, cu înţelesuri variate dela organ la însăşi fiinţa omenească. In Jucatan, la unul din templele dela Palanca apare un personaj cu un colier din 3 inimi, ca un triplu simbol al inimei, ce se regăseşte în unele biserici vechi, les Moutiers din nordul Vendeei de pildă ; în cartea „Popol-Vuh" zeul Hurakan e numit „inima cerului". In Egipt simbolul inimei apare întovărăşit de un vas sau cărăbuş sacral, miticul Bitin aşează inima pe o floare de acacia, ce aminteşte de simbolul Fracmasonilor, păstrătorii multor simboluri magice străvechi. Cuvântul francez „coeur" se regăseşte în cor latin, în grecul Kear şi 'n celticul Xer, atât de răspândit în Bretagne — eu locuesc acum la Ker-Dory — aci cu înţeles de casă, inima fiind locuinţa vieţei. In misterele orfice inima este simbolul lui Dionysos şi vasul sfânt se numea Cernos, ce aminteşte ca nume de Cerne, capitala Atlantidei. Foarte curioasă este reprezentarea unei gravuri pe o carte germană din 1708, reprezentând într'o inimă înconjurată de flăcări harta tuturor continentelor şi o rană, de unde curge sângele, simbol al cunoştinţei, tocmai pe locul unde se presupune Atlantida.

In legătură cu aceste simboluri Paul le Cour aminteşte de câteva „émouvantes découvertes", în parte controlate la faţa locului de mine. In diferite locuri din Vendeea şi Maine-et-Loire se găsesc pietre druidice, din seria megalitelor preistorice, numite „pietre de sacrificiu" având săpate o cuvetă şi o rigolă pentru scurgerea sângelui. Pe una din aceste pietre enorme dela Torfou numită „Pierre tournisse", le Cour descoperă că bazinul ce trebuia să primească sângele avea forma perfectă a unei inimi ; şi poate atunci numele adevărat ar fi Corfou, care ar cuprinde rădăcina cor (coeur) în amintirea acestui bloc de jertfe preistorice, păstrat în toată mărimea sa de 20 m. circonferenţă. Lângă Pornic se află o galerie megalitică de doi dolmeni din care cel dela vest are o piatră mare formând bolta intrării sculptate în întregime cu numeroase figuri, între care apare un şarpe evident şi o inimă cu câteva raze (fig. 2).

Şarpele dela Pornic este mai bine sculptat ca cel dela Kermario (Carnac), descoperit tot de curând pe un mormânt megalitic. Descoperirea acestei inimi permite autorului să dea oraşului Pornic o nouă etimologie : Cornic, înrudit cu Carnec, vestita localitate preistorică din Morbihanul învecinat şi cu Karnakul egiptean, venind dela Cor = inimă + Nike = victorie la Greci, apropieri fireşti în linguistica cabalistică.

Cercetând cu atenţie piatra indicată de le Cour am descoperit alte inimi, de mai mici dimensiuni, dar clar distincte şi încă alte sculpturi ce-ar aminti de animale similare şarpelui — căci piatra are o suprafaţă sculptată de 2 metri pătraţi. De asemeni şi al doilea dolmen, situat spre est, are o piatră ce formează bolta camerei din fund, la care am putut distinge urme de sculpturi reprezentând şerpi ; iar mai puţin clar aceleaşi figuri pe piatra de boltă a intrării aceluiaşi dolmen. Alte pietre servind de fundal sunt prevăzute cu găuri, unele largi afectând forma inimei dela Torfou.

Dar o piatră cu inimă-cuvetă şi rigolă ca la Torfou se găseşte bine evidenţiată la un alt monument megalithic, la Fléchouserie depe teritoriul comunei Le Clion vecină cu Pornic şi cu totul necunoscut până acum chiar savanţilor franceji.

Sunt fapte şi presupuneri ce aşteaptă o confirmare şi mai categorică. Să negăm sau să neglijăm existenţa Atlantidei, aşa cum o văd unii ; dar apropierile uimitoare între străvechile civilizaţii depe cele două maluri ale Oceanului Atlantic nu pledează oare pentru nimic ?

P. CONSTANTINESCU-IAŞI

1) Paul le Cour „A la recherche d'un monde perdu" Paris 1926.

BIBLIOGRAFIE

Miguel Zamacois: Bufonii, piesă în patru acte, în versuri. (In româneşte de George Duma), Tip. „Cultura Naţională", Bucureşti, 1928.

Orison Swett Marden: Minunile gândului, (Traducere, adaptare, introducere de D. V. Barnoschi), Depozit: Cultura Românească. Preţul 40 lei.

Alice Sturdza, „Sora Magdalina", Editura literară a Casei Şcoalelor, Bucureşti 1928.

Demostene Botez, „Roman perpetuu", nuvele, Editura literară a Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1928.

A. CEHOV

Spovedanie sau Olga, Jeny şi Zoe

D-ta, scumpa şi neuitata mea prietenă, mă întrebi în drăguţa d-tale scrisoare, de ce am rămas neînsurat până acum, deşi am 39 de ani împliniţi. Draga mea! Eu iubesc din tot sufletul viaţa de familie, şi numai canalia de soartă m'a împiedicat până acum să-mi implinesc dorinţa. De vre-o 15 ori am vrut să mă însor, dar n'am făcut-o, pentrucă toate pe lumea asta, şi în special viaţa mea, sunt supuse întâmplării. Intâmplarea e un despot. Am să-ţi înşir câteva întâmplări, mulţumită cărora duc încă viaţa desgustătoare de flăcău.

Intâmplarea întâi

Era o minunată dimineaţă de Iunie. Cerul era limpede şi azuriu ca albastrul prusac. Soarele se juca prin apa râului şi luneca peste iarba înrourată. Păsările cântau ca după note... Noi ne plimbam prin alei presărate cu nisip galben, şi respiram fericiţi aerul dimineţii. Mâna Olgăi Gruzdovschi (care acuma e măritată cu fiul inspectorului nostru de poliţie) stetea liniştită în mâna mea, şi degetul ei cel mic tremura peste degetul meu mare. Obrajii îi ardeau, iar ochii!... Oh, ma chère, ochii erau o minune! Câtă veselie şi naivitate străluceau în ochii ei albaştri!...

— Viaţa mea, Olga Maximovna, am consacrat-o învăţământului şi ştiinţei, — îi şopteam eu încet, temându-mă ca degetul mic să nu alunece de pe degetul mare. Intr'un cuvânt, am să fiu profesor... Iţi spun cinstit Olga Maximovna... Eu nu sunt bogat, dar... Eu am nevoie de o fiinţă care cu prezenţa ei... (Olga se ruşină şi lăsă ochii în jos).. Olga! Priveşte cerul!... Sufletul meu e tot atât de curat ca şi el!

Nu isprăvisem toate banalităţile astea, când, de odată, Olga ridică privirea, se smunci de la mine şi începu să bată din palme. In spre noi veneau nişte gâşte.

— Ga-ga-ga, ziceau gâştele înălţând gâtul şi privind-o pe Olga dintr'o parte.

— Gâşte, gâşte, striga Olga aplecându-se spre un boboc.

Bobocul era deştept pentru vârsta lui. Fugi de mâna Olgăi către tată-său, gâscanul, care-şi întinse aripele. Intre timp ştrengăriţa de Olga fugea după un alt boboc. Atunci se întâmplă ceva grozav. Gâscanul, cu gâtul la pământ şi suflând ca un şarpe, se repezi la Olga. Ea o luă la fugă ţipând şi gâscanul după dânsa. Se schimbase la faţă de groază, parcă ar fi urmărit-o trei sute de demoni. M'am repezit şi i-am tras gâscanului una cu bastonul, dar tot avusese timp să o ciupească de rochie. Olga tremura şi se lăsă la pieptul meu.

— Bate gâscanul, zise ea plângând...

Nu era atât copilărie cât prostie pe faţa ei speriată! Ma chère, nu pot să sufăr laşitatea!... Gâscanul acela a stricat toată afacerea. După ce Olga se linIştise eu am plecat acasă, iar laşitatea şi obrăjorul ei de tâmpită mi s'au întipărit în minte... De atunci Olga a pierdut orice farmec pentru mine.

Intâmplarea a doua

D-ta ştii, draga mea, că eu sunt scriitor. Zeii au aprins în pieptul meu un foc nestins. Eu sunt preotul lui Apolon. Scriu, scriu, scriu... Dacă îmi iei condeiul... m'ai omorât!

Mai ştii de sigur, că globul pământesc e un loc puţin prielnic pentru artă. Scriitorul e un orfan pe vecie, un copil fără protecţie şi un ţap ispăşitor. Eu împart omenirea în două grupe: scriitorii şi invidioşii. Invidioşii mi-au stricat viaţa. Ei au luat în stăpânire redacţia şi administraţia revistelor şi stăruesc să mă înfunde.

Ascultă, şi ai să înţelegi!...

Pe atunci făceam curte lui Jeny Pşicova. Ţii de sigur minte pe copilul dulce şi gânditor, cu păr negru. Acum e măritată cu vecinul d-tale, Carol Ivanovici Vanţe (à propos, pe nemţeşte Vanze înseamnă ploşniţă. Dar să nu-i spui lui Jeny că se supără). Jeny iubea în mine scriitorul. Şi ea şi eu credeam adânc în menirea mea. Dar era încă prea tânără! Nu putea înţelege amintita împărţire a oamenilor în două grupe.

Locuiam în vila lui Pşicov şi eram considerat ca logodnic. Eu scriam şi ea citea. Ce critic bun era! Aristide ca dreptate, Caton ca severitate... Una din scrierile mele i-a plăcut straşnic şi vroia numai decât să o vadă tipărită. Am trimis-o unui jurnal humoristic. Răspunsul îl aşteptam la 15 Iunie, peste două săptămâni, la „poşta redacţiei". In fine a sosit 15 Iunie şi răspunsul dorit: „Eşti lipsit cu desăvârşire de talent. Nu cheltui banii pe mărci, şi lasă-ne în pace!".

— Ce proşti, ce mizerabili!... Dar D-ta Jeny Marcovna, ai să-mi mai admiri de acum lucrările?

— Ei aşi? a zis ea. Poate că într'adevăr n'ai talent! Ei se pricep mai bine.

— Cum? Şi asta după atâtea nopţi nedormite!? După ce amândoi ne-am sacrificat muzei!?

De atunci Jeny deveni indiferentă faţă de scrierile mele, prin urmare şi faţă de mine.

Ne-am despărţit! Altfel nici nu se putea!...

Intâmplarea a treia

Cunoşti, dragă prietenă, slăbiciunea mea pentru muzică. Mozart, Beethoven Mendelsohn, Gounod nu sunt nume de oameni ci de giganţi! Sunt nelipsit de la operă. Iarna trecută, cu deosebire, mă duceam mereu, şi totdeauna cu familia Pepsinov. Imi pare rău că nu-i cunoşti. In fiecare iarnă Pepsinov ia o lojă cu abonament. Fiica colonelului, Zoe, e frumuseţea familiei. Buzele ei numai, şi sunt în stare să înebunească un om. Bine făcută, frumoasă, cuminte... M'am amorezat de ea. Dar amorezat turbat, nu glumă!... Sângele fierbea în mine când şedeam lângă dânsa! D-ta nu ştii ce e iubirea unui poet!... Etna plus Vezuviul!... Şi Zoe mă iubea şi ea! Ochii ei găseau linişte în ochii mei, mereu aţintiţi spre dânsa. Până la nuntă nu mai era decât un pas!... Dar, fatalitate!...

Se dedea *Faust*. L'a compus Gounod, şi Gounod e cel mai mare compozitor. Mergând spre teatru mă gândeam că ar fi bine să-mi fac declaraţia în timpul actului întâi, pe care nu-l prea înţeleg. Marele Gounod n'ar fi trebuit să scrie actul întâi!

Spectacolul a început. Eu şi cu Zoe ne-am retras în foyer. Sub lumina electrică, ma chère, era straşnic de frumoasă!

— Zoe Egorovna, nu ştiu dacă mă înţelegi... Atâta pasiune, atâta... nu ştiu cum să-ţi spun... Simţi că doreşti ceva suprapământesc! (Aci am sughiţat).

— Iubire? Pasiune? Da, trebue să fie ceva, care... (iar am sughiţat).

Zoe zâmbea jenată iar eu am sughiţat din nou. Ce nesuferit e sughiţul!

— Zoe Egorovna, cunoşti sentimentul acesta? (sughiţ).

— Eu... nu te înţeleg...

— M'a apucat sughiţul... Eu vorbesc în general, despre iubire...

— Bea niţică apă.

Eram într'o situaţie penibilă. Zoe s'a ridicat şi a pornit spre lojă. Am fugit la bufet, am băut vre-o cinci pahare cu apă şi sughiţul parcă s'a mai potolit. Am fumat o ţigară şi m'am întors în lojă. M'am aşezat lângă Zoe şi... am sughiţat, un sughiţ, deosebit, ca un fel de hârâitură. Un licean din loja vecină s'a uitat la mine şi a început să râdă. Cu ce poftă râdea canalia! Cu ce poftă i-aş fi rupt urechile! Când am sughiţat iar, liceanul strigă: „Bis!".

— Ce-i asta? îmi şopteşte colonelul. Când sughiţi aşa, stai acasă! Zoe s'a înroşit. Eu am fugit, m'am plimbat prin coridor şi am sughiţat înainte. La începutul actului al patrulea am plecat acasă desperat. Cum am ajuns, cum mi-a trecut sughiţul! Imi trăgeam pumni în ceafă mormăind:

— Sughite acuma! Acum poţi sughiţi cât vrei!

A doua zi m'am dus la Pepsinov. Zoe n'a apărut iar colonelul mi-a ţinut un lung discurs despre reaua creştere a tinerilor de azi.

— D-ta ţi-ai da fata după unul care se distrează în societate sughiţând? m'a întrebat după masă.

— Eu... aşi da-o... am bâiguit eu.

— Păcat!

Să-ţi mai descriu şi celelalte 12 cazuri?

Le-aşi descrie dar... cred că-i destul!

Trad. de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

V. COROLENCO

Seara în Balcani

...Pe dealurile Balcanilor e tăcere. Trebue să fie încă devreme; dar mie, nu ştiu de ce, mi se pare că e noapte târziu, Inaintăm în făgaşele întunecoase ale pădurii şi urcăm din când în când înălţimi abrupte, de unde se deschide larg şi departe cerul senin şi prietenos. La apus se resfrâng ultimele lumini ale zilei. Nu se aude de nicăeri scârţâit de roată, glas omenesc, lătrat de câne, un sunet viu...

De jur împrejur dealuri păduroase, tăcute, tainice. Pe aici, pe undeva, într'o văgăună, s'a pitulat „Cerchezscaia Slava". Pe aici trebue să fie gospodăriile. Totul pare ascuns, tăcut şi adormit. Şi dacă se aude din vreme în vreme, pe lângă noi, ropot de cai şi scârţâit de roţi, zgomot ce răsună în aerul sensibil, când lin, când mai puternic, aceasta nu-i decât o iluzie auditivă: ecoul aleargă după noi dealungul făgaşelor...

Catrian fuma mult. Când focul ţigării se înteţea, aruncând scântei roşii, îi vedeam faţa palidă şi ochii ridicaţi spre cer. Era adâncit în gânduri şi părea că visează... In aceste călătorii, el îşi trăia momentele cele mai poetice din viaţă. Copilăria — pe uliţele strâmte şi întortochiate ale marelui oraş pe jumătate asiatic, pe jumătate european. Munca istovitoare în atelierul lipsit de aer... Nici odihnă, nici jocuri, nici desmierdări, nici lumină. Scurta învăţătură obligatorie în şcoală... Apoi, desfrâul grosolan cu ceilalţi tovarăşi de meserie, în urmă — întâlnirea întâmplătoare cu tineretul socialist şi revelaţii luminoase, uşoare, simple, cu ajutorul cărora, după cum i se părea, a înţeles tot rostul vieţii... aşa cum poţi să cunoşti coridoarele şi gangurile unei case mari... Strămutarea din Capitală în Dobrogea, succesul îmbătător al propagandei şi întreruperea ei neînţeleasă... Apoi întunecimea satului şi sălbătecia elementară dela ţară. Luca era acum prietenul lui — dar, din motive de neînţeles, nu se înscria în club... Şi azi, pentru o clipă, a stat în faţa lui ca duşman de moarte.

Un sunet nelămurit, ca o chemare din depărtare sau ca un geamăt, străbătu văzduhul clar... Noaptea tresări şi fiorul ei se pierdu în văgăune... Apoi încă odată...

— Ce-i asta? — întrebă Catrian, aproape speriat.

— La mânăstire, — îi răspunse Luca, — toacă de vecernie.

— Va-să-zică „Slava" e aproape, — întrebai eu.

— „Slava" e aproape, dar mânăstirea e departe. Dealurile răsună până aici...

Intr'adevăr, eşind din făgaşele strâmte, sunetul dispăru. Se făcu din nou tăcere. In faţa noastră se ridică, printre copaci, secerea lunii palidă, fragedă, spălată parcă de ploaie şi rouă. Ea alunecă, jucându-se, după reţeaua de verdeaţă, se ascunse după un deal, se ivi din nou, agăţându-se grăbită de crengi. Şi deodată, îndrăsneaţă, începu să plutească pe cerul senin... Catrian urmări jocul lunii şi se întoarse spre mine. Acum, pe platoul deschis, vedeam destul de desluşit faţa lui. Ea exprima nedumerire şi o întrebare, care, după cum se vede, eşea din cercul obişnuit al gândurilor sale.

— Domnule Volodea, — zise încet, — iată ce-aşi dori să te întreb.

—Mă rog, domnule Catrian...

El urmărea mai departe luna, ca şi cum ar căuta pe ea un gând rătăcit, — apoi începu în româneşte:

— Vezi luna... Uită-te la ea. A fost rotundă... apoi n'a mai fost şi acum e mică...

— Aşa e, şi ce vrei să-ţi spun?

— Vreau să ştiu: dacă e tot aceiaşi lună? Sau e cu totul alta?

— Domnule Catrian, — spusei uimit — oare nu vi s'a lămurit acest lucru la şcoală?

— Am învăţat puţin, — răspunse întristat.

Lămuresc fazele lunii, pe scurt, omului care a priceput problemele complicate ale plus-valoarei şi ale repartizării, dar care pentru întâia oară se gândeşte la ceiace, în fiecare noapte, domină ca o taină veşnică şi atrăgătoare asupra pământului. Catrian asculta cu atenţie. Pe Luca aproape că nu-l interesau lămuririle mele. El avea ideile lui despre cer şi lună...

După ce isprăvii, se uită şi el în sus şi zise:

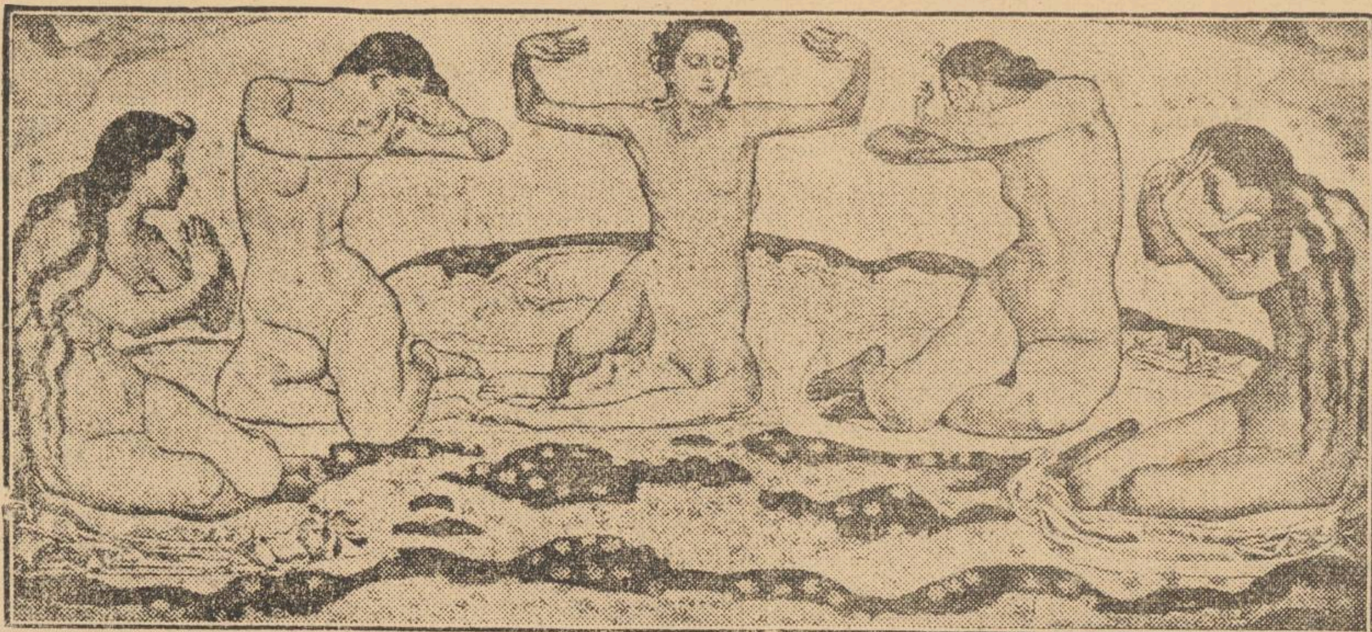
— Are să plouă. Mâne pe la amiază...

— De ce? — întrebai. Cerul e senin.

— Senin. Dar stelele nu-s vesele...

Intr'adevăr, cerul se învăluise de-o ceaţă subţire şi străvezie. Stelele se vedeau lămurit, dar ca nişte paianjeni luminoşi ce întinseseră în ceaţă picioruşe sclipitoare...

Tradus din ruseşte de F. DIMA

Problema montărilor moderne

Pe scena Teatrului Naţional se reprezintă cu mare succes „Principesa Turandot", piesa lui Carlo Gozzi, într'o montare ce nu pare străină de sugestiile realizărilor lui Vahtangov.

Ca să monteze această piesă, Vahtangov a meditat îndelung numeroase proecte pentru punerea în valoare a unui principiu nou decorativ şi-a unei înţelegeri originale a punerii în scenă. A vrut să găsească tonuri şi nuanţe nouă, să lămurească drumuri necunoscute spre sufletul spectatorului modern.

Schiller nu-l mai satisfăcea. Cuprinsul tragic al basmului său părea naiv şi învechit. Vahtangov se îndoia de ascendenţa teatrală a piesei, şi avea dreptate.

In 1927, cine se va interesa de atmosfera reală, autentică, a Chinei?

Pe cine ar mai induioşa un Peking monoton, banal şi legendar?

Vahtangov a vrut altceva. Spiritul literar al piesei se cerea înlocuit cu o înţelegere originală. Şi ce principiu nou, şi ce problemă dificilă a izbutit să pună în lumină Vahtangov!

Intâia întrebare pe care şi-a pus-o, a fost dacă are vre-o însemnătate faptul că Turandot iubeşte sau nu pe Calaf şi dacă arţagul primitiv al principesei ar putea să impresioneze pe spectatori.

Vahtangov s'a încredinţat repede că trebuia cu totul altceva, dar ce anume, nu-şi dădea încă seama.

A reprezenta „Principesa Turandot" banal şi... *serios*, i se părea o absurditate. Atunci, hotărî să rupă cu naturalismul pe care în genere nu-l iubea şi chiar îl evita.

Se hotărî că cheme în ajutor fantezia, şi, astfel, pricepu că tot planul montării devenise fantomatic. Nimic bine determinat nu cunoştea încă Vahtangov.

A afirmat el însuşi:

— Nu ştiu încă nimic precis. Poate că voiu face şi prostii!

In sfârşit, cheia de aur fu găsită şi taina minunată se deslegă: Vahtangov se opri la ideia de a străpunge întreaga realizare a piesei cu ironia cea mai expresivă.

Procedeul a deschis deodată orizonturi nouă, a luminat întreaga acţiune, aruncând generoase punţi de simpatie şi înţelegere de pe scenă în sala de spectacol, însufleţind atmosfera cu flacăra vie a contemporaneităţii.

Din clipa aceia, basmul principesei Turandot nu mai era decât un pretext: fondul material, canavaua pe care el ţesu izvoadele cuceritoare ale celei mai desăvârşite realizări de ironie.

Spectacolul a reuşit în chip strălucit, dar numai fiindcă acţiunea chinezească a fost străpunsă de procedeele originale ale *comediei dell'arte*, în care spiritul de improvizaţie al actorilor, glumele spontane, măştile mobile şi primitivismul jocului alcătuiau elementele primordiale de sugestie.

Dar, cum se poate creia improvizaţia pe scenă? Se mai poate bizui teatrul contimporan pe inspiraţia momentană şi arbitrară a actorului?

Vahtangov a rezolvat şi această problemă: *improvizaţia nu trebue creiată, ci jucată.*

Strălucind cu dezinvoltură în interpretarea scenică, chemând inventivitatea şi punând mâna pe ea, textul învăţat se va afirma dela sine, ca o bucurie nouă, ca o inspiraţie venită din senin.

Fantezia de regisor a lui Vahtangov, spune P. Pilschi, a fost atrasă nu de China sau de Peking, nu de Calaf şi nici chiar de Turandot; mai presus de năzuinţa lui de a reînvia însuşi spiritul comediei dell'arte, stătea numai ironia. Masca îl pasiona. A preferat pe Carlo Gozzi lui Schiller şi a montat toată piesa — convenţional.

Acest joc „de-a joaca", „de-a teatrul", „de-a improvizaţia", a făcut deodată ca piesa să renască. Totul era nemaivăzut, original, amuzant. Actorii îmbrăcau deasupra fracului şi-a rochiei de bal, costume chinezeşti, stilizate; orchestra cânta... din pieptene; moşnegii purtau în loc de barbă — fular; iar obrajii lipiţi înlocuiau grima.

Toate acestea nu erau uşor de găsit.

Dar, fantezia odată descoperită şi învinsă, strălucitoare în realizările ei de nemaiîntâlnită prospeţime, a dat lui Vahtangov dreptul să spună, în discursul adresat spectatorilor:

„Forma spectacolului de astăseară e unica rezolvare cu putinţă a basmului lui Carlo Gozzi, exprimând în acelaşi timp etapa cea mai înaintată a teatrului de astăzi".

Intr'adevăr, în montarea lui, amantul arde de pasiune şi cruda principesă se zvârcoleşte în setea răzbunării; tatăl teatral trece prin suferinţe nemaivăzute, servitorii aduc sacrificii supreme, — adică toate aceste roluri obişnuite şi banale, sunt străbătute de ironie, prezentate în părţile lor caricaturale; din serioase ele devin vesele, se topesc cu vioiciune într'un joc liber improvizat, fiind supuse concepţiei subtile şi îndrăzneţe a regizorului, risipind în sala de sectacol râsul sănătos şi comunicativ.

In spiritul lui Vahtangov, a montat domnul Soare Z. Soare la Teatrul Naţional din Bucureşti, piesa lui Carlo Gozzi, fără a izbuti însă să redea strălucirea realizării regizorului rus.

H. BLAZIAN

Cronica muzicală

Dama de Pică

Opera Română a prezentat, în sfârşit, un spectacol nou publicului românesc.

„Dama de Pică", opera lui P. Ceaicovsky, al cărei libret a fost scris de Modest Ceaicovsky după o nuvelă a lui Puşkin, a necesitat o îndelungată pregătire; roadele însă sunt departe de a fi satisfăcătoare.

Incercarea lui P. Ceaicovsky de a realiza ceva temeinic în muzica dramatică a surprins de bună seamă pe cei ce-l ştiau prin excelenţă simfonist.

Sărăcia sursei melodice şi, pe alocuri, neîndemânarea compunerii partiţiunilor vocale, au îndreptăţit această nedumerire, dar frumuseţea neîntrecută a orchestraţiei compensează toate celelalte lipsuri ale operei.

Nuvela lui Puşkin e povestirea romantică a vieţii unui conte cartofor, care, îndrăgostit de nepoata unei contese bogate, supranumită „Dama de pică" din cauza norocului ei la cărţi, caută să smulgă acesteia taina celor trei cărţi câştigătoare. El află, după moartea contesei, dela spectrul ei, secretul, îşi părăseşte iubita — care se sinucide — şi aleargă la joc să-şi încerce norocul. Dar în locul cărţii ştiute, primeşte Dama de pică. In aceiaşi clipă apare şi spectrul contesei, şi, în delir, Herman se omoară.

Atmosfera de fatalitate este descrisă în culori sumbre, iar personagiile sunt tratate cu destulă precizie din punct de vedere dramatic.

Domnul Vrăbiescu a înţeles prea puţin ingrata partitură a lui Herman.

Doamna Grozovska, într'un rol episodic, s'a remarcat prin graţia şi claritatea modulaţiunilor vocale.

Rolul bătrânei contese a fost descifrat cu autoritate şi înţelegere de doamna Snegina.

Duetul Dafnis şi Cloe a fost cântat cu artă expresivă şi cu multă siguranţă armonică de doamnele Verbioni şi Guţianu.

La pupitru, d. Massini.

Montarea domnului Pavel, interesantă şi cu specială preocupare de sugestivitate.

SERGIU INESCU

Cronica teatrală

„ROMEO şi JULIETA" de SHAKESPEARE la TEATRUL NAŢIONAL

Hotărît lucru, Teatrul Naţional n'a realizat desăvârşirea cu spectacolul acesta care n'a cunoscut dealtminteri, în toate părţile, decât arareori reuşite depline.

Nu mai departe decât acum câteva zile, înscenarea făcută de Max Reinhardt la Berlin — cu un Romeo pe care l'a împrumutat dela un alt teatru, — a provocat contestări şi obiecţiuni.

Dar şi în afară de această împrejurare specială că *Romeo* şi *Iulia* nu pot fi realizaţi la perfecţie nicăeri, noi socotim că la noi, — cu condiţiunile speciale în care ne aflăm sub raportul tradiţiei în interpretarea teatrului clasic, — atâta cât s'a putut obţine Vineri seara, constitue o importantă etapă.

Intr'adevăr, până acum prima noastră scenă n'a avut o precis ordonată continuitate, ceiace a lipsit-o de evoluţie, de tradiţie în interpretările clasice. Nevoia întemeerii şi la noi a unui repertoriu stabil cu desemnarea unor distribuţii fixe — problemă desbătută adesea de oameni de specialitate — devine dar, după constatarea scăderilor spectacolului recent, de o presantă actualitate.

* * *

Tragediile lui Shakespeare — despre cari s'au scris nenumărate şi nesfârşite comentarii încât ar fi greu şi temerar a mai face observaţiuni cu totul personale — înfăţişază, în toată goliciunea lor, patimile şi suferinţele umane. Nu puţini sunt aceia cari au încercat chiar să stabilească un fel de dependenţă logică între operile capitale ale genialului dramaturg, fiecare din ele concretizând câte una din pasiunile ce zbuciumă şi răscolesc omenirea. Astfel, *Hamlet* ar înfăţişa, între multe altele, nehotărîrea şi neputinţa îndoelei, care rămâne inactivă în strădania ca răsbunarea să egaleze în grozăvie, imensitatea durerei. Tot astfel, *Otello* ar fi tragedia geloziei; *Lear* aceia a nerecunoştinţei; *Macbeth* a ambiţiei şi a dorului de mărire; *Antoniu şi Cleopatra* a plăcerilor şi aşa mai departe.

Romeo şi Iulia sintetizează iubirea care cotropeşte sufletul şi mintea, care devine isvorul celei mai depline fericiri dar şi al celei mai sfâşietoare dureri.

Povestea tristă a celor doi copii din Verona — banală ca orice poveste de iubire, dar ridicată de geniul lui Shakespeare la înălţimi ameţitoare, — povestea aceasta au trăit'o pe scena Naţionalului d-na *Aura Buzescu* şi d. *Vraca*.

O coardă lirică foarte variată, multă putere de pătrundere, de înţelegere şi redare a celor mai subtile sentimente, au fost puse, cu convingere şi cu onestă râvnă artistică, în redarea Iuliei. D-na Buzescu a fost, pentru aceasta, răsplătită cu călduroase aplauze pe cari le-a împărţit cu d. Vracca, al căruia Romeo a fost cald şi impetuos.

Din restul ansamblului menţionăm pe d-nii: Pop Marţian, Theo, Morţun şi d-na Gusty.

Foarte bună, traducerea lui St. O. Iosif.

ALEX. CALIN

Cronica Şahului

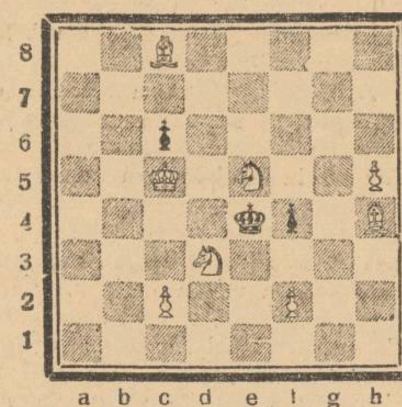
PROBLEMA No. 186

de **O Dehler**, Blankenburg

(„Deutsches Wochenschach" 1916)

Negru (3 figuri)

Ré4, Pc6 şi f4.

Alb (8 figuri)

Rc5, Cd3 şi é5, Nc8 şi h4, Pc2, f2 şi h5.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

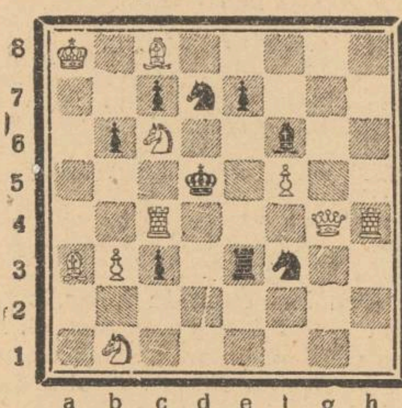
PROBLEMA No. 187

de **K. A. K. Larsen**, Copenhaga

(„The Chess Amateur" 1928)

Negru (9 figuri)

Rd5, Té3, Cd7 şi f3, Nf6, Pb6, c3, c7 şi é7.

Alb (10 figuri)

Ra8, Dg4, Tc4 şi h4, Cb1 şi c6, Na3 şi c8, Pb3 şi f5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 69

Jucată la un simultan dat de Capablanca la San Paolo în ziua de 16 August 1927.

Alb: J. R. Capablanca **Negru: Campos**

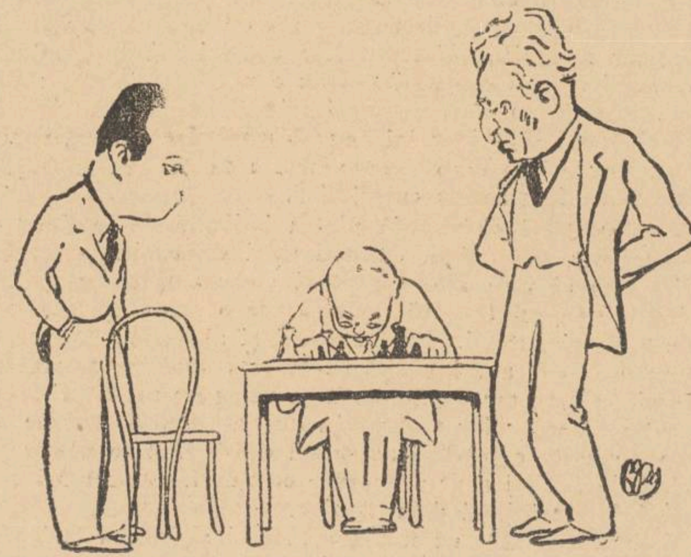
Apărarea fianchetto de damă

1. é2—é4, b7—b6; 2. d2—d4, Nc8—b7; 3. Nf1—d3, é7—é6; 4. Cg1—f3, c7—c5; 5. 0—0, c5×d4; 6. Cf3×d4, Cg8—é7; 7. Cb1—c3, Cé7—g6; 8. Nc1—é3, Nf8—c5; 9. Dd1—h5, 0—0; 10. Ta1—d1, Nc5×d4, slăbeşte punctul d6. 11. Né3×d4, Cb8—c6; 12. Nd4—é3, é6—é5; 13. Nd3—c4, Rg8—h8; 14. Td1—d6, ameninţă N×f7 urmat de T×g6; 14..., Dd8—é7; 15. Tf1—d1, Ta8—d8; 16. Né3—g5, f7—f6; 17. Dh5×g6!! splendid sacrificiu de damă! 17..., h7×g6; 18. Td6—d3, la Td1—d3, Tf7, alb nu poate juca Cd5, căci turnul din d6 rămâne neapărat. 18.... Tf8—f7; 19. Cc3—d5, Dé7—c5, după această mutare greşită alb dă mat în 6 mutări, negru ar fi trebuit să joace Dé6, spre a putea apoi sacrifica şi el dama. 20. Td3—h3+, Rh8—g8; 21. Cd5×f6+, Rg8—f8; 22. Th3—h8+, Rf8—é7; 23. Th8—é8+ şi negrul abandonează, căci la T×f8 urmează T×d7+, Rf8; T×f7+mat.

ŞTIRI

Concursul de maeştri de şah organizat la Berlin de ziarul „Berliner Tageblatt" s'a terminat cu următorul rezultat:

Premiul întâi J. R. Capablanca cu 8 jum. puncte (din 12 partide), fără să piardă nici o partidă; premiul

Capablanca, dr. Tartakover, Marshall

al doilea A. Nimzovici cu 7, premiul al treilea R. Spielmann cu 6 jum.

Urmează apoi: Dr. S. Tartakover cu 5½, R. Reti şi A. Rubinstein cu câte 5 şi F. Marshall cu 4 jum.

S'a stabilit în mod definitiv ca în cursul anului 1929 să se joace două matchuri pentru campionatul de şah al lumii şi anume: Un match între actualul campion mondial Alechin şi maestrul Bogoljubov şi altul de revanşă între Alechin şi Capablanca. Sumele necesare pentru aceste interesante manifestaţii şahiste sunt asigurate.

S'a hotărât ca condiţiile matchului de revanşă să fie aceleaşi ca cele de anul trecut din Buenos-Aires. Pentru stabilirea condiţiilor de joc între Alechin şi Bogoljubov se va întruni la Paris, pe la sfârşitul anului, o comisie compusă din d-nii Dr. Bernstein, Sir Thomas şi preşedintele Federaţiei internaţionale de şah dr. Rueb.

Localitatea unde se vor ţine matchurile şi data lor se va stabili mai târziu.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Geanta unui bijutier

Bijutierul Poliani din Milano nu se despărţea niciodată de o geantă destul de mare, de piele neagră. Nişte bandiţi îl pândeau, cu scopul de a-l jefui la prima ocazie. Intr'o seară, au reuşit să-l atace după ce se dăduse jos din tramvai şi mergea spre casă. Luându-i într'o clipă geanta, bandiţii au dispărut într'un automobil care îi aştepta. Dar bijutierul a declarat la poliţie că nu i s'a furat decât geanta deoarece nu purta într'însa bijuterii ci numai sandwiciuri, brânză, etc.

Cât bea Rusia

Sovietul din Moscova a discutat o zi întreagă problema alcoolismului.

A aprobat dispoziţia „Spirt-Stat"-ului, după care consumaţia alcoolicelor va fi redusă, iar prisosurile vor fi trimise la ţară, unde trebue combătute fabricarea şi consumul spirtoaselor clandestine de calitate proastă şi vătămătoare sănătăţii. Cu această ocazie, s'au adus cifre, care dovedesc că în băcăniile Statului (cooperative comuniste) între 12 şi 30 la sută din vânzare revine asupra spirtoaselor. Unele cooperative fiind asediate cu implorări dramatice din partea nevestelor muncitorilor localnici, au redus vânzarea băuturilor.

Atunci, „Spirt-Stat"-ul a deschis magazine proprii în sectoarele aşa numite „seci".

Din Moscova se comunică că Buharin, într'un discurs pronunţat în şedinţa plenară a „Comitetului Central Executiv" („Ţ. I. K."=„Ţentralnîi Ispolnitelnîi Comitet") s'a plâns că beţia face ravagii în Rusia Sovietică. Consumaţia vodcăi Monopolului Statului—„Râcovca", după numele lui Râcov care a reuşit să reintroducă în 1924 acest Monopol desfiinţat în 1914, — se exprimă prin următoarele cifre:

In 1924 s'au băut 9.800.000 litri; în 1925 — 49.000.000; 1926 — 246.000.000 şi în 1927 — 387.000.000 litri...

Buharin afirmă că muncitorimea cheltueşte pentru vodcă 14—17 la sută din salar.

Câţi comunişti sunt în Rusia

Corespondentul ziarului englez „Observer" comunică din Moscova că, după ultimele statistici, în Rusia sunt 800.000 comunişti, plus 500.000 cetăţeni ce vor să se înscrie în partid.

„Uniunea Tineretului Comunist" („Comsomol") afirmă că are 2 milioane de membri. Din 800.000 comunişti, 459.000 sunt muncitori, 150.000 agricultori, 95.000 militari, 157.000 femei. După naţionalitate, comuniştii sunt în majoritate de vre-o 80 la sută — „Ruşii mari". Evreii-comunişti sunt numai 4,34 la sută dn numărul total de 800.000.

Nebuni şi „cuminţi"

Din Spitalul comunal dela Milano a fugit de curând un nebun numit Gatti. Era un bolnav liniştit şi se bucura de oarecare libertate, ca grădinar al ospiciului. Numai din când în când devenea subit furios, pentru câteva zile. Atunci, administraţia ospiciului era nevoită să-l pună în cămaşă de forţă şi să-l închidă în camera tapetată cu plută.

Dispariţia lui Gatti a ridicat în picioare toată poliţia milaneză. Au trecut opt zile de căutări zadarnice, când, într'o seară, Gatti s'a întors singur în ospiciu şi a declarat directorului:

— Doctore, cer cu insistenţă să fiu primit iar în ospiciu. Am fugit cu speranţa că voi trăi mai bine. Insă numaidecât m'am simţit singur. Viaţa între oamenii sănătoşi e o imposibilitate, scumpetea e monstruoasă. La fiecare pas trebue să te fereşti de primejdii. Şi, în sfârşit, ei fac mereu aceiaşi şi aceiaşi politică neroadă. Sunt neruşinaţi N'au decât gânduri şi gusturi desfrânate, şi preocupări de care noi, aci în ospiciu, habar n'avem. Aci trăim, după cum m'am convins, mult mai liniştit şi mai cu judecată...

CITIŢI AZI No. 197
LECTURA
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
CLAUDE ANET
Amorul în Rusia de azi
LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA
LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR INLESNIRI DE PLATA (Rate) Tel. 338|27

Cărți și Reviste

L. STERN: „Werther ou les amours de Goethe"

Ed. B. Grasset

Intre marile vieți, sunt unele sbuciumate — cum fu viața lui Balzac, sunt altele armonioase și senine — cum e viața lui Goethe.

Compatriotul nostru d. L. Stern, care și-a făurit în publicistica pariziană un loc de seamă, și-a ales această din urmă viață drept subiect al celei mai recente cărți a d-sale.

Ca să înțelegi viața lui Goethe, trebue s'o încadrezi în epoca în care s'a desfășurat — majestuoasă și plină. Este ceiace face d. Stern cu o măestrie minunată.

Suntem într'un veac de dragoste — de dragoste eliberată de orice prejudecată, de orice înfrânare a moralei, eliberată chiar de jugul patimei. Un veac în care iubirea nu ia niciodată tumultuoasele forme ale pasiunii, ci rămâne totdeauna în ritmul ușor de menuet al dragostei trecătoare... Fiecare femee are mai mulți amanți. Fiecare bărbat — mai multe amante. Idilele se leagă și se desleagă ușor. Tragedia sentimentală nu există. A iubi profund, pătimaș — este aproape compromițător.

O epocă libertină — de sigur. Dar o epocă fermecătoare, în care toți caută plăcerea ce se poate înfăptui, iar nu fericirea pe care nimeni n'o poate atinge. In cadrul acestei epoci, apare un om. Mai întâiu — căci pentru femei acesta era cel dintâiu lucru — un om frumos. Un om care avea darul de-a plăcea și de-a seduce. Mânuia cu îndemânare vorba și știa să strecoare cu meșteșug complimentul. Atât de frumos încât d-ra Hess care l-a zărit o singură dată, prin întredeschiderea unei uși, l-a iubit o viață întreagă...

Dar omul acesta, — al cărui clasic profil de medalie romană impresiona ochiul femeii, — era și un om de geniu. Faima lui atrăgea, cucerea tot atât de repede, ca și figura, zâmbetul distins, glasul cald și vorba aleasă.

Un astfel de om, pe care destinul îl împodobise cu toate marile însușiri, ivindu-se într'o epocă în care dragostea era suprema lege a existenții, — un astfel de om trebuia să fie ceiace a fost: cel mai iubit om din vremea lui.

Dar — și aci puterea de analiză a d-lui Stern îl servește de minune, căci este una din cele mai subtile probleme ale vieții sufletești — Goethe n'a fost numai omul cel mai iubit, ci și omul care a iubit cel mai mult. Nu s'a lăsat numai îndrăgit de femei. Nu s'a lăsat numai cucerit de ele. N'a fost numai jucăria lor. Ci, la rândul lui, le-a îndrăgit, le-a cucerit, le-a iubit bărbătește, fără patimă, de sigur — dar bărbătește, hotărît.

Sunt cuceritori — dar numai în aparență cuceritori, fiindcă în realitate sunt eternii cuceriți ai femeilor, sunt victimele asaltului de dragoste pe care-l provoacă fără voința lor. Goethe a fost, dimpotrivă, adevăratul cuceritor: omul care și-a luat femeia dorită.

A fost un egoist — au zis unii. D. Stern, cu aceiași subtilă pătrundere, analizează și această latură. A fost egoist pentru că, în numeroasele lui iubiri, a părăsit femeile exact în clipa în care simțea că dragostea devine patimă, că idila ușoară ia formele tragediei sguduitoare.

Este aceasta o dovadă de egoism? Poate că da. Goethe își ferea *eul* său de orice atingere brutală, de orice alterare, de orice influență covârșitoare. Iși orânduia cu mare chibzuință liniștea sufletească. Era un epicurean — unul din marii epicurieni ai veacurilor, ca și Anatole France.

După ce-și analizează astfel, eroul — d. Stern îi istorisește viața sentimentală. Este o vastă, variată și pitorească frescă de amante. Unele îndurerate. Altele crude. Goethe n'a pregetat în ceasul despărțirii, să ia hotărîrea eliberatoare — căci nici lacrimile femeii părăsite, nici amenințările ei nu l-au impresionat.

D. Stern le descrie pe toate aceste amante ale marelui poet într'o serie de schițe, în care culorile au ceva din dulcea, molateca fermecare a pastelului. Insușirile de portretist ale d-lui Stern se relevă tot așa de precis, ca și însușirile d-sale de analist.

Toată această viață sentimentală — care este un minunat roman de dragoste este redată cu finețe, cu o discreție, cu o distincție pentru care nu-l putem îndeajuns felicita pe biograful-romancier. Nimic, nici un detaliu brutal, nici o notă de mahalagism, nici umbră de speculare a mărunțișurilor intime. Plutește asupra cărții o notă de aristocratică reținere.

Biografia romanțată a lui Goethe, — așa cum a scris-o d. Stern, — se orânduește între cele mai bune, cele mai de seamă cărți în acest dificil gen.

TUDOR TEODORESCU-BRANISTE

IOAN LUPU: „Povestitorii unguri ardeleni"

Cu o prefață de Liviu Rebreanu
Editura Fundației Culturale Regele Mihai

Antologia d-lui Ioan Lupu prezintă publicului românesc, în traducere, câțiva dintre povestitorii unguri ardeleni. In prefața pe care o face acestei culegeri, d. Liviu Rebreanu caracterizează succint, nu literatura celor câțiva scriitori traduși, ci întreaga literatură a Ardealului, fie ea ungurească, germană sau românească, în felul următor:

„Transilvania e leagănul unei literaturi cu totul specifice nu numai pentru Unguri, dar și pentru noi și pentru Germani. Scriitorii născuți aici au toți o trăsătură comună care s'ar putea numi eticism. Arta acestor creatori nu e niciodată un singur joc de cuvinte, sunete sau intenții. Scriitorul ardelean, mai mult parcă decât cel din alte părți, se simte legat veșnic cu pământul și socotește arta ca un apostolat. Deaceia și literatura aceasta reoglindește mai puternic sufletul poporului cu dorurile, bucuriile și speranțele sale".

Rândurile acestea concordă în mod fericit cu multe din caracterizările critice despre autorul fiecărei bucăți traduse pe care le-a formulat d. Ioan Lupu și din toate la un loc transpiră ideologia unei literaturi poporaniste sau în felul semănătorismului nostru, ceiace se străvede de fapt și din înseși nuvelele și schițele: „Bătrânul fierar" de Elek Benedek; „Sărmana Iulica" de Maria Berde; „Incercarea" de Dominic Gyallay; „Un Săcui trage să moară" de Iosif Nyiro; „Spre casă" de Dominic Sipos și „Luleaua" de Geza Tabéry.

Mulțumim d-lui Lupu că ne-a dat în românește câțiva din prozatorii unguri ardeleni, cei mai de seamă, sprijinind astfel cu fapta începutul unei confraternități spirituale între literatura noastră și cea minoritară.

ALICE STURDZA: „Sora Magdalina"

București, Ed. literară a Casei Școalelor

Sunt în volumul de proză al doamnei Sturdza câteva schițe, remarcabile printr'o pătrunzătoare duioșie — „Sora Magdalina", „Fără noroc", „Icoane șterse", „Nică", „Bilet de închiriat", etc. — apoi două nuvele mai mari: „Locanda parisiană" și „Miss Tinchette", povestiri învăluite sub grațiosul unui sentimentalism femenin. Ca povestitoare, și ca procedeu literar, d-na Alice Sturdza pornește dela proza lui Al. Vlahuță și rămâne, de cele mai multe ori, în interiorul ei, fără să evadeze decât numai arareori și aceasta, atunci când procedeele vlahuțiane sunt întrecute printr'un realism, nu totdeauna necesar, dar de obiceiu îngăduit în marginea artei. Pildă, scena de un realism, aproape respingător, din finalul nuvelei „Miss Tinchette", îngăduit, totuși, dar nu necesar ca să arate, prin exagerare, ceeace arătase destul de bine în cuprinsul nuvelei: micimea sufletească, până la epuizare, a unei femei târâte de patima instinctului sexual și a poftei de parvenire. Dar dacă, ceeace i-a reușit lui Vlahuță în nuvelă, prin admirabilul lui echilibru sufletesc, nu-i reușește, cu tot atâta strălucire, autoarei, în acelaș gen literar, în schimb d-na Alice Sturdza cultivă foarte bine schița, cu acelaș procedeu ca al înaintașului d-sale (până și în titlul — Icoane șterse — al unei schițe) — isbutind a creia două schițe ce dovedesc un real talent: „Bilet de închiriat" și, mai ales „Nică", pline de observații adânci asupra sufletului omenesc, ce sunt redate cu multă naturalețǎ și spontaneitate.

G. B

Menirea romanului

Definiția acestei „meniri a romanului" o încearcă d. V. V. Georgescu în ultimul număr al revistei *„Viața Românească"*. Ridicându-se în contra romanului individualist sau romantic, prin natura lui mai mult dramatic și, deci, nu epic, autorul socotește că romanul trebue abătut din nou spre lumea comunului, ale cărui personalități sunt normale, continuându-se astfel firul deatâtea ori întrerupt al romanului în care etnicul, eticul și esteticul se întâlnesc și se împacă, așa cum au făcut un Dickens, un George Eliot, un Balzac, Tolstoi și Reymont, cum poate face, la noi, d. Mihail Sadoveanu.

„Talentul d-lui Sadoveanu, îndreptat spre viața măruntă a târgurilor și mai ales către țăranul nostru, spune d. V. V. Georgescu, a dat cel mai frumos rezultat: ne-a definit. Ne vom prezenta în afară prin specificul nostru sesizat și înjghebat literar de d-sa. Aceasta este singura cale: a epicului mărunt a vieții noastre domoale, pătrunsă de pământ și soare. In evoluția ascendentă a talentului d-lui Sadoveanu, distanța dela „Crâșma lui Moș Precu" la „Hanu-Ancuței" este enormă. D-sa s'a convins că la han ori la crâșmă nu interesează atât figura hangiței sau a crâșmarului, cât acelea ale călătorilor ce se abat pe acolo. La hanurile așezate la răspântiile unde se înfrățesc drumurile țării, poposesc toate neamurile de drumeți, aducând cu ei întâmplări strașnice, povestiri minunate, svonuri sau simple minciuni. Epicul e călător. Nu umblă, însă, în căleașcă cu nobilimea, ci pe jos, în pulberea drumului, cu poporul: cu pelerinii, cu negustorii, cărăușii, orbii și cântăreții".

Și, adaogă autorul: „D-l Sadoveanu a strâns în povestirile sale toate elementele epice din țara Siretului și a Moldovei, dar până astăzi n'a scris romanul mare al viețuirii românești. D-sa a simțit o deosebită predilecție pentru clasa în năruire a boerilor și pentru viața închisă a mânăstirilor. Totuși noi îl credem numai pe d-sa în stare să realizeze, într'un roman, — după modelul lui Reymont, — un mare fragment epic al sufletului românesc. L-ar putea intitula, de pildă, „Moldova". — *g. b.*

Două romanciere

GABRIELE REUTER

Romanciera Gabriele Reuter s'a născut la 1859 în Alexandria din Egipt, ca fiică a unui comerciant și și-a trăit anii copilăriei parte acolo, parte în Dessau (Germania). După moartea tatălui ei, în 1872, familia s'a întors definitiv în Germania, unde Gabriele își făcu studiile. Activitatea literară și-a început-o în 1876, publicând la început nuvele și foiletoane. In 1888 dete la lumină un roman mai mare: „Fericirea și banii", a cărui acțiune se petrece în Egiptul de azi. In urmă volumul de nuvele: „Episodul Hopkins" și romanul: „Coloniștii", având cadrul de acțiune în America de Sud. Autoarea a trăit câțiva ani cu mama ei în Weimar, apoi în Muenchen și Berlin. Primul ei mare succes și l-a cucerit cu romanul pătruns de amarnice adevăruri: „De bună familie", povestea patimilor unei fete (1895), — o adevărată operă de tendință și de luptă, dar și de fină măestrie artistică. Și romanele ce mai urmară: „D-na Buergelin și fiii ei", „Liselotte de Reckling", „Americanul", „Casa lacrimilor" etc., precum și volumele ei de nuvele (între care „Artiștii vieții", etc.) asigurară Gabrielei Reuter unul din cele dintâi locuri printre literatele Germaniei de azi. Subtilitatea modernistă a penei sale o pot savura cititorii noștri și în românește în nuvelă „FEMEIA cu PICIOARELE de CAPRA", apărută în LECTURA, ultimul număr (169).

IDA BOY-ED

O altă fruntașe a literaturii germane actuale e și d-na Ida Boy-Ed, din scrierile căreia găsim în acelaș număr (196), puternica și evocativa nuvelă: „Un târg". Scriitoarea aceasta s'a născut în Bergedorf lângă Hamburg și era fiica editorului și publicistului cunoscut Ed. A căpătat o excelentă cultură în școli și călătorii. Căsătorită foarte de tânără cu un bogat comerciant hanseatic, a avut grele conflicte cu ai săi, până să se poată consacra activității literare. Romanele ei îi dădură însă dreptate căci îi dobândiră mari și necontenit crescânde izbânzi. Din numeroasele și emoționant scrisele ei romane, — în care autoarea apăra personalitatea și independența femeii, în măsură rațională și combătând extravaganțele, — cităm: „Eu!", „Surorile", „Un suflet curat", „Pentru o femeie", „Un negustor regal" etc.

Din scrierile ei, „LECTURA" a mai dat, în No. 148, nuvela „Glasul cel mare". (Din însemnările unui surd). Cu frumoasa aureolă ce i-a câștigat opera ei mult prețuită, ea trăește acum în Luebeck.

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărți interesante:

Literatura franceză: romane, essaiuri, memorii

André Maurois: Climats (roman). Aspects de la biographie; *Paul Morand:* Paris-Tombouctou (ultima-i lucrare); dinainte: Magie noire, Ouvert la nuit, Fermé la nuit, Tendres Stocks, Lewis et Irène, Europe galante; *Claire Goll:* Le nègre Jupiter enlève Europe (roman); *Francis Carco:* Rue Pigalle; *Docteur Voivenel:* La chasteté perverse; *Dr. Pierre Vachet:* Inquiétude sexuelle; Remède à la vie moderne; *Docteur Pauchet* (practicianul cunoscut al Couéismului): Restez jeunes (l'art de rester jeune: conseils, autosuggestion) lei 130. Le chemin du bonheur (la rééducation de soi-même) lei 140; *Emile Coué:* La maîtrise de soi-même; *Felix Adler:* La conduite de la vie; *Arthur Smith:* Moeur curieuses des chinois; *Fuelloep-Müller:* Raspoutine et les femmes; *Ed. Benes:* Souvenirs de guerre et de révolution 1914—1918:

Cabinet cosmopolite

Amintim cititorilor noștri minunatele traduceri franceze din literatura universală: *Maurice Baring:* Daphné Adeane; *K. Mansfield:* Félicité; *Comte Keyserling:* Figures symboliques; *Sei Shonagon:* Les Notes de l'oreiller (o perlă a literaturii japoneze); *Lawrence:* Le Renard (englez); *Gottfried Keller:* Les gens de Seldwylla (german); *St. Streuvels:* L'Août (Flamande); *Peter Egge:* Hansine Solstead (norvegian); *Oscar Wilde:* Intentions; *Novalis:* Journal intime. Hymnes à la nuit (german); *H. E. Kinck:* Les Tentations de Nils Brosme (norvegian); *Stefan Zweig:* Amok și alte câteva nuvele ale celebrului scriitor german; *Arthur Schnitzler:* Mademoiselle Else; *Hawthorne:* Contes; *Dostoievski:* La voix souterraine; *Karin Michaelis:* Femmes; *R. Tagore:* Le cycle du printemps; *Jean-Paul:* Quintus Fixlein; *Kivi Al.:* Les septs frères (Finlande): aceste volume — romane și nuvele — sunt oglinda reală a celor mai celebri scriitori de azi.

Câteva cărți germane interesante

Bernar Shaw: Wegweiser fuer die intelligente Frau zum Sozialismus und Kapitalismus; *Jakob Wassermann:* Lebensdienst (Gesammelte Studien Erfahrungen und Reden aus drei Jahrzenten); *Mereschkovsky:* Napoléon; *Koch Weser:* Russland von heute; *Erik Ernst Schwabach.* Revolutionnierung der Frau (ein heller Kampfruf für die neue Sexualethik); *Karl Tschuppik:* Franz Joseph I: Der Untergang eines Reichs; *Franz Blei:* Himmlische und irdische Liebe; Lehrbuch der Liebe und der Ehe;

Primim zilnic cărțile mai interesante carî apar în Franța și Germania. Vindem numai *cărți noui:* socotim 6.50—7 lei francul, 38—39 lei marca.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

MIHAIL DRUMEȘ: Capcana

(Ed. Flamura, Craiova)

Volumul are un fel de supratitlu: „Din marele ciclu Gând — Suflet — Neprevăzut". Această etichetă m'a împiedecat câteva luni să citesc cartea. Mi se pare că nici Balzac nu și-a anunțat faimosul ciclu chiar dela cel dintâi volumaș... Oare d. Drumeș să aibă o atât de puternică vocațiune încât să-și desăvârșească ciclul, chiar dacă s'ar întâmpla să n'aibă nici ecou nici cititori? Sau are d-sa o atât de solidă și eroică încredere, încât să fie sigur de succes?

In al doilea rând, nici n'am înțeles bine această emblemă: Gând-Suflet-Neprevăzut...

Este o idee nouă? Sau mai de grabă o schiță impresionistă aruncată pe copertă ca să atragă ochiul trecătorului prea grăbit în fața vitrinii de librărie supraîncărcată...

Judecând după un aspect al nuvelelor sale, s'ar părea că d. Drumeș urmărește să învedereze, într'un vast ciclu, conflictul dintre logică și intuiție, dintre conștient și instinct, deci *gând* ar fi pus în antiteză cu *suflet*... iar *neprevăzutul* ar face legătura.

...Insă, într'o zi, răsfoind volumul pe netăiate, am dat peste această idee, enunțată de unul dintre personagiile Capcanei:

„Din cauza deprinderii de a mă cerceta, ca să-mi dau seamă ce se petrece cu mine, nu izbuteam să-mi trăesc din plin stările sufletești".

Dar acest tânăr autor gândește!... Gândește adânc și fin — mi-am spus cu mulțumire. Am tăiat cartea și am citit-o filă cu filă, din cuvânt în cuvânt. D. Drumeș are darul observației, simte nuanțele și mobilurile sufletești, are și talentul exteriorizării. Adică are ștofa, sau măcar urzeala scriitorului. Povestește simplu, dramatic, potrivind și pregătind bine efectele. Stilul? Corect, neutru, impersonal, școlăresc... D-l Drumeș încă n'are un stil propriu... Ar fi fost și imposibil chiar dela începutul... ciclului.

D-l Mihail Drumeș, deocamdată este un scriitor, fără S mare, dar este un scriitor. Și își va câștiga un loc de frunte în literatură dacă va reveni asupra deciziunii, ce ne vestește, de-a scoate repede un nou volum de nuvele, un roman și o piesă de teatru; adică de va munci mai mult. Sunt semne sigure că nu scrie cu prea mare ușurință, ceiace este un noroc. Cine redactează prea ușor este de obiceiu superficial și prolix. Dar dacă d-sa alcătuește pagina încet, atunci să nu se grăbească să ne dea volum după volum, ca să nu-i mai scape cuvinte vulgare, expresii neliterare, și chiar unele întocmiri tehnice discordante, sau, ceiace este și mai rău, adevărate, dar neverosimile pentru că nu sunt bine lucrate.

Pe dealtă parte, d. Drumeș, având gust și aptitudini pentru tainele psihologice, are nevoe și de studii.

Sunt probleme pentru rezolvirea cărora intuiția unui tânăr deștept nu-i deajuns. De pildă:

Orice tânăr poet cu suflet zbuciumat crede că nimic nu-i mai ușor decât de-a muri. Romancierul însă trebue să știe că se moare mult mai greu. Nu se sinucide de cât acel care a parcurs (câteodată repede, dar mai totdeauna încet) toată evoluția unei degenerări psihice, foarte bine cunoscută de știință, *Raptus anxietas* al profesorului Achille Delmas este legea psihologică a sinuciderii. Nu se omoară cine n'a parcurs toată gama. Sinuciderea este totdeauna o scăpare, o ușurare, o voluptate chiar. Nenorocitul care n'a ajuns aici, nu poate face ultimul gest. Anxietatea care dă o sete de moarte, mai mare decât setea de apă a rătăcitului în pustiu, este o boală ce poate fi provocată de multe cauze: mari nenorociri, dar și nimicuri ce, în împrejurări prielnice, ar putea fi uitate în câteva zile. Romancierul care se mulțumește să ne anunțe această cauză, face simplă operă de reporter de ziar, care nu spune nimic, fie că spune (reproduc dintr'un vechiu ziar popular) „X. s'a sinucis din pricină că a delapidat", fie că spune: „X. s'a sinucis din motive de mică importanță"...

Nu se sinucide nimeni nici din motive de mare, nici de mică importanță. Se sinucide când *anxietatea* și-a terminat evoluția, ca orice boală mortală.

Romanul unei sinucideri trebue să fie analiza acestei evoluții.

Am insistat asupra acestor considerații, deoarece trei dintre eroii d-lui Drumeș se sinucid.

„Gândul" soldatului din prima bucată a d-lui Drumeș a putut să-l ducă pe acest soldat la sinucidere, dar d. Drumeș trebuia să ne arate cum l-a dus. Din această nuvelă frumoasă și cu talent înjghebată, lipsesc câteva pagini: procesul de dezagregare psihică a eroului, flăcău rural sănătos și cuminte.

Capcana, este un roman în proporții reduse, un bun roman.

D. Drumeș are intuiția sufletului femeesc. Vanda este o creațiune artistică reușită. Fata lipsită și de pudoare și de delicatețǎ, care speculează sensualitatea bărbaților, ca să i se cumpere virginitatea și trupul frumos prin căsătorie, este bine prinsă din ambianța noastră de toate zilele.

Și mai bine, foarte bine este Dinu Aldea. Un individualist din ziua de azi așa cum îl face tirania implacabilă a luptelor noastre pentru pâne și pentru cucerirea galoanelor sociale.

Ceiace, însă, m'a făcut să văd în Mihail Drumeș un talent de scriitor psiholog este felul alcătuirii acestui personaj.

Copil, sărac, ambițios, muncitor și mândru, deci izolat. Cărțile în care a crezut că a învățat viața, au făcut din el un teoretician al vieții și un om artificial. Un asemenea om, fiindcă nu cunoaște lumea, nu se cunoaște nici pe el însuși. Numai cine trăește în cel mai strâns contact cu oamenii, poate ajunge să-și cunoască propriul său suflet.

Astfel de adevăruri nu găsește, și nu se pătrunde de ele orice tânăr scriitor.

D-l Drumeș, ca un autentic creator, după ce pune temelia psihologică a eroului său, îl lasă să evolueze și d-sa înregistrează.

Dinu Aldea, energic și inteligent, își aranjează viața după silogisme implacabile conforme eului ce și-a făurit. Vine însă împrejurarea când adevărata fire izbucnește.

Lui Dinu Aldea, împrejurarea care sfarmă orice mască, i s'a prezentat sub forma dragostei.

Dar Aldea este convins că nu iubește, pentru că, el, refăcutul de logică, nu-și mai putea citi în suflet.

Este minunată această artificializare a omului cult și inteligent care a fost copil izolat și cu spontaneitatea înăbușită de necazuri sau de vre-o tiranie familială.

A trebuit ca Aldea să-și piardă iubita, să o piardă din vina lui, și încă în împrejurări care să-i biciuiască și orgoliul, pentru ca, însfârșit, să iasă din adâncimi adevăratul Dinu Aldea.

Ce se întâmplă atunci? D-l Drumeș, curios, înregistrează și el faptele eroului său.

Dar ce poate să mai facă un om a cărui personalitate cu care și-a clădit viața se împrăștie ca fumul, iar adevărata lui personalitate, mizerabilă și dezarmată ca un nou-născut, este căzută într'o situație din acelea atât de grele, din care nu poate eși decât fericitul căruia un lung trecut de viață reală îi este firul Ariadnei?

Acesta — este fatal — ajunge la raptus anxietas... Vedem bine că nu poate avea alt liman decât sinuciderea. Cel dintâi Dinu Aldea fusese o fantomă, cel adevărat se naște într'un pustiu... Dar Aldea cel făcut în laborator este încă destul de tare până la sfârșit; va simula un accident în care va muri sfărmându-și creerii. „Ah, asta o voesc. Slăbuța lor materie cenușie, n'are ce căuta acolo sus; în țărână e locul ei!" Și mai departe: „Gândul, iată dușmanul, care mi-a întins capcana și mi-a pregătit groapa".

Cum vedem, d. Drumeș și-a însușit din filosofia modernă doctrina neoanimistă care a detronat inteligența, punând-o într'un serviciu subaltern al inconștientului.

Bucata *Scrisoarea de dragoste* este o mică perlă de literatură psihologică, limpede și fără complicații.

Imi iau libertatea să termin dând un sfat d-lui Drumeș: să scrie, închipuindu-și că este un artist occidental pe care-l pândește armata de critici inteligenți, severi, dar și cinstiți. Astfel își va frământa mai mult volumele și își va cuceri locul ce i se cuvine.

D. V. BARNOSCHI

INSEMNĂRI

Satira

Teatrul de Artă din Moscova a reprezentat şi o piesă de Ostrovschi. Operele acestui scriitor s'au jucat cu greu în Rusia ţaristă, cam pe la jumătatea veacului trecut. Piedeca o puneau aristocraţia, armata, negustorimea chiar, etc. — care se simţeau ofensate de satira lui Ostrovschi. Latifundiarii erau furioşi. — Cum îndrăzneşte scriitorul acesta, — spuneau ei, — să ne atace... pe noi... care am făcut atâtea jertfe pentru ţăran?

Piesele lui Ostovschi nu s'au putut juca decât prin sprijin înalt din anturajul Ţarului.

Mihail Sorbul

La noi, după războiu, domina o stare de spirit — asemănătoare cu starea de spirit dela... 1850 din Imperiul moscovit. Nimeni nu putea face o glumă nu asupra patriotismului, războiului, armatei, ofiţerimii, etc. — dar nici asupra *unui* ridicol patriot, asupra *unui* act stupid de războiu, asupra *unui* ofiţer sec şi destrăbălat. Comedia nu-şi putea alege personagiile decât dintre civili — şi încă dintre cei fără rol războinic şi patriotic...

Iată însă că d. Mihail Sorbul, în comedia „Coriolan Secundus" — o operă bine construită din punct de vedere teatral, plină de situaţii nostime şi străbătută de multe replici reuşite — cutează să aducă pe scenă, printre alte personagii vii, pe un ofiţer de trotuar. Omnipotenţa militară a încetat. Au devenit şi ofiţerii material de teatru — ca profesorii, magistraţii, doctorii, arhitecţii, etc...

Ion Morţun

Nici un liber profesionist, nici un funcţionar civil, etc., n'a avut până acum bizara idee de a protesta în numele corpului respectiv ultragiat — când un coleg îi apărea pe scenă într'o ipostasă nu tocmai simpatică. De altfel aceştia, chiar dacă s'ar fi supărat, n'aveau ce face autorului ireverenţios. Curţile Marţiale nu-s doar constituite din belferi şi din doftori.

Dar poate carierele civile nici nu-s atât de sensibile la astfel de atacuri. Nu se ia în deobşte drept atac împotriva breslei — încondeiarea unui exemplar izolat din breaslă.

La Bucureşti apariţia unui ofiţer de operetă pe scena Teatrului Naţional n'a produs nici un semn de indignare în mediul ofiţeresc. O notă bună pentru acest corp. Armata-i una şi un tip comic în uniformă — cu totul altăceva. Pare chiar că grandoarea belică, hipertrofia epoletului, etc., au părăsit alura dinainte. A învins rezonul.

Ba — uitam... Tot s'a produs la reprezentaţia lui „Coriolan Secundus" o manifestaţie militară ostilă: d. general Nicoleanu, sunându-şi nu ştiu ce, s'a sculat dela loc şi a părăsit cu pas apăsat spectacolul. (D. prefect de poliţie păstrează ordinea numai pe stradă).

Unii au crezut că d. general Nicoleanu s'a solidorizat cu ofiţerul de pe scenă. Nu credem. Il ştim pe domnul prefect — om isteţ. Noi bănuim mai degrabă că prezenţa d-lui general Nicoleanu era reclamată de urgenţă în altă parte.

Iar dacă-i vorba de ceva revoltător de pe scenă — credem că domnul prefect de poliţie s'a scandalizat de expresiile picante ale piesei...

Dar curajul d-lui Mihail Sorbul nu se limitează la aducerea unui ofiţer de cafenea pe scenă. D-sa face incursiuni şi în domeniul patriotard. Vorbeşte cu un zâmbet pe buze de cei ce fac paradă cu faptele eroice — săvârşite de dânşii şi, mai ales, de alţii. „Tabla Buţii" revine ca un refren.

D. Mihail Sorbul ne-a răcorit. La piesa d-sale am mai respirat şi noi. — Dă-i încolo pe patrioţii de răspinteni!

„Coriolan Secundus" s'a bucurat de o bună interpretare. D. Bulfinschi a jucat cu vervă rolul ofiţerului. Iar d. Morţun, în rolul profesorului, a realizat o strălucită creaţie. A fost una din cele mai mari şi mai meritate izbânzi teatrale din ultimii ani. — *M. Sevastos.*

Ridicolul

Desfăşurările de viaţă din cadrul acestei minunate ţări oferă unui spectator obiectiv — cum este scriitorul acestor rânduri — privelişti delicioase. Dacă s'ar căuta trăsătura dominantă a epocei noastre — în literatură, în presă, în politică, în viaţa de toate zilele — de sigur că nu s'ar găsi decât una singură: ridicolul. De zece ani, dela unire încoace, ne sbatem în ridicol. Şi tocmai în această perioadă, în care oamenii sunt aşa de caraghioşi, ne-a lipsit marele satiric care să-i prindă *„sur le vif"*; ne-a lipsit marele ironist, care să-i fixeze în trei trăsături de condei. A! dacă am fi avut între noi, aici, la redacţie pe un pamfletar ca Tony Bacalbaşa... Căci a fost norocul oamenilor, ca epoca cea mai ridicolă să aibă pamfletarii cei mai gravi. Vremea noastră nu este vremea apostrofei dure şi a invectivei aspre. Este vremea surâsului şi-a glumei. Ridicolul nu poate fi combătut cu violenţa. Violenţa este apanagiul exclusiv al epocilor sinistre. Pe Neron, Caligula sau Borgia nu-i poţi combate cu glume... Impotriva lor, împotriva marilor scelerați violenţa, indignarea, răsvrătirea, ura... acestea sunt armele.

Dar epocile, care nu se pot mândri nici măcar cu mari scelerați, epocile marcate adânc de ridicol — nu merită omagiul suprem al indignării. Avem, astăzi, prea mulţi cetăţeni indignaţi. De aceia vremea noastră de profund ridicol apare, în ochii neştiutori şi creduli ai mulţimei, drept o epocă scelerată.

Nu, să nu ne alarmăm inutil. Trăim într'o epocă de caraghioslâc, pe care pamfletarii au transformat-o într'o epocă scelerată. Au transformat-o şi au înălţat-o!

...La toate acestea şi la multe altele încă, mă gândeam zilele trecute — citind câteva ziare şi reviste din provincie. Să nu-mi cereţi titlurile lor. Să nu-mi cereţi numele celor ce scriau acolo articole. Nu vi-le dau, fiindcă nu vreau să necăjesc oameni foarte cum se cade, de sigur, dar foarte ridicoli, vă asigur! D. X., avocat şi director al unui *„ziar lunar"* din târgul J, nu merită cruzimea de a fi denunţat aci: o simplă întâmplare a adus pe masa mea de lucru tipăritura d-sale, tipăritură care nu se deosebeşte cu nimic de foaia d-lui Z., din târgul X...

De ce să ne supărăm împotriva ridicolului? Ridicolul este suprema binefacere a epocei noastre: ridicolul ne înveseleşte. Să fim deci, recunoscători celor care, cu preţul demnităţii lor, consimt să ne înveselească, într'o vreme în care gândurile noastre sunt biciuite de atâtea griji, de atâtea îndurerări, de atâtea nevoi...

Iată dece mă ridic cu hotărâre împotriva cetăţeanului indignat. Iată de ce aplaud cu entusiasm înţelepciunea supremă a cântecului devenit popular:

Ţaţo, nu te supăra!

Da, doamnele mele şi domnii mei, trăim fără să ne dăm seama într'o ţară minunată, într'o ţară splendidă, în ţara lui:

Ţaţo, nu te supăra!

Autorii de reviste sunt singurii înţelepţi ai vremii noastre.

Pentru o statue

Intr'o lună de zile, *Dimineaţa* a adunat aproape patru sute de mii de lei pentru statuia lui Eminescu, pe care un harnic comitet, compus din câţi-va intelectuali ieşeni, s'a decis să o ridice.

Faptul merită să fie însemnat aci — drept una din minunile epocei noastre. Am citit, zi cu zi, — subscripţia continuă şi listele ce vor apărea în *Dimineaţa* vor cuprinde alte surprize, — am citit zi cu zi, numele subscriitorilor în cea mai răspândită gazetă din România întregită.

Şi au fost câteva note de detaliu, care se cuveneau mai vârtos subliniate.

A fost, mai întâi, subscripţia câtorva copii de şcoală. Clasa cutare dela liceul cutare... Este un semn al vremii: Azi, când poeţii aspiranţi la gloria veacurilor. nu ştiu bine cine a fost Eminescu, copiii din şcoli îşi dau banul sărăciei lor — banul destinat halviţei sau cinematografului — pentru statuia lui Eminescu.

A fost, în al doilea rând, subscripţia şofeurilor din piaţa Ateneului. Da, da — şofeurii din piaţa Ateneului au adunat, ban cu ban, o mie cinci sute de lei, pentru ridicarea statuii celui mai de seamă poet român.

Semne bune pentru ziua de mâine. Şi când ziua de astăzi este aşa de tristă, să salutăm cu entuziasm aceste semne bune ale viitorului. — *T. B.*

Criza cărţii

D. V. Corbasca, avocat şi publicist, a adresat Societăţii Scriitorilor Români şi ministerului artelor un memoriu, din care extragem următoarele:

„...Dacă este ceva strigător la cer, cu privire la nedreptăţile ce se aduc cărţii, apoi este numai nepăsarea legiuitorului faţă de răi-făcătorii cărţii.

Autorul scrie: Editorul investeşte bani; cartea, multă, puţină, cât se vinde, este ea asigurată în comerţul ei?

... După o muncă de aproape un an, am ajuns la o formă de anteproect de lege pentru protecţia comerţului de publicaţiuni, lucrare ce o depun odată cu aceasta, şi pe care o consider doar ca un punct de plecare în cercetarea soluţionării crizei cărţii.

Propunerea mea o consider modestă, ea neconstând decât din a ruga pe cei în măsură să se ocupe în chip oficial de soluţionarea crizei cărţii, să-mi citească propunerea până la urmă.

Lucrarea cuprinde 260 de articole pe secţiuni şi pe capitole.

Capitolul I defineşte comerţul cărţii şi se ocupă de comerciantul acestui comerţ, precum şi de faptele unui asemenea comerţ.

Capitolul II se ocupă cu un regim al reclamei cărţii, capitolul III cu un regim al traducerilor pentru care editorul nu plăteşte nici pe autorul operei originale, nici pe traducător, dar cu care concurează în chip nedrept cartea originală.

Propunerea acestor două regimuri, va fi, recunosc, ceva cu totul nou pentru mentalitatea timpurilor de azi când deviza comerţului în general pare a fi ajuns să îmbrace principiul: „Fură cu ajutorul legii!"

...Nu tot aşa mă exprim în privinţa celorlalte capitole, cari, în termeni sumari, tratează *penalizarea faptelor necorecte în comerţul cărţii, o procedură rapidă şi de efect* şi mai ales *o executare simplă a bunurilor celor* care au furat dreptul cărţii.

Sunt absolut convins, ca jurist, cât şi ca publicist, că atâta vreme cât actualele legiferări nu vor primi derogări importante atunci când va fi cazul protecţiei cărţii, criza cărţii va deveni mormântul cărţii.

Fiindcă nu dintr'o expunere sumară se va putea cunoaşte lucrarea propusă, mă limitez în a aminti cititorului următoarele:

In materie socială, dreptul cel mai sfânt după dreptul la viaţă, este dreptul proprietăţii.

La început, proprietatea a fost absolut fără restricţii. Mai târziu însă, spre revolta individului, colectivitatea a pus proprietăţii limite.

Azi când interesele societăţii cer, proprietatea este luată în patrimoniul colectivităţii, pur şi simplu.

Să ne ducem numai la legile excepţionale ale închirierilor forţate din întreaga lume a ultimilor vremuri, şi vom înţelege că, a impune comerciantului de publicaţiuni obligaţiuni sfinte pentru apărarea cărţii, nu numai că nu este nimic extraordinar, dar este tocmai ceva care, în orice caz, nu poate întoarce privirea spre văicăreala omului închis între spatele unui perete şi bara unei tejghele".

Dela redacţie

Unii cetitori ne întreabă: cine este autorul admirabilelor „Fabule microscopice" în franţuzeşte, publicate într'un număr trecut. Fiind întrebaţi, răspundem (de astădată cu consimţimântul autorului): este colaboratorul nostru d. G. Topîrceanu, care la început ţinea să rămână anonim, dar acum, faţă cu succesul obţinut în limba lui Voltaire, îşi mărturiseşte păcatul şi ne ameninţă cu recidiva.

Stilul oficial

Adesea autorităţile judecătoreşti, neputând da de urma vreunui răufăcător, îi publică semnalmentele în *Monitorul Oficial*, cu speranţa că „individul" va fi identificat în colţul unde stă ascuns.

Iată un model de asemenea publicaţie:

„Emis acuzatului Rupas Saveta pentru săvârşirea de furt, se găseşte în loc necunoscut, a fugit în cursul procedurii penale pusă în curgere în contra sa. In consecinţă trimit în sensul alin. 4 al art. 470 din procedura penală, semnalmentele lui autorităţilor, că în caz de descoperire a individei să încunoştiinţeze instanţa aceasta.

Semnalmentele invinuitei sunt următoarele:

Numele şi pseudonumele invinuitului: Rupea Saveta".

Se dau apoi semnalmentele precise ale persoanei căutate: nasul potrivit, gura potrivită, bărbia potrivită, etc., — şi totul se termină cu fraza:

„Alte semne cunoscute pe părţile corpului: acoperite cu îmbrăcăminte".

In urma acestei publicaţii, persoana căutată a fost găsită. Poliţiştii sunt nedumeriţi numai asupra unui singur punct: nu ştiu dacă acuzatul este bărbat sau femee, întrucât *Monitorul Oficial* nu precizează sexul.

Mărunte

— A apărut No. 9 (Septembrie 1928) din revista *„Viaţa Românească"*, cu următorul variat sumar: *Damian Stănoiu,* Aşa a lăsat Dumnezeu; *Dan Bădăreu,* Franceza noastră; *V. V. Georgescu,* Incercare asupra menirii romanului; *Cezar Petrescu, Aranca* ştima lacurilor; *N. Tolu,* Umanitarismul lui Tolstoi şi pogromurile din Basarabia; *A. Dominic,* Cântecul Pomului; *Mihai D. Ralea,* Memorial (Note de călătorie în Spania); *Const. I. Vişoianu,* Cronica externă (Pactul general de renunţare la răsboiu zis şi pactul Kellog); Recenzii de *Octav Botez, P. Constantinescu-Iaşi.*

— S'a pus sub tipar în *Editura „Ancora" Benvenisti* un volum pentru copii *„Poveşti cu haz şi cu tâlc"* de Alice Gabrielescu.

Volumul va fi ilustrat cu numeroase desene în culori de Jiquidi.

— In curând va apărea „Un prânz de gală" de D. D. Patraşcanu, Editura „Naţională" S. Ciornei.

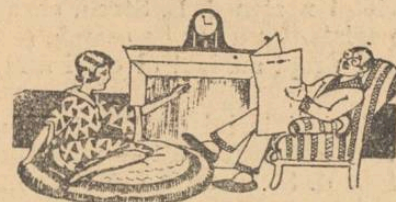
Cu acest volum se începe o colecţie întitulată „Colecţia scriitorilor români".

— A apărut „Umanitarismul", Anul I, No. 2—3. — Semnături: E. Relgis, Romain Rolland, C. G. Costa-Foru, Albert de Jong, A. Steuerman-Rodion, Rabindranath Tagore, E. Ferrero, Barthelemy de Ligt, Gustave Dupin, Hans Muennich, etc...

— A apărut No. 2, Anul II, al revistei de sinteză culturală „Minerva", cu colaborarea domnilor: I. Petrovici, Octav Botez, E. Oteteleşeanu, S. S. Bârsănescu, Traian A. Ionaşcu, Dan A. Bădărău, Emil Diaconescu, P. Andrei, etc.

— A apărut No. 1, Anul I, al revistei „Kalende", cu colaborarea domnilor: T. Arghezi, Tudor Şoimaru, Vladimir Streinu, Şerban Cioculescu şi Pompiliu Constantinescu.

Moda

— Scuză-mă, Artur... Mi se pare că gazeta are o pagină de modă.

— Da, draga mea... dar n'o poţi utiliza. E o gazetă de eri...

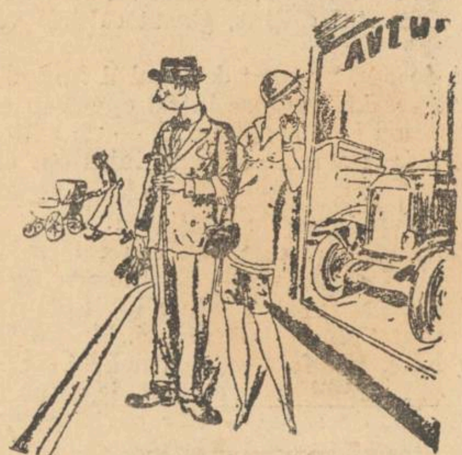
Serbare de binefacere

— Domnule, de ce nu cumpăraţi un buchet de flori pentru aleasa inimii d-voastră?

— Ssss!... Nevastă-mea e dincolo.

Strabism conjugal

EL, privnd la dreapta. — Sper că în curând vom avea un vehicul ca acesta...

EA, privind la stânga. — Da? Au să crape de necaz prietenii noştri.

Explicaţie

— Cum puteţi susţinea, domnule profesor, că mă scobor din maimuţă.

— Da... dintr'o maimuţă drăgălaşă.

KALMAN
Incălţăminte elegantă şi solidă
SCHUL
SMÂRDAN 43

ANUL IX. — No. 416

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 25 Noembrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Decadența clasei burgheze

Clasa burgheză are un trecut mult mai recent și un viitor mult mai scurt decât o cred economiștii și sociologii. Prefesorul Goblot a arătat că despre o clasă burgheză nu se poate vorbi decât dela revoluția franceză încoace; pe de altă parte, — că vremile noastre marchează declinul — dacă nu chiar sfârșitul clasei burgheze.

Inainte de marea revoluție, existau burghezi, nu însă o clasă burgheză. Burghezia era o castă, ca și celelalte. Cetățenii comunelor erau privilegiați ca și nobilii. Granițele grupului nu erau deschise, deschise sus și deschise jos. Or, această libertate de acces e care tocmai caracterizează o clasă și o diferențiază de caste.

***

Dar dacă o clasă e o grupare deschisă, ce anume face pe membrii ei să se deosebească de cei din alte clase? După Goblot (v. recenzia cărții sale asupra burgheziei franceze, apărută în ultimul număr al Ad. Lit.) principiul oricărei grupări sociale este acel al nivelei și al barierei. Dela clasă la clasă: barieră. Inlăuntrul clasei: nivelă.

Firește, bariera nu va fi nici fizică nici juridică, nici pecuniară, ci pur morală. Am arătat de ce averea nu e un criteriu de deosebire între clase (v. recenzia citată). Privilegiile juridice iarăși nu. Dar care sunt atunci barierele?

Aci Goblot a avut o observație de o mare ascuțime. Agentul fundamental într'o clasă este: **moda.** Tarde deosebise moda de cutumă. Cutuma e rigidă, moda e schimbătoare. Cutama caracterizează mai mult societățile primitive, moda pe cele moderne. Și Tarde credea a putea constata o evoluție ireversibilă dela cutumă la modă.

Dar meritul lui Goblot este de a fi arătat pentru ce are loc o asemenea trecere. Tranziția dela cutumă la modă e datorită faptului că societățile evoluează dela caste la clase, și pentru că moda și clasa sunt două fenomene conexe.

Ce este moda? Simmel a dat o definiție excelentă. Moda e un „amestec de invenție și imitație". Iată de pildă moda în îmbrăcăminte — cea mai tipică manifestare a fenomenului. O doamnă care se îmbracă la modă, pe deoparte „urmează" moda. se conformează unui anumit stil pe care toate doamnele bine îmbrăcate trebue să-l adopte. Pe de altă parte, caută să se singularizeze, să fie altfel decât toată lumea. A fi deosebit de cei ce urmează moda, fără a fi demodat — iată marele secret al elegantelor. Ascultare și totuși singularizare. Copiere și totuși invențiune. Acesta-i mecanismul dublu și subtil al modei de toate soiurile.

Dar aceste particularități o fac deosebit de potrivită pentru a menține unitatea unei clase. Căci o castă, ca să se mențină, nu are nevoie de modă și de decretele ei efemere și platonice. O castă are la îndemână decrete mult mai drastice, și anume decretele propriu zise. O castă lucrează direct cu mijloace juridice. Se legiferează bunăoară interdicția pentru oamenii din afara castei de a purta anumite haine. Astfel, de pildă, sub vechiul regim în Franța nimeni nu avea dreptul să poarte pană la pălărie, sau spadă la cingătoare. Contravenienții erau pedepsiți cu inchisoarea. Sancțiune severă și de cea mai juridică specie.

Pe când existența claselor sociale presupune deplina egalitate inaintea legilor. „Bariera și nivelul". „Singularizarea în uniformizare" trebue obținută altfel decât prin decrete juridice. Iată de ce moda e auxiliarul indispensabil care asigură permanența și unitatea unei grupări sociale cu granițe deschise cum este clasa.

Iată pentru ce imperativul cel mai categoric al clasei burgheze a fost **„distincțiunea".** A vorbi, a se imbrăca, a mânca distins, iată ABC-ul adevăratului burghez, mai ales în epoca apogeului, care trebue situată aproximativ pela 1840 — pe vremea „monarhiei din Iulie" a lui Louis-Philippe. Dar această „distincție" nu inseamnă singularizare, extravaganță. Din contra: excentricitatea era cât se poate de rău privită. Trebuia să fii totodată „corect" — adică sobru, nebătător la ochi, și totuși distins.

Decât, încetul cu încetul a început să se producă din ce în ce mai des următorul accident. Moda, care asigură acest amestec de invenție și imitație — devine treptat-treptat fermentul de disoluție al clasei burgheze...

***

Intr'adevăr. Moda, odată ajunsă principalul pivot al pârghiei burgheze, începe să ia o desvoltare proprie.

Moda are o firească afinitate pentru tot ce e estetic, pentru tot ce e artistic. Frumosul, prin natura lui, nu se poate impune nici prin legi rigide, nici prin tradiții îndelungi. Frumusețea are nevoie de primenire, de schimbare. Iată de ce, acolo unde mecanismul modei funcționează cu intensitate, valorile de frumuseță caută să profite și reușesc mai ușor să prospereze.

Or, printr'o ironie a Istoriei, burghezul se întâmplă a fi un animal eminamente inestetic: burghezul nu-i preocupat de artă și alte frivolități asemănătoare: Nimic mai urât decât sempitern neagra sa redingotă. Nimic mai prozaic decât obicinuitele sale ocupații de funcționar, negustor, sau om de stat.

Chiar la femei, preocupările artistice erau altceva decât arta adevărată. Burgheza, în îmbrăcămintea ei, viza la o eleganță care consta mai mult din „distincțiune", din opulență, lux, etc., decât din frumuseță propriu zisă. Ce poate fi mai urât ca o mână ticsită de inele? Dar giuvaerurile multe sunt indicatoare — dacă nu de frumuseță — cu siguranță insă de rang social. Apoi ce poate fi mai anartistic ca educația artistică a unei fete de pension? Oare cel mai mare dușman al muzicei nu-i (cum foarte bine remarcă Goblot) așa zisa „muzică de salon", după cum vrășmașul picturei e acuarela de pansele a domnișoarei de bună condiție?

„Distincția — spune Goblot — pe care o confundăm adesea cu eleganța — este in fond un concept antiestetic". In artă, se cere nu distincție, ci originalitate. Or, „originalitatea e personală, pe când distincția e colectivă".

Decât, progresele bunului gust, intensificarea preocupărilor de frumuseță, răspândirea obiceiului de a ceti literatură, înmulțirea concertelor de adevărată mare muzică, toate aceste evenimente istorice, favorizate de modă, tind la „autotelism", tind să se manifeste indepedent, înlăuntrul clasei burgheze, și chiar in ciuda acesteia.

In fața unei rochii frumoase, barierele de clasă cad. Uvriera e egală cu burgheza. Frumusețea nu costă atât bani, cât discernământ. O dactilografă își poate procura, din leafa ei, o rochie și bijuterii false deopotrivă de frumoase ca ale d-nei de Rotschild. Suprematia estetică subminează fundamentele clasei burgheze. Arta e marele aliat al nivelării de mâine pe care antiburghezii cred a o putea trâmbița cu destul de temeinice motive.

Și ceea ce-i mai surprinzător în toate acestea e că fermentul disoluției se găsește în acel fenomen care alcătuește mecanismul fundamental al oricărei clase: **moda.**

Iată ideile — de o rară originalitate — ale filozofului Gobblot. Celor ce vor și fapte precise, exemple și observații de amănunt le recomandăm călduros cetirea cărții (La barrière et le niveau, Alcan).

D. I. SUCHIANU

Toamnă caldă

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.
Mă uit mereu la barometru
Și mă 'nfior când scade-un pic,
Căci soarele e tot mai mic
In diametru.

Dar pe subt cerul cald ca 'n Mai
Trec zile albe după zile
Mai nestatornice și mai
Subtile...

Intârziată fără vreme
Se plimbă Toamna prin grădini
Cu faldurii hlamidei plini
De crizanteme.

Și cum abia plutește 'n mers
Ca o marchiză,
De parcă 'ntregul univers
Privește 'n urmă-i cu surpriză,
Un liliac nedumerit
De-alura ei de domnișoară,
S'a 'ngălbenit, s'a zăpăcit
Și de emoție-a 'nflorit
A doua oară...

G. T.

A Demian — Studiu

VALUL

— Amintirile Caterinei State —

de CONSTANȚA MARINO-MOSCU

...Din explicațiile doamnei des Perrières, școala nu reținuse decât mângâerea că „dincolo, la ceialaltă casă, este o grădină mare" în care puteam sta în recreații și puteam avea nădejdea, mai îndepărtată, să culegem, în voie, fructe „de pe crengi"...

Despărțirea elevelor de zidurile între care multe dintre ele trăiseră câțiva ani, și simțirea lor, din clipa aceia, mărturisită în cele mai mici mișcări, mi-a rămas vie în minte.

Imi pare că văd și astăzi pe Natalia Codreanu, cu părul ei, blond, împletit pe jumătate și mai sburlit ca ori când; cum se suia, grăbită, pe scara cea mare, care ducea la etajul de sus.

— Unde fugi, Natalio? Iaca se scoboară fraulein Kessler [1]).

— Mă duc sus în odaia mea.

— Ce să mai faci? Acolo-i gol.

— Știu. Mă duc așa... ca să mă mai uit odată!

Maria Calerghi, o fată tăcută și veșnic gânditoare, care era socotită cea mai cuminte și liniștită elevă din toată școala, cu un curaj ce ne surprinse și ne minună, ieși din rând sub ochii înspăimântători ai nemțoaicei, se repezi în fundul ogrăzii și smulse câteva frunze din copacul sub care sta în recreații; iar, Emma Vidrașcu, sărută stâlpul cel mare al porții dela casa pe care o părăseam.

Simțeam că duc în suflet mult din golul odăilor, mari și luminoase, prin care mă furișasem înainte de a pleca; și, uitându-mă în urmă, mi se păru că văd un stol de rândunele, sburând de sub strașinile unei case triste și pustii.

Ploua, Mergeam, în șir lung, la deal, spre strada Română, și gândindu-ne la descrierea ce ni se făcuse, a școalei spre care ne duceam, „căutam în dreapta și'n stânga străzei ograda mare, și verde cu „casa patriarhală, după care se văd copaci înnalți."

— *C'est ici!* ne spuse Mademoiselle Hustache, subdirectoara, oprindu-se în capul coloanei și în fața porții unei ogrăzi mari, în fundul căreia era o casă, mică și joasă, ce semăna, mult, cu multe din chiliile mânăstirești.

— A-ici? Se întrebară elevele consternate, stând în loc o clipă, murmurând și uitându-se, cu înțeles, unele la altele...

Allons, avancez donc! Comandă domnișoara Korner și, deschizând greu portița, care se oprea în buruene, intră și se așeză într'o par[illegible] pentru primirea unei defilări. Nu ne puteam desprinde ochii dela casă și pășind cât pe puntea putredă și înverzită de mușchiu, cât prin iarba udă de ploaie, ajunserăm la ușa intrării unde discursul directoarei, asupra necesității acelei mutări, îmi reveni, întreg, în minte și mă întristă cu atât mai mult, cu cât vedeam pe fața unora dintre eleve, dacă nu pregătirea dar gândul, adânc, al unei răsvrătiri.

Furăm împărțite, pe clase, în odăi mici, întunecoase și cu tavanul atât de jos, încât mai multe școlărițe se întâlniră în părerea că se găseau închise în dulapurile lingeriei din casa ce părăsisem. Ușile și ferstrele, unse cu gaz, podeaua albă și băncile aliniate și strânse între ele, răceau atmosfera, iar amurgul zilei nouroase, pătrunzând de abia prin ferestrele mici, întuneca parcă și mulțumirea ce-o resimțeau unele eleve privind, prin geamuri, grădina.

Stam îmbrăcate așteptând să ne vină rândul la vestiar. Câteva colege, suite sus pe pupitru, vorbesc tare, gesticulând; unele, strânse ca de frig, pe câte un colț de bancă, șoptesc între ele; iar cele mai îndrăsnețe, pornite cu riscul pedepsei, în recunoașterea școalei, se întorc și cași când n'ar mai avea nimic de spus, se lasă pe bănci și își țin, îndărătnic, capul culcat pe brațe și ochii închiși; pe când altele stau posomorâte și se uită înainte, cu ochi mici, ca'n zarea depărtată și colbăită a unui pustiu.

— Ați fost prin moară? întreabă, sarcastic, o elevă.

— Da. Inchipuiți-vă, fetelor, clasele a treia și a patra, sunt instalate aici; iar dincolo, după peretele de scânduri au să fie clasele a șasea și a șaptea.

— Da ce are să zică oare părintele Carp, când cele mari or avea ora de filosofie? Au să se încurce rău explicațiile...

— Clasele primare sunt toate grămădite în odaia cea mare, pe unde am intrat...

— Da cucoana [2]).

— In capul casei.

— Slavă Domnului!

— Sofrageria e cât o cazarmă și bucătării destule...

— Numai să fie cu ce face mâncare... zise, apăsat, o elevă.

—Mie-mi place aici, spun eu convinsă, unei colege care-mi pufnește de râs în nas și se grăbește să raporteze tuturor:

— I'auziți, una, fetelor: Caterinei State îi place mânăstirea asta...

— De ce te miri? Când stă colo, în capul băncii și se uită în grădină, prin ferestruicile în patru, i-o fi trecând dorul de satul ei, de Vascani, zise răutăcios, spiritu-ala Maria Codreanu.

Zilele, frumoase, de primăvară, împăcară școala, cu noua locuință. Stam, ceasuri întregi, în grădină. Și, era atât de sălbatic colțul acela, atât de lăsat în voia naturii, încât multe dintre noi, aveam ades impresia că, prin unele desișuri, ne înfundam în păduri.

Socul și urizicile, înnălțaseră gard viu, de deasupra căruia, turia, întinzându-și pletele până'n ramurile agrișilor și ale merișorului, împletiseră arcade naturale, pe sub care izolându-mă ades, coteam romanele lui Dickens și ale lui Eliot; ori, gândindu-mă la domnul Gruber, [3]) îmi reprezintam, în cele mai mici amănunte, chipu-i de Christ, cu privirea înfrigurată sau dusă în depărtări.... Printr'o curioasă iluzie, îi auzeam, cași'n clasă, glasul armonios și vorbirea elegantă, toate învăluite în *morbidezza* interesantă, care, în simțirea mea, îi imaterializase ființa așezându-l în rândul chinuiților de veșnica cercetare a idealului stins în realitatea ce-i consumase, nimicindu-i.

Era, în sentimentul meu, mult din simțirile ce-mi trezise romantismul lui Lamartine, Hauff și Koerner și, cu deosebire, muzica lui Chopin, pe care prin atavism sau printr'o sensibilitate bolnavă, o înțelegeam și o simțeam cetind-o și cântând-o, în gând, înainte ca mijloacele mele tehnice, să mă fi ajutat a o interpreta.

Cași când vegetația din juru-mi mi-ar fi putut prinde simțirea, și înspăimântată de gândurile mele, ca și de cine știe ce păcat, îmi întrerupeam, cu o voință sălbatică, visarea și alergam s'o uit, o clipă, în vorbă și'n râs.

— Unde-i State? A venit moșu-său s'o ia acasă și n'o găsesc nicăieri, întrebă, într'o seară o elevă, pe una din colegele mele.

— Unde să fie? Caut-o în clasa lui Gruber... auzii din boschetul alăturat, unde în ascuns ceteam *Atala*.

Avui o clipă senzația că soarele nu mai încălzea și grădina îmi păru a fi, de odată, un pustiu nemărginit...

Strecurându-mă prin altă eșire a boschetelor, alergai în clasă, și, din ziua aceia, lipsii dela lecțiile domnului Gruber, de câteva ori la rând, mulțumindu-mă numai să păstrez, în locul cel mai ales din pupitru, condeiul cu care scria întotdeauna, și, după clasă, să mă uit, fără a fi văzută, în catalogul pe care desena, cu predilecție, fântâni în câmpie, un tip ale cărui trăsături se aspreau cu vremea și bojdeuca lui Creangă dela Humulești.

— Dacă ar cânta și Gruber, din vioară, ca Grill *), — adaugă, convinsă, altă elevă.

Grija ca numele lui Gruber să nu fie profanat de toate părerile și aceia că ecoul lor îi putea parveni ușor, mă amuți; dar gândindu-mă o clipă căutai să spulber în glumă impresiile lor, înfruntându-le atunci când îmi dam seamă că nu mai era alt chip.

Fusese bine ascunsă comoara simțirii mele și cât de fericită eram, gândindu-mă că nimeni n'o poate descoperi... Intr'o zi, la lecția de Istorie — obiect la care domnul Gruber suplinea — plimbându-se agitat prin sală, se opri lângă banca în care stam, vorbi ca niciodată, glumi cu elevele și, sprijinindu-și mâna de cartea mea, ascultă, de astădată cu deosebită atenție, pe câteva la rând.

Glasul său, în convorbiri și glume, îmi păru a fi altul; și, cu cât mă uitam mai mult, cu coada ochiului, la mâna-i îngustă și slabă, cu atât apropierea corpului său, flexibil era mai mare și ființa lui, spiritualizată până la arătare, luă acum, în ochii mei, formă precisă și omenească; simțeam că nimbul prin care-l întrezărisem se topea și dispărea într'o realitate de care sufletul meu suferea. Cu cât școala îmi depărtă orizontul, deslușindu-mi noui viziuni, cu atât mai mult mă gândeam la Vascani și încercând să întrevăd viitorul, cercetam prezentul, cum își caută bolnavul rana și mă înspăimântam.

Nopțile fără somn, recreațiile petrecute în boschete sau sub nucul cel mare, cu o carte pe brațe și cu gândul aiurit și hrana neîndestulătoare, dăunară atât de mult sănătății mele, încât doctorul Filipescu, îmi interzise orice oboseală și studiul muzicei mai ales.

Oricât eram de sbuciumată și oricât de preocupată de viitorul meu, nu-mi scăpa nimic din tot ce se petrecea în juru-mi și ceiace prevedeam mă întrista adânc, până la boală.

In fiecare lună dispărea dela curs câte unul din profesorii cu care, un timp, se fălise școala doamnei des Perrières, și, la cea întîi absență a cîte uneia dintre ei, elevele mulțumite de lipsa grijei de a învăța o lecție nouă și fără umbra curiozității ce ar fi putut-o stârni aceste întâmplări, făceau lecția viitoare cu domnul Mironeanu ori cu vreun alt tânăr, licențiat, care, timid și stângaciu, cu ochii plecați pe catalog, răsucea între degetele tremurânde, colțurile paginilor; nu îndrăsnea a asculta elevele și îngâima toată ora un fel de explicație destrămată și întreruptă de zgomot și de întrebările deșănțate ale clasei întregi.

Mai mult decât dispariția profesorilor cunoscuți, decăderea școalei o spunea masa insuficientă și rea. In locul cafelei cu lapte, stau înșirate dimineața, pe masa sufrageriei, pahare umplute cu o apă gălbue și amară, pentru care „nu mai e permis să se ceară surplus de zahăr" (sta scris pe o pancartă suspendată de lampa din mijlocul încăperii). Aceleași mâncări, în porții mult scăzute și din ce în ce mai rău gătite, rămâneau pe farfuriile împinse în mijlocul mesei, cu ostentație și desgust, până în ziua când dispăru din ogradă, Vasilica, oița cea albă, prietena școalei, crescută prin sălile școalei și hrănită din economia pâinei ce fiecare elevă făcea asupra porției strict hotarîte. In ziua aceia ni se servi o friptură grasă pe care nimeni n'o atinse; și, când ieșirăm în recreație prin ogradă, doamna des Perrières veni între eleve și, fără altă observație, ne spuse cu o adâncă amărăciune în glas:

„Vous n'avez pas mangé, mes enfants! Sachez, pourtant, que je tâche de faire de mon mieux et je vous demande de me comprendre et de m'imiter".

— Da ce zicea cucoana? întrebară cele care de mai departe nu-i auziseră vorba.

— A zis să mâncăm pe Vasilica, explicară lapidar câteva răutăcioase, îndesând în gură și molfăind dude, în lipsa dejunului refuzat. Pedagogele, străine, unele sub pretext de boală și altele motivând chemări grabnice, în patrie, lângă părinți, plecau una după alta și numai mademoiselle Hustache și Zelinska, rămâneau ca bârnele sub un acoperiș vechi și putrezit. In ogradă crescuseră urzicile cât gardul; puntea, de abia se mai vedea din iarba înnaltă,

1) Fraeulein Kessler, era profesoara cea mai severă și mai temută din pensionatul Doamnei des Perrières.
2) Directoarea, doamna des Perrières.
3) Profesorul de filosofie.

*) Profesorul de muzică de cameră.

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL MOBILA 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

şi veştedă ce se lăsa într'o parte şi'ntr'alta peste celelalte buruieni. Doamna des Perrières venea din ce în ce mai rar prin clase, iar bătrâna Sachetti, mama directoarei, sprijinită de braţul unei eleve şi dibuind cu cârja prin bălăriile din grădină, zise într'o zi oftând adânc:

„L'on che croirait vraiment dans les forets du Canada; ma pauvre Annette ne peut plus y penser"...

. . . .

In vacanţa cea mare mi se aduse iar pe Zelinska. Inţelesciu dela început că menirea profesoarei era de astă dată cu totul alta; Zelinska trebuia să fie un izolator şi fără ca aceasta s'o bănuie, spre marea mulţumire a mamei, profesoara îşi îndeplini atribuţia făr de greş.

Izolarea mea alături de fiinţa aceia de care nu mă lega nici o simţire şi nici un gând, era cu atât mai chinuitoare cu cât îmi dam seamă că numai singurătatea şi frumuseţea naturei îmi dau puterea să'ndur înstrăinarea şi pustiul sufletesc dela Vascani.

De cum se scăpăta soarele spre dealul Solomenilor şi pe lanurile galbene depe Valea Siretului, se întindeau fâşii de umbră; cu cărţi şi cu câte un plaid la subsuoară, porneam cu Zelinska în parc.

Mânate de obiceiu, mergeam tăcând, pe aceleaşi cărări spre aleea din vale şi spre băncile pe care stam în fiecare zi... Ca un automat Zelinska deschidea cartea şi lăsându-se pe spătarul băncii, începea să cetească momoton, pe când eu nemulţumită de program şi de mecanismul contra căruia tot în mine se răsvrătea în tăcere, stam întinsă pe iarbă şi ades fără nici un gând, mă uitam în bolta crengilor care se împreunau deasupra capetelor noastre; urmăream sborul păsărilor, neastâmpărul furnicilor de pe trunchiuri şi, alte ori, rezimată de un butuc desenam, cu o cracă uscată, în nisipul aleei, capul ţuguiat al Zelinskăi, pe când ea neobosită şi indiferentă, cetea la rând toţi „Koenig Richard" ai lui Shakespeare. De cele mai multe ori, susurul isvorului ce curgea pe aproape şi părea a mări liniştea dimprejur, cântecul păsărilor, bâzâitul insectelor şi toată imensa orchestră a naturei — în care mierlele şi grangurii păreau a fi solişti — îmi revărsa în vine o nouă şi necunoscută putere de viaţă şi, atunci, rotindu-mi ochii peste toate, nu mai puteam vedea decât spaţiul care mă 'mbia într'una şi căruia cu greu îi puteam rezista.

O! cum aşi fi pornit atunci razna, cu ţiganu (calul meu) pe şesul Siretului; cum aşi fi alergat, până să simt că mi se spulberă o parte din gânduri în vânt şi mi se scutură, depe umeri, odihna grea şi aşezată fără vreme pe care o duceam, ca o povară, adeseaori.

In neputinţa oricărei alte mişcări, a oricărei alte expresii a simţirii mele şi geloasă parcă de viaţa plină a Naturei, cu care mă emoţionam până la lacrămi în faţa operei ei, în lipsa vieţei ce-o doream, mă răzbunam distrugând, cu un fel de voluptate, toată vegetaţia din juru-mi...

Şi după ceasuri de cetire şi conversaţie, în care subiectele erau aproape aceleaşi, întorcându-ne seara spre casă, pe cărările pe care venisem, mergeam tristă şi abătută în urma profesoarei, care-mi părea a fi un perete de sticlă opacă, pus între mine şi tot adevărul, toată lumina izvorâtă din singurătatea ce-mi cultiva însuşirile sufleteşti. Viaţa mea, în luptă veşnică cu impulsul unei alte vieţi, era ca o supapă ridicată din când în când de forţa vaporilor care ameninţă să spargă vasul...

Intr'o seară, întorcându-ne spre casă, pe urmele paşilor noştri şi revoltată de refuzul profesoarei de a merge printr'un loc mai frumos („ca să nu ne atingă urzicile"), îi spusei hotărât:

—Mademoiselle Zelinska, mâine facem o escursie la Mânăstirea Văratic.

— Trebuie să mă întrebi mai întâiu dacă-mi convine plimbarea.

— De ce să nu vă convină? O escursie cu trăsura, într'un loc frumos pe unde nu-s urzici...

— Mais... pour la simple raison que vous le désirez trop — îmi răspunse ea, surâzând cinic şi ţintind spre mine luminile ochilor săi, tot atât de verzi în clipa aceia, ca broatecii care săreau prin iarbă, adăugă:

— E de sigur foarte plăcut să ţi se împlinească dorinţele, dar să crezi că-i tot atât de plăcut să poţi înfrânge voinţa şi dorinţa cuiva....

— Când a trebuit să vi le înfrângeţi oricând... spuseiu grăbită, minunându-mă pe loc, de curajul ce avui să-i răspund.

Zelinska, prefăcându-se a nu fi dat atenţie vorbelor mele, urmă: „Nu merg, pentucă orice schimbare în programul zilelor mele de vacanţă mă oboseşte, şi eu am venit aici la ţară, ca să mă odihnesc".

Soarele tivise o dungă aurie deasupra pădurii Solomenilor şi numai câteva raze plăpânde mai lunecau pe vârfurile brazilor din parc; nisipul de pe alee scârţâia sub paşii noştri, pe care mergând tăcute, păream a-i număra...

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Bolnavi de plămâni
mii de persoane vindecate
Cereţi imediat cartea mea asupra
Noua artă de alimentare

Care a salvat deja pe mulţi. Aceasta poate fi aplicată pe lângă orice fel de viaţă obicinuită, şi ajută să învingi mai repede boala. Transpiraţia noaptea şi tusea dispar, greutatea corpului creşte şi calcinarea progresivă opreşte boala

Oameni serioşi
din ştiinţa medicală confirmă superioritatea metodei mele şi aprobă cu plăcere aplicarea ei. Cu cât se începe mai din timp cu metoda mea de alimentare cu atât e mai bine.

Cu totul gratuit şi franco
obţineţi cartea mea din care aflaţi lucruri demne de ştiut.

Scrişi imediat
Este suficient şi numai o carte poştală la adresa de mai jos.

Georg Fulgner,
Berlin Neukölln
Ringbahnstrasse 24 Abteilung 611

Problema Metapsihică

Ocultizmul evaporat...

Până să dau la lumină un studiu mai vast, „Telegrafiea fără fir şi Mediumnitatea", *al aceluiaş bine documentat şi pătrunzător autor,* HENRI AZAM, *cu care mă găsesc în relaţii, studiu pe care-l ţin în rezervă pentru cetitorii acestui organ cari se vor declara că-l doresc, împărtăşesc de-o cam dată pe cetitori cu studiul de faţă. Il socot cu atât mai neapărat, cu cât ocultizmul, care se complace-n nedeslușit, preocupă foarte mult spiritele în timpul de faţă. Mai mult încă, le obsedează. Cu lumina care se face, fenomenele se petrec ca ori-când, atât că miraculosul dispare. Se înţelege că inteligenţa noastră ie-n jubilare.*

P. MUŞOIU

28, str. Fluerului, Bucureşti, IV.

METAPSIHICA este aplicarea teoriilor energetice moderne, asupra constituţiei materiei aşa zise inerte, la om. Pe măsură ce înaintez în studiul acestei ştiinţi, mă'ncredinţez din ce în ce mai mult de asemenea afirmare. Ceva mai mult, ajung la concluzia: că, din pricină că omul ie mult mai senzibil la toate reacţiile exterioare, văzute şi nevăzute, mult mai senzibil de cât materia inertă, sub acţiunea acestor forţe organizmul său se dezintegrează mult mai lesne, producând şi radiind puternice de tot energii. Ce fel de energii? Ca şi acele izvorâte din materia inertă, atât că mai intense şi mai active.

Mai dăunăzi, am primit o scrisoare de la o cetitoare, care-mi spunea că numai contactul unui combinator de aparat telefonic cu mâna sa era de-ajuns să-i provoace un fel de transă uşoară şi să-i dee viziunea fiinţei situată la celalt capăt al firului.

Dacă admitem că omul e senzibil la cauzele exterioare electrice (şi e senzibil, fiind-că variaţiile potenţialului electric ale aerului lucrează asupra-i, după cum ionizarea prin lumina solară sau lunară activează celulele nervoase şi vegetale şi fortifică creşterile microscopice, a căror neutralizare prin străfulgerare se-ntâmplă rar), urmează logiceşte că organizmul omenesc percepe oscilaţiile electro-magnetice ale eterului, sau mai curând percepe perturbările acestui eter, ori de ce frecvenţă ar fi. Dar a primi un lucru şi a-l reda pipăibil, peceptibil, nu e tot una, şi aici apare rolul mediumului. Mediumul primeşte ca şi alţii, dar psihismu-i, mobil şi vioiu, traduce în percepţii senzoriale ceea-ce psihizmu-i primeşte. Nu ne vom mai minuna aşa dar că un subiect poate *detecta*, poate prinde oscilaţiile electrice, ca cetitoarea mea. Lucrul se reduce la o chestie de adaptare a subiectului la o gamă vibrătoare.

Aici avem de-aface cu un subiect în contact cu perturbările electrice exterioare. Dar, trebuie să se ştie, această facultate de detectare, nu-i cu putinţă de cât când însuşi subiectul e producător de perturbări de acelaş soiu. Cu alte cuvinte când se exteriorizează producând vibraţii de aceea-şi esenţă cari, *interferând* cu cele ale individului obiectiv, produc... detectarea... Avem deci o îmbinare, o *împărechere de unde.* (Să reţinem cuvântul, care va lămuri într'o zi legile amorului sufletesc şi trupesc). Sau, dacă voim mai bine, avem o comunicare inter-mentală între cele două psihisme. Ştiind prea bine că un psihism nu se mărgineşte la forma corpului, ci radiază mult mai departe prin perturbările ce le produce.

Ştiu că mi se vor pune înainte chestiile de Timp şi de Spaţiu. Mărturisesc că, de-ocamdată, *Devenirea* mă-ncurcă. Afară dacă nu admitem *formula spiritualistă*, care zice că fiinţa noastră spirituală sau subconştientul cuprinde în stare potenţială evenimentele viitoare. Sau *Conştiinţa Universală şi Transcedentală* a lui Osty, care, potenţialitatea ar explica-o. Ori-cât de ispititoare ar fi pentru un spiritualist această idee, mărturisesc că pe mine nu mă mulţămeşte deplin. Eu simt că mai este altă-ceva. Anume ce? Rămâne de cercetat...

Cât despre noţiunile de Spaţiu, astea nu-s mare lucru faţă de formidabilele viteze ale acestor intermentale comunicări, cari se cifrează la mii de kilometri pe sutimea de secundă.

Am zis că un subiect nu detectează de cât când produce chiar el oscilaţii de aceeaşi natură, care *să interfereze* cu cele purcese dela individualitatea obiectivă. Asemenea perturbări nu se produc însă decât atunci când are loc o acţiune dezintegrantă a materiei organice în particulele sale elementare. Decât atunci, când e o emisiune electronică, mai întâi prin sistemul nervos, şi apoi prin organizmul întreg. Faimoasa *Aura,* a ocultiştiior, sau *Nimbul*. după mine, nu-i alt-ceva.

Pentru cine cunoaşte puterea extraordinar de mobilă şi de senzibilă a electronilor la forţele pozitive şi atractive exterioare, pare lucru firesc să-i vadă grupându-se, amalgamându-se, coordonându-se sub o acţiune pozitivă, pentru a forma dintru'ntâi o imagine pozitivă, une-ori pipăibilă. De unde emană această acţiune pozitivă? Experienţele Comandantului Darget, cu toate că nesigure, ne dau o indicaţie. Cele ale lui Warcolier confirmă aceste experienţe, ca şi afirmările unor vizionari ca Raoul de Fleurière. Aşa că ajungem la ideea, că massa electronică purceasă din subiectul în transă, sau numai în activitate psihică, ceeace la urma urmei i-acelaş lucru, această masă electronică s'ar organiza, ca să alcătuească, clişeu, vedenie, un fel de obiectivare la experimentator, sub înrâurirea ideei dominante din subiect, sau sub imboldul mintal dat dela distanţa de către individul obiectiv, în urma detectărei sale de către subiect.

Să mă lămuresc. O lege fizică a ondulaţiilor ne spune: O undă electro-magnetică, circulând în spaţiu şi atingând un sistem cu frecvenţă vibrătoare proprie, frecvenţă acordată pe această undă, face să nască, să se producă în acest sistem oscilaţii electrice de *aceeaşi natură,* cu cele cari i-au dat naştere ei : *Legea Resonanţei.* La rândul său, sistemul acesta, intrând în oscilaţii forţate, va perturba spaţiul, în care va produce unde asemănătoare cu cele dintâi, *unde* care vor sensibiliza alte sisteme, la rândul lor. Şi aşa mai departe. Cu fiecare *recepţie-emisiune* nouă, va avea loc fireşte *amortizarea* energiei primite şi radiate, până la stângerea ei totală.

Această lege, aplicată la mediumnitate ne arată, în acelaş timp, cum se pot produce vedenii colective, provocate de unul şi acelaş emiţător. Cum un subiect senzibilizat şi în transă (aşa dar în emisiune electronică intensă), cum percepe o undă psihică prin comunicare intermentală, după care vibrând, acordându-se după psihismul obiectiv, îi adoptă *toate* modalităţile, raportând asupra-şi toate variaţiile de vitalitate şi de psihism (se-nţelege mai atenuate). Şi cum, datorită acestui raport intermental, subiectul senzibilizat, reconstitue vizual şi organic toate modificările vizuale şi senzoriale proprii fiinţei detectate. Să luăm însă aminte. Aici subiectul nu-i o fiinţă cu totul pasivă, comuniunea intermentală nu e deplină, şi suvenirurile proprii ale subiectului se prezintă viziunei sale mai uşor de cât celelalte. Poate fi chiar o trecere, o intercalare de clişee străine provenind dintr'o momentană interferenţă. Dar dificultatea asta-i înlăturată, utilizând, ca la Forthuny, utilizând aceste clişee, suveniruri proprii, pentru a ajunge la o detectare deplină.

Astfel, *mai întâi recepţia unui psihism cu pornire ondulătoare. Apoi lărgirea propriului psihism printr'o transă uşoară, producătoare : de emisiuni electronice* (aura fluidică), *şi de perturbări electro-magnetice ondulătoare ale spaţiului. După care îmbinarea, împărecherea undelor, interferenţe, comunicare intermentală a celor două psihisme. Insfârşit traducerea prin percepţii senzoriale a rezultatului acestor comunicări, traducerea în vedenii subiective sau obiective, sub* IDEAŢIEA *subiectului descătuşat sau pus în mişcare prin ciocnirea ondulatoare....* După părerea mea acesta-i mecanismul tuturor fenomenelor metapsihice.

Plecând de-aici, orice fiinţă vieţuitoare produce o radiaţie de origină electronică. Chiar animalele. (Intr'o vacanţă, la Aveyron, am constatat că animalele, vitele mari, ţeselate pe timp friguros şi uscat, la-ntunerec, produc emisiuni electronice luminoase, intense deci, ca părul unei pisici sălbatece, sau părul femeilor nervoase). Această emisiune fluidică, perturbând spaţiul, produce la distanţă ondulaţii de formă electro-magnetică, ondulaţii variabile şi modulate după variaţiile de vitalitate, mentalitate şi intelectualitate ale fiecărui. Această emisiune electrică se difuzază cu-ncetul în spaţiu, în care se pierde sau rămâne în jurul corpului, dacă o putere atractivă se manifestează în el. *Cazul ideei fixe, a atenţiei încordate, a concentrărei gândirei,* şi aşa mai departe. Rezultatul e că această emisiune fluidică alcătueşte în jurul fiinţei un soiu de *Crustă,* de atmosferă fluidică, care reacţionează asupra noastră producându-ne un soiu de căldură, de congestie vaporoasă... Ocultiştii au prevăzut această atmosfe[illegible] Telegrafia fără fir ea se realizează-n chip practic.

Acum, fiindcă o cugetare profundă, puternică, constitue o putere atractivă în stare să reţie şi să concentreze puterile electronice, nu-i nefiresc lucru să presupunem că aceeaşi cugetare, aceeaşi idee poate fi capabilă să dee acestor puteri astfel *coherate,* să le dee o momentană vitalitate. Iată origina faimoaselor forme-cugetări ale ocultiştilor. Ceeace ne explică, după Warcolier, cum imaginile plăzmuite, pe cari le creem, nu pot ajunge la percepător decât pe măsură ce le dăm drumul. Altfel e vădit că le reţinem împrejurul nostru, cu toate că dându-le o mai mare putere de coheziune. Pentru a fi percepute, aceste imagini nu trebue să rămâe prea aproape de noi : trebue să ne destindem cugetarea oarecum dela ele şi să slobozim aceste imagini pentru a le îngădui să se depărteze.

Insfârşit, puterea de coheziune izvorâtă din noi poate fi atât de intensă, pentru a da emisiunei fluidice un început de obiectivitate, apoi de materialitate complectă. *Cazul fenomenelor de materializare.*

Şi aşa, Universalitatea, adică totalitatea fiinţelor vieţuitoare ar fi înzestrate cu facultăţi *criptestezice* şi *telekinetice,* de *străvedere* şi *strămişcare...* Cu alte cuvinte, ar fi în stare, totalitatea fiinţelor vieţuitoare să emită radieri electronice, să primească şi să emită ondulări electro-magnetice.

Toate fiinţele vieţuitoare, în anumite cazuri fiziologice, rari, sau chiar subiecte normale, dar rari, ar fi înzestrate cu facultăţi *metagnomice,* prevestitoare, şi, *halucinatoare.* Cu alte cuvinte în stare de-a *detecta* ondulaţiile primite, pentru a le traduce în percepţii senzoriale halucinatoare, subiective, chiar obiective, mai rar.

De notat că această explicare electronică nu confirmă, nici nu infirmă *ideea spirită,* pentrucă ciocnirea ondulatoare, *şocul* asupra subiectului poate proveni atât de la o fiinţă vie, cât şi de la o fiinţă moartă, însă numai desincarnată, posedând încă totalitatea puterilor ei atractive. Şi mă gândesc la un lucru. Nu oare din pricina abandonărei acestor puteri atractive şi de coheziune, prin moarte, agregatele cari alcătuesc corpul se despart încet-încet de cadavru ?...

Las aceste reflecţii pe seama cugetătorilor, cu speranţa că unele idei vor apărea poate originale, dacă nu şi interesante. Cât mă priveşte, afirm că nu-i *un singur* fenomen sau mecanizm psihic, descris, care să nu existe în electromagnetism. Până şi atmosfera sau crusta fluidică, nefastă electricienilor, cari au căutat s'o înlăture în lămpile Telegrafiei fără fir, creind potenţialuri secundare de scurgere sau de absorbire. (In Telegafia fără fir se serveşte de această atmosferă pentru propagarea undelor. I se zice stratul conducător al lui Heaviside, şi alcătueşte stratul superior al atmosferei terestre. In jurul oraşelor prea populate această atmosferă împiedică şi modifică propagarea undelor). Logica, deci, voeşte ca ceeace putem explica în chip simplu, prin experienţe analoage, asemănătoare, să nu aibă nevoe de explicări transcendente şi complicate. Cum e cazul.

Sfidez să mi se citeze un singur fenomen mediumnic, în afară de *devenire,* care să nu-şi aibă explicarea şi aplicarea în electro-magnetizm. Reciproca fiind tot atât de adevărată.

De notat deasemeni că, prin oscilaţii electro-magnetice, eu nu înţeleg numai undele *herziene,* ci şi undele *calorice* şi *luminoase, penetrante* şi *ultra-penetrante: Razele ultra-violete, razele X, razele cozmice ale lui Millikan,* şi altele... Căci toate aceste unde, la urma urmei, nu-s decât nişte unde herziene de lungime din ce în ce mai mică.

Eu cred însă că chiar mărginindu-ne la undele herziene, până la *Infra-roşu,* încă putem avea bune rezultate. Instrumentaţia cea mai indicată a *fizicianului* care ar întreprinde aceste studii va fi *receptorul de Telegrafie fără fir,* anume apropriat, şi *Electroscopul,* pentru măsurarea încărcărei potenţiale a ambianţei şi reacţiilor sau interferenţelor ondulatoare. In unele cazuri, *tubul lui Geissler,* anume construit şi senzibilizat după procedeul contelui de Menou, ne va da prin iluminarea-i, indicări asupra tenziunei electrice de înaltă frecvenţă manifestate, şi asupra armonizărei fluidice a sălei de experienţă.

De prisos să mai stăruesc. Vedem cum electricitatea, după ce a absorbit Optica, Gravitaţia, Căldura, Chimia, tinde să-şi întindă domeniul asupra Meteorologiei, Geologiei, Zoologiei, chiar a Biologiei. Pentru o ştiinţă tânără şi născută târziu, o frumoasă izbândă.

Trad. după HENRI AZAM de P. MUŞOIU

Manual de morală practică

50. Sunt cazuri de căsătorie, ca să utilizăm un cuvânt cu sensuri generale, fericite. Născându-se în condiţiuni deosebite şi din materiale desarmonice, cele mai multe căsătorii sunt contradictorii. In vreme ce o uzină fabrică şuruburi o altă uzină fabrică piuliţe, cui îi trebuie una din două caută o împărechere aproximativă. Un nasture fără cheotoare şi o cheotoare fără nasturele ei reprezintă un desechilibru: cheotorile caută nasturi şi nasturii cheotori. Un nasture prea mare nu trece şi o gaură prea mare joacă. Numai în croitorie şi în mecanică lucrurile se petrec satisfăcător. Restul vieţii e o haină cu bumbi despărechiaţi, fără bumbi sau cu bumbii spânzuraţi.

Urmăriţi afară din romanul descriptiv, care scâlcie viaţa după inexperienţa autorului sau posibilităţile lui de exprimare, bărbaţii şi femeile, cele două unice variante fizice ale celulei organizate, se prind câte doi în valsurile existenţei, cu o regularitate absurdă şi ies din viaţă într'o figură spirală care i-a uzat, uitând măcar, ca la teatru, să salute. Un instinct de sălbătecie şi de varietate îi face să se caute din depărtare şi necunoscut. Vecina cu care te-ai învăţat, e mai urâtă decât streina nemaivăzută. Să fi existat vreodată căsătoria sentimentală a celor doi copii crescuţi într'o grădină până la majorat? care şi-au tras palme de mici, s'au muşcat de necaz şi s'au înjurat? Un tăbăcar are o fată şi un lumânărar are un băiat, destinaţi ca peste douăzeci de ani să adaoge la cunoştiinţa lor reciprocă o cunoaştere suplimentară şi să căsătorească două averi. S'a modificat ceva? s'a introdus altceva mai mult decât o uşă de circulaţie nouă, prin spargerea unui părete dintre două vecinătăţi? E o economie de slugi, de vase şi de tacâmuri, bucătăria făcându-se laolaltă.

Poate că omul caută mai de grabă necunoscutul de cât ceeace se chiamă frumosul. Omul se naşte involuntar ştiinţific şi probabil că înainte de a fi fost inventate şcoala şi tiparul, el umbla după o păreche cu o dorinţă de documentare. Don Juan adună documente. Un medic îşi făcuse o arhivă de păr tăiat de la subsuoara fetelor cu care se împărechiase. Fără să fie vizibil nebun, el păstra şuviţa de păr intercalată într'o cartă de vizită cu o panglică, şi portretul posesoarei respective. Era cenuşa blondă, roşcată sau neagră a unei romanţe fumate.

Interesul omului faţă de părechea lui feminină şi masculină durează atâta timp cât insul nu e cunoscut de tot; de unde învierşunarea lor de a se cunoaşte de grabă, pentru înlăturarea obsesiei şi trecerea mai departe. Notele biografice şi spiritul de anchetă politică, socială şi artistică pornesc din dorinţa de a isprăvi mai repede cu subiectul, după ce te-a intrigat. *Nul n'est prince pour son domestique* e un adevăr de cea mai ironică observaţie franţuzească.

Intre sexe, ca şi între trepte, unde sexul şi diferenţa se manifestează cerebral, se dă o luptă, pe care femeea, ca să intereseze necurmat, trebuie să o complice la exces. Unul vrea să te ajungă şi tu trebuie să fugi mai repede cu un pas, cochetând pe călcâie. După urmărirea nupţială, care a durat, bărbatul crede în general că şi-a cuprins amanta. E momentul supremei tragedii, de unde începe acel joc satanic folositor femeii şi exasperant pentru bărbatul, care uitându-se bine în mâna lui închisă, îşi dă seama că nu a prins nici atâta consistenţă câtă oferă un fulg de păpădie. Femeea nu e a bărbatului ei decât atunci când o dată cu lacrimile ei de dragoste adânc împărtăşită, îi alunecă pe obraji, în perini şi sufletul divizat. Ea îşi joacă fiinţa şi puţina fericire câtă nu-i este refuzată de viaţă — şi are datoria să fie prudentă. Soţul nu reprezintă de obicei meritul acestui suprem sacrificiu de imponderabile şi abstracţii, lui i se dă deobicei numai metalul, oprindu-se sunetul pentru sine: e un rest care trebuie rambursat lui Dumnezeu.

Bărbatul care se plânge în versuri şi proză şi teatru, de femeea pe care o iubeşte, dă un bocet de insuficienţă. Ea şi-a rezervat, ca o perfectă gospodină a pudrelor, parfumelor şi fardurilor sufleteşti, flacoanele cele mai fine, pe o poliţă a etajerii, unde labele bărbatului nu sunt în stare să ajungă, ca să le sfarme. El a căutat să devasteze totul, ca un erou, pasionat de o barbarie originală, şi care vrea să fugă călare, în văzul tuturor cu femeia iubită spânzurată la oblînc. Ursul oftează cu stupul în braţe, mâncându-i mierea, după ce albinele s'au depărtat.

Natura şi-a mărginit imaginaţia la cele două sexe, cumpănindu-le într'o egalitate a instinctului suprasensibil. Ce socoteală şi-o fi putut face ea, în vederea procreaţiei, e un lucru de cercetat. Două singure sexe sunt, evident, prea puţine, pentru o satisfacţie a timpului vieţii. Natura era schivnică înainte de-a se fi ivit creştinătatea, lăsând durerea şi mâhnirea să se permanentizeze în doi unici indivizi, organizaţi într'o celulă biologică şi socială. Văduvia constituie o continuă ştirbire a echilibrului obştesc şi progenitura primeşte osânda morţii direct. Dacă, dimpotrivă, pentru obţinerea unui nucleu fizic s'ar fi grupat patru sau cinci sexe *deosebite,* ca să se corespundă mutual şi numai laolaltă să se fi putut isca progenitura, pe deoparte iubirea ar fi fost mai puţin pasională, mai distribuită, capacităţile gestaţiei individual micşorate şi sensualitatea absentă, ca la crapi. A ţine definitiv lumea fizică închisă în două alternanţe, dovedeşte din partea Celui mai presus de fiinţă răutate şi simplism..

T. ARGHEZI

Henri Bergson

Născut la 1859 la Paris, Henri Bergson și-a făcut studiile la liceul Condorcet și apoi la școala normală, unde s'a distins ca matematician și a debutat ca filosof, în 1889 cu lucrarea „asupra datelor imediate ale conștiinței". Deși profesor de filozofie la Angers, la Clermont și Paris, Henri Bergson a realizat prin structura minței lui și temperamentul său, acel uman al profesorului de filozofie care să fie în acelaș timp și filosof. Schopenhauer negase această posibilitate și făcea o deosebire transantă între filosoful de catedră și filosoful adevărat, cercetător al problemelor ultime și creator de valori nouă. Bergson a desmințit atât prin lucrarea lui dela 1889 cât și prin celelalte lucrări de mai târziu, această părere. Depe înălțimea catedrei universitare, Bergson a comunicat imensului auditoriu care venea să-i asculte prelegerile, nu numai cunoștințele obicinuite referitoare la problemele filosofiei, — dar în acelaș timp prin verbul lui plin de imagini și înflăcărat, a transmis tuturor acelora care l'au ascultat spontaneitatea propriei lui gândiri, accentuând asupra noilor valori filosofice pe care mintea lui în vecinică mișcare, le crea. Cași prelegerile, tot așa erau și lucrările lui asupra „Materiei și Memoriei", „evoluției creatoare", intuiției filosofice, energiei spirituale și durată și simultaneitate. O sinteză de date multiple și comune de cunoștință și viziuni noui, spontane asupra esenței ultime a lucrurilor. Prin aceasta, Bergson a voit parcă să confirme că oricare ar fi aportul geniului personal în crearea marilor sisteme fiolsofice, aceste sisteme nu sunt creațiuni independente de vremurile în care ele apar. Dimpotrivă, imbibate de balastul științific al timpului, ele sunt o prezentare a evoluției gândirii omenești. Dar sunt colorate totodată și de adevărurile noi descoperite de mintea acelora cari le făuresc.

Acest balast a fost însă o piedică pentru înțelegerea conținutului ultim de idei al oricărei mari filosofii. Tot astfel și pentru filosofia lui Bergson. Adesea mintea cercetătorului este prinsă în țesutul gândirilor vremei în care sistemele apar și uită să treacă dincolo de el, pentru a prinde miezul adevărului nou pe care cugetarea filosofului o cuprinde. Așa se explică dece de pildă filosofia lui Bergson a fost privită de unii cercetători nu atât ca o descoperire sau invenție de adevăruri noi, ci e mai mult ca o construcție architectonică de adevăruri împrumutate și trecute numai prin temperamentul lui.

Bergson a arătat greșala acestei înțelegeri și în „Intuition filosofique" a cerut ca mintea noastră după ce a localizat în timp un sistem de filosofie, să se străduiască să prindă prin simpatie cu sistemul filosofic intuiția care este la baza lui. Mintea trebue să înlăture mozaicul de idei împrumutate în care filosoful își îmbracă intuiția sa despre lume și oameni. Altminteri dăm atenție mai mult formei exterioare de cât esenței însuși a sitemului. Iar această esență este singurul adevăr nou adus de filosof. Prin activitatea lui filosofică, Henri Bergson s'a străduit tocmai să pătrundă în adâncurile sistemelor de filosofie trecând peste balastul de idei ce acestea îl conțin și a studiat filosofia lui Bergeley, Spinoza, Tarde, etc.

Filosofia lui Bergson a mai fost rău interpretată nu numai din punctul de vedere al metodei ce s'a întrebuințat pentru analiza ei, dar și din cauza că această metodă de cercetare pe care el o preconiza ca singura capabilă de a ne face să pătrundem în înțelesul adânc al unei filosofii, a fost confundată cu însuși adevărul nou pe care acest filosof l'a găsit. Așadar acești filosofi au prezentat filosofia bergsoniană mai mult ca o metodă de cunoaștere a lucrurilor — prin intuiție, — decât ca o viziune nouă asupra problemelor conștiinței și vieței noastre. Aceasta era deasemeni o greșală.

Metoda intuiției pe care Bergson o cere ca să fie aplicată în studiul sistemelor filosofice, a fost aplicată de el în studiul fenomenelor sufletești și proceselor de desvoltare ale vieței. Ea l'a dus la afirmarea adevărului nou următor: Știința noastră despre lucruri, întrucât se referă la raporturile de cauzalitate între ele nu ne poate da adevărata cunoaștere a lucrurilor. In cadrul științei care se bazează pe inteligență și rațiune; lucrurile nu apar imobilizate și disparate în spațiu, — când în realitate ele nu prezintă nici o soluție de continuitate, ci sunt în devenire infinită, în tmp. Știința înlătură timpul tocmai fiindcă ea caută cunoașterea raporturilor izolate dintre fenomene, în scopul de a ne face utilă materia brută a lucrurilor din natură. Adevărata realitate a lucrurilor, găsită prin viziunea ce ne-o dă intuiția, este însă o continuă schimbare de fenomene în care trecutul, prezentul și viitorul se confundă, spre a realiza forme noi de existență biologice și spirituale. In realizarea acestor noi forme, — conștiința și viața noastră sunt în luptă cu materia și ele se liberează de rigiditatea forței brute, grație unui elan vital ce rupe zăgazul materiei dela început prin existențele lumei fixate a plantelor și a lumei nefixate de pământ, a animalelor și a oamenilor, ajungând să se bifurce în elanul ei creator și vital, în formele inteligenței animalelor și oamenilor și în instinctele antropoidelor.

Intuiția sistemului bergsonian nu este așa dar însăși metoda de intuiție cu care el încearcă să afle esența lucrurilor, ci numai adevărul că lucrurile ne sunt date într'o scurgere continuă spre a ne realiza în evoluții creatoare, sinteze noi de viață și inteligență. Am putea spune că intuiția filosofiei lui Bergson este durata infinită, în planul căreia lucrurile se desfășoară.

Este dela sine înțeles că în prezentarea acestei intuiții, Bergson folosindu-se de metoda arătată și negând posibilitatea pentru inteligență de a ne da altceva decât crâmpee din realitate, a înțeles că totalitatea realității poate fi prinsă de mintea noastră numai prin intuiție, că esența ultimă a realității nu poate să fie dobândită decât de această metodă și că însfârșit, inteligența și rațiunea de care se folosește știința pentru a ne da legile de supunere a fenomenelor naturei intereselor noastre, pot cel mult să fie considerate ca anexe necesare pentru găsirea acestei totalități. Să nu ne închipuim că intuiția la Bergson, presupunând o viziune imediată a adevărului și necesitând pentru a putea duce la rezultatul dorit o cosimpatie a noastră, o confundare a noastră cu însăși realitatea pe care încercăm să o cunoaștem, este datorită unei spontaneități a minții, fără să mai fie nevoie de o elaborare anterioară cu privire la cunoașterea imediată a lucrurilor. Dimpotrivă. Intuiția care la Bergson se confundă cu însăși esența lucrurilor, deși este ca rezultat, o viziune imediată, — e totuș consecința unor străduinți și munci anticipate, pe care o face inteligența noastră pentru a pregăti aflarea adevărului ultim. In mod aparent așadar ni se prezintă intuiția ca un punct de plecare al cunoașterii adevărului. Ea este în fond punctul terminus la care mintea noastră ajunge după lungi elaborări și abstracțiuni. Intuiția sau cunoașterea esenței lucrurilor, este în felul acesta o cucerire a minții noastre, fiindcă ea realizează un scop urmărit, acela de a cunoaște lucrurile și prin aceasta mintea noastră realizând un succes, îmbracă intuiția cu o emotivitate proprie ei, egală cu emotivitatea pe care poate să i-o dea misticului, adevărul revelat.

Deaceia s'a și zis că filosofia bergsoniană întrucât face o critică a inteligenței socotită ca facultate de cunoaștere și ne arată că inteligența și rațiunea sunt departe de a ne lămuri altceva decât caracterul de convenabilitate a naturei, este anti-intelectualistă, — iar intuiția ca metodă independent de ideia de intuiție-esență a lucrurilor, a fost privită mai mult ca un mijloc mistic de a pătrunde în înțelegerea fenomenalității naturei.

In această privință, lucrările lui Bergson au dat loc la numeroase comentarii și cele mai interesante din punctul de vedere strict filosofic sunt desigur acelea ale școalei fenomenologice germane întemeiată de Brentano și continuată de Husserl și Meinong, cât și de elevii acestora și anume Max Scheller și Geiger. Pentru această școală, intuiția rămâne o simplă metodă care ne dă numai viziunea îndepărtată oarecum a esenței lucrurilor, dar nu se confundă cu însăși această esență cum se întâmplă lucrurile la Bergson. Această școală nuanțând mai bine psihologia gândirii noastre, face o deosebire între ceeace filosofii citați „Wesenschau" (intuiție-viziune) și „Wesenheit" (esență). Avem aci astfel mai mult o discuțiune referitoare la problema cunoștinței, decât la însuși conținutul de idei al filosofiei bergsoniene. Această filosofie se reduce cum am arătat, la intuiția duratei sub care se desfășoară lucrurile în continuă evoluție creatoare.

Această intuiție a contribuit poate ca Begson să nu-și formuleze gândirea sa într'un sistem închis, bine ordonat și înfățișat architectonic. Ceeace de altfel dacă s'ar fi întâmplat, i-ar fi dat oarecum un caracter de artificialitate. Dar în orice caz, se pare că Bergson, retras astăzi dela catedra universitară și închis în propriile lui gânduri, făcând abstracție de lumea aparentă a lucrurilor și trăind interior numai în lumea ideilor pure, este în căutarea sintezei finale a profundei lui gândiri. El ar voi—se spune—să-o înfățișeze oamenilor într'o lucrare a cărei titulatură ar fi „Etica". Intocmai ca un al doilea Spinoza, filosoful Bergson ar voi să-și încheie activitatea lui de dascăl de filosofie și de filosof, cu prezentarea înaintea ochilor minței noastre a unui vast sistem etic, care să precizeze rostul evoluției creatoare pentru spiritul omenesc, și care să echivaleze după cât bănuim, cu însăși filosofia lui Spinoza, cu diferența numai că evoluția creatoare care este o tendință spre desăvârșire a noastră, să nu fie rezolvată în planul unei ordine fixe și eterne a lucrurilor, ci în planul unei desfășurări în timp, al aceleiaș desăvârșiri.

Această viziune poate să rezulte pentru mintea noastră din însăși cunoașterea filosofiei lui Bergson. Ea mărește chiar dacă este o adăugire la sistemul Bergsonian, bucuria pe care o naște în sufletul nostru, ca orice sistem de filosofie de altfel, problema de până acum a gândirii lui Bergson. Acesta este apanajul filosofiei. Nu să ne dea confortul și plăcerea pe cari le avem dela știință, ci bucuria.

Independent însă de orice „Etică" posibilă în gândirea bergsoniană, filosofia lui Bergson așa cum e realizată până acum, este o viziune uriașă asupra lumii și existenței noastre și — pentru a întrebuința un cuvânt al lui Pierre Lasserre, destinul ei este de pe acum fixat: istoria gândirii omenești va trebui să-și aibă drumul întotdeauna prin această filosofie.

I. BRUCAR

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Mare revistă ilustrată în felul revistelor similare din străinătate

Apare în fiecare Vineri în 28—36 pagini, splendid ilustrată cu peste 120 de clișee originale, reprezentând ultimele evenimente din țară și străinătate, formatul mare, conține cele mai interesante articole distractive, știință popularizată, nuvele și romane pasionante, de cei mai vestiți autori, universal cunoscuți, articole de modă, sport, humor sănătos, teatru, cinematograf, fantezii distractive, articole de politică internă și externă, toate ilustrate, cu fotografii din toată lumea și desenuri special executate.

Pagini speciale, sunt rezervate în fiecare săptămână curiozităților din toată lumea, faptelor și ideilor importante, și jocurilor distractive. Rubrici speciale sunt destinate filateliei și grafologiei.

„REALITATEA ILUSTRATĂ" publică un concurs pentru alegerea celei mai frumoase femei din România, la un concurs arbitrat de comisiuni competente, căreia i se va decerna un frumos premiu.

Costul unui exemplar este numai de 8 lei.

CITIȚI ȘI RĂSPÂNDIȚI „REALITATEA ILUSTRATĂ".

Colțul librăriei „Hasefer"

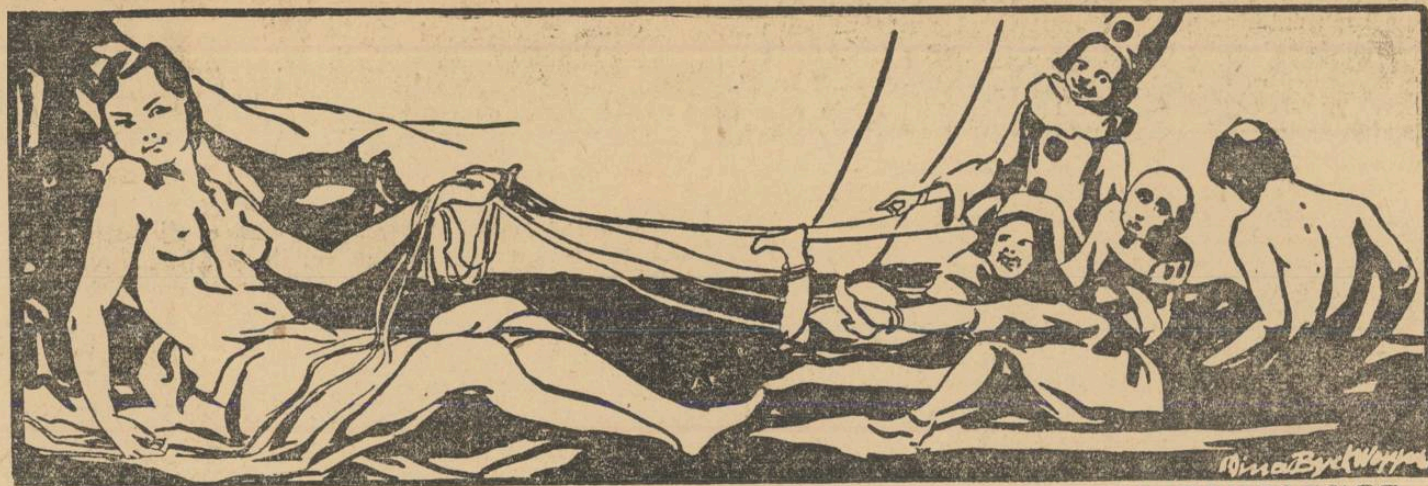
Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărți interesante:

Bergson: Matière et Mémoire — Essais sur les données immédiates de la Conscience — Le rire — L'Evolution créatrice — L'Energie spirituelle — Durée et Simultanéité — L'Intuition Bergsonienne par J. Segond — Une philosophie nouvelle, Henry Bergson — Harold Hoffdind: La Philosophie de Bergson. Frederic Grandjean: Une revolution dans la philosophie, la doctrine de Henry Bergson.

Sigrid Undset: L'Age Heureux — Simsonsen (în limba franceză) Christin Lawrantstochter în 3 volume. Olav Audunssohn, (din care au apărut până azi două volume, restul va urma) — Frühlingjeung (toate în limba germană).

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38

Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

V. COROLENCO

Noaptea la Slava-Rusă

Căruța înainta ușor pe povârnișul ce cădea parcă în întunericul văii. Pe măsură ce cobora, în partea opusă a cerului se lărgea și creștea un deal mare, ca un nor cețos care ocupa jumătatea orizontului. Dealul se înălța din ce în ce mai mult și înghițea cu vârful lui o stea după alta. La poalele dealului se iviră deodată lumini. Una, două, trei... Apoi luminile se răspândiră în grămezi, răsărind din văgăuna nevăzută.. Printre ele se desemna, pe fondul dealului, o clopotniță albă, abia luminată.

Era Slava-Rusă.

Ca și în Rusia, la bariera satului, un moșneag uriaș ridică felinarul și se uită la noi cu aceiași expresie respectuoasă și dușmănoasă cu care satul îndepărtat întâmpina deobiceiu pe stăpânii necunoscuți.

Șeful jandarmeriei?... Ispravnicul?... Controlorul impozitelor?... Prefectul?... Perceptorul?... Agronomul?...

Pe piața îngustă și mică, strânsă între povârnișurile dealurilor, o cârciumă risipea lumină prietenoasă prin ferestrele deschise.

Lumina cădea peste un grup de plopi, lângă care se zărea o îngrămădire de căruțe. Intr'o căruță plângea un copil. O voce de copil mai mare se tânguia jalnic:

„Tiatka! A, Tiatka! Tătică, vin 'odată. Drace!"

Tăticul, se vede, ședea la o masă din cârciumă, cu capul înfierbântat și învins de beție, uitând că era timpul să plece din sat, pe drumul de pădure, la gospodăria lui, undeva departe, într'o văgăună întunecată...

Dela primii pași la Slava-Rusă, am simțit umorul naiv și tristețea jalnică a patriei mele...

Pe pridvorul și pe prispa cârciumei se mișcau siluete.

După atenția reținută și tăcută cu care oamenii s'au uitat la noi, până am coborât din căruță și am intrat în cârciumă, simții că ne-au așteptat, că s'a vorbit mult despre sosirea noastră, că, poate, s'au certat până au răgușit, până și-au ieșit din fire și s'au despărțit furioși, fără să ajungă la vre-un rezultat.

In cârciuma luminată, stătea după tejghea cârciumarul serios și diplomat. Ne salută respectos și rece. La întrebarea lui Catrian despre Sidor, către care a fost îndreptat de doctor, — cârciumarul se întoarse spre băiatul de prăvălie și-i porunci scurt:

— Du-te. Cheamă-l.

In așteptare, am cerut cafea și brânză. Unul câte unul, intrară în cârciumă țăranii, cu fețe late și bărboase, uitându-se la noi pătrunzător, rece și serios. Ca și cum Catrian n'ar fi venit în urma intervenției lor și nu pentru afacerea lor, ci cu intenții necunoscute și, poate, chiar potrivnice. Mi se părea că prin acești ochi ne privea, pe fereastra deschisă, dealul întunecat și păduros, care acoperea jumătate din cerul „Slavei" cu umbra lui cețoasă.

Sosi Sidor care venise cel din urmă cu doctorul și care își exprimase temerea în privința atitudinii lui Catrian față de Dumnezeu. Sidor era cu capul gol. Părul aspru și blond îi cădea în neregulă pe frunte. Ochii lui exprimau o mânie reținută, care nu știa încă împotriva cui să se îndrepte... Ne salută cu răceală și se așeză pe bancă, uitându-se pătrunzător la mulțimea care se îndesa în cârciumă.

Catrian își bău repede cafeaua, șterse cu batista mustățile subțiri și zise:

— Ei, pe mine m'a trimes doctorul!..

Tăcere.

— Iată cum stau lucrurile, — începu Sidor și privirea lui posomorîtă și scânteetoare sfredeli din nou mulțimea.

— Pe doctor îl știm bine, — zise cineva din mulțime, binevoitor.

— Doctorul, fie și doctorul, — zise altul rece...

— Doctoru-i bun de leac... Afacerea noastră-i alta...

— Nu ne doare pântecele...

Sidor izbucni deodată:

— Da' deștepți mai sunteți... De unde ați luat atâta minte?...

In vocea lui clocoti mânia, umerii tremurară nervos.

— N'avem nevoe să ne împrumutăm dela alții, — i se răspunse...

— Asta-i, vezi? N'aveți nevoe să mai ascultați pe alții. Veți ajunge departe cu capul vostru.

— Nicăeri nu ajungem, — răspunseră câteva voci deodată. — Am trăit până acum — și nu ne-am plâns — întotdeauna în pace, laolaltă...

— Puține afaceri am avut sub Turci?... Pașa nu ne-a amenințat?... Cerchezii n'au venit peste noi?... A?...

— Și cu ce s'au ales?... Nu i-am gonit cu bâta?

— Nu-i vorba de Turci acum! — strigă Sidor sărind din loc. Voi bătrânii, un singur lucru știți, să tot amintiți de Turci. Nu mai sunt vremurile acelea.

— Cum nu sunt acelea?...

Mulțimea bâzîi ca un roi de albine:

— Vezi? asta-i! nu mai sunt acelea... Ce, a fost mai rău sub Turci?

— Nu-i vorba de asta, dacă a fost mai bine sau mai rău... Altă regulă a fost... Turcul n'a măsurat niciodată pământul!...

— Și nici pe Român n'avem să-l lăsăm să măsoare. Iac 'așa! Nu ne plecăm.

— Nu te supui, tu...

— Ce să mai vorbim: să fim uniți — ajunge! Trimitem delegație la Bucureşti...

— Ei, asta e! delegație!... Ce, n'au mai văzut ei samsari pe-acolo?..

— Poftim! s'amestecă și boerul.

— Și încă ce mai boer, fraților... Ia'n uitați-vă, a început să-și reteze barba.

In jurul mesei noastre era înghesuială, zăduf, și mirosea greu a năduşeală. Luai paharul și eșii din mulțime, urmărit de priviri pătrunzătoare. In odaia de alături era aproape pustiu. Prin ferestrele deschise pătrundea răcoarea, se vedea piața, căsuțe mici, clopotnițe, o bucată de cer senin cu stele și secera lunii deasupra coamei dealului.

In dosul meu clocotea discuția, pe care o auzeam mai lămurit de aici. Slava-Rusă se împărțise în două tabere. Sidor și partizanii săi, care începuseră să-și scurteze bărbile, erau de partea lui Catrian, care, cu voce sonoră, căuta să convingă pe Lipoveni, că fiecare în parte trebue să înceapă o acțiune pe calea justiției. Ceilalți vedeau în aceasta o cursă și credeau că e mai bine să rămână toți strânși grămadă. In grămadă nu li-e frică să înfrunte chiar forța armată românească.

Dar le era groază să facă un pas individual, fie chiar să înainteze o jalbă la judecătorul de pace...

— Du-te de încearcă numai...

— Are să-ți arate el ție.

— Dreptate, dreptate... — îl strâmbă cineva pe Catrian. — Ți-o da el ție dreptate, așteaptă numai!

— Ce, nu s'a mai văzut?

— Sub Turci... Pe vremea Cerchezilor..

— Să stăm toți împreună și ajunge!

Lângă ușa de afară se auzi un ropot. O altă grămadă de oameni dădu buzna în odaie. Discuția se întrerupse o clipă, apoi începu și mai zgomotoasă și din gălăgia obștească se ridică un glas timid și spart, care mi se păru cunoscut:

— Lăsați-mă pe mine, fraților, să-l întreb eu ceva. Cine ești și ce cauți aici?

Intrebarea se vede, era adresată lui Catrian și în tăcerea care interveni se auzi un răspuns oarecum nedumerit.

— Eu? Eu sunt Catrian, socialist. Dar tu cine ești?

— A?... Cine sunt eu?, — se strâmbă cel întrebat — parcă ar fi descoperit cine știe ce crimă a lui Catrian. — Nu știi?

Și deodată, îngroșând glasul, zise amenințător:

— Cine sunt eu? Creștin pravoslavnic... Am fost negustor, acum sunt copist. Iată cine sunt. Pentru pravoslavnici mă lupt din greu cu ajutorul lui Dumnezeu și al Sfântului Niculae făcătorul de Minuni... Ce scrie Dădăkala-Românul n'o mai roade nici cu dinții... Iată cine sunt eu.

Bătu din picior și începu să strige tare și pițigăiat, ca atunci, pe uliță, când alunga pe Lipoveni, fiindcă n'aveam nici un rost.

— Știi să-mi răspunzi, ticălosule! Răspunde: Cât ține termenul de casație... Dacă judecătorul de pace te respinge, — la cine faci apel? A? Nu știi, mucosule? La tribunal! Auzi? Dar dacă pierzi la Tribunal?... Te duci la Curtea de Apel... Și unde te mai duci? Te mai duci la Curtea de Casație... Nu știi? Atunci de ce-ți bagi nasul? Și scrii petiții? Tu știi ce ți se cuvine pentru asta? pentru petiție? A?...

Buimăcit de această grindină de întrebări fără rost, cu care îl bombardase bătrânul flecar, fără să-i dea timp să răsufle, — Catrian se zăpăci. Câtva timp nu-i mai auzeam vocea. In fața comunității din Slava s'au luat la întrecere doi vrăjitori, ca să dovedească cine stăpânește mai bine terenul misterios și necunoscut al legislației românești. Părea că bătrânul vrăjitor era pe cale să-l dea gata pe cel tânăr. Când aminti, în sfârșit, despre posibilitatea urmărilor strașnice ale petițiilor individuale, — cârciuma începu din nou să vuiască.

— Petiție! Petiție!... — Nu-i nevoe de petiție!... Nu-i nevoe, nu-i nevoe... Du-te de unde-ai venit... Doctorul te-a trimes? Doctorul să doftoricească!... Am plătit și-atâta tot!... Ne-am achitat...

— Ați plătit, ați plătit. Dar cât ați plătit?... strigă Sidor.

— Cât? Ca în anii trecuți, atâta am plătit și acum...

— Ascultați, deșteptilor: pe atunci pământul nu era măsurat! Acum l-au măsurat. Credeți că Românu-i prost? Tu cât ai plătit, Timofei?

— Ce? cât am plătit? Cât au plătit ceilalți am plătit și eu. La fel. De ce mă întrebi?

— Nu-i adevărat! Minți... Tu, cât ai arat, peste..?

— Ce-ți pasă ție?... Ce, tu ai să plătești pentru mine?

— Asta-i. Voi bogătașii v'ați înfruptat... Poate să piară lumea pentru voi. Românul va trimite armată și voi sunteți bucuroși să pescuiți în apă tulbure...

— De ce minți?

— Nu mint. Așa e!

— Ah, Doamne, — se auzi din nou vocea sonoră a lui Catrian — ce oameni! Cum de nu înțelegi un lucru așa de simplu...

— Tu pricepi!... De unde ai răsărit și tu să ne înveți pe noi... Ai încă dinți de lapte...

Dădăkala strigă cu glasul pițigăiat:

— Fraților pravoslavnici! El nu crede în Dumnezeu... Lui, vezi bine, nici Dumnezeu nu-i trebue...

Zgomotul se înteți și începu să mi se pară că escursia domnului Catrian, care avea drept scop trezirea conștiinței cetățenești la compatrioții mei, cu greu se va termina cu succes. In timpul acesta însă apăru pe scenă un nou personaj.

Dela fereastra mea se vedea piața liniștită, inundată de lumina lunii. Pe piață, din direcția cârciumei, veneau trei oameni, dintre care unul cu galoane sclipitoare. Când acest grup se apropie de pridvor, în cârciumă răsună un cuvânt, care acoperi deodată strigătele și gălăgia:

— Primarul...

— Vine primarul. Și notarul e cu el.

— Al treilea, epistatul.

In România primarii sunt aleși, dar asta este numai o ficțiune: comunitatea alege trei candidați, administra-

(Continuare în pag. IV-a)

ţia locală mai alege încă doi, şi din lista candidaţilor astfel compusă, administraţia superioară numeşte pe unu. Nu-i nevoe să adaog că acest om cu noroc face parte întotdeauna dintre cei recomandaţi de administraţie. In Dobrogea, pe vremea aceia, mai cu seamă în satele ruseşti, primarii erau aproape exclusiv Greci. Străini de origină şi străini de cultura locuitorilor de baştină, ei nu erau de cât nişte funcţionari ai guvernului, iar prestigiul lor se menţinea cu forţa... Aceiaşi tradiţie, mai meschină însă, a obiceiurilor turceşti de altă dată, când, în acelaş fel, Sublima Poartă impunea popoarelor din Balcani până şi domni fanarioţi.

In cârciumă se făcu acum tăcere. Mă ridicai şi mă uitai peste capetele celorlalţi în odaie. In prag stătea un om mai în vârstă într'o haină civilă de culoare cenuşie cu pătrăţele, de statură mijlocie, figură cubică cu faţa patrată, cu păr lung, neorânduit şi tare albit. Mustăţile şi barba erau deasemenea sure, şi numai ochii se distingeau, ageri şi poruncitori, dedesubtul sprâncenelor dese şi negre. Faţa vlădicii din sat era liniştită şi aspră. Se uita drept înainte parcă ar fi considerat mai prejos de demnitatea lui să bage în seamă, în parte, figurile acestei mulţimi cenuşii. Numai asupra lui Catrian s'a oprit, pătrunzător şi atent, privirea autoritară a *„Nacialnicului"*. Notarul, un Român tânăr, cu mustăcioarele răsucite şi cu pretenţie de om ferches, şi epistatul, trimis de curând la Slava pentru menţinerea ordinei, — păstrau o ţinută respectuoasă şi corectă îndărătul lui.

Mă uitam cu curiozitate la faţa energică şi cuminte a Grecului. Ce gândeşte şi ce „politică" va aplica faţă de aceste capete înflăcărate?

Această mişcare putea fi aplanată prin jalbe separate, care, în definitiv, ar fi avut ca urmare o supunere la noua stare de lucruri şi la măsurarea pământurilor, — sau să se reverse într'o revoltă tâmpită a gloatei, provocând aducerea armatei şi represalii... Ce urmărea el personal? Numai ordinea, ca reprezentant al administraţiei? Sau dimpotrivă, îi convenea mai bine scena dezordinei prosteşti, după care urmează scoaterea în vânzare, pe nimic, a vitelor şi a avutului Ruşilor sălbateci şi naivi. Pe faţa Grecului deştept nu se putea găsi un răspuns la asemenea întrebări.

Oprindu-se o clipă şi scrutând deodată situaţia, întrebă cu o voce aspră:

— Ce întrunire e aceasta?

Apoi, făcând câţiva paşi printre Lipovenii, care se dădură la o parte, se apropie deadreptul de Catrian, şi-l întrebă scurt în româneşte:

— Cine eşti dumneata? Şi cu ce drept aduni oamenii aicea?...

Sute de ochi atenţi se îndreptară spre Catrian, care stătea lângă tejgea, drept şi liniştit... Faţa i se înviorase, ochi cenuşii licăreau ironic. Acum, faţă în faţă cu inamicul obişnuit din administraţie, se simţea, se vede, în elementul lui.

— Sunt Denis Catrian, socialist... cetăţeanul unei ţări libere, şi uzez de drepturile mele.

Probabil că această declaraţie n'ar fi făcut o impresie deosebită asupra primarului...

In satul românesc, mai cu seamă în satul dobrogean, aluzia la drepturile cetăţeneşti nu prea sună puternic. Dar primarul păru neliniştit întrucâtva de siguranţa ironică cu care vorbea acest străin drumeţ. Jucându-se parcă cu nedumerirea autoritarului funcţionar din sat, Catrian, ai cărui ochi urmau să zâmbească, scoase încet un carnet din care luă o bucăţică mică de carton alb şi o întinse primarului.

— Citeşte, domnule, zise el zâmbind ironic...

In odaie se făcuse atâta linişte, încât se putea auzi foşnetul plopilor de afară în bătaia vântului de noapte. In faţa locuitorilor din Slava, cărora li se tăiase respiraţia, se desfăşura o nouă acţiune din acel domeniu necunoscut şi misterios în care legea şi autoritatea se împletesc într'un mod magic. Acum câteva clipe, acest tânăr părea înfrânt de bătrânul şarlatan Dadăkalo. Acum bătrânul se dăduse la o parte şi ochii lui vicleni priveau de după spatele altora, aşteptând cu răutate urmările...

Tânărul stătea faţă în faţă cu Grecul energic. Bucata albă de carton în mâinile primarului, atrase ca un talisman toate privirie. „Să aibă oare putere?" — gândeau locuitorii din Slava. Tânărul clipea tot aşa de vesel din ochi.

Efectul nu întârzie: Grecul autoritar, deştept şi şiret, se zăpăcise vădit. Ceti din nou biletul, îl întoarse, se uită pe dos, şi înapoindu-l, spuse destul de posomorât:

— Bine, domnule... Puteţi continua misiunea dumneavoastră...

Primarul aruncă o privire asupra mulţimii înghesuite din cârciumă. Acum se uită la fiecare în parte, numai pentru a ascunde, se vede, situaţia sa oarecum neplăcută şi pentru a convinge mulţimea rusnacă că puterea rămâne ca şi până acum fermă, deşi acest petec de hârtie albă adusese ceva nou, aici, în această văgăună pierdută... Hârtia arăta atitudinea noului minister, obligatorie cel puţin pentru câtva timp.

Primarul se întoarse şi eşi pe uşă, urmat de ferchesul notar şi de poliţaiul tăcut.

Toată cârciuma răsuflă deodată şi eu simţii că Denis Catrian a biruit în mod definitiv.

Argumentele cântăreau puţin, dar faptul era hotărâtor. Puterea tânărului orăşean în domeniul inaccesibil şi misterios al legii şi autorităţii, a fost dovedită. Mulţimea adoptă imediat culoarea lui Sidor şi a partizanilor săi.

— N'a mers! — se auzi o voce tânără, veselă şi naivă, — s'a ars deodată!..

— S'a găsit şi pentru ei o vorbă.

— Tânăr, tânăr, — dar ia te uită la el...

— Ha?

— Doctorul ştie pe cine să trimită. Nu trimite degeaba...

— Ei, ce spuneţi? — zise Sidor, înaintând.

Faţa lui era liniştită şi părul nu mai era sburlit ca înainte. — Hai să isprăvim, adăogă el aferat. — E târziu? Scrie petiţia, domnule... Cine vrea, să se iscălească.

Mulţimea începu să şovăie. Cineva trebuia să iscălească primul, dar pentru aceasta era nevoie de îndrăzneală...

— Iscălesc eu, — zise un om înalt, îmbrăcat pe jumătate orăşeneşte, făcându-şi loc printre ţărani.

— Gherasim iscăleşte, — se auzi în mulţime.

— De unde a răsărit? n'a fost aici.

— S'a întors dela Dunăre, chiar azi...

— Dar şi el a arat pământ?

— A arat... jumătate de hectar — zise în batjocură un bătrân, probabil din partidul advers şi, aplecându-se spre vecinul său, îi şopti ca să se audă:

— Ce-i pasă? Şi el e un răzvrătit... Mănâncă lapte în oraş în z ide post... Eu singur l'am văzut...

— Ce să mai vorbim. A sosit ziua de apoi, — răspunse cellalt, şi amândoi se îndreptară spre ieşire.

Catrian ceru cârciumarului condei şi cerneală şi, pe o măsuţă mică, improviză o cancelarie de campanie. Două sau trei petiţii erau pregătite dinainte. Gherasim, suflecând mâneca, îşi plecă capul mare şi creţ şi semnă.

— Semnează-mă şi pe mine, — răsări altul din mulţime.

Şi acesta purta surtuc şi avea barba retezată.

— Dacă-i aşa, iscălesc şi eu.

— Şi eu...

— Şi pe mine, să mă semnezi.

Cine ar fi intrat acum în odaie ar fi putut crede că aici se făcea un lucru simplu, liniştit şi obişnuit. Lângă tejghea stătea Luca cu un pahar de vin în mână şi se uita la Catrian cu ochii adânci şi negri, ce nu trădau gândurile ce se rostogoleau în capul lui. Mi se păru, dealtfel, că era mulţumit de succesul prietenului.

— Basta! — zise Catrian, închizând cu pocnet în carnetul său, două sau trei petiţii iscălite.

Când Luca trase căruţa la uşă, luna răsărise.

In piaţă Lipovenii se împrăştiau, vorbind liniştit şi afundându-se în umbra caselor .Sub plopi era pustiu: căruţele plecaseră şi acum roţile lor, prost unse, scârţâiau pe drumurile întunecoase de pădure în văgăunile Balcanilor.

A plecat şi băeţelul care plângea. Vedem cum tătăl său sforăia, probabil în căruţă, iar el ţinea hăţurile şi se uita în întuneric cu ochii rotunzi, sfioşi şi atenţi.

Când am eşit din nou pe bariera satului, îndreptându-ne spre mânăstire, clopotniţa satului bătu miezul nopţii. Sunetul tărăgănat şi adânc se resfira peste vale, pătrundea în văgăunile adormite, murea şi tresărea din nou, rătăcea peste păduri, căutând şi întrebând parcă ceva şi furişându-se în cutele adânci şi tainice ale sufletului oobsit.

Şi tot ce ne înconjura respira umorul trist şi jalea ironică a patriei noastre...

Peste un ceas, am bătut la porţile închise ale vechii mânăstiri, cuprinsă de un somn adânc, în dosul zidurilor puternice de piatră.

Din pădurile întunecoase răspundea ecoul şi mi se părea că nişte farmece ne-au transportat în adâncimea căruntă a vremurilor trecute.

Catrian aplecându-se spre mine, îmi zise naiv şi uimit:

— Ah, domnule Volodea. De ce-i poporul aşa de prost? A cărat dealuri la şes. A clădit ca alţii să trăiască fără muncă. Ah, Doamne, Doamne... Pentru ce?

Când, peste vre-o doi ani, am venit din nou în Dobrogea, Catrian tot mai bătea la uşile conştiinţei cetăţeneşti în lumea satelor şi citea din când în când conferinţe pentru meseriaşii din Tulcea.

Luca nu mai era pe lumea aceasta. A pierit fără rost, prosteşte, din cauza fetei pe care a lovit-o cu biciul.

Dar aceasta e o altă poveste despre care voiu vorbi poate, odată...

Traducere din ruseşte de F. DIMA

SFARŞIT

CONCURSUL DE FRUMUSEŢE AL REVISTEI „Realitatea ilustrată"

Suntem în măsură a da următoarele amănunte, asupra chipului cum se va desfăşura concursul:

Doamnele şi domnişoarele concurente, care întrunesc condiţiunile de admitere (vârsta între 15—26 ani şi moralitate ireproşabilă) se vor prezenta în zile dinainte fixate, în faţa comisiunilor din judeţele unde locuesc.

Comisiunile acestea se institue câte una în fiecare judeţ. Candidatele — îmbrăcate într'o rochie simplă, absolut nefardate, fără corset — vor defila una câte una, pe dinaintea juriului şi fiecare membru al acestui juriu — dela locul său — fără vreo consultaţie, va acorda o notă de frumuseţe.

La urmă candidatele primesc o notă medie formată din notele de apreciere ale diferiţilor membri din juriu.

Deoarece se poate întâmpla ca după o concurentă cu notă maximă, să urmeze o alta care s'o întreacă, s'a hotărît ca toate concurentele care au căpătat note mari, să compară pentru a doua oară, în faţa comisiunii, spre a se putea astfel hotărî definitiv.

Comitetul central din Bucureşti, care va alege frumuseţile regionale şi pe „cea mai frumoasă din România", va proceda în acelaş fel cu juriile judeţene.

După cum se poate vedea, concursul de frumuseţe al „Realităţii Ilustrate" este conceput în chipul cel mai serios posibil, aşa încât pe de o parte să încurajeze la participare pe doamnele şi domnişoarele cu principiile cele mai austere, pe de alta, să aibă toată garanţia de reuşită, astfel ca aleasa să fie cu adevărat „cea mai frumoasă din România".

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DELAFRAS Str. Mătăsari 23

GRAZIA DELEDDA
FUGA IN EGIPT
ROMAN

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: LEI 55.—

Prima dragoste

Lovas-Bérény: acesta-i numele binecuvântatului ţinut unguresc, unde, sub directiva neuitatului meu dascăl Rabbi Lebisch mi-am făcut primii paşi în lumea oamenilor şi-a ştiinţelor. Rabbi Lebisch avea o tactică cu totul deosebită de-a te face să înveţi: o pipă de lemn lungă de tot şi încârjoiată frumos la capăt. De îndată ce i se părea că n'am pătruns îndestul de bine explicaţia lui, apuca pipa şi căuta să mă convingă imediat, măsurându-mi spinarea cu toată energia de care era capabil, cât de clară şi de uşoară era problema în chestie.

Tovarăşul meu de studii şi de *convingeri* era Sanele, ultimul vlăstar al servitorului sinagogii noastre, un fel de zdrahon prostănac şi-un adevărat bou. Numai că el scria minunat de bine, pe când eu nu făceam o literă fără să n'aud pe rabinul meu strigând: „Cât îi fi şi-i trăi n'ai să mai înveţi nici să scrii nici să citeşti!" Pecând lui Sanele, dimpotrivă, îi fusese prezis că-are să fie un mare om, un savant. Dar cât de ironic este destinul nostru! După vreo douăzeci şi cinci de ani dela această povestire, ducându-mă cu trăsura dela Lovas-Bérény la Stuhlweissenburg, am constatat deodată cu mirare că vizitiul meu nu era altul decât genialul Sanele!

Mai ales din cauza literei Z primeam cele mai teribile corecţii dela pipa educatoare. Aveam un talent deosebit de-a da acestei litere o înfăţişare atât de plastică încât când semăna cu-o cămilă scuturată de friguri, când cu-o paiaţă care face tumbe...

Pecând Sanele făcea un *z* de-ţi era mai mare plăcerea să-l vezi. Aşa încât, mâncam batae de două ori: întâiu, din cauza lui *z* al meu, ş'al doilea din cauza comparaţiei cu z-ul lui Sanele.

Şi totuşi în ciuda acestui *z*, am făcut scrisori de dragoste.

Căci dragostea nu-i câtuşi de puţin o pasiune caligrafică şi se ştie de-altfel că marile îndrăgostite au fost cu toate foarte slabe la ortografie. Mâzgălim şi noi sub inspiraţia dragostii, iar ochii Amorului se pricepe a ne descifra slova încâlcită!

Frumoasa mea Frumentel tu mi-ai descifrat pe *z*! Ochii tăi îndrăgostiţi au ştiut să deslege ieroglifele mele. Tu ai înţeles din fericire, tot ce-ţi scrisesem, — ceiace eu singur, vai! nu mai înţelegeam.

Da, încântătoare Frumentel, noi fusesem făcuţi parcă anume unul pentru altul. Şi numai destinul, Rabbi Lebisch şi pieile de oaie ale lui Josef Pal au putut să ne despartă. De-altfel, rareori se întâmplă să se termine cu bine cea dintâiu dragoste!...

N'aveam voe să pătrund în bibliotecă, Doamne fereşte! şi la vârsta mea nu deschisesem încă nici pe La Fontaine nici pe Werther.

Habar n'aveam cum se face o scrisoare, pentru simplul motiv că în afară de gramaticile mele latine şi ungureşti n'aveam pe mână nici un fel de carte de literatură. Heloisa şi Abellard, Dante şi divina sa iubită, Charlotta, Mignon şi toate celelalte eroine ale dragostei mi-erau cu desăvârşire necunoscute. Şi totuşi, am trăit în lege un roman de dragoste: am fost un Romeo!

Moşu-meu şi cu tatăl Frumentel-ei întrupau aevea pe Capulet-ii şi Montaigus-ii orăşelului nostru. O foarte veche ură de familie îi învrăjbea, ură care născuse, dacă nu din pricina vestitei *Lâne de aur*, cel puţin cu ocazia unor lâne de oaie. Era vorba de-un contract anual pentru achiziţionarea pieilor tuturor oilor care piereau în stâna lui Iosef Pal, chiaburul satului. Desigur că moşu-meu nu putea lăsa cu una cu două să-i scape din mână aceste piei, utile speculaţiilor lui. Din nenorocire însă, tatăl Frumentel-ei oferea adesea un preţ mai mare ca al său şi punea el mâna pe piei. Şi, de fiecare dată, vrăjmăşia dintre el şi moşu-meu creştea.

Dar asemenea discordii pot opri oare două inimi înflăcărate?...

Frumentel era unica fiică a bătrânului Beers. Simplă şi modestă, fusese crescută în mijlocul unui cârd de gâşte, care se ridicase odată cu dânsa, pe nesimţite. In fiecare Vineri, graţie unei revizii îngrijite, părul ei roşu căpăta ca prin farmec o lucire de sărbătoare, iar Sâmbăta dimineaţa, când apărea în sinagogă, cu trupul ei scurt şi plin cufundat într'o rochie de stofă albastră, lungă cât o zi de post, şi cu picioarele ei — pe care unii răuvoitori ar fi putut să le ia drept ale unei fete de douăzeci de ani, deşi ea avea numai unsprezece — încălţate cu pantofi galbeni de culoarea şofranului, şi cu fruntea ei îngustă de-un deget încinsă de-o panglică neagră împodobită la mijloc cu-o pafta de alamă... ei, când o vedeam apărând astfel, mă cuprindea un fel de fior plăcut şi atunci uitând şi de unchiu şi de pieile lui de oaie, nu mai vedeam pe nimeni din jurul meu în afară de dânsa. Fericirea mea era aşa de mare în acele clipe încât aş fi fost în stare să sărut şi pe Rabbi Lebisch cu pipă cu tot!

Dar şi eu —pe-atunci, când n'aveam decât vre-o zece ani nu eram un băiat de lepădat. Eu eram Alcibiadele Lovas-Bérény-ului, elegantul cetei mele de tovarăşi şi Cezar-ul bătăliilor lor! La dreptul vorbind, semnalmentele mele s'ar fi putut rezuma astfel: „păr, ochi, faţă, îmbrăcăminte: ejusdem coloris: galbăn..."; iar botaniştii desigur că m'ar fi putut asemăna cu-o rădăcină de lemnişor ambulant... Dar tocmai asta făcea farmecul tinerei mele persoane! Să mă fi văzut pe mine în hainele de Sâmbătă...

De multă vreme doream o haină albastră. Insfârşit, dorinţa-mi fu îndeplinită, graţie trecerii prin localitate a unui coropcar, care-avea diferite bucăţi de stofă de vânzare. Din nefericire negustorul n'avea destulă stofă dintr'aceiaşi culoare încât moşu-meu socoti că la urma urmii nu-i nimic dacă haina are să fie albastru deschis în faţă şi albastru închis în spate. Pe acest edificiu albastru pe care-l reprezenta persoana mea strălucea, ca un suprem ornament, asemeni unui clopot de biserică, o căciulă de catifea neagră, tivită cu piele albă de oaie. Capul îmi intra atât de tare în căciulă încât se ajungea aproape cu vârfurile lătăreţe ale unui guler de pânză care, scăpând de sub cravată, se înnălţau în sus ca nişte ochelari de cal.

Astfel gătit, asemeni unui preţios fragment de fosilă, bun de studiat, îmi făcui apariţia la sinagogă, convins dinnainte de efectul ce voiu produce asupra Frumentel-ei. Şi în adevăr, îi citii imediat în ochi că mă admira şi că inima ei este a mea.

Intrevederile noastre se făceau cu mare greutate, căci Capulet-ii şi Montaigus-ii se duşmăneau în toată legea. Izbutirăm totuşi să ne întâlnim în nişte popuşoi ce separau cele două case şi schimbarăm astfel cele dintâiu jurăminte de dragoste, în susurul pănuşilor.

In mijlocul popuşoilor se înălţa un moşmon, cu ale cărui fructe ne răcoream gâtlejul ars de sete, deşi nu erau încă bine coapte. Popuşoiul ne dădea umbră iar copacul cu fructele lui verzi încă ne dădea prilejul să... tăcem. Stăteam unul lângă altul şi ne priveam tăcuţi, întocmai ca cei doi chineji de sub arborele cu ceaiu, pe care-i admirasem de-atâtea ori în cartea de ştiinţe-naturale a lui Raffs. Cum foşneau puţin pănuşii, Frumentel tresărea şi striga cu vocea-i dulce, zugrumată de emoţie: „Ia! vine mama!".

Dar nu era alta decât căpriţa casei care dădea câte-o raită prin popuşoi. Nu trecea mult şi sărind ca dintr'un arc strigam şi eu: „Doamne Dumnezeule, mi se pare că-i Rabbi Lebisch!"

Dar era doar vreun biet golănaş care venea din când în când să încerce moşmoanele dacă nu-s coapte.

Insă care ne fu disperarea când aflarăm că-a venit vremea culesului popuşoilor aşa încât ne puteam lua adio dela protectoarea umbră a pănuşilor.

In ajunul culesului, cu-o zi înaintea bătăliei în care protectorii noştri aveau să cadă în mâinile vandalilor, Frumentel şi cu mine merserăm, pentru ultima oară să ne ascundem în cotlonul ales şi să ne plângem nefericirea. Căci în afară de-aceşti popuşoi, nu exista în tot cuprinsul Lovas-Bérény-ului, nici un locşor mai nimerit pentru noi, nici o pădure de măslini, nici o peşteră întunecoasă, nici o grădină de cocotieri, pentru a ne ascunde misterioasa noastră dragoste. Aşa încât, eram cum nu se poate mai nenorociţi! După ce ne jăluirăm cât ne jăluirăm, amândoi hotărârăm că alt mijloc nu este decât să ne scrim.

Trebuia să scriu! Aşa apucasem a făgădui Frumentel-ei, încât n'aveam încotro. Colegul meu, caligraful Sanele, trebuia să fie curierul nostru. Ca plată pentru această solie a dragostei, el pretindea de fiecare dată să-mi împărţesc cu el tartinele, adică să-i dau jumătate din felia mea de pâne cu povidlă. Şi-mi aduc aminte că niciodată nu i-o dădeam fără să nu-mi vie să i-o iau înapoi!

Imi trebuiră două zile întregi până să-mi termin prima mea scrisoare. Nu mă pricepeam deloc ce să-i scriu Frumentel-ei... Dar îmi veni deodată o inspiraţie divină! Ştiam că Rabi Lebisch scria la fiecare cinci sau şase săptămâni nevestei sale ce locuia pe-atunci în Palota. Mă hotărâi să copii o scrisoare de-a lui. Reuşii să pun mâna pe-o ciornă a misivei acesteia, ce era compusă într'un prea frumos stil ebraico-oriental. Suna cam în acest fel:

„Către excelenta, dreapta şi pioasa damă Şana, perla soţiilor şi comoara căminului ei; către fecunda nevastă, mult iubita sufletului meu, bucuria şi mândria copiilor ei, şi-a cărei amintire o voiu păstra până în vecii-vecilor!... salut."

După această lungă introducere, venea scrisoarea propriu-zisă, cu-acest scurt-cuprins: „Află că n'am ce să-ţi scriu. Eu mă aflu, mulţumesc Domnului! perfect sănătos şi nădăjduiesc că şi tu eşti la fel. Totuşi află că tot mă supără din când în când vechile mele reumatisme, de care nu pot scăpa. Al tău credincios soţ, micul tău.

Rabbi Lebisch

Am copiat scrisoarea cuvânt cu cuvânt, înlocuind numai „dama Şana" prin „domnişoara Frumentel"...

După trei zile primii scrisoarea cu răspunsul; dar avea o înfăţişare atât de curioasă încât imediat rupsei pecetea de miez de pâne ce-o închidea. Inchipuiţi-vă atunci mirarea de care fui cuprins! Nu putui ceti măcar un singur cuvânt. Scrisoarea Juliettei către Romeo era un adevărat Cattegat de pete de cerneală, printre care alergau ici şi colo nişte mâzgălituri convulsive. Ei, cum să dau eu acum de aceste chei ale Amorului?... Mi-a fost cu desăvârşire imposibil să pricep cât de cât ceva din acest haos de cuneiforme, din aceşti fluturi de cerneală prinşi în uriaşe fire de paingăn.

Dar la urma urmei ce-are a face! Erau semne făcute de mânuţa ei şi asta-mi ajungea ca să fiu fericit. Totuşi, necontenit încercam să descifrez măcar sensul acestor linii: şi tocmai din această cauză am păţit-o.

Intr'o zi, pe când Rabbi Lebisch, ajutat de nedespărţita lui pipă căuta să ne convingă despre infailibilitatea Talmudului, eu, ca de-obiceiu, eram cufundat în cercetarea scrisorii în chestie, pe care-o ţineam pe genunchi, sub masă. Deodată, asemeni unei hiene cuprinse de furie, Rabbi Lebisch se repezi asupra-mi şi apucându-mă cu o mână de părul meu cel creţ, îmi zmunci cu cealaltă *corpus delicti*, adică tocmai misterioasele slove ale Frumentel-ei. Nu ştiu cum — căci nici acum n'am izbutit să aflu — dar se vede că el a înţeles ceva din scrisoare, căci apucându-se deodată cu amândouă mâinile de cap, începu să urle îngrozitor, parc'ar fi fost un porc mistreţ rănit. Apoi deodată simţii pe spinare loviturile pipei.

Dar Amorul, acest zeu puternic, mă ajută şi de data aceasta. Mi se păru în acel moment, că văd pe Frumentel scuturându-şi pletele-i roşii şi privindu-mă cu mustrare. Această viziune mă transformă în erou: nu mai eram eu, ci un fel de leu-paraleu, ce se repezi asupra lui Rabbi şi cât ai clipi din ochi îi zmulse pipa din mâni, o rupse de genunchi şi-o azvârli pe geam.

Na! acuma am făcut-o şi pe asta!... După care, Rabbi Lebisch rămase înţepenit de mirare — caşi mine de-altfel. Doar Sanele alergă afară urlând şi chemă pe moşu-meu şi pe mătuşă-mea, ce ne găsiră pe-amândoi înmărmuriţi, precum rămăsesem.

Insfârşit Rabbi Lebisch îşi recăpătă glasul şi explicaţiile avură loc, în vreme ce eu mă doseam pe după fustele mătuşei mele. Iar ea, cu toate că făcea pe severa, îşi cam ţinea buzele de râs.

Cât despre unchiu-meu, după ce ceti scrisoarea — şi acum mă 'ntreb, oare ce scria într'însa? — mă privi cu severitate şi mă vesti cum că mă va trimite într'un pension din Pesta.

Plecarea avu loc chiar a doua zi. Aşa încât, prima mea aventură de dragoste astfel se termină,... cam jalnic.

Iar pe Frumentel, niciodată n'am mai văzut-o.

(In româneşte de Despina Sadoveanu după umoristul Moritz Saphir).

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani dela naşterea celebrului scriitor rus
VLADIMIR KOROLENKO
care a fost de câteva ori şi în ţara noastră unde avea trainice legături de prietenie şi de rudenie, BIBLIOTECA DIMINEAŢA publică, în traducerea d-lui Roman Stere,

NOAPTEA

una din cele mai caracteristice lucrări din opera marelui scriitor.

PREŢUL 8 LEI

Geneza operelor lui Tolstoi

„Război şi Pace", „Ana Carenina", „Puterea Intunerecului"

— Tolstoi judecat de criticii ruşi contemporani —

Profesorul berlinez *Dr. A. Brukner* în vasta sa „Istorie a literaturii ruseşti", consacrând un studiu „realistului şi adversarului oricărui misticism", lui *L. N. Tolstoi,* începe prin a-l caracteriza astfel:

In contrast cu ceilalţi scriitori ruşi care se ascund în urma operelor lor— căci ce se poate afla bunăoară despre *Turghenev* sau *Dostoevschi* direct dela ei? — *Tolstoi* oferă în felul său un exemplu tipic: dela cea dintâi până la ultima din scrierile sale, aproape totul este auto-biografie şi — fără scrisori, comunicări din partea contemporanilor sau amintiri — suntem iniţiaţi în amănunt de însuşi autorul asupra întregii sale evoluţiuni; el ne oferă lămuriri despre orice idee ce a tresărit în creerul său şi despre orice schimbare ce s'a petrecut în juru-i sau în sufletul lui.

Opera sa e cea mai mare auto-biografie existentă. Aproape în toate scrierile, Tolstoi vorbeşte de el; numai câteva schiţe şi un roman mai mare sunt singurele în care Tolstoi nu e subiectiv. *Irteniev, Nehludov, Olenin, Levin,* au fost întotdeauna propria sa individualitate, până când în cele din urmă şi-a lepădat orice vesminte pentru a apărea în faţa cititorului cu mărturisirile, ideile şi cu propovăduirea sa. In această privinţă, conchide istoricul şi criticul german, personalitatea lui Tolstoi este una din cele mai consequente şi mai statornice.

Această teză o confirmă însuşi Tolstoi în reminiscenţele, scrisorile şi amintirile sale, pe care *Pavel Biriucov* (care a trăit multă vreme în apropierea şi chiar în casa lui Tolstoi) le-a întruchipat în două volume mari apărute în preajma morţii neo-evanghelistului rus.

Răsfoind aceste reminiscenţe — minunatul roman biografic al vieţii lui Tolstoi — întâlnim unele fapte care indică geneza inspiraţiunilor tolstoiene.

„Război şi Pace"

In capitolul despre „Război şi Pace", *Pavel Biriucov,* după precizările lui Tolstoi, ne arată că marele romancier a scris această operă pe vremea în care începuse romanul *„Decembriştii"*. Era, adică, în epoca marilor cuceriri ale lui *Napoleon* care a inspirat lui Tolstoi o analiză istorică şi psihologică a răsboiului; aceasta o mărturiseşte el în scrisoarea pe care o trimite poetului *Fet,* datată 17 Noembrie 1864.

Dar după al treilea capitol Tolstoi se îmbolnăvi greu şi fu nevoit să-şi întrerupă lucrarea timp de câteva luni, în care interval convenise cu *Catcov,* critic literar ca să-i publice opera în *„Curierul Rus"*.

După apariţia primelor capitole, Tolstoi se simţi legat de noua sa operă — căci iată ce-şi notează el în carnetul său, la 19 Martie 1865:

„M'am consacrat istoriei lui Napoleon şi lui Alexandru. Mă simt cuprins de o mare plăcere: e conştiinţa de a face ceva măreţ. Mă stăpâneşte ideia de a scrie istoric psihologia acestor doi eroi şi a deduce contrastul lor omenesc.

Consultând şi aprofundând documentele istorice, Tolstoi vizită regiunile în care s'au dat luptele pe pământul patriei sale. După arătările lui *S. A. Bers* — cumnatul său — Tolstoi veni în toamna anului 1865 la Moscova pentru a vizita Borodino, unde la 1812 au avut loc faimoasele lupte. Poposind la mânăstirea înălţată acolo în amintirea acestor lupte, Tolstoi a studiat terenul, luând schiţe, croind planurile luptelor, stabilind posiţiunea tactică a lui Napoleon ca şi aceea a lui Cutuzov, şi cercetând pe bătrânii deacolo care îi povestiră amintiri din vremea răsboiului. Paznicul monumentului ridicat la Borodino era un veteran al acestui răsboi...

De aceia unele din figurile zugrăvite în *„Război şi Pace"* sunt reale, studiate după natură.

Bielinschi, marele critic rus, în studiul său asupra operei lui Tolstoi, arată că materialul istoric este extras din cărţile epocei. Romanul, care a apărut mai întâi sub titlul *„Anul 1805"* a stârnit discuţii interesante:

Criticul *Batchin, într'o* cercetare critică ce apare îndată după publicarea romanului, relevă calităţile psihologice, constată că fondul în sine al operei e prea extins, pe când *Turghenev,* după indiciile lui *Fet,* dimpotrivă, îl găseşte prea concis şi se întreabă:

„...Reflecţiile sale prea se repetă. Unde-i toată patologia răsboiului? Unde sunt toate ţesăturile istorice ale epocei? *Denisov* e bine prins şi această figură ar fi potrivită fondului — dar tocmai fondul lipseşte".

A treia parte a romanului, însă, a încântat pe *Turghenev* care într'o scrisoare aresată lui *Fet,* 12 Aprilie 1868, nu-şi poate reţine admiraţiunea şi caracterizează romanul „chef-d'Oeuvre", — pe măsură ce *„Răsboi şi Pace"* obţine tot mai mari succese, şi devine obiectul de discuţiune nu numai al literaţilor ci şi al elitei intelectuale — în timp ce criticii se împart în două: unii pro, alţii contra.

Criticul *Şelgunov* merse atât de departe încât susţinuse că dacă Tolstoi ar fi avut geniul lui *Shakespeare* sau al lui *Byron* în descrierea vieţei soldăţeşti din războiu n'ar mai fi nici un blestem pentru anatemizarea lui Tolstoi, iar un alt critic contemporan, *Strahov,* apreciază astfel opera:

„E un tablou real al vieţii omeneşti, un minunat tablou al Rusiei din acele vremuri, un tablou minunat despre ceea-ce numim Istorie şi lupte între popoare, un tablou minunat în care vedem oamenii cu năzuinţele şi fericirile lor, cu durerile şi nenorocirile lor".

In revista „Săptămâna" *Piatcovschi* afirmă că Tolstoi n'a pătruns măreţia epocei lui Alexandru Machedon şi că astfel, neputând'o concentra, s'a pierdut în amănunţimi; iar un alt critic, *Nabulihin,* în revista „Opera", crede că Tolstoi aduce un prinos de admiraţie... inculturii şi prostiei omeneşti.

Pisarev în „Analele Patriotice", într'un studiu asupra „vechei nobilimi" susţine că opera lui Tolstoi rămâne un eloquent exemplu al patologiei sociale din Rusia.

„Răsboi şi Pace" a fost admirată de toţi scriitorii contemporani cu Tolstoi, între cari mai amintim pe *Danielevschi, Culicovschi, Zelinschi, Popov, Dragomirov,* care a studiat opera din punctul de vedere militar, etc.

In cele din urmă, după atâtea păreri contradictorii, opera fu definitiv consacrată ca o lucrare genială.

„Ana Carenina"

Geneza inspiraţiei acestui mare roman în care se oglindeşte mediul rusesc, apare tot din memoriile autobiografice ale autorului, care a conceput lucrarea în anul în care intenţionase să zugrăviască epoca lui Petru cel Mare.

La 19 Martie 1873, pe când fiul cel mai mare al lui Tolstoi, la vârsta de 16 ani, cetea din *Puşchin* bătrânei mătuşe a romancierului, Alexandra Ergolscaia, apare Tolstoi şi ascultând un pasaj, zise deodată:

„Aşa trebue să încep. Puşchin e dascălul nostru. El încordează din primul moment atenţiunea lectorului, căci nu începe cu partea descriptivă, ci trece deadreptul la acţiune".

Şi trecând în camera sa de lucru Tolstoi începu schiţarea romanului, iar a doua zi, soţia lui, contesa Sofia Andreevna Tolstaia, scrie surorei sale:

— „Ieri, pe neaşteptate, Liovotşca a început să lucreze la un nou roman, modern: este vorba de o femee infidelă în jurul căreia se desfăşură toată acţiunea. Mă bucur foarte mult de aceasta".

Geneza dramatică a eroinei romanului — sinuciderea Anei Carenina — reesă din următoarea scrisoare pe care contesa Tolstoi o trimite surorei sale, la 18 Ianuarie 1872:

— „La noi în Iasenchi s'a petrecut o istorie foarte tristă. Iţi mai aduci aminte de Ana Stepanovna Bibicova? Ea era foarte geloasă şi nu putea suferi nici o guvernantă. Din cauza unei guvernante, ea s'a certat atât de tare cu soţul ei, încât l'a părăsit plecând la Tula. Trei zile în şir dispăru, iar a treia zi, în amurg, ea apăru în staţie purtând cu ea o boccea.

In staţie ea încredinţă o scrisoare unui vizitiu pe care-l rugă s'o înmâneze lui Bibicov, dându-i bacşiş o rublă. Bibicof refuză primirea scrisorii; iar când vizitiul se întoarse în staţie, el află că Ana Ştefanovna s'a aruncat înaintea trenului care o tăiase.

Şi această operă a provocat critici şi studii literare printre contimporanii lui Tolstoi:

Fet, Stravof, Polonschi Suvorin, şi însuşi marele *Dostoevschi,* au scris adevărate analize ştiinţifice examinând opera din punct de vedere artistic, social şi chiar politic.

Turghenev, într'o scrisoare, adresată lui *Suvorin,* la 14 Martie 1875, face rezerve:

„Tolstoi e un talent extraordinar, dar cu „Ana Carenina" *il a fait fausse route.* Se resimte influenţa mediului din Moscova, a slavofiliei, a fecioarelor greco-orientale din vechime, precum şi lipsa unei desăvârşite emancipări artistice".

După ce a luat cunoştinţă de toate criticele ce i s'au adus, Tolstoi a dat publicităţii o scrisoare în care se explică. Intre altele arată că în acest roman, el a urmărit să zugrăvească societatea rusă aşa cum a cunoscut'o, utilizând anumite situaţiuni, fapte şi întâmplări din viaţa reală.

„Puterea Intunerecului"

Un prieten al neo-evanghelistului din Iasnaia-Poliana, *I. Teneromo,* povesteşte următoarele:

Aflându-se într'o zi oaspetele lui Tolstoi, el văzu pe un ţăran care se opri în prag şi începu să istorisească, sacadat, următoarea întâmplare:

— „Aşa-i... M'a trimis contele ca să-mi daţi o mână de ajutor... E vorba de fecioru-meu... Sânt multe de spus... da, da!

Şi ţăranul tăcu. *Teneromo,* îl întrebă:

— Despre ce-i vorba?

— E un ticălos şi pace, mare ticălos, da, da!... Am vrut să-l dau pe mâna poliţiei, că nu-i alt chip... I-am spus şi i-am vorbit, dar degeaba... dacă-i ticălos!... Stă cu ochii holbaţi, m'ascultă şi tace!...

— Şi nu pune preţ pe vorbele d-tale?

— Da de unde!... Marinia e o fată frumoasă din satul nostru şi el i-a făcut mare ruşine... Fecioru-meu lucrează în atelierul din staţia Kozlovo şi Marinia e acolo bucătăreasă. S'au încurcat amândoi, şi Nichifor, fecioru-meu, i-a făgăduit s'o ia de nevastă... Marinia trebue să nască şi asta-i toată încurcătura..

— Ei şi?

— Biata fată a fost isgonită de stăpâni şi a vrut să se spânzure de ruşine. Eu m'am dus la Nichifor şi i-am spus s'o ia de nevastă, aşa cum a fost vorba... L'am chemat să vină cu mine la contele Leo Nicolaevici, dar nătărăul n'a vrut. Atunci am vorbit singur cu contele care m'a trimis la d-ta...

In aceiaşi seară am plecat cu Tolstoi la Kozlovo. In drum Tolstoi îmi vorbi de moşneag:

— Vorbeşte cam greu moşneagul, dar graiul acesta e mult mai armonios şi mai sugestiv decât dialectul nostru, al intelectualilor. Cunosc pe un asemenea unchiaş, o rudă de-a bătrânei care îmi istoriseşte basme frumoase şi care vorbeşte tot aşa de încet, tărăgănat, dar cu multă blândeţă şi teamă de D-zeu. Din graiul acesta simplu şi limpede simţi viaţa aşa cum e... Viaţa acestor oameni m'a preocupat întotdeauna, aşa că mă simt mereu atras să scriu pentru popor...

După o lună *Teneromo* îl vizită pe Tolstoi. Era prin 1886.

— Ştii, — îi spuse Tolstoi, — că tatăl lui Nichifor a fost pe la mine. Se face nunta... Moşneagul a venit la mine şi şi-a adus şi baba cu care o duce într'o ceartă, — căci baba nu vrea ca Nichifor s'o ia pe Marinia... Moşneagul însă e hâtru şi nu se lasă... Al naibii moşneag!...

Şi Tolstoi povesti lui Teneromo cum a aflat mai târziu că un flăcău din Tula şi-a ucis copilul pe care i l'a născut ibovnica, fapt care îi sugeră ideea unei drame. In toamna aceluiaşi an, în timpul unei convalescenţe, Tolstoi scrise piesa, negăsindu-i multă vreme titlul. Când Teneromo veni mai târziu la dânsul, Tolstoi îi spuse:

Am isprăvit piesa. Vei găsi în ea câţiva cunoscuţi: Nichifor, Marinia, moşnegii. Cunoscându-i îndeaproape mi-a fost mai lesne să-i schiţez... Am fost stăpânit de un sentiment ciudat în timpul lucrului, căci pentru întâiaşi dată am scris o dramă. Dacă romancierul e un pictor, dramaturgul trebue să fie un sculptor. El nu are lumini şi umbre, nuanţări şi tranziţii, ci trebue să prindă anumite momente precise pe care trebue să le reliefeze şi să le închege cu acţiunea.

Cu câteva săptămâni mai târziu Tolstoi fixă şi titlul primei sale lucrări dramatice: *„Puterea Intunerecului"* care a fost reprezentată pentru prima oară la Iasnaia-Poliana, în faţa amicilor săi şi a ţăranilor din satele învecinate.

C. SATEANU

Ciorchinaşul de strugure...

de I. C. VISSARION

La o masă de brad, pe care se afla un purcoi de ciorchini de struguri, şedea pe un scaun stăpâna şi vânzătoarea lor, o femee slabă, mărunţică şi oacheşă. Infăşurată într'o broboadă mare şi roşie aştepta, răbdătoare, muşterii. Masa ei era a treia din şirul de mese începând din spre răsărit, sau a cincea începând din spre apus. Pe marginea mesei, din nişte bucăţele de şipcă, făcuse un fel de spânzurătoare de care atârnase balanţa cu braţe egale şi cu greutăţi. Strugurii ei nu erau mai frumoşi sau de alt soi decât al celorlalţi, aşa că prin nimic nu m'ar fi putut atrage să cumpăr dela ea şi nu dela alţii.

Era o dimineaţă în care căzuse bruma.

Frigul mă cam strângea între spete.

Purcoaiele de struguri frumoşi şi rumeniţi de soare, de o culoare galbenă-roşietică, de pe şirul de mese, îmi stârniseră însă o mare poftă.

Stăteam la gânduri : să iau, ori să nu iau... Dacă mănânc struguri dimineaţa, are să-mi fie şi mai frig ; dacă nu mănânc, am să-i port în gând toată ziua şi are să-mi pară rău...

Până să mă hotărăsc într'un fel, mă plimbam încet, cu mâinile în buzunare, pe dinaintea meselor.

Femeia ocheşică o văzui că mă purta cu ochii.

In dreptul ei, dar la o depărtare ca de zece paşi de mese, mă oprii, făcându-mă că mă uit în jos, dar pe sub sprincene căutând să văd dacă se mai uită la mine. Văzui că tot mă privea, iar un zâmbet se preciza uşor în colţurile gurii.

Incepui din nou să mă plimb.

In timpul acesta, fel de fel de muşterii veneau, cumpărau struguri şi dela ea şi dela ceilalţi şi plecau. Ea însă, după ce isprăvea vânzarea iar mă privea pe furiş. Şi nu zăboveam numai eu p'acolea. In aşteptarea trenurilor, se mai găseau mulţi ca mine : câţiva domni, câteva cucoane, câţiva ofiţeri, jandarmi, negustori, ţărani, foiau în piaţa gării, gesticulând, vorbind, aşteptând... Ea, oacheşa, mă urmărea cu ochii prin orişicâţi mă amestecam din întâmplare. Socotii că m'o fi cunoscând, ori că m'o fi semuind cu cineva, ori c'o fi vre-o haină ruptă sau murdară pe mine şi eu nu stiu.

Mă apropiai de masa ei.

— Câte parale kilogramul de struguri?

— Şaisprezece lei.

— Pune-mi şi mie... o jumătate.

— Ia un kilogram...

— Nu pot să-i mănânc.

— Alege-i dumneata...

Incepui să aleg pe cei ce mi se păreau mai frumoşi, pusei struguri pe un platan, iar greutatea pe celalt şi mi-i cântării.

După ce-i luai din balanţă pe peticuţul lor de jurnal:

— Imi dai voe să-i pun ici pe colţul mesei şi să-i mănânc ?

— Cum să nu !... Sunt şi spălaţi de ploaie, aşa că nu au nici praf, nici piatră vânătă pe ei.

Aşezai strugurii cu peticuţul de jurnal pe colţul mesei şi începui să mănânc... Văzui că tot îmi lua seama, dar acum mai pe furiş.

— M'ai mai văzut ?, — o 'ntrebai repede.

— Eu ?! zise ea surprinsă — nu te-am mai văzut !, — şi puse capul în jos, roşindu-se.

O privii acum eu şi când ridică ochii să vadă ce fac, ne întâlnirăm privirea.

Zâmbirăm amândoi, probabil înroşit şi eu, fiindcă simţii ceva cald prin tot trupul.

Incepui s'o 'ntreb încet.

— Eşti măritată ?...

— Sunt.

— Cum te cheamă ?

— Maria.

— Unde ţi-e bărbatul ?

— E acasă la cules, culegem via.

Observai că şi ea îmi răspundea tot încet.

— Aşa-dar aveţi struguri mulţi...

— Mulţi.

— Şi frumoşi ?

— Şi frumoşi şi plini de dulceaţă.

— Tot ca dumneata ?

Ea se roşi iar şi puse capul în jos.

Ii vorbii şi mai încet, ca să-i răsune şi mai tare în suflet.

— Ochii de culoarea strugurilor rumeniţi de soare ; obrajii de culoarea strugurilor rumeniţi de soare ; glasul dulce ca al strugurilor copţi de soare ! Aşa ?

Se uită în sus, căci rămăsese în picioare de când îmi vânduse strugurii, zâmbi şi iar plecă capul.

Mai stătu niţel aşa şi apoi alese un strugure şi îl puse într'ai mei.

— Ce faci ?

— Văd că-ţi plac strugurii cei mai dulci... Sunt cam urâţi ăştia, dar sunt cei mai dulci... tămâioasă albă...

Intr'adevăr, ciorchinul mirosea frumos şi era dulce ca mierea, iar degetele se lipeau de mustul lui.

— Iţi mulţumesc

— N'ai de ce...

— Cum n'am de ce ? pentru aşa dulce ciorchin ce-mi dai, pentru aşa ochi frumoşi ce ai, pentru aşa inimă bună ce-mi arăţi !...

— Acum toţi ceilalţi struguri au să ţi se pară acri....

— Şi mie toate celelalte femei au să mi se pară urîte şi fără inimă.

Alese, zâmbind şi 'nveselită, dintr'un coş aflat sub masă, alţi ciorchini şi mi-i puse dinainte...

— Bine, dacă faci asta, ia pe ceştilalţi...

— Nu... că i-ai plătit...

— Ba da, trebue să-i iei, că-mi dai alţii 'n loc...

— Ii iei în hârtie...

— Nu am unde să-i pun...

— Am două coşuri aduse pentru un boer...

Am acolo struguri numai pe ales, cei mai buni, cei mai dulci, cei mai frumoşi...

— Şi când vine boerul acela să-i ia ?

— Nu ştiu... a vorbit cu bărbată-mieu.

— Mi-i vinzi mie ?

— Dacă vrei, ţi-i vând.

— Apoi, dacă vine boerul ?

— Spun că încă nu i-a adus bărbată-meu.

— Şi cât îmi ceri pe kilogram ?

— Cât mi-i da dumneata.

— Ei bine, cât ?

— Cât vrei.

— Un leu !

Râse, se uită în ochii mei şi spuse :

— Şi-atât ! Vrei să-i vezi ?

— Unde sunt ?

— Am închiriat o magazioară colea... Avem acolo vreo douăzeci de coşuri ; dar numai în două sunt aceia puşi...

— Pe cine laşi masa ?

— Vecina are să uite şi la masa mea.

Mă gândii, mă gândii; şi ce are să fie: cumpăr ia şi două coşuri cu struguri !...

— Să mergem.

Porni şi se opri în loc.

— Nu mai mergi ?, — o întrebai eu.

— Ba da, dar aştept să treci 'nainte ; femeia nu se cade să meargă înaintea bărbatului !

— Ba înainte să meargă femeia!

— Nu... treci dumneata.

— Ei, Mario... tot trebue să mergi înainte, findcă nu ştiu unde ai magazia închiriată...

— Incolo...

— Mergi, zău... că nu ştiu.

Puse capul în jos şi ciuciulită, trecu înainte-mi, uitându-se apoi în urmă :

— Zău, nu e păcatul meu, dumneata vrei să merg 'nainte !

Merserăm într'o curte şi'n dosul unor case mai mult dărîmate ajunserăm şi la magazie.

Ea scoase o cheie, legată cu un fir roşu mare de lână şi descue lacătul.

Intrarăm amândoi.

Acolo, într'un colţ, se vedea aşezată o albie cu rufe, într'altul un pat demontat, jos nişte table de fier, iar pe ele vre-o cincispreze coşuri, toate aşezate unele lângă altele : erau coşurile cu struguri ! Câte-o foae de sac cusută cu rafie de marginile gurii coşului oprea să se vadă calitatea strugurilor.

— Am voe să mă uit şi eu ?

— De ce nu...

Maria începu să păşească printre coşuri până în fund şi acolo îmi spuse :

— Tae rafia şi uită-te la care vrei, dar aici sunt cei mai pe ales.

Tăiai rafia la un coş la întâmplare ridicai peticul de sac şi mă uitai. Erau struguri amestecaţi, dar buni toţi, dulci toţi.

— Vin de vezi pe ăştia.

Pornii într'acolo.

Ea îmi întinse un ciorchin cu boabele mari şi galbene...

Luai o boabă.

— Ce faci cu o boabă ? Ia-l tot.

Il luai.

— Uite-asta... e tămâioasă... Asta e simendrian... ăştia-i... d'ăia franţuzeşti... bărbată-meu le ştie porecla...

— Ei bine, surioară, sunt buni toţi, dar spune-mi preţul...

— Cât vrei dumneata.

— Asta nu e tocmeală... Trebue să-mi spui....

— Imi dai zece lei pe kil ?

— Numai atât ?

— Ce, e mult?

— Vai, nu zic că e mult... dar când îi vinzi cu şaisprezece ?...

— P'ăştia îi vindem la kil cu douăzeci.

— Ei vezi ?... Şi mie îmi ceri numai zece ?...

— Păi dumneata eşti... iii...

— Ei ce sunt eu, un muşteriu ca toţi ceilalţi...

— Ei haide... îmi dai unsprezece lei... ca să nu zici...

— Iţi dau cincisprezece....

— Nu... nu...

— De ce?

—Ei, e via mea... dela mama şi dela tata...

— Nu înţelegi că vreau două coşuri, iar nu două kilograme?...

— Cum să nu'nţeleg... Când le iei... Adică cu ce le duci?

— O să tocmesc o birjă, că stau d'aci zece kilometri...

— Incotro?

— Incolo, spre soare-apune...

— Şi trebue să fie frumos prin satul dumitale...

— Aşi... un sat ca toate satele...

— Aşi! Eu cred că dumneata ai pomi mulţi, cuprins mare... Eşti însurat?

— Sunt...

— Şi ai copilaşi?

— Vre-o zece...

— Vaai!... Eu n'am niciunul!...

— Nu-ţi place bărbatul?

— Asta e!... prea vrei să ştii multe.

Schimbă repede vorba:

— Lăsăm, dar, aci coşurile, cauţi birje şi apoi le ridicăm... Imi dai unsprezece lei pe kil, dar spui că ai dat şaisprezece...

— Aşa o să spui...

Porni îndărăt spre mine, care eram mai spre uşă; dar, uitându-se şi zâmbind, se împiedică de marginea unui coş şi căzu cu braţele înainte.

O prinsei dintr'un salt şi o ridicai în sus.

Când o văzui în braţele mele, o strânsei aşa din instinct, fără să gândesc. O mână a ei, care se găsise nu ştiu cum într'una d'ale mele, simţii că mă strânge parcă cu alt înţeles. Ei da, dragostea, ori numai firea noastră de oameni, vorbeşte şi cu ajutorul mâinilor!

O trecui peste coş şi cum simţii obrajii ei ajunşi în dreptul gurii mele, ce o fi, o fi; ori o zice ce-o vrea! o sărutai. Mă pomenii însă sărutat şi eu de ea tot aşa de repede.

O lăsai jos, mirat.

— Mario!...

Incepui să tremur şi să mă uit sperios în toate părţile. Uşa magaziei era deschisă, nici-un loc gol..., lume pe bătătură... şi pe derând.

O apucai iar, mă aplecai mult, căci era mai mărunţică decât mine şi ne sărutarăm de mai multe ori.

Eşirăm din magazie hotărînd ca strugurii să mi-i păstreze ca să-i iau seara când mă voiu întoarce dela Bucureşti.

— Da, tocmai mă miram, cum o să te lipseşti de treburile d-tale, ca să iei dela mine struguri!... Chiar eu vream să-ţi spun să-ţi vezi de treabă, că strugurii ţi-i păstrez eu. Săptămâna trecută ai trecut iar p'aici... Şi zâmbeai la o cuconiţă... Te-am văzut eu... Şi...

Dar tăcu şi se 'ntristă.

— Nu mai spui 'nainte?

— Ei... aşa-s bărbaţii... Câte femei nu cunosc ei!..

Acum mersei eu înainte şi ea după mine.

Trenul se anunţase, căci portarul moş Nae, mă strigă:

— Soseşte acceleratul, domnule Iancu!...

(Continuare în pagina VI-a)

Pornii spre peron, salutând doar din cap pe Maria.

Trenul nu sosise, când mă pomenii cu ea venind spre mine, cu ceva înfăşurat într'un jurnal.

— Hei, femee — strigă un cheferist — ai bilet de peron?

— Am... uite-l.... ce, credeai c'am intarat fără taxie?

— Domnule... parcă Iancu auzii când te strigă?..

— Ei, da Mario, Iancu mă chiamă...

— Ia asta dela mine.

Şi vru să-mi pună în mâini jurnalul.

— Dar ce ai pus aici?

— Ia, ia... Am pus struguri...

—Nu se poate, Mario...

— Ia-i zău... Ii mănânci în tren... Fac aşa toţi boierii...

— Nu pot, nu ştii că mâncai adineauri o jumătate de kilogram?

— Ce-are aface... Până la Bucureşti tronca-tronca trinu, ţi se face a mânca iar. Ia-i zău... că ţii-i dau cu toată inima...

Mă uitai la ea... Vedeam în ochii ei ceva curat; vedeam o inimă ce vrea să mă mulţumească, să-mi facă bucurie într'un fel... Voia să-mi dea ceva din mâna ei, să mă îngrijească.

Câţiva domni care mă cunoşteau se uitau curioşi la mine şi la ţăranca ce căuta să-mi vâre pe undeva jurnalul cu strugurii. Nu mai vrui să ţin cont de cunoscuţi, o luai uşor de braţ şi pornind cu ea într'o parte îi şoptii:

— Iţi mulţumesc, îţi mulţumesc!... Eşti prea bună... Dar nu-i iau... Sunt sătul acum...

— Nu iei din mâna mea? — mă întrebă ea cu tristetă.

— Da, iau, iau, dar uite numai unul.

Şi alesei un ciorchinaş mic de tămâioasă.

Trenul sosi şi eu o salutai şi mă urcai sus.

Ea rămase pe peron...

Intr'un compartiment singur, mâncai ciorchinaşul şi simţii că femeia asta simplă mi- făcut un dar dintre cele mai mari.

I. C. VISSARION

MARIO PUCCINI

La pândă

Vântul întovărăşeşte până la mine — parcă le-ar aduce de mână până la urechile mele — zgomotele nopţii. Şuerături ciudate ce — de-odată — tac: glasuri guturale gâtuite la mijloc, care repede îşi vin iarăşi în fire, bărbătoase : când şi când, o şuerătură prelungă, pe care-o scoate parcă reflectorul austriac atunci când, spadă lucioasă, se aventurează prin pădure, pe culmile întunecate ale munţilor. Stelele cată una la alta, chiorîş : caşi cum pe bolta cerului n'ar fi loc pentru toate şi câte una din ele ar mocni gândul să se năpustească asupra alteia, s'o înghită. Pânza de nori pluteşte nesigură între munţii noştri şi cei austriaci descoperind domol Spitz-ul Tenezza ce pare un dinte tocit; iar Calea Robilor : tranşee uriaşe în care aprind focuri de bengal şi lumini de sărbătoare copii bucuroşi de praznice.

Depe Luzerna rachetele zboară către valea Asticului ; dar, o dănţuire caraghioasă asupra Casottului şi jos, moarte. Câte-o împuşcătură : care vine până la mine ca trosnitura unei trestii uscate ce se frânge (cât soare e'n ea !) ori, de-s multe, ca sărutări zgomotoase între vânt şi crengi, într'o pădure.

Reflectorul austriac scormoneşte de zor piscurile munţilor, însufleţindu-le de scântei ; se apleacă pe vârfurile de brad şi, abia ce le izbeşte, iată o lovitură surdă, de tun. De pe muntele Cencio, un reflector de al nostru caută ochiul duşmanului ; îl ajunge, iar acesta se trage în teacă, de parc'ar fi tentacul de polip rănit. In noaptea ce devine tot mai mohorîtă, stelele, sub paşii pânzei de nori negri, pierd una câte una lumina : în cele din urmă se şterg.

O macara scârţie deodată în vale. Slab zgomot; dar altele mai încordate îi ţin pe dată isonul : în scurt, tăcerea e încolţită de pretutindeni. Până şi firul telefonului, mai înainte tăcut, prinde a zbârnâi : iar bolborosirea sârmei e atât de rozătoare, că la un moment dat mi se pare c'ar avea de gând să-mi străpungă craniul.

Intr'acestea, norii se rostogolesc unii peste alţii, a pierzanie. Pe urmă, deodată, acel zgomot de macara se aude mai tare, mai aproape : şi iată că-l recunosc, ca de motor. Se îndârjeşte mai vârtos vălmăşagul norilor în goană, în vreme ce zăresc dihania neagră ce lunecă de pe-un nor pe altul, bâzâind tot mai tare. Limbi de foc cată balaurul şi-l ajung. Bateriile-i străjuesc într'acestea calea cu explozii, iar cerul se încălzeşte, parc'ar voi să se deschidă. Reflectoarele noastre şi cele duşmane se întâlnesc, se încrucişează, se joacă unul peste altul ; însă numai ce se depărtează zgomotul, acele flăcări se topesc în neguri, înghiţite parcă de săvârşirea norilor.

Dar pe tivul acestora, pe spinarea tulbure a nopţii, a rămas parcă o undă de spuză albicioasă. Reflectoarele, stinse ; dar firmamentul s'a deschis, s'a umflat, pare a tresălta. Istovit parcă de goană, câte-un nor se vâră în ceilalţi şi pierzându-şi treptat-treptat tăria, crapă din loc în loc, desvăluind, departe, abia întrezărit, un cer senin.

Când mijeşte faptul zilei, scrutează uşor de tot negurile, vede că-s istovite de războire şi, mâniat, se umflă de vânturi năbădăioase, începe apoi bătălia. Iată spărturi zdravene în pânza norilor, iar în pletele codrilor o săvârşire neaşteptată, vânătă.

Norii o iau la fugă, care încotro : până 'ntr'atâta se sperie, că sar unul pe altul, se iau de păr, se amestecă, spărgându-se ca vai de ei. Puţinele stele ce's de faţă, departe, departe, urmăresc bătălia, curioase ; dar iute-iute (priveliştea nu face de ele), îşi trag ochii sub pleoapa albăstrie a cerului : şi adorm.

Crăpături uriaşe se deschid în decorul zării ; marginele, de parcă ar tot da târcoale pe din dos un monstru uriaş, gata să scoată capul dintr'un minut în altul, tremură : în vreme ce lumina înghite fulgii şi ţăndările norilor împrăştiaţi...

...Dmineaţa, luminoasă, străvezie, n'ar fi părut coborîtă din slava cerului ; ci înflorită pe stâncile munţilor din preajmă, sfredelindu-i domol din spre Răsărit către Apus. Cu cât se răspândea lumina, cu atâta stâncile îşi pierdeau coloarea şi aerul, se înceţoşau. Zorile răsăriseră dincolo de munţi ; dar acuma se părea că-i părăsesc, spre a coborî jos de tot, până la buruenile pitice ale podişurilor. Meterezele fortului se luminau: fagii rari şi castanii se ridicau, cât erau de înalţi : grămezile de bolovani cuibăriţi ici şi colo cine ştie de câţi ani, primeau lumina din plin şi, asemeni prizmelor, o răsfrângeau în preajmă. Foşnituri, uşoare ca răsuflarea, se iscau din burueni şi, mi se părea mie, din tencuiala zidurilor : caşi cum lumina, după ce aruncase 'n aer scoarţa munţilor, ar fi încercat acuma să pătrundă stânca şi copacii, pentruca de-acolo, să încerce o altă scăpare : poate să lumineze mai încolo o altă lume, cea din adâncul pământului.

(trad. de ALEX. MARCU)

Cronica muzicală

Filarmonica. — Borowsky. — Quartetul „Regina Maria" Cassado

D. George Georgescu, la pupitrul „Filarmonicei", continuă să pregătească un repertoriu într'adevăr eclectic, în vederea peregrinărilor d-sale în apus. Astfel nu mai poate fi justificat programul celui de-al cincilea concert, în fruntea căruia figura simfonia în la major de Le Flemm, lucrare iscusit realizată orchestral, incoherentă şi necomplectă însă. Pe lângă interesantul poem „Don Juan" de Richard Strauss, care s'a bucurat de o reuşită execuţie, dirijat fără partitură, apariţiunea violencelistului spaniol Gaspar Cassado a fost adevărata desfătare. Dotat cu o tehnică care se suprapune conceptului de virtuozitate, Cassado a executat cu o măiastră agilitate şi cu mult brio concertul pentru violencel şi orhestră în re major de Haydn şi Concertul în la minor pentru violoncel şi orhestră, aranjat după sonata „Arpeggione" de Schubert. Plăcut de ascultat ca întreg repertoriul lui Haydn, concertul în re major este foarte dificil ca tehnică. Cassado a fost nu numai un bun executant, dar şi un minunat interpret al acestei inspirate lucrări.

S'a amânat iarăşi executarea tabloului simfonic „Crăciunul" de Sabin Drăgoi, din pricina insuficientelor repetiţii şi nu ne putem explica întrucât a fost mai întemeiată executarea simfoniei de Le Flemm, care a necesitat şi ea un număr apreciabil de repetiţii. In muzica românească, Sabin Drăgoi, este un nume consacrat şi orice piedică s'ar pune ascensiunii pe care o încearcă, în cariera sa de bun muzicant, este în detrimentul patrimoniului nostru cultural.

Aşteptăm deci cât mai curând audiţia „Crăciunului".

Muzicalitate exagerată poate, tuşeu fin, colorit variat, simţ ritmic înăscut, la care se adaugă o tehnică impecabilă, iată calităţile prin care Borowsky s'a consacrat ca mare pianist. Trecând dela Bach la Beethoven, Liszt, Stravinsky, Ravel şi Prokofiev, Borowsky ne-a desfăşurat toate posibilităţile sale de realizare. Concertul de orgă de Bach-Stradal în re minor, copleşea atenţiunea auditorului, iar sonata No. 3 de Prokofiev a fost de o execuţie rară.

Ceiace impune mai mult în arta lui Borowsky, este faptul că tehnica nu înăbuşe nici interpretarea, nici linia muzicală a execuţiei — calitate foarte rară la virtuoşii contimporani, care îşi impun succesele numai graţie tehnicii.

Nu găsim destule cuvinte de laudă pentru quartetul „Regina Maria", care a organizat un concert pentru comemorarea centenarului compozitorului Franz Schubert.

Apreciem tenacitatea cu care lucrează această unică înjghebare muzicală română şi mai ales regularitatea cu care se ţin concertele.

Quartetul de coarde No. 1 în la minor, melodic ca inspiraţie, cu părţi pe alocurea cam lungi, Quartetul de coarde pentru 2 viori, violă şi 2 violoncele, în do major, de o construcţie viguroasă, quartetul de coarde No. 6 în re minor, pentru utilizarea liedului „Moartea şi Fecioara" ca temă cu variaţii în cuprinsul său, s'au bucurat de o frumoasă executare.

Membrii quartetului, d-nii prof. C. Nottara, A. Barbu, L. Mendelsohn, E. Wetterestrat, cărora li s'a adăugat pe d. E. Fedor (violoncel) pentru execuţia quintetului, înzestraţi cu multă muzicalitate, stăpâni pe tehnica instrumentelor lor, ne-au dat un ansamblu perfect unitar şi închegat, realizând o interpretare reuşită a programului.

Emulul lui Pablo Cazals, uimeşte prin tehnică şi aproape numai prin tehnică. Ton pur, cam mic însă, dar plăcut în special în pianissimo; tehnica mânii stângi precum şi aceia a arcuşului s'au desvoltat în dauna tonului, dar în special în paguba interpretării. Parcă toată preocuparea virtuosului ar fi numai în vederea realizărilor pur mecanice, neglijând elementul estetic în expunerea programului.

In sonata în la minor de Grieg şi în sonata de Locatteli, bucăţi masive dar savuroase, Cassado a jonglat cu violoncelul. Iar propriile-i compoziţii Serenata şi Danse du diable vert, melodioase şi pline de dificultăţi tehnice, au plăcut foarte mult auditoriului.

Nu putem trece cu vederea pe d-na Giuletta Mendelsohn-Gardigiani, o înţelegătoare acompaniatoare, care a contribuit la succesul concertului lui Cassado.

RADU N. CIOCULESCU

„CUZA VODĂ"

Un cunoscut scriitor de romane, a avut fericita idee să studieze viaţa „Domnitorului Cuza" şi să extragă părţile cele mai interesante pentru public.

Din acestea a alcătuit un roman care, brodat pe diferitele întâmplări politice, de pe atunci, reuşeşte să captiveze în cel mai înalt grad interesul cititorului.

Autorul acestui roman este cunoscutul scriitor Vasile Pop, autorul unui mare număr de scrieri, şi acum în urmă, autorul „Inconjurului lumii fără voe"..

Stilul romanului „Cuza Vodă" pe lângă că e de o rară limpezime, are avantajul de a fi extrem de interesant, prin faptul că tratează într'o limbă clară, cele mai palpitante evenimente din vremurile de zbucium politic de acum 75 ani.

Cititorul, pe lângă plăcerea ce-i produce lectura acestei scrieri, are şi avantajul, că se documentează în mod plăcut asupra unor evenimente pe care altfel ar trebui să le scoată de prin biblioteci.

Romanul „Cuza Vodă" merită să fie citit de către toţi admiratorii marelui „Domn". GH. FR.

CITIŢI AZI No. 198

LECTURA

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

John Henry Mackay

Arta de a fi fericit

LEI 5 SCRIEREA COMPLECTA

LA CHIOŞCARI ŞI LIBRARI

Cronica Şahului

CONCURSUL NAŢIONAL DE PROBLEME
al „Adevărului Literar şi Artistic" 1928.

Redacţia a primit în total 85 de probleme, dintre care 54 în 2 mutări, 28 în 3 mutări şi 3 în 4 mutări. In vederea numărului mare al problemelor s'a mai adăogat un al şaselea premiu, ast-fel că juriul a decernat 3 premii problemelor în 2 mutări şi 3 premii celor în mai multe mutări.

Probleme în două mutări.

Au fost găsite incorecte problemele cu motto: Iaşi, Harun al Raşid. S'a dus pân'la calea 'ntoarsă, Codalb, Mai prejos I, III, VI, VIII, Opusculum III.

O selecţiune a problemelor corecte s'a trimes D-lui G. Hume din Nottingham, cunoscutul expert, care a bine voit să examineze problemele din punctul de vedere al originalităţei. In urma acestei examinări au mai trebuit eliminate problemele: Nimic nou, Pickaninny, Excelsior II, III. Mai prejos VII. Şi printre problemele cari figurează în lista acelora cărora li s'au acordat distincţiuni, s'au găsit unele cu oare care asemănări cu probleme mai vechi, deja publicate. S'a ţinut seama de acest fapt la clasarea problemelor.

*

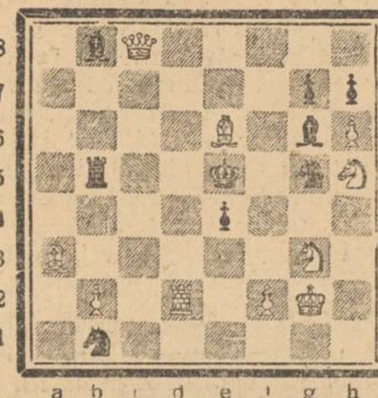
Premiul I (1000 lei) a fost acordat d-lui Prof. Dr. Alfred Roth, Jibert, pentru problema cu motto „Haduwiga III"; al doilea (500 lei) d-lui Anatole F. Ianovcic, Iaşi, pentru problema cu motto. „Incă o încercare"; al treilea (200 lei) d-lui Rafael Cofman, Ismail, pentru problema cu motto „Excelsior IV".

Aceste probleme le publicăm mai jos.

Menţiuni onorabile au obţinut d-nii: 1) C.G. Gavrilov, Vâlcov, pentru problema cu motto „Mai prejos X" (No. 145); 2) I. A. Schiffmann, Chişinău, pentru problema cu motto „Fildeş" (No. 112); 3) Rafael Cofman pentru problema cu motto „Excelsior I" (No. 91); 4) 5) şi 6) C. G. Gavrilov pentru problemele cu motto „Mai prejos" II (No. 138), IV (148) şi IX (No. 144); 7) P. Gottenberg, Noua Suliţă, pentru problema cu motto „Equator I" (No. 114).

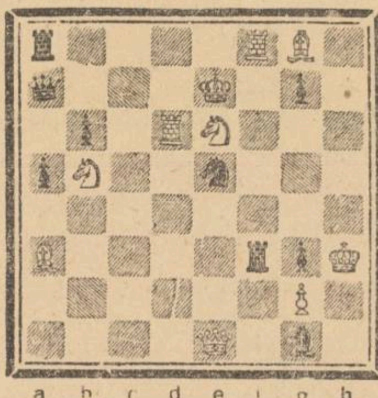
W. Pauly, Camil Seneca, P. I. Negreanu.

PROBLEMA No. 99
de Prof. Dr. Alfred Roth, Jibert.
Motto „Haduwiga" III
Premiul I

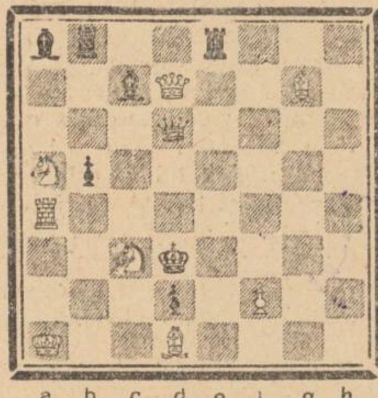
Mat în două mutări.

PROBLEMA No. 120
de A. F. Ianovcic, Iaşi.
Motto: „Incă o încercare"
Premiul II

Mat în două mutări.

PROBLEMA No. 104
de Rafael Cofman, Ismail.
Motto: „Excelsior" IV
Premiul III

Mat în două mutări

*

In numărul viitor vom publica rezultatul concursului pentru preblemele în trei şi patru mutări.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Un sculptor ghinionist

Monumentul ridicat în memoria lui Emile Combes la Pons, e opera sculptorului Landovschi.

In urma încăerării sângeroase petrecute în faţa acestui monument, în ziua desvelirii lui, figura lui Combes s'a ales cu nasul spart, cu obrajii, cu fruntea, cu urechile şi cu buzele ciupite ca de vărsat.

„Băeţii Regelui" — tineretul francez monarhist supranumit „Camelots du Roi" — au atacat lumea adunată la această festivitate şi au „deteriorat" monumentul spre marea dezolare a lui Landovschi.

Nu pentru prima dată sculpturile executate de acest artist provoacă manifestări politice violente şi scandaluri.

Statuia Sfintei Genevieva a adus lui Landovschi nu numai un triumf artistic, ci a provocat şi încăerări în şedinţele municipale, până când un necunoscut a spart figura sfintei.

Landovschi execută când comenzile elementelor politice de „dreapta", când ale celor de „stânga". Şi, sistematic, sculpturile sale sunt stricate sau de radicali, socialişti şi bolşevici, sau de monarhişti şi burghezi conservatori.

Combes e un „indezirabil" pentru „Băeţii Regelui", iar Sfânta Genevieva ofensează ochii tineretului revoluţionar. Landovschi nu poate niciodată să prevadă aceste lovituri, primite regulat. Cu celelalte statui a pierdut, deasemeni, multe luni de zile, reparându-le. Când monumentul lui Deroulède a fost stropit în întregime cu cerneluri chimice îmbibate de bronz, sculptorul a pierdut patru luni, căutând să scoată petele şi să nu denatureze trăsăturile statuii.

Pentru monumentul lui Combes, Landovschi a pierdut doi ani de muncă; şi acuma îi mai trebuesc 5-6 luni spre a-l repara.

Un poet mort—la Tribunal

Pot ori nu pot fi spiritele morţilor proprietarii operelor lor literare? — Iată ce problemă a discutat de curând Tribunalul din Berlin.

Obiectul discuţiei a fost o poezie a poetului Ludwig Uhland, care nu se găseşte nici măcar în operele sale cele mai complecte.

In casa unui scriitor spiritist, Alfred Richard Mayer, a avut loc, în 1920, o şedinţă de spiritism, la care a fost chemat sufletul lui Uhland, — mort acum 60 de ani.

Acum, la proces, mediumul acelei şedinţe, Eliza Arnheim, a afirmat că Uhland ceruse o foaie de hârtie şi un creion.

In câteva minute, după ce fusese satisfăcut, spiritul lui Uhland a scris o poezie în care vorbeşte despre nemurirea sufletului omenesc şi despre scurtele sale treziri şi materializări.

Astfel, Tribunalul a trebuit să rezolve o problemă destul de dificilă: cine e proprietar de drept al acestui straniu manuscris? — Eliza Arnheim — medium-ul — îşi reclamă dreptul de proprietară; dar scriitorul Eugen Georg, care a organizat şi condus acea şedinţă, afirmă că Uhland i-a făcut cadou acest manuscris.

Al treilea pretendent e însuşi Alfred Richard Mayer, în a cărui casă a apărut pentru întâia oară poezia postumă a lui Uhland.

Tot procesul pare numai o anecdotă. Totuşi, s'a prezentat un document, a cărui autenticitate e certificată de toţi experţii grafologi, chemaţi la această judecată. Aceştia au recunoscut că semnătura obţinută la şedinţa spiritistă — „Ludwig Uhland, 1920", e identică cu scrisul tipic al poetului mort acum 60 de ani. Nici-unul dintre pretendenţi, martori şi experţi, nu se îndoeşte că manuscrisul e al lui Uhland însuşi.

Tribunalul şi-a amânat pronunţarea peste o lună.

Tatăl lui Jackie Coogan

In teatrul „Empire" din Paris s'a început o serie de spectacole cu participarea lui Jackie Coogan . celebrul „Wunderkind" cinematografic.

Teatrul geme de afluenţa publicului. Jackie apare în „numere" de „music-hall": dansează şi cântă englezeşte, dar şi în franţuzeşte — deşi nu vorbeşte această limbă. E curios faptul, că împreună cu Jackie apare pe scenă şi tatăl său, care declară întâi invariabil pe marginea rampei, că vrea şi el să se scalde puţin în razele gloriei „piciului meu Jackie"...

„Numerele" jucate de dânşii sunt tipice „sketch"-uri anglo-americane, foarte scurte, în care Coogan-tatăl arată oarecare talent de partener umoristic în permanenţă. Astfel Jackie îşi lansează şi pe tatăl lui în scenă!...

„Sketchurile" lui Jackie sunt precedate de un film compus din toate filmele creiate de micul artist. Scenele se succed aci în ordine cronologică, astfel ca spectatorii să poată urmări cum din micuţul Jackie creşte, în cursul celor zece ani de carieră, un atist atât de favorizat de întreaga lume.

a

Istoria literaturii române contimporane
de E. LOVINESCU

Din marea lucrare în şase volume asupra literaturii române contemporane (1900—1925), din care apăruse până acum trei volume : 1. *Evoluţia ideologiei literare;* 2. *Evoluţia criticei literare;* 3. *Evoluţia poeziei lirice,* a apărut şi vol. IV :

Evoluţia prozei literare

volum de aproape 400 de pagini în care sunt studiaţi aproape o sută de prozatori contemporani şi în care este descris ritmul evolutiv al literaturii de astăzi într'o sinteză fermă.

Se găsesc la toate librăriile din Capitală şi provincie.

Preţul lei 120.

Editura Ancora. S. Benvenisti et C-ie.

Gratuit un aparat de radio

oferă cititorilor şi abonaţilor săi, în fiecare săptămână, revista RADIO.

Citiţi amănunte în revista RADIO, care a apărut azi în 16 pagini mari şi se vinde numai cu 6 lei exemplarul

Cărţi şi Reviste

Revista „100%"

Dacă am lua în considerare numai numărul operelor literare apărute, ar trebui să constatăm, că literatura maghiară e în plină desvoltare. Revistele literare dinainte de războiu şi-au reluat apariţia şi, pe lângă acestea, s'au înfiinţat o mulţime de reviste noui. Cele mai multe ziare din Budapesta s'au dezvoltat mult şi mare parte din ele publică regulat nuvele, poveşti, romane şi notiţe literare. In ultimii ani s'au format o mulţime de edituri noi şi nu trece săptămâna să nu apară câteva lucrări literare originale sau traduse. In ceiace priveşte cantitatea produselor literare, stăm în faţa unei desvoltări impozante. In Ungaria, aproape de trei ori mai mică decât înainte, producţia literară a crescut aproape de trei ori.

Fără să intrăm într'o analiză mai adâncă, putem constata, că interesul literar al cititorilor maghiari a crescut considerabil. Massele largi ale publicului caută cu viu interes o orientare nouă, îndoiala caută perspective nouă şi acestea atrag zi cu zi nouă tabere de cititori.

Lucru firesc. Evenimentele din ultimii cincisprezece ani au schimbat fundamental viaţa ungurească. In primul rând a decăzut ierarchia veche, care părea petrificată. Este adevărat, că muncitorimea a căzut într'o situaţie socială, politică şi materială mai inferioară decât înainte, dar n'a uitat, că a avut şi un alt rol în viaţa publică. Situaţia de azi — muncitorii o găsesc insuportabilă şi caută orientare, hrană sufletească. Numărul intelectualilor a crescut într'o măsură abnormală, nu-şi găsesc locul, caută şi ei o nouă orientare. Chiar şi ţărănimea s'a schimbat mult. Războiul mondial, suferinţele de pe front, soarta de prizonier, revoluţiile, comunismul, contra-revoluţia, inflaţiunea şi „consolidarea" — au schimbat adânc mentalitatea ţărănimii şi deschiseră perspective nouă. Oameni care înainte cu cincisprezece ani nu vedeau mai departe decât hotarele satului lor, au făcut cunoştinţă cu o întreagă lume nouă, despre care până atunci nici nu visaseră. Perspectivele lor s'au lărgit şi li s'a deşteptat interesul faţă de problemele vieţii.

Natural, că între astfel de împrejurări a crescut considerabil interesul faţă de literatură şi numărul cititorilor s'a înmulţit. Dar să vedem acum, întrucât literatura maghiară de azi mulţumeşte cerinţele masselor largi de cititori. In privinţa aceasta, situaţia este defavorabilă. Cea mai mare parte a produselor literare nu ţine cont de viaţa reală, de cerinţele timpului. Un curent nebun de şovinism, care a pierdut de mult interesul şi simpatia cercurilor largi ale cititorilor şi care trăeşte numai ca un produs artificial, fără rădăcini. „Turanismul" este fantazmagoria intelectualilor, care şi-au pierdut orientarea şi au pierdut încrederea în viitor. Tendinţa aceasta utopic-imperialistă, care caută neamurile maghiarimii în Asia (Turan, Mongolia, ba chiar în Japonia) şi vrea să imprime o nouă orientare în legătură cu aceste neamuri, în realitate nu e altceva, decât un refugiu din cercul culturii europene. Direcţia aceasta are adepţi numai în cercurile degeneraţilor şi n'are nici un răsunet în largile masse ale cititorilor. In ceiace priveşte literatura socialo-creştină, aceasta îşi recrutează cititorii, în mare parte, numai din preoţimea naivă de la sate.

Adică, în privinţa cantităţii, literatura maghiară corespunde cerinţelor, dar după calitate nu. Numai în ultimii ani, prin încercări grele s'a născut o direcţie nouă, corespunzătoare timpurilor şi împrejurărilor de azi. Romanele şi povestirile lui Gergely Sandor făceau un început, dar desvoltarea era foarte lentă. Abia acum un an şi jumătate, scriitorii noi s'au grupat în jurul revistei „100%", care este azi unicul for literar al Ungariei de mâne.

Faţă de o mare literatură — o singură revistă... Puterile sânt foarte inegale. Vorbim, bine-înţeles, de cantitate. In ceeace priveşte calitatea, revista „100%" stă mult deasupra literaturii maghiare de azi. Simţul viu de realitate, arta nobilă şi seriozitatea morală, o ridică în orizontul literaturii mondiale. Revista „100%" este singurul organ al cugetului liber în Ungaria şi ca atare serveşte ca pod de trecere spre Apusul cultural. E singura revistă, care propagă, protejează şi cultivă literatura nouă, arta nouă. In legătură cu acestea, este informatorul cel mai chemat despre noua literatură şi arta rusă.

Gruparea de scriitori din jurul revistei „100%" nu rămâne numai pe bază teoretică, ci înfăptueşte chiar şi în practică ideile sale. Ca primele manifestaţiuni ale culturii proletare, acest cerc a ţinut şi ţine la Budapesta serate culturale. Scene din teatrul nou, cor de recitare şi toate încercările literaturii şi artei nouă sânt reprezentate prin activitatea lor.

Revista şi gruparea „100%" este numai un început, o insulă mică în imensa mare, dar începutul acesta e un semn sigur al procesului de însănătoşire a unei orientări măreţe şi omeneşti.

VICTOR ARADI

Franceza noastră

D-l Dan Bădăreu descoperă, într'un articol din revista *„Viaţa Românească"*, un nou viţiu care roade societatea noastră românească, cu deosebire în clasa noastră de sus. Este uşurinţa, curenţa cu care se vorbeşte la noi un idiom franco-român, un dialect care are ca origine limba franceză literară, dar care în timp de un secol — dela primii bonjurişti şi până astăzi — a evoluat după legi particulare, graţie unor influenţe aparte deformatoare, astfel că riscă, într'o bună zi, să nu mai fie înţeleasă de un francez, precum engleza vorbită în America riscă să nu mai poată fi, într'o bună zi, înţeleasă de un englez din Marea Britanie.

„Desigur, spune d. Bădăreu, alterarea limbii franceze clasice s'a săvârşit, în idiomul despre care tratăm, printr'o încrucişare, mai ales, cu sintaxa şi cu spiritul limbii noastre naţionale. Desigur, românul va zice cu uşurinţă: „une rangée d'habits" (un rând de haine), „serrer ses habits dans l'armoire...", „joeur *le* tennis, jouer *le* bridge" (a juca tennis, bridge) în loc de „jouer *au* tennis, jouer *au* bridge" şi câte şi mai câte".

Tot aşa după cum Madame Alice Hoceag, de pildă, în vagon-restaurant ar spune: „Donnez-moi la liste" pentru „Veuillez me donner la carte" sau „Donnez-moi une portion de jambon" pentru „Donnez-moi *du* jambon", şi la care chelnerul smerit ar răspunde: „Il n'y a plus" pentru „Il n'y *en* a plus".

D-l Bădăreu, din fericire, speră totuşi că franceza noastră va dispărea. Ea este proprie clasei de sus din vechiul regat: unirea tuturor românilor poate să fie un factor menit să-i dee o lovitură mortală. Căci altfel s'ar putea să asistăm la faptul ca un grămătic să se străduiască, cândva, să stabilească regulele acestui dialect româno-francez, în care sunt scrise şi memoriile lui Marghiloman şi în care se complace şi Madame Popescu când spune că „visează pe franţuzeşte". — *g. b.*

Rimbaud în Africa

D-l André Provost publică în *„Revue de France"* un curios studiu asupra urmelor africane la Rimbaud. In 1880, pe când nu avea decât 26 de ani, Arthur Rimbaud, după ce conduse un şantier la Cypru şi căutase de lucru în toate porturile Mării Roşii, debarcă la Aden şi ajunse la Harrar.

Rimbaud avea toate calităţile omului de acţiune, dar ele erau nărăvite, spune d. André Provost, prin nestatornicia lui, prin orgoliul şi pofta lui de câştig. Se cunoaşte amestecul lui Ménélik în viaţa lui Rimbaud, dar d. A. Provost consideră că rolul acestuia ar fi fost în mod ciudat travestit de biografii lui Rimbaud. In realitate, negoţul pe care-l făcu cu negustorul african nu fu tocmai fericit, dar concepuse ideea să înzestreze pe regele din Choa cu tot materialul necesar pentru fabricarea cartuşelor. Din lipsă de capital sau din lipsă de perseverenţă, el nu realiză acest proect măreţ şi numai Englezii puseră în execuţie în 1916, ceeace gândise Rimbaud în 1886, organizând o cartuşerie la Addis-Ababa. Apoi dela 1888 la 1891 locui pentru ultima oară la Harrar, unde fondase o casă de schimb. Acolo fu atins de nenorocirea care trebuia să-i fie fatală. In Februarie 1891 resimţi o durere intermitentă şi surdă în rotula dreaptă. Curând, genunchiul se umflă şi cu el tot piciorul. Stătea aşa întins lângă cassa lui, supraveghindu-şi funcţionarii. La sfârşitul lui Martie se hotărî să plece. Dar, ajuns în Franţa, după un drum îndelung şi obositor, Rimbaud muri, şapte luni dela amputarea piciorului. — *g. b.*

Legenda lui Tolstoi

Toate trăsăturile caracteristice ale operei lui Tolstoi, spune d. Efraim Frisch în *„Die neue Rundschau"* din Berlin, permit să considerăm cu justeţe pe scriitorul sărbătorit de curând ca un adevărat Socrate rus, pentru care lucrurile esenţiale ale universului sunt cele mai simple lucruri. Romanele lui Tolstoi, atât de puţin complicate în sensul modern, tratează mai ales despre viaţa de familie, despre căsătorie, despre amor, despre naştere şi moarte, despre luptă şi războiu.

Acestea sunt chestiuni fundamentale, comune tuturor epocilor, şi de care nu scapă niciuna. Tolstoi se afla, în viaţa practică, pe treapta cea mai înaltă; scria şi învăţa, muncea totdeauna şi n'a încetat niciodată să atace Statul, Biserica, familia şi societatea. Nimeni n'a cunoscut mai bine decât el toate viţiile omeneşti şi nimeni n'a luptat mai teribil pentru a le combate. Pentru a-şi propovădui credinţa, Tolstoi a întâlnit, în Rusia lui Nicolae I şi Nicolae II, mult mai mari greutăţi decât acelea pe care le-au întâlnit Isus sau Francisc d'Assisi în evul mediu. — *g. b.*

Pronunţarea latină

D-l René Doumic examinează, în *„Revue des deux mondes"*, problema pronunţării limbei latine. Chestiunea a fost pusă înaintea Academiei din Dijon, de doi linguişti eminenţi, d-nii Andrieu şi Moissenet.

S'a demonstrat, spune d. René Doumic, că *u* latin nu se pronunţă totdeauna *u*, ci adeseori *o*, mai ales în silabele scurte; că toate limbile latine moderne au îndulcit pe *u* gutural, pentru a-l transforma în *o*, în *u* francez şi chiar în *e*; că italiana a făcut această transformare în *o* în numeroase cuvinte, pe când franceza a trecut dela *u* latin la *ou:* giorne (jour), bocca (bouche), orso (ours), etc... Ne îndoim că pronunţarea italiană restitue pronunţarea antică, dar suntem siguri că ne derutează.

Aceste concluzii sunt, de altfel, şi concluziile linguisticei. — *g. b.*

Unde s'a născut Virgiliu?

Incă se mai pune întrebarea dacă poetul latin Virgiliu s'a născut în oraş, la Mantua („Mantua me genuit"... spune poetul undeva) sau la ţară, pe domeniile părinteşti dela Andes.

Să admitem, după d. Ettore Bolisani în *„Rivista d'Italia"*, că Virgil s'a născut şi a fost crescut la ţară; admitem prin urmare şi legenda care spune că poetul a văzut lumina zilei la Andes, în Pietolia de azi. După o altă versiune, Pietolia actuală forma în vechime, un tot cu Mantua. Divergenţa vederilor relative la locul de naştere al lui Virgiliu, rezultă din citaţiile variate din opera lui, în care evocă, pe rând, când Andes, când Mantua. — *g. b.*

Muzicismul

Iată problema artei pusă sub formă antinomică: artistul este un *Eu;* arta este o *Mulţime*. Cum putem ajunge la această constatare? O spune d. Jean Royère în ultimul număr din *„Revue Musicale"*.

De treizeci de ani de când meditez asupra chestiunii acesteia, spune el, am elaborat încet-încet o estetică nouă şi, pot spune, considerabilă. O lămuresc, atât cât o am în mine, prin poemele mele, şi o înfăţişez în cărţile mele de doctrină. Am reflectat mai mult asupra naturii poeziei, iar, *poezia pură*, astăzi la modă, eu am numit-o aşa cel dintâi, eu am definit-o.

Doctrina mea respinge prejudecăţi milenare, ea ruinează poetica lui Aristotel. Aceasta, pentrucă sunt un poet care am simţit autonomia artei şi pentrucă sunt un filosof care am reuşit s'o explic.

Sunt sectatorul muzicismului. Nu sunt numai teoreticianul poeziei pure. Poezia este arta limbagiului. M'am convins acum că toate artele sunt limbagii. Pe de altă parte, ritmul este o lege universală, pe când limbagiul este restrâns la om.

Arta, limbagiul şi ritmul, cer unitatea unui suflet şi a unui corp; nu este şi nu poate fi decât: Expresiunea Vieţii. Arta, în esenţa ei, este întemeiată pe viaţă, nu pe pricepere. Limbaj concret, legile artei sunt aceleaşi ca şi legile vieţii. Pentru a ne convinge mai mult, arta trebue purificată de orice scientism, desgolită de orice abstracţie. Prima consecinţă este respingerea diviziunilor clasice ale artelor plastice şi ale artelor fonetice. Repetiţia şi catacreza sunt suficiente pentru a caracteriza limbajul şi ritmul în toate artele existente şi posibile. Mallarmé vede în dans o poezie vie şi spune că dansatoarea este o metaforă. Un balet este, pentru el, un decor viu. Dansul, o figuraţie ritmică. Astfel dansul poate deveni limbagiul mişcării.

Rezultă din toate acestea că arta este o Mistică: Este expresiunea vieţii prin artă, fără ajutorul conceptului. A fi artist, înseamnă a atinge pe Dumnezeu.

Arta nu se supune înţelegerii, se serveşte. Muzicismul muzicei este Debussy. Al poeziei, este Mallarmé. Esenţa artei, este „Muzicismul etern".

Am expus aci, în fragmente, cugetarea lui Jean Royère asupra artei în genere, asupra *„Muzicismului"*, cum numeşte el arta. Promitem să revenim cu amănunte şi cu o discuţie mai largă a chestiunii, care este foarte interesantă, dar care trebue combătută tocmai pe temeiul fundamental al doctrinei lui Jean Royère; noi spunem prin urmare: Arta nu este o mistică. — *g.b.*

Ultimile noutăţi

din Editura „CARTEA ROMANEASCA"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti

ARDELEANU C. *„Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa"*, Roman, Ed. II. Premiat de *„Soc. Scriitorilor Români"*.	Lei 96
FLAUBERT GUSTAVE. *„Doamna Bovary"*, Roman. Trad. de d. Ludovic Dauş	„ 96
GOGA OCTAVIAN. *„Meşterul Manole"*, Piesă în 3 acte	„ 60
HANEŞ V. PETRE. „Studii şi cercetări".	„ 75
IORGA N. *„Cleopatra"*. Piesă în 5 acte, 1 vol. frumos ilustrat.	„ 75
MOLDOVEANU-LASCAROV AL. *„Domnul Preşedinte.* Nuvele şi schiţe satirice	„ 60
RANETTI G. *„Madam Strakinidy"*	„ 30
REBREANU L. *„Ciuleandra"*. Roman. Ed. II	„ 96
REBREANU L. *„Golanii"*. Nuvele Ed. IV	„ 75
SADOVEANU M. *„Olanda"* Note de călătorie	„ 75
SIMIONESCU I. *„Dobrogea"*. O ţară din poveşti. Cu numeroase figuri în text.	„ 75
STANOIU DAMIAN. *„Necazurile Părintelui Ghedeon"*. Roman.	„ 75
TEODOREANU O. AL. *„Hronicul măscăriciului Vălătuc"*.	„ 60
URECHIA DR. *„Cu ou şi cu oţet"*.	„ 60
WESTFRIED I. DR. *„Instinctul sexual"*. Cu o prefaţă de Profesorul S. Freud.	„ 120

Aceste cărţi se află de vânzare la librăriile din toată ţara; pot fi cerute, şi deadreptul, de la „Cartea Românească", Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti, **trimiţând costul prin mandat poştal.**

Recenzii

JOSEPH CONRAD: Fratele de pe Coastă
(Gallimard, Paris—Hasefer, Bucureşti)

Cei care nu cunosc literatura engleză decât prin intermediul limbii franceze, pot fi bucuroşi că operele lui *Joseph Conrad*, marele romancier englez de origină poloneză, apar atâta de repede în traducere franceză. Traducerea operelor lui *Georges Meredith*, un romancier tot atât de original, merge mult mai greu. Până azi cititorii au făcut cunoştinţă cu cele mai multe din lucrările lui *Joseph Conrad, Tifonul, Nebunia Almayer, O victorie, Tinereţe, Lord Jim, Nostromo, Amintiri, Săgeata de Aur.*

Traducătorul ultimei cărţi, d. G. Jean Aubry ne oferă de data aceasta *Fratele depe Coastă,* cu o foarte interesantă introducere.

Fratele de pe Coastă e ultimul roman al lui Joseph Conrad şi singurul căruia moartea nu i-a îngăduit să adaoge una din scurtele „însemnări" prin care, în ultimul timp, Conrad desvăluia cititorilor lui origina operei şi împrejurările de care era legată. Traducătorul a scris el, cu emoţie, această „însemnare".

Jean Aubry fusese prietenul lui Joseph Conrad. Autorul i-a dedicat romanul care a fost scris în 1921, în sudul Franţei la Ajaccio. Acţiunea se petrece în timpul Revoluţiei şi al Consulatului şi anume în clipa precisă când amiralul Nelson, comandantul flotei engleze, blochează portul Toulon.

„Fratele de pe Coastă" se referă deci la rivalitatea navală dintre Franţa şi Anglia. Multă vreme el însuşi marinar şi pasionat de tot ce se întâmplă pe mare, Conrad preţuia toate calităţile pe care le cere viaţa îndelungată pe bord. Ceiace nu l'a împiedecat să înţeleagă spiritul peisagiilor franceze pe care le descrie în acest roman.

Traducătorul ne dă informaţii preţioase asupra orignei cărţii. Eroul, Peyrol, este luat după un anume Dominic Cervoni, tipul marinarului îndrăzneţ şi care a călătorit pe mare cu Joseph Conrad. Cervoni era un marinar iscusit, dar care dispreţuia „autorităţile" şi morala consacrată. Pe acest Dominic Cervoni, Joseph Conrad l-a transformat în „Fratele de pe Coastă", adică membru al unei asociaţii secrete care exista în mările Indiei. Calitatea lui de semi-pirat nu împiedeca pe Jean Peyrol să fie un om de inimă şi de onoare, servind pe o canonieră a Republicei, de unde e detaşat la Toulon.

De la Toulon, oraş însângerat de ultimile masacre, revoluţionare, Jean Peyrol se stabileşte la ferma Escampobar unde locueşte un anume Scevola Bren, democrat şi mare ucigător de aristocraţi. Fapta cea mai de seamă a lui Scevola e că a dat pe mâna asasinilor pe vechii proprietari din Escampobar, reţinând însă pe fiica lor Arlette, înnebunită de groază, dar vindecată de prezenţa locotenentului Real, pe care-l iubeşte. Locotenentul Real la Escampobar n'are numai grija de a face curte frumoasei Arlette, ci e însărcinat să observe mişcările flotei engleze care blochează Toulonul. Intr'o zi primeşte ordinul să pună mâna pe nişte documente falşe care să înşele pe amiralul Nelson asupra intenţiilor flotei franceze. Jean Peyrol se substitue locotenentului Real, şi se lasă capturat de englezi.

Această capturare e unul din episoadele cele mai puternice ale romanului.

Toate personagiile trăesc cu o intensitate de viaţă care nu alterează câtuşi de puţin parfumul timpului în care se desfăşoară romanul.

MAURICE BARING: Daphne Adeane
(Stock, Paris)

André Maurois, perfect cunoscător al literaturii engleze, în prefaţa pe care a scris'o pentru acest roman, declară că Maurice Baring este unul din „marii romancieri" ai literaturilor engleze de azi. Acest roman, lămureşte André Maurois „e asemenea fluviilor încete, şi ne atrage pe nesimţite, asemenea timpului, într'o intrigă alcătuită din amănunte şi evenimente de un mare adevăr, din personagii complexe şi greu de înţeles", fel de a scrie pe care l'au întrebuinţat cu succes numai Tolstoi şi Proust, la care s'ar putea adăoga Gustave Flaubert *(Education Sentimentale)* şi Stendhal *(Chartreuse de Parme).*

Dacă în romanul lui Maurice Baring evenimentele grave care-l alcătuesc păstrează tragica simplicitate pe care o au în viaţă şi nu dau loc nici unei emfaze, prezenţa unei eroine nevăzute, absentă prin moarte, dă lucrării un farmec trist şi tainic. Această eroină, Daphne Adeane, a fost o femee delicioasă şi toţi cei care au cunoscut'o au rămas despre ea cu o amintire „muzicală". Făcea parte din femeile a căror graţie ciudată şi surâs atrăgător nu poate fi uitat. Deşi disperat de pierderea ei, prietenul Francis Green înţelege că nu mai poate iubi nici o altă femee. Fermecătoarea Fanny Choyce, pe care crede că o iubeşte, e tot Daphne Adeane pe care o iubeşte în această Fanny, al cărei chip seamănă cu al moartei, mai viu decât ea...

Romanul se desfăşură într'o lungime de zece ani, plin de amănunte, de adevăr, şi de un patetic care te urmăreşte multă vreme. — *A.*

JOHN HENRY MACKAY

John Henry Mackay, ilustrul poet german, născut la 1864 în Scoţia, trăeşte în Berlin. John Henry Mackay e unul din cei mai de seamă străini cari au scris exclusiv în limba germană. Influenţa decisivă care l-a fixat, ca prozator şi poet liric, de gândirea şi simţirea germană, a fost personalitatea lui Max Stirner cu scrierea sa: „Individul şi proprietatea sa". Mackay a şi scris, printre cei dintâi, o monografie asupra acestui mare singuratic, îngrijind şi o ediţie a scrierilor mai mărunte ale acestuia.

Volumele sale de poezii „Furtună" (1887), „Anul năprasnic" şi „Renaştere" au produs, la apariţia lor, o adâncă şi revoluţionară înrâurire asupra vieţei spirituale a Germaniei de prin 1890—1910. Prin ele şi mai ales prin „Anarhiştii" (1891), puternic tablou cultural, Mackay se prezintă ca anarhist individualist, desvoltându-şi ideile poetice pe baza concepţiei stirneriene, în contrast polemic cu comunismul, care e, după el, un fals anarhism.

Dar nicăieri Mackay nu e numai teoreticianul rece. Deasupra profundului patos de ideolog închinat cauzei omenirii, el ajunge la intense formulări poetice. „Anarhiştii" lui sunt o remarcabilă zugrăvire realistă a unei metropole cosmopolite şi a abisurilor ei, şi tot astfel şi nuvelele sale de mai târziu, aduc, pe lângă o necontenită reliefare a problemelor sociale şi individuale, o atmosferă şi o intuiţie artistică superioară. In felul acesta sunt mai ales: „Ultima datorie", „Prăbuşirea lui Albert Schell", „Degetul cel mic", „Sybaritul" (apărut în româneşte în ultimul număr al *„Lecturii"*, sub titlul „Arta de a fi fericit", în care-şi predică, individualismul său libertar şi anarhist), „Oamenii în căsnicie" (1892). In originalul său roman: „Innotătorul" (1901) Mackay a dat istoria sufletească a unui sportsman, — un studiu artistic al vanităţii, al ambiţiei de celebritate.

INSEMNĂRI

Nu-i scriitoare!

Societatea Scriitorilor Români, prin vot secret, n'a primit în sânul ei pe d-ra Otilia Cazimir — unul din cele mai mari talente ale ţării, premiat de Academia Română şi de Societatea „Femina".

Prin urmare, autoarea mai multor volume de versuri şi de proză, laureată de instituţii de cultură române şi străine, a fost decretată de Societatea Scriitorilor Români... nu scriitoare mediocră sau proastă, ci pur şi simplu ne-scriitoare.

In zadar d. Liviu Rebreanu, preşedintele Societăţii Scriitorilor Români, a căutat să convingă pe votanţii secreţi de greşala ce fac. Inverşunarea n'a putut fi domolită. Chestia s'a pus pe cenaclu, provincie, oraş, etc.

Şi astfel în Societatea Scriitorilor Români, din care face parte chiar potul I. Foti, nu s'a găsit de loc pentru d-ra Otilia Cazimir, poeta de-o distincţie lilială şi prozatoarea sufletelor fine şi discrete. Poate de-aceia alegătorii dela colegiul Societăţii nici n'o apreciază.

Otilia Cazimir

De-un lucru ne pare rău: că votul a fost secret (probabil subt influenţa d-lui Romulus Voinescu). Altfel s'ar fi putut afla ce „scriitor" a declarat-o pe d-ra Otilia Cazimir — „ne-scriitoare".

Ar fi fost bine chiar pentru votanţi: ei ar fi putut intra în istoria literaturii — graţie acestui fapt.

Patologie literară

In revicta „Propilee Literare", d. I. Foti publică o tragedie originală — însoţită de următoarea introducere surprinzătoare:

„Această tragedie, deşi având calităţi rare, n'a putut fi reprezentată la vremea ei, acum vr'o cincisprezece ani, când am scris-o. Era într'o perioadă a istoriei noastre culturale, când unui debutant — cum eram noi atunci — nu se permitea să i se joace piese, dacă nu ar fi făcut parte din Comitetul de lectură sau nu ar fi avut protecţia vreunui mare al zilei.

Este pilda unei stăruinţe perpetue spre frumos, publicarea acestei tragedii, pe care cetitorii noştri o vor aprecia în avânturile ei eroice şi în concepţia ei.

Este scrisă în genul şi în concepţia tragediei clasice: este respectat chiar intervalul de douăzeci şi patru de ore al duratei, cum o cere Aristotel.

Privită cu ochii prezentului această tragedie deschide o galerie de tipuri extraordinare din lupta pentru emancipare a popoarelor balcanice: eroii trăesc, cu viaţa lor proprie intensă. Ali, faimosul paşă al Ianinei, unul din percursorii Tudor-Vladimereştilor şi Karagheorghevicilor, ne este redat în atmosferă şi cu energia lui feroce, de bătrân octogenar, care reuşise să devie un adevărat Sultan, în special stăpân al Epirului şi al Albaniei de Sud.

De asemenea simpaticele figuri ale lui Caretto, Lamia, Gemal, sunt zugrăvite în oglinda realităţei istorice.

Vaia este un laş şi un netrebnic, dar cu apucături de om adevărat; e un personagiu principal, care reprezintă pe ministrul sinistru al puternicului paşă, la fel cu toţi vizirii sultanilor absolutişti.

Sunt încântătoare cele trei femei ale tragediei, prin patima ce le încinge, prin duioşia caracterului lor şi prin jertfa fiinţei lor, ce fiecare e gata s'o facă pentru iubit. Este femeia unor timpuri eroice, în care virtutea şi sacrificiul erau elementul de viaţă al familiei: Antia, Regina, Emine.

Credem că este unica tragedie — ce merită acest titlu, — prin nobleţa concepţiei, prin zugrăvirea admirabilă a personagiilor, cari vor rămânea tipuri şi prin suflul eroic al piesei şi prin forma sacadată, — câteodată, dar veşnic susţinută, bine desemnată şi definitiv turnată.

Poate, printre lucrările mediocre, ce acaparează de decenii prima noastră scenă, un director de teatru, va va monta şi această tragedie clasică, unică la noi, înălţătoare cu fond şi pregnantă ca formă".

Am citit şi am recitit introducerea. Şi nu ne vine să credem că un autor şi-a putut mângâia în public, cu atâta libidinozitate, opera....

Cunoaştem o serie de pacienţi care, mâzgălind hârtia, îşi proclamă lucrările drept capodopere — „unice", „clasice", fermecătoare", „înălţătoare", etc.

D. I. Foti — ferească Dumnezeu! — e dintre aceştia? — *M. Sevastos.*

Poetul din aquarium

Iarăşi mi-a căzut în mână o revistă de „avantgardă literară"... Nu ştiu unde apar şi unde se vând aceste publicaţii, aşa încât nu mi-le pot procura regulat. Intâmplarea îmi oferă foarte rar prilejul fericit al unei atari desfătări.

Să ne folosim deci, de acest prilej!

...O primă poezie, intitulată *Aquarium*, deschide revista literaturii de mâine:

ce frumoase instrumente de muzică sînt peştii

exclamă entusiasmat, poetul de avantgardă. Dar, sobru până la sgârcenie, nu vrea să ne lămurească dacă peştii cântă singuri sau dacă poetul cântă din...peşti, cum un confrate al d-sale — devenit apoi bărbier — cânta acum doi ani din flaute de mătase şi din tromboane de ibrişim...

Dar cu poetul acesta se întâmplă lucruri şi mai ciudate. Câteva versuri mai jos, face o destăinuire senzaţională:

o pasăre îţi adoarme pe buze

ceiace, recunoaşteţi şi dv., nu este un accident prea banal. Ce pasăre va fi având gustul pervers de-a adormi pe buzele unui poet? Cunosc foarte vag deprinderile pasărilor. Bănuesc totuşi că o atare fantezie nu poate avea decât pupăza....

Poetul cauciucului

Mai paradoxal decât poetul din aquarium, este confratele d-sale — poetul cauciucului.

Acesta îi spune frumos iubitei:

eu te iubesc electric şi prin cauciuc.

Cred că poetul nostru iubeşte — cum să zic? — cu prea multe accesorii. Puţintel cam prea complicat... Că iubeşte „electric" ar mai merge! Dar ceiace este profund neliniştitor pentru d-sa, este că iubeşte şi „prin cauciuc"...

...Afară numai dacă poezia aceasta nu va fi, cumva, reclama cine ştie căror cauciucuri!

Luna şi catolicismul

Mai interesant este cel de al treilea poet din mica şi brava avantgardă!

Ascultaţi-l, vă rog:

Luna e ca emisari catolici
pentru pază
pentru Mozart glas ridici
— o rază...

...Dece nu:

o varză....

Fiindcă se potriveşte tot aşa de bine şi, mai ales fiindcă — precum ştiţi cu toţii — „luna e ca emisari catolici"....

Intrucât mă priveşte, de mult căutam o comparaţie definitivă pentru lună. De mult mă întrebam: cu ce seamănă luna? Am răsfoit sute de cărţi de poezii — şi bune şi rele. Am găsit câteva mii de comparaţii. Luna a fost asemuită cu ce vreţi şi cu ce nu vreţi... Nici una din aceste comparaţii nu m'a satisfăcut. Acum, am aflat — în fine! — cum este luna: „luna e ca emisari catolici"...

Simplu, firesc, şi — mai ales — lămuritor.

Mă mir cum de nu mi-a venit în gând până acum un lucru aşa de logic...

Schiţă inutilă

Să lăsăm însă poezia de avantgardă şi să cercetăm în aceiaşi revistă — proza.

Cineva semnează o pagină întitulată „*Schiţă inutilă*". Sinceritatea titlului este, în adevăr, înduioşetoare...

Să spicuim la întâmplare.

„*Trenul în afară de mine, ţipa, fluiera, fugea, sub degetul negru al mecanicului ca sub un biberon de forţe*"....

Dar trenul trece prin gări. In gări, sunt macazuri. Prozatorul modernist nu uită detaliul. Şi atunci scrie:

„*Macaz: glandă, arteră de fer, beregată, traheie, icnind la răsucirea de glob a trenului*".

Bietul macaz! Glandă, arteră, beregată, traheie... Destul! Ba nu! Ar putea fi comparat mai departe: pancreas, ficat, splină, intestin gros, creer mic, tibie, peroneu, etc.

Tot e bună anatomia la ceva!

Bucureşti Dorohoi—Paris

Dar unde apare revista aceasta?

Ne-o spun cei doi redactori:

„*Bucureşti*
„*Dorohoi*
„*Paris*"

Nu ştiu dacă exemplarul pe care-l am este din ediţia de Bucureşti, de Paris sau de Dorohoi.

„In orice caz, se impune încă o redacţie: la Mizil! — *Tudor Teodorescu-Branişte*

Un nou premiu

Un Mecena francez a donat Academiei Franceze 250.000 franci pentru înfiinţarea unui premiu care să fie decernat anual la concursul desenatorilor — pentru cea mai artistică copertă.

Ce citeşte Clemenceau

Cunoscutul scriitor Pierre Benoit a vizitat pe Georges Clemenceau şi a discutat cu dânsul asupra literaturii. „Tigrul" şi creatorul tratatului dela Versailles, citeşte cu mult interes câteva cărţi apărute recent, din care apreciază mai cu seamă două: cartea lui Fouche despre iconografia greco-budistă şi volumul lui Jean Martel „Marion de Neige".

Pirandello la Berlin

Celebrul dramaturg italian Luigi Pirandello, sosit la Berlin, a declarat următoarele reprezentanţilor presei:

— Am venit aci pentru a monta două filme. Unul va fi executat fără explicaţii, fără lămuriri scrise asupra acţiunii şi fără dialog.

Acest film va produce în arta cinematografică o revoluţie la fel cu cea stârnită în teatru de „şase personagii în căutarea unui autor". Apoi, voiu filma „Şase personagii", după un scenariu, prelucrat de mine şi în care probabil, voiu juca eu însumi rolul de „autor".

Eroina acestor două filme va fi jucată de aceiaşi artistă Martha Abba, care joacă rolurile principale în piesele mele, în Italia. E o artistă mare şi o a doua Eleonora Duse.

Totuşi trebue să recunosc că această artistă joacă în chip desăvârşit numai într'o singură piesă: „Pescăruşul" lui Cehov.

Monument lui Verhaeren

In ziua de 11 Noembrie a fost desvelit la Rouen, în faţa primăriei şi aproape de monumentul lui Roland-Paladinul, un bust al marelui poet belgian Emile Verhaeren.

După cum se ştie, Verhaeren a ţinut la 27 Noembre 1916, la Rouen, o conferinţă. Grăbindu-se să ajungă la gara Rouen şi să se urce în vagonul pentru Paris, Verhaeren a alunecat şi a fost tăiat de roţile care tocmai se puseseră în mişcare

„Tartuffe" în Maroc

Nemuritoarea comedie satirică a lui Molière „Tartuffe" a fost tradusă în limba arabă şi reprezentată pentru prima oară la Fez.

Musulmanii fanatici veniţi la spectacol în mare număr, din porunca sultanului sau din curiozitate, au rămas nemulţumiţi şi chiar indignaţi. Li s'a părut că autorul lui „Tartuffe" îşi bate joc, în special, de venerabilitatea oamenilor sus puşi, piesa fiind scrisă special împotriva Marocanilor, cu toate că a ascuns această intenţie desfăşurând acţiunea piesei într'o ţară străină... Totuşi, tânărul sultan Mulay-Mahomet a declarat că „Tartuffe" îi place foarte mult şi că nu găseşte în această piesă nimic „împotriva bunelor moravuri"....

Mărunte

— A apărut în editura Cartea Românească un nou studiu al d-rului *Iosif Westfried*, tratând despre „Instinctul sexual", cu un cuvânt introductiv de profesorul S. Freud. — Preţul lei 120.

BIBLIOGRAFIE

Armonia, Anul V, No. 7—8: — Număr festiv, închinat lui Gavril Muzicescu.

Cereţi ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

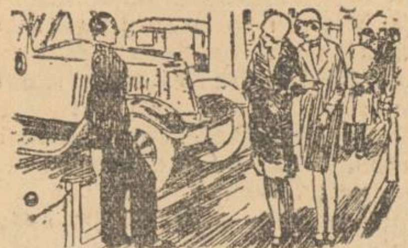
E. Lovinescu — Istoria literaturii române contemporane (Evoluţia „Prozei Literare) Vol. IV. 120.—
T. Păunescu-Ulmu—Viaţa tragică şi Românească a lui Eminescu. 100.—
Enrico Ferri — Principii de drept criminal. Vol I Partea filosofică. Deliquentul. Traducere de Petre Ionescu-Muscel 300.—
C. S. Ballan — Cauzele criminalităţei 60.—
O. Mardeu — Minunile gândului. (Mai mult succes în viaţă prin puterea gândirii). Traducere şi adaptare de Prof. Barnoschi 40.—
Dr. Barnoschi — Cărvunarii. (Poveste istorică 1823-1827). 40.—
Dr. C. Vlad — Iubirea ura şi frica. Aspecte psihanalitice. 80.—
Mih. Ralea — Perspective. (Studii critice). 49.—
George Mih.-Zamfirescu — Domnişoara Nastasia. Comedie tragică în 3 acte. 30.—
Titu Archip — Luminiţa. Piesă în 3 acte 30.—
Mih. Steriade — Ceramică. Versuri. 80.—
C. Narly — Pedagogia socială şi personalitatea. 15.—
Costin D. Neniţescu — Elemente de chimie organică. Vol. I. 500.—
Nic. G. Vrăbiescu — Condiţiunea juridică a copilului natural în dreptul comparat 200.—
G. Giuglea — Note şi fapte de folclor şi filologie 50.—
Dr. Lupescu George — Neurastenia sexuală la bărbaţi şi femei 75.—
Lew Tolstoi — Ana Karmin. Vol. I-II. Operă complectă 180.—

Cereţi gratuit cataloagele Editurii

Maurice Prax — Le browning et l'amour 72.—
E. Bouvier — Iniţiation â la littérature d'aujourd'hui 78.—
S. Levi — L'Inde et le Monde 78.—
Francois Gorphe. — Le principe de la bonne foi 225.—
R. Alheine — Organisation bancaire 119.—
R. Thévenin — Moeurs et histoire des peaux rouges 210.—
Georges Grand — L'avenir de la démocratie 78.—
G. Rodrigues — Est-ce qu'on meurt 78.—
Ch. Lindbergh — Maon avion et moi 78.—
Derennes — La mort du Prince Impérial 49.—
Jean Appleton — Traité de la profession d'Avocat 300.—
Dr. A. Hemerdinger — Comment se nourir sainement et économiquement 70.—
Ch. Chosse — Styles et physiologie 78.—
Dr. Paul Voivenel — La chasteté perverse 78.—
André Maurois — Climats, roman 72.—
L. Deloge — L'Organisation commerciale et Industrielle 210.—
Michel Dragomirescu — La science de la Littèrature, Esthétique littéraires 140.—
Clement Vautel — Voyage au pays des snobs 72.—
Miskine Guatzevitch — Les Constitution de l'Europe nouvelle 126.—
Pierre Guastalia — L'Esthétique et l'art 140.—
Dr. Pierre Janet — De l'angoise a l'Extrase — Un delire religieux, la croyance 490.—
Dr. P. Janet — De l'angoise â l'Extase — Les sentiments fondamentaux 560.—

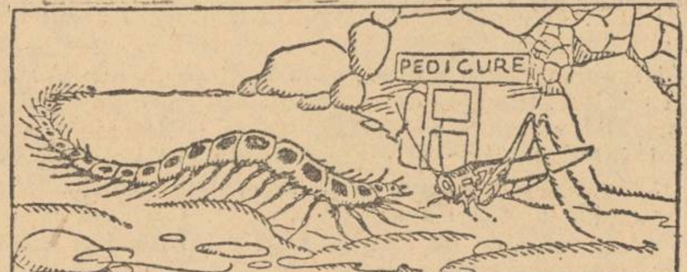
Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

Moda

— Ce spui de automobil... nu-i rău de loc.
— Pfi! e un model de anul trecut.

Pedichiură

MIRIAPODUL (către lăcustă): — Intră d-ta... căci, dacă intru eu, ai să aştepţi cam mult...

Curte...

— Ghertruda spune că i-ai făcut curte. Emil, e adevărat?
— Mofturi! I-am tras două palme. Asta-i totul...

Cel mai mare succes de librărie

în lumea întreagă l-au avut romanele d-lui MAURICE DEKOBRA: *Cu inima întristată, Madona din Tren* şi *Gondola cu Himere,* tipărite şi în româneşte de Editura „Cugetarea". Ultimul său roman:

Serenada Călăului

care repurtează pretutindeni acelaş mare succes, a apărut zilele acestea tot în Editura „Cugetarea" (Bucureşti, str. Mătăsari 23). De vânzare la toate librăriile din ţară. Preţul: Lei 60.

Blănării LANURI Bucuresti
Strada Tudor Vladimirescu 1
Mare asortiment de Astragan Skong, Vidre Seal Other Oposum etc. etc.
Depozitul Francisc Koflen

NEVRALGIN
JURIST
NEVRALGIN JURIST CA DURERILE CAP

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11